

**T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**MUZAFFER İZGÜ’NÜN ÇOCUK KİTAPLARININ MİZAH
UNSURLARI YÖNÜYLE İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan:
Evin EROĞLU**

**Danışman:
Yrd. Doç. Dr. İbrahim KIBRIS**

Bolu-2008

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Evin EROĞLU' na ait "Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Mizah Unsurları Yönüyle İncelenmesi" adlı çalışma jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir. 08.10.2008

<u>Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
--------------------------------------	-------------

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd.Doç. Dr. İbrahim KIBRIS	
---	-------

Üye : Yrd. Doç. Dr. M. Sani ADIGÜZEL	
--------------------------------------	-------

Üye : Yrd. Doç. Dr. Raşit ÖZDEN	
---------------------------------	-------

Prof. Dr. Uğur ESER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**MUZAFFER İZGÜ’NÜN ÇOCUK KİTAPLARININ MİZAH
UNSURLARI YÖNÜYLE İNCELENMESİ****Evin EROĞLU****Yüksek Lisans Tezi****Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı****Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. İbrahim KIBRIS****Ağustos 2008, 195 Sayfa**

Hayata gülümseyerek bakabilme sanatı olan mizah, insan yaşamını kolaylaştıran birçok sırrı bünyesinde barındırır. Mizah, muhatabına hayata başka pencerelerden bakabilme, olumsuzluklara karşı gülümseyebilme, haksızlıklar karşısında düşüncelerini söyleyebilme, hoşgörülü olabilme ve eleştirebilme yetilerini kazandırır. Bu açıdan eğitim sürecinde mizahın bir araç olarak kullanılması ile çocukların düşünsel ve kişisel gelişimine katkı sağlanabilir.

Bu çalışmada, çocuk kitaplarındaki mizah unsurlarının çocuk eğitime ne yönde katkılar sağladığı araştırılmıştır. Birinci bölümde araştırmanın önemi ve problem durumu ortaya konmuştur. İkinci bölümde “Mizah” ile ilgili kavramsal açıklamalar yapılmış, “Mizahın Çocuk Gelişimindeki Yeri” hakkında yapılan literatür taraması ışığında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın örnekleme olarak seçilen Muzaffer İzgü’nün dokuz çocuk kitabındaki mizah unsurları çocuk eğitimi yönüyle incelenmiştir. Dördüncü bölümde sonuç ve bulgulara, beşinci bölümde de önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Mizah, Çocuk Gelişimi, Çocuk Edebiyatı, Muzaffer İzgü.

ABSTRACT**ANALYSIS OF MUZAFFER İZGÜ'S CHILDREN BOOKS IN
TERMS OF HUMOUR ELEMENTS****EROĞLU, Evin****Master Thesis****Turkish Language Teaching Programme****Thesis Supervisor: Yrd. Doç. Dr. İbrahim KIBRIS****August 2008, 195 Pages**

Humour; the art of looking at life smiling, encloses many secrets which make human life easier. Humour brings in the talents of ;looking through different point of views, smiling at negativeness, telling the ideas against injustices, being tolerant and criticizing. From this point of view; by using humour as meansot during the education process can provide contribution to children's intellectual and personal development.

In this study; how humour components in children's books provide contribute to child education was examined. In the first part; the importance of the research and the problem situation is pointed. In the second part; conceptual explanations are made related with "Humour", information is given in the light of literature inquiry which is about "The Situation Of Humour On Child Development". In the third part humour components in eight children's books of Muzaffer İzgü which were chosen as examples for the research are examined from child education point of view. In the forth part results and findings in the fifth part suggestions take place.

Key words: Humour, Child Development, Child Literature, Muzaffer İzgü.

**Anneme, Babama
ve
Didem'e**

TEŞEKKÜR

Araştırma boyunca, rehberliği ve desteği için tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. İbrahim KIBRIS'a; yardımları ve anlayışı için Sayın Prof. Dr. Ali GÜLER'e; bana olan inançları, fedakârlıkları, maddî ve manevî destekleri için anneme ve babama; manevî desteğini hep hissettiren kardeşime; öğretmenlik mesleğini icra etmemi sağlayan bütün öğrencilerime teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	İİİ
ABSTRACT.....	İV
ANNEME, BABAMA ve DİDEM'e.....	V
TEŞEKKÜR.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLOLAR LİSTESİ.....	X
I. BÖLÜM	1
GİRİŞ.....	1
1. PROBLEM CÜMLESİ.....	2
1.1. Alt problemler	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Sayıtlılar.....	4
II. BÖLÜM	5
KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR.....	5
1. MİZAH VE MİZAHIN ÇOCUK GELİŞİMİNDEKİ YERİ.....	5
1.1. Mizah Nedir?.....	5
1.2. Gülme Nedir?.....	10
1.3. Gülme Kuramları.....	12
1.4. İnsan Neden Güler?.....	23
1.5. Gülme Çeşitleri.....	27
1.6. İnsan Yaşamında Genel Olarak Mizah.....	32
III. BÖLÜM.....	36
1. ÇOCUK GELİŞİMİNDE MİZAHIN YERİ VE ÖNEMİ.....	36
IV. BÖLÜM	45
1. MUZAFFER İZGÜ'NÜN ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ MİZAH UNSURLARININ ÇOCUKLARA KAZANDIRILMAK İSTENEN İSTENDİK DAVRANIŞLAR YÖNÜYLE İNCELENMESİ	
1.1. Muzaffer İzgü'nün Hayatı ve Edebî Kişiliği.....	45

1.2. Çocuk Kitaplarının İncelenmesi.....	53
1.2.1 Anneannem Süsleniyor	53
1.2.1.1. Anneannem Süsleniyor.....	53
1.2.1.2. Balkonda Hırsız Var	57
1.2.1.3. Anneannem Başrolde.....	62
1.2.1.4. Anneannem İtir'ı Yıkıyor.....	66
1.2.2. Anneannemin Cep Telefonu.....	70
1.2.2.1. Anneannemin Cep Telefonu.....	70
1.2.2.2. Anneannem Sürpriz Yapmayı Çok Sever.....	75
1.2.2.3. Anneannem Uçağa Bindi.....	78
1.2.2.4. Kırmızı Kar.....	84
1.2.3. Anneannem Bulutları Boyuyor.....	86
1.2.3.1. Anneannem Bulutları Boyuyor.....	86
1.2.3.2. Anneannemin Cebinliği.....	89
1.2.3.3. Anneannem Tekir'e Palto Dikti.....	95
1.2.3.4. Tekir Miyavladı.....	100
1.2.4. Yaşasın Kanal Anneanne.....	105
1.2.4.1. Yaşasın Kanal Anneanne.....	105
1.2.4.2. Anneannem Pazara Gidiyor.....	108
1.2.4.3. Anneannem Arkadaşına Gidiyor.....	113
1.2.4.4. Anneannem Pikniğe Gidiyor.....	116
1.2.5. Anneannem Gelin Oldu.....	120
1.2.5.1. Anneannem Gelin Oldu.....	120
1.2.5.2. Anneannemin Tarhana Ağacı.....	123
1.2.5.3. Uçtu Uçtu Anneanne Uçtu.....	128
1.2.5.4. Anneannem Bisiklet Yarışçısı.....	134
1.2.6. Süpermen İstanbul'a Düştü.....	137

1.2.6.1. Süpermen İstanbul’a Düştü.....	137
1.2.6.2. Alloş Lüp.....	140
1.2.6.3. Kızlar-Oğlanlar Maçı.....	142
1.2.6.4. Mor Topaç.....	145
1.2.7. Uçan Eşek.....	147
1.2.8. Uzay Dolmuşu Kalkıyor.....	155
1.2.9. Duyduk Duymadık Demeyin.....	170
V.BÖLÜM.....	183
YÖNTEM.....	183
VI. BÖLÜM.....	184
SONUÇ ve BULGULAR.....	184
VII. BÖLÜM.....	188
ÖNERİLER.....	188
KAYNAKÇA.....	190
ÖZGEÇMİş.....	195

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Mizahî ve Mizahî Olmayan Gülme Durumları.....	31
Tablo 2: Düşünmenin Gelişimine İlişkin Dönemler.....	42

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Edebiyat tarihine bakarsak yetişkinlere dönük birçok eser yazılmasına karşın, çocuklara yönelik yazılan eserlerin sayısının oldukça az olduğunu görürüz. Gerek ülkemizde gerekse dünyada çocuğun, kendine has dünyası olan ayrı bir birey olarak kabul edilip çocuğa göre eserler yazılmasının geçmişi yüz yıllık bir süreci kapsar. “Çocukluk döneminin insanı insanlığa başlatan ilk sahne”(Şahin ve diğerleri 2007:3) olduğu gerçeğini göz önüne alırsak bu dönemde çocuklara verilecek eğitimin de ne denli önemli olduğunu fark ederiz.

Kitaplar, ilk çocukluk döneminden başlayarak çocukların, bilişsel gelişimleri, kişisel gelişimleri, ahlaki gelişimleri ve toplumsal gelişimlerini önemli ölçüde etkilerler. Özellikle okuma çağından itibaren çocukların en yakın dostları kitaplar olmaya başlar. Ancak, çocuk kitap okuma hususunda yetişkin bireyden daha seçicidir. Eline verilen her kitabı okumaz ya da okuduğundan hemen sıkılır. Çünkü çocuk eline aldığı kitapla yeni bir dünyaya girmeyi, hayal etmeyi, yeni şeyler öğrenmeyi, gülmeyi, en önemlisi de eğlenmeyi isteyecektir. O halde, çocuğun dikkatini çekmenin yollarından biri de onu güldürmek olmalıdır. Peki, güldürmek, gıdıklanma etkisiyle ortaya çıkan güldürme gibi mi olmalıdır? Birçok bilim insanının ve yazarın hem fikir olduğu görüş şudur: Kitaplar “Güldürürken düşündürmeli”dir. Çünkü, düşündürmeyen, salt güldüren metinler çocukta bir iz bırakmaz, nitekim sadece gülünen geçilen bir yazı niteliği taşır. Oysa, çocuk kitaplarının amacı, çocuklara yeni ufuklar açmak, hayata farklı pencereden bakabilme imkanı sağlamak, hayatın gerçeklerini tatlı bir dille anlatmak olmalıdır. Çocuğun dünyasında acı izler bırakan, şiddet içeren, ona hayatın gerçeklerini acımasızca gösteren kitaplar çocuğun

gelişimini de olumsuz yönde etkiler. Bu nedenle, mizahi nitelikli çocuk kitapları özellikle çocukların ahlaki ve toplumsal gelişimlerinde önemli rol oynar. Mizah, hayata gülümseyerek bakabilme sanatıdır, bir bakıma hayatın şifresidir. Mizahın ardında hayatın gerçekleri, toplumsal çarpıklıklar, üzüntüler, sevinçler, iyilikler, kötülükler, doğrular, yanlışlar bütün zıtlıklar beraberce yer alır. Mizah yazarı bütün bunları bir şifre ile gizler; bu şifreyi bulma, hayatın gerçekleriyle yüzleşme yolunda okuyucu güler, eğlenir aynı zamanda da düşünür. Mizahi kitaplar okuyan çocuklar gülmenin nimetlerinden de yararlanmış olur. Çünkü, gülen insan hayata olumlu pencereden bakar, şefkatli olur, mutlu olur, hayatın güzel yönlerini keşfeder, yeri geldiğinde kendini eleştirir, kendine güler, dolayısıyla hoşgörülü olur, zıtlıkların, farklılıkların yarattığı güzelliklerin farkına varır, insancıl olur. Tüm bu nedenlerden ötürü, özellikle çocuk edebiyatında mizahın iyileştirici gücünden faydalanmamız hem akademik açıdan hem de toplumsal açıdan başarıyı yakalayabilmiş nesiller meydana gelmesine yardımcı olacaktır.

“Çocuk okuru olamayan bir toplumun büyük okuru olmaz” görüşüne sahip olan Muzaffer İzgü de bu alanda eser veren yazarlarımızdan biridir.

1. Problem Cümlesi

1. Mizahın çocuk eğitimindeki yeri ve önemi nedir?
2. Yazdıklarında mizah dili ağır basan bir yazar olan Muzaffer İzgü’nün bu konudaki tutumu nedir? Soruları bu araştırmanın problem cümlelerini oluşturur.

1.1. Alt Problemler

1.Mizah, insan hayatı ve çocuğun bilişsel, duyuşsal, sosyal gelişimi için gerekli bir unsur mudur?

2.Okuma alışkanlığı kazanma sürecinde kitaplarda yer alan mizahi unsurlar bu alışkanlığı kazandırmada etkili midir?

3.Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarındaki mizahi unsurlar hitap ettiği dönemin gelişim özellikleri ile uyumlu mudur?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada,

1. Literatür taraması yapılarak çocuk gelişiminde mizahın yerini ve önemini tespit etmek,
2. Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarındaki mizahi unsurları çocuk eğitimi yönüyle incelemek,
3. Bu incelemeler sonucunda mizah ve çocuk kitaplarındaki mizahi unsurların çocukların gelişimleri ve eğitimleri üzerindeki etkileriyle ilgili tespitlerde bulunmak,
4. Elde edilen verilerden yola çıkarak bir takım önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Gülme ve gülmecenin (mizahın), yaşamak için en güçlü ilaç ve silah olduğunu hiçbir zaman unutmamamız gerekir (Özünlü,1999). Eğitimin bir amacının da bireyleri hayata hazırlamak olduğunu düşünülürse, eğitimde mizahın yeri ve önemi de fark edilmiş olur. Daha önceden de belirtildiği gibi en önemli eğitim araçlarından biri olan çocuk kitaplarında da mizahın belirli ölçüde yer alması gerekir. Ancak, geçmişten günümüze dek günah keçisi olarak görülen mizah toplum tarafından da hoş karşılanmamıştır. Bu nedenle eğitsel nitelikli kitaplar ve çocuk kitaplarında da tercih edilen bir tür olmamıştır. Bu yanılgının en önemli sebebi de “alay” ile “mizah” kavramlarının birbirleri ile karıştırılmasıdır. Alay, karşısındakini küçük düşürücü davranışta bulunmak iken; mizah, hayatın gülen yüzüdür, hoşgörüdür, esnekliktir. Mizahta empati ve gerçek ile yüzleşme vardır, tüm bunların yanında eğlenme ve gülme vardır. Bugün insanlar arasındaki tahammülsüzlüğün nedeni, savaşlar, didişmeler, çatışmalar, çatık kaşlar, asık suratlar, selamlaşmadan

geçilen yollar, bencillikler ve daha niceleri eğitimimizde mizahın ihmal edilmiş olmasından kaynaklanan durumlardır. Özellikle gelecekte toplumda aktif, üretken bireyler olacak olan bugünün çocuklarının eğitiminde mizahtan faydalanmak ve mizahı bir yaşam tarzı haline getirmek doğru olacaktır. İşe, öncelikle çocuk kitaplarına mizahi anlatımı hâkim kılarak ve ders kitaplarına da mizahi metinleri yerleştirerek başlanmalıdır. Çocukken hayata gülümseyerek ve düşünerek bakan bireyler, ilerleyen yıllarda bu tutumlarını hayatlarının geneline de yayacaklardır. Böylece, eğitilmiş, hoşgörülü, daha, insancıl bir toplum ortaya çıkacaktır. Bu nedenle mizah, çocuk eğitimi için vazgeçilmez bir öğedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Muzaffer İzgü'nün çocuk kitapları içerinden mizah unsurları açısından uygun görülmüş 6 öykü kitabı (Anneannem Süsleniyor, Anneannemin Cep Telefonu, Anneannem Bulutları Boyuyor, Yaşasın Kanal Anneanne, Anneannem Gelin Oldu, Süpermen İstanbul'a Düştü) ve bunlar içerisinde yer alan 24 öyküsü,
2. Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarından mizah unsurları açısından uygun görülmüş 2 çocuk romanı (Uçan Eşek, Uzay Dolmuşu Kalkıyor),
3. Muzaffer İzgü'nün çocuk kitapları içerisinden mizah unsurları açısından uygun görülmüş 1 masal kitabı (Duyduk Duymadık Demeyin),
4. Amaçlar açısından araştırmada belirtilen problem ve hipotezle sınırlıdır.

1.5. Sayıtlılar

1. Mizah genelde insan hayatı, özelde çocuk gelişimi için gerekli bir unsurdur.
2. Muzaffer İzgü, iyi bir mizah yazarıdır.
3. Muzaffer İzgü, çocuklara mizahî anlatımla bir şeyler anlatırken, hiçbir zaman çocuk gelişimine ters düşecek konular seçmez.

II.BÖLÜM

KURAMSAL TEMELLER ve İLGİLİ LİTERATÜR

1. Mizah ve Mizahın Çocuk Gelişimindeki Yeri

1.1. Mizah Nedir?

Dilimize Arapça’ dan geçmiş olan “mizah” sözcüğünün aslı “müzah”tır. Zamanla yerini “gülmece” sözcüğüne bırakan “mizah” Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat’ta (Develioğlu,2000:655) şaka, latife, eğlenceli olarak tanımlanmıştır.

Oxford İngilizce Sözlük (Simpson,1989:486)’te “mizah” , “Olayların gülünç yönünü görme yeteneği, **nüktedanlık**, **nüktecilik**, şakacılık, gülünçlük, komiklik; gülmece, mizah, güldürü.” şeklinde tanımlanmıştır.

Türkçe sözlük (TDK, 2001:903)’te mizah kelimesi yerine “gülmece” kelimesi kullanılmıştır ve “eğlendirmek güldürmek ve birine, bir davranışa incitmeden takılma amacını güden ince alay, mizah; gerçeğin güldürücü yanlarını ortaya koyan edebiyat türü, mizah” şeklinde tanımlanmıştır.

Martin (2000)’ e göre mizah; bilişsel, duyuşsal, davranışsal, psikolojik, sosyal yönlerle ilgili karmaşık bir olgudur.

Mizahın temelinde eğlence ve hoşgörü yer alır. Yeryüzünde hemen bütün alanları içine alan mizah, eğlence ve hoşgörü boyutlarıyla kişilik kazanmıştır. (Öngören, 1983:11)

Mizah, gerçeğin bazı görünüşlerinin gülünç, alışılmamış özelliklerini vurgulayan sanat türüdür. Mizah güldürmek amacıyla yazılan her şeydir. Sadece insanlar gülebirlirler. Komik olan bir şeye gülme yeteneğine de “mizah anlayışı” denir. (Millsaugh,1979:2644)

Nar, “ Mizahî olan ciddi olanın zıddıdır ve ciddi üslubu aşan her türlü anlatım, mizahın içinde yer alır “ der(Nar, 1999:9)

Tozar, mizah duygusunu “insan ruhunun mucizeleri” şeklinde tanımlar(Tozar, 2001:70).

Cevat Ulunay mizah için şöyle der : “Mizah nüktedir, zarafettir, hicivdir. Muhatabı sinirlendirir; ama hoş a gider. Mevzu seçilmez, kendisini seçtirir. Mizahi çerçeveden bakıldığı zaman, siyaset, sosyal hadiseler hep birer mevzudur (Yücebaş, 2004:16).

Freud “Ben yani ego, mizah yoluyla bir yandan gerçekliğini değıller, öbür yandan da bu değıllemenin hazza dönüşmesini sağlar. Mizah, türü ne olursa olsun, egonun kendini ve haz alma yetisini savunmasıdır. Açıkçası insanın ve yaşamın savunulmasıdır (Demiralp, 2005).

Bütün dillerde, sözlükler mizahı, birbirinden az çok ayrımlı olarak anlatsalar da, genel olarak şu anlayışta hepsi birleşirler: Mizahta gülme vardır; gülme olmayan şey mizah olamaz. Mizahın kökeninde gülmeden başka bir şey aramak doğru olmaz. Ancak, bu gülmenin oranı, kasıkları çatlatıncaya dek, katılırcasına gülmekten, bıyık altından gülmeye, gülümsemeye, belli belirsiz gülümsemeye (La Jacond gülümseyişi), gözlerinin içi gülmeye, dıştan hiç belli edilmeden içten gülmeye dek değışir; ama hepsi de mizahın kapsamı içine giren, mizahın konusu olan gülmedir. (Nesin,2001:19).

Mizah yerine gülmece sözcüğünü kullanan Nesin, “gülmece”yi şöyle tanımlar: “Gülmece seslendiği insanı, hangi oranda olursa olsun, sağlıklı olarak güldürebilen her şeydir.”(Nesin, 2001:20) Nesin’ e göre bu “her şey” kavramı içerisine “ yazılı ve sözlü bütün gülmece eserleri, gülmece hikaye ve romanları, yergi, taşlama, alay, eğlenme, şaka, güldürü, güldürücü pantomim ve danslar, tersinleme, karikatür ve türleri, gölge oyunları, kukla oyunları, gülünçleştirme (parodie ve argoda tiye almak, kaba gülünç (grotesnque), güldürücü anekdot ve fıkralar, **nükte** (sprit), ters yansılama (allegorie), eski ve yeni argodaki, dalga geçme, tefe koymak, maytap geçmek, gırgır ve bunlar gibi olan her şey” (Nesin, 2001:20) girer.

Tüm bu tanımlamalar ışığında mizah, gerçeği güldürerek ortaya koyan bir sanat türü olarak tanımlanabilir (Gençay, 1992:10)

Yukarıdaki tanımlamaların bazısında “mizah” kavramının karşılığı ya da “mizah” deyince akla gelen bir kelime olarak “nükte” karşımıza çıkmaktadır. O halde, “Nükte nedir?” sorusunun cevabı verilmelidir.

Nükte (espri) bir olay, kişi veya düşünce üzerine, zekâ inceliğine, bilgiye dayanan, kısa ve anlamlı söz söyleme sanatı olarak ifade edilmiştir. Arapça bir kelime olan “nükte” ancak derinlemesine düşünüldüğü zaman fark edilebilen ince mana demektir. Anlayış ve idraki zarafete bağlı kıssa anlamında olan nükteyi herkes kavrayamaz.(Yardım, 2005:9).

Osmanlıca - Türkçe Sözlük (Develioğlu, 2000:847)’te nükte, “Herkesin anlayamadığı ince mana; ince manalı, zarif ve şakalı söz” olarak tanımlanmıştır. Yine, eski dilde nükte ile ilintili bir çok sözcüğe rastlarız : “ nükte-bin : nükteyi, inceliği gören, anlayan; nükte-dan : nükte bilen zarif, ince kimse; nükte-dani: nüktecilik; nükte-dar: nükteli; nüke-gu : nükteli söz söyleyen; nükte-guyi : nükteli söz söyleme; nükte-perdaz : nükteli öz bulup söyleyen; nükte-senc : nükteyi

değerlendiren; nükte-ver : nükte bilenler; nükte-za : nükte yapanlar...(Develioğlu, 2000:847)

Mizahın tüm bu tanımlamalara rağmen hâlâ bazı kavramlarla karıştırıldığı, birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Oral (1997), “gülmece” ile “güldürü” sözcüklerinin birbiriyle karıştırıldığını söyler. Mizah ve eğlencenin birbirinden ayrı amaca hizmet ettiklerini savunur. Mizah beklenmedik zamanda, beklenmedik şekilde gelen bir şaşırtıcı tepkiyken, eğlence de ise şartlanmaya dönük bir tepki görülür. Mizahı eğlence dünyasında solo bir çıkış olarak gören Tan, “Herkesin aynı havadan çaldığı ülke orkestrasında mizah, arada bir ayağa kalkan ve aykırı bir ses çıkaran solist gibidir.” der (Oral, 1997:52).

Bunun dışında mizah ile karıştırılan diğer bir kavram da “komik”tir. Türkçe’de mizah sözcüğünün karşılığı “gülmece”; komik sözcüğünün karşılığı ise “güldürü” dür. Buna rağmen her iki kavram da birbirinin yerine kullanılmaktadır. Oral, “Yaza Çize” adlı eserinde bu duruma şu şekilde açıklık getirir : “Fransızca-Türkçe Büyük Dil Kılavuzu bu iki sözcük için şöyle karşılıklar verir:

comique: Hoş, eğlendirici, tuhaf, güldürücü, gülünç.

Humour: Ciddi bir şekil altında nükte, mizah.”

Mizahın her zaman bir varoluş nedeni ve bir amacının olduğunu bildiren Oral (1997:58), “Bir sebebe dayalı ve bir hedefe yönelik olarak var olan mizah, sebep ortadan kalkınca ya da hedef devrilince kendi de susar, bir anı olup gönüllere çekilir. Komik ise bir nedene bağlı olmaksızın ve bir hedefi alaşağı etmeyi gözetmeksizin herkesi ama herkesi güldürmeyi ister.” der. Mizahın bireyler üzerinde bıraktığı etkiyi de şu ifade ile özetler; “Mizah çakar geçer, komiklik sürer gider.” (Oral, 1997:59).

Mizahı bir üslûp olarak gören Nar, “**Mizahı hazırlayan sebep ve etkenleri**”(Nar, 12) şu şekilde sıralar;

a. Konudan gelenler: Uyumsuzluk, dalgınlık, becerisizlik, oburluk, pejmürdelik, korkaklık, utangaçlık, yüz­süz­lük, gevezelik... gibi ki­şinin bir bakıma elinde olmayan kadın-erkek, ırk ve bölgelerin zaaflarına ek; çirkin iş ve söz, kavga, gurur, haksızlık, saldırganlık, hilekarlık, zulüm, sapıklık, dinsizlik... gibi bilinçli kötülükler mizahı çeker.

b. Sanatçıdan gelenler: Nar, her ne kadar mizah için konu hedef olsa da mizah yapmak için “mizah, hicve yatkın huy ve zekâ”nın gerekli olduğunu söyler. Mizahçıda sanat gücü, hazır cevaplılık ve söz kıvraklığı yanında konunun mizahçının ilgi alanına da girmesi gerektiğini söyler.

c. Doğuş: Ani, şaşırtıcı, kural dışı söz, görünüş ve işler ortaya vurunca mizah doğar.

d. Oluş: Hazır cevaplar, kelime oyunu, mübalağa, benzetme, yansılama (övkünme), taklit, kusur sayma, över gibi yerme, lakap takma... tarzında gerçekleşir.

e. Gaye ve gerekçesi: Anormallikleri düzeltme isteği, normal ve ciddi söz gerçekleşmeyince mizaha kayar. Böylece kusurlu ya da kusursuz kişi, zümre veya oluşlar; yola getirilmek, uyarılmak ve cezalandırılmak istenir... Bu bakımdan Mizah ve Hiciv bir savunma mekanizmasıdır. Özellikle de baskıcı rejimle de yalın ve ciddi anlatım yerine mizahlı üslûp seçilir.

f. Vasıtası (Mizahın dili) : Söz, yazı, çizgi, resim ve harekettir.

g. Edebî çeşitleri: Nazım- Nesir; Fıkra, şiir, beyit, tiyatro, hikâye, fabl, destan... olabilir. Fakat bizde mizahın ağırlığı şiirdedir. Çünkü edebiyatın beyni şiirdir.

h. Metodu: Şaşırtıcı, mecazlı, tevriyeli, mübalağalı, benzetmeli ifadelere, aşırı olmayan argo ve tahkir edici sözler karışması tarzındadır.

i. Sanat olmasının şartı: Yerinde ve az çok mantıkî olması, sanat unsurları taşıması, edepsiz ve aşırı müstehcen olmaması.

1.2. Gülme Nedir?

Mizah sözcüğünün tanımlarına baktığımızda karşımıza çıkan bir kavram vardır: **“Gülme”**. Sadece insana has bir özellik olarak belirtilen “Gülme” tanımlanmasında zorluk çekilen kavramlardan birisidir. İlhan Selçuk’ un “İnsan kim bilir kaç bin yıldan beri gülüyor, elektriği bulup kullanmaya başlayalı beri çok zaman geçmedi. Ne var ki ikisini de tanımlamakta zorluk çeker.” (Nesin, 2001:405) ifadesi de bunu doğrular niteliktedir. Gülmece kapsamına giren olguların algılanmasıyla insanda beliren bir psikolojik olay (Nesin,2001:22) olarak tanımlanan gülme; insanın, kendi toplumsal ortamındaki bir nedenin etkisiyle herhangi bir haz duyumu alması sonucu, bunun dışavurumu, gülme denilen psikofizyolojik belirtidir (Nesin,2001:22).

Usta (2005), ise gülmeyi şu şekilde tanımlar : “İnsana imtiyaz olarak bahsedilen gülme; kişiyi ruhen rahatlatan, yalnızca toplumsal yaşamda ortaya çıktığı için onu sosyalleştiren, cemiyeti kenetleyen ve sosyal yaşamda yanlış olanı göstererek düzeltilmesini sağlayan, kötü düzeni yıkıcı, bu nedenle de iktidarın susturmaya çalıştığı bir güçtür (Usta,2005:11).

Her şeyden önce insana özgü bir eylem olan gülme Türkçe Sözlük (TDK,2001:903)’te “Gülme işi, kahkaha” olarak tanımlanmıştır. İnsan dışındaki varlıklarda gülme yoktur. Nesin (2001:22), “Gülme eylemi insanlara yakın düzeydeki köpek, maymun ve kimi ötücü kuşlarda çok silik izlerle görülse de, bu gülme psikolojik değil, yüz kaslarındaki gerilme ve kıpırdama biçiminde salt fizyolojik belirti olarak kalır; buna gülme denilemez.”diyerek gülmeyi salt insana özgü bir özellik olarak belirtmiştir.

Rasim Adsal'a göre "Gülmede insan bilinç dışında olan ve moral benliğinin zoruyla baskıda olan her şeyi salıverir." Bu anlayışa göre de "gülme" ruhsal bir boşalımdır(Nesin,2001:22).

Ayrıca "gülmek" Türkçe Sözlük(TDK, 1988:581)'te "Hoşuna giden olaylar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak" şeklinde tanımlanır.

Oxford İngilizce sözlükte ise, gülme "İçgüdüsel bir neşe anlatımı" olarak tanımlanır.

Felsefe Ansiklopedisi (Hançerlioğlu, 1993: 484)'nde ise gülme, "İnsanın hoşuna ve tuhafına giden olgular karşısında duygusunu açıklaması, hoşlanmayla ilgili ruhsal belirti olarak tanımlanır.

Peki, neden güleriz? Gülmenin nedenlerini tek bir nedende toplamak, tek bir kaynağa indirgemek doğru değildir. Kierkegaard gibi kimi düşünörlere göre, iki düşünce arasındaki karşıtlık gülmemizin nedenidir.

Baudelaire (1997:11) gülmenin şeytansı, hınzırca bir şey ve alabildiğince insani olduğunu söyler. Ona göre gülme, insandaki kendini üstün görme düşüncesinin bir sonucudur.

Hobbes'a göre gülme birdenbire duyulmuş bir gururdur(Nesin,2001). Örneğin fiziksel olarak sağlıklı bir insanın topallayan birini görerek gülmesi ve kendi sağlamlığından dolayı gururlanması gibi.

Spencer'a göre "Gülmek sinirsel gücün doğal yatağından birdenbire saparak yeni bir yola girmesidir."(Nesin, 2001:23) Yine, Spencer da karşıtlıklar görüşünü savunur.

Darwin ve Alman evrim kuramcısı Ernst Haeckel esprileri “Psikolojik gıdıklama aracı” olarak tanımlamışlardır. Haeckel gülmeyi de fiziksel ve zihinsel gıdıklama sonucu oluşan gerilimi rahatlatmaya yarayan bir tür refleks olarak tanımlar (Tozar, 2001:73).

Bergson, gülmenin daha çok toplumsal boyutu üzerinde durur. Bergson’ a göre “Gülmek, toplumsal yaşamda gelişen ve onunla birlikte oluşan bir psikolojik yaklaşımdır.” Aklın ve duyguların nasıl bir mantığı varsa, toplum bireylerini güldüren şeylerin de kendine özgü bir mantığı vardır. (Nesin, 2001:24)

Gülme, bir bakıma bireysel bir davranıştır. Tozar (2001) bu durumu şöyle açıklar : “Gülmeyi tetikleyen her şey komik olmak zorunda değil; bu yüzden de gülme konusu olmayan şey yok gibi. İş daha da karmaşık hale getiren, hiçbir şeyin herkesi birden güldürememesi, çoğu kişiye gülünç gelen şeylerin de birbiriyle neredeyse hiçbir ortak yönünün olmayışı (Tozar, 2001:70).

1.3. Gülme Kuramları

“İnsan neden güler?” sorusuna çeşitli araştırmacıların verdiği cevaplar gülme kuramlarını doğurmuştur. Bu kuramlar *“üstünlük, rahatlama ve uyumsuzluk”* ile son yüzyılda, geleneksel kuramları birleştirerek konuya daha geniş bir bakış açısıyla yaklaşma eğiliminde olan *çağdaş kuramlardır* (Usta,2005:69). Bunları kısaca özetleyecek olursak;

1. Üstünlük (Kötüleme) Kuramı: Bu kuram Aristo tarafından önerilmiş, filozof Hobbes tarafından da geliştirilmiştir. Kurama göre, herhangi bir gülmece ögesini ya da fıkrayı okuyan, ya da duyan, ya da seyreden bir kimse, olay kahramanının yaptığı yanlışlığı kendisinin yapmayacağından emin olarak, kendisini gülmece kahramanından daha üstün hisseder, bir rahatlama duyar, bu durumu hoşuna gider ve güler (Özünlü, 1999:21). Üstünlük kuramına göre, kendilerine karşı fiziksel cesaret, zekâ ya da bir başka insanî özellik konusunda üstünlük duyduğumuz kişilere güleriz, bu ise onları alaya almaktır; bu anlamda, üstünlük duygusu bizi, o insanlara

karşı davranışlarımızda, hor gören bir saygısız durumuna düşürür (Morreall, 1997:22). Thomas Hobbes, gülmeyi başkalarının ayağı sürçtüğü zaman bizim kendimizi güvende görmemizden doğan böbürlenmemiz, “ani üstünlük duygusu” diye açıklar (Nesin, 2001:20). Hobbes’a göre, daha önce bize ait olan zayıflıklarımızla karşılaştığımızda, birdenbire içimizi bir yücelik duygusu kaplar. İşte gülme, bir kendi kendini kutlamadır; her şeye karşı olan bütün bu savaşımında, kendimizi bir başkasından ya da daha önceki durumumuzdan daha iyi görme duygusu üzerinde yükselmektir (Morreall, 1997:10). Bunu şu örnekle de açıklayabiliriz, sokakta tek ayağı olmayan birini gördüğünde gülmek için kendini zor tutan birini düşünün, onu güldüren şey nedir? Kendinin iki ayağının da sağlam olduğundan ötürü duyduğu gurur. Her ne kadar bu davranışından dolayı kendini ayıplasa da yine gülmekten kendini alıkoyamaz. Thomas Hobbes, Leviathan adlı yapıtında, bedensel engellilere duyduğumuz ilginin, tuhaftır ama, bir sevinç patlamasından, kendi sağlığımızdan duyduğumuz sevinçten kaynaklandığını belirtir : “Ani sevinç... ya kişinin kendini mutlu eden anlık bir hareketi nedeniyle, ya da başka birinde yanlış bir şey görmesi nedeniyle ortaya çıkar; bu ikinci durumda, kişi o yanlış şeyin kendisinde bulunmadığına sevinip memnun olur. Bu, en fazla, kendilerinde fazla bir yetenek olmadığının farkında olan ve başkalarının hatalarını gözleyerek kendilerini memnun etmek mecburiyetinde olan kişilerde bulunur. [Sanders, 2001:26(Hobbes,1993)]. Geçmişe baktığımızda “gülme” birçok düşünür tarafından olumlu bir eylem olarak karşılanmamıştır. Basitliğin, kabalığın bir göstergesi olarak nitelendirilmiştir. Bu konuda Aristo ve Platon’un görüşleri dikkat çekicidir. Platon’a göre gülmeye yol açan şey insana özgü şeytanlık ve budalalıktır. Platon için bir kişiyi gülünç kılan şey onun kendini bilmezliğidir. Bizim bu insanlara gülmemiz belli bir kötülemeyi içerir ve kötüleme de zararlı bir şeydir. Ayrıca Platon “Gülmeyi beslememeliyiz.” der. “Ola ki güldüğümüz kusurlardan bazıları bize de bulaşabilir.” der. Öyle ki Platon edebiyatta da insanın gülerken betimlenmesini zararlı bulur(Tok, 1998:75). Eflatun’a göre gülmenin uygun nesnesi şeytanlık ve budalalıktır (Morreall, 8). Bu görüşü Aristo da destekler ve gülmeyi “alayın bir türü”(Morreall,s:9) olarak niteler. Espri bile Aristo’ya göre aslında adam edilmiş küstahlıktır. Peki Platon’ un yüzyıllar önce sorduğu soruyu soracak olursak: “Niçin insan bir başkasının talihsizliklerine güler?” Platon’un vardığı sonuç şudur:

Tepkimiz, üzüntü ile sevincin iç içe geçtiği bir “karma duygu”dan kaynaklanır ve kendimizi her yolu deneyerek bu çelişkili histen arındırmamız gerekir.

Gülmenin bir başka boyutu olan “Kendi kendine gülmeyi” de üstünlük kuramı şu şekilde açıklar: Üstünlük kuramının bir diğer savunucusu olan Rapp, kendi kendimize güldüğümüzde, üstünlük duygusunu hâlâ taşımakta olduğumuzu söyler; alay ettiğimiz şey, “kendi kendimizin belli bir kötü durumundaki resmidir.” Kendinize güldüğünüzde, gülen tarafınız kendisini gülünen tarafınızdan koparmıştır (Morreall, 1997:14). Yani, kişi kendi kendisini sanki bir başkasıymış gibi görmeyi öğreniyor... Sonra ortaya çıkan ikinci benliğinin maskaralıklarına ve kötü durumlarına tatlılıkla ve nesnel olarak gülmeye geçiyor (Morreall, 1997:21).

Sonuç olarak üstünlük kuramı Morreall’in (1997) tabiriyle üstünlük duygularıyla ilgili olmayan hem mizahî hem de gayri mizahî çeşitli durumların var olması sebebiyle kapsamlı bir gülme kuramı değildir.

2. Uyuşmazlık (Uyumsuzluk) Kuramı: Bu kuramın öncüleri Kant ve Henry Bergson, Arthur Schopenhauer gibi filozoflardır. Kurama göre, herhangi bir gülmece metninde olayların akışında, dinleyici ya da okuyucuda, olayların nasıl sona ereceğine ilişkin bir beklenti vardır. Olaylar beklenilenin dışında geliştiği zaman, insanlar bir çeşit şoka uğrarlar. Umulanın tersi bulunduğu anda, o sonuç insanların gülmesine neden olur (Özünü, 1999:21). Uyumsuzluk kuramının ardındaki temel düşünce şudur: “Nesneler, bu nesnelerin nitelikleri, olaylar, vs. arasında belirli kalıpların bulunmasını beklediğimiz düzenli bir dünyada yaşamaktayız. Bu kalıplara uymayan herhangi bir şey başımıza geldiğinde güleriz.”(Morreall,1997:25). Aykırılıkların kişileri güldürdüğüne değinen ilk kişi, Aristo’dur. Rhetoric’inde, dinleyiciler arasında belli bir beklenti yaratıp sonra da onları beklenmedik bir şeyle vurmanın, bir konuşmacı için iyi bir güldürme yolu olduğuna dikkati çeker(Usta, 2005:74). Ancak, Aristo, uyumsuzluk kuramından ziyade üstünlük kuramı üzerinde durmuştur. 17.ve 19. yüzyıllar arasında ayrıntılı bir biçimde ele alınan bu kuramın en önemli temsilcilerinden biri Kant’tır. Kant, “...Gülme, yıkılan bir umudun hiçliğe doğru ani değişiminden doğan bir duygudur.”der. Kant, bazı fıkra örnekleri ile bu durumu açıklar:

Zengin bir adamın mirasçısı debdebeli bir cenaze töreni düzenlemeyi diler, ancak bunu tam anlamıyla başaramayacağı için hayıflanır; çünkü (der o) “yas tutmaları için tuttuğum adamlara ne kadar fazla para verirsem, o kadar neşeli görünürler!”(Kant,223.)

Kant’a göre bu fıkraya kahkahayla güleriz; çünkü beklentimizin birdenbire hiçe dönüşmüştür.

Kant dışında Schopenhauer de uyumsuzluk kuramını savunur. Onun uyumsuzluk kuramı hakkındaki görüşleri Kant’tan biraz farklılık gösterir. Örneğin, yukarıdaki fıkrayı fıkra yapan şey, varisin içinde bulunduğu rahatsız duruma ilişkin bir açıklamada bulunulmamış olması değil, yapılan açıklamada gösterilen durumun uyumsuz olmasıdır. Schopenhauer Uyumsuzluk kuramını şöyle açıklar: “Her durumda gülmenin nedeni, bir kavramla, o kavram ilişkisi içinde düşünülen gerçek nesneler arasındaki uyumsuzluğun aniden algılanmasıdır ve gülmenin kendisi bu uyumsuzluktan başka bir şey değildir (Morreall, 1997:28).

Kant ve Schopenhauer’in ortaya koyduğu uyumsuzluk kuramının sınırlılıklarını fark eden James Beattie’ye göre “duygusal gülme” ve “hayvansal gülme” diye iki gülme türü vardır. Bu gülme türlerinden “hayvansal gülme” uyumsuzluk kuramı ile açıklanamaz, o ancak gıdıklanma gibi mizahî olmayan gülme durumlarında görülür. Duygusal gülmeyi, “daima akla sunulmuş olan belli nesne ya da düşüncelerin sonucunda heyecan yaratan duyudan ya da durumdan üreyen” gülme olarak belirtir. Duygusal gülme nedenlerini uyaran şey uyumsuzluktur; bu gülme, “aynı bütünde birleşmiş uyumsuz şeylerin görünüşünden yükselir görünür.” Beattie’ye göre uyumsuzluk bir zihinsel ya da kavramsal konudur ve ardında psikolojik mekanizma vardır der. Bir kişinin farkına vardığı her uyumsuzluk gülme dürtüsünü başlatmaz. Eğer bir uyumsuzluğun farkına varırsam, ancak bu uyumsuzluk bir şekilde beni rahatsız ederse bu duruma gülmem. Korku, acıma, ahlaksal kaygılardan doğan hoşnutsuzluk, öfke ya da nefret uyumsuzluğa gülme eğilimi karşısında ağır basabilir.” (Morreall, 1997:29-30).

Yine, Morreall'e (1997:31) göre bu kuram mizahî olmayan birçok gülme durumunda söz konusu olmadığından genel bir gülme kuramı olarak kabul edilememektedir.

3. Psikoanalitik Kuram: Bu kuramı filozof ve psikanalist Freud ortaya atmıştır. Kurama, Tezli Gülmece Kuramı da denilmektedir. Bu kurama göre, her insanda gizli kalmış bir saldırı isteği vardır. Bu istek zaman zaman davranışlar ve konuşmalar ile açığa çıkabilir. Bu niteliği gerçeklerle çakışınca da bir terslik doğar, bu terslik de insanları güldürür (Özünlü, 1999:21).

4. Kavrama Kuramı: Bu kuramın öncüsü Gregory Bateson'dur. Kurama göre, olayların ve konuşmaların akışında bazı zıtlasma noktaları ve mantıksal sorunlar bulunur. Bu noktalar ve sorunlar gülmeye yol açar (Özünlü, 1999:21).

Özünlü (1999:22), gülmenin bu dört kuramını tek bir fıkrada örnekleyerek göstermiştir;

“Aktör ve yazar Peter Ustinov, Londra ‘da bir ilkokulun önünde gazete okuyarak bekliyormuş. Okuldan çıkan bir öğretmen hanım kendisine sormuş:

- Bir çocuk mu bekliyorsunuz?

Şişman bir adam olan Ustinov, bir eliyle göbeğini sıvazlayarak yanıtlamış öğretmen hanım:

- Hayır, ben oldum olası şişmanımdır. Ya siz?

Üstünlük Kuramı'na göre, fıkrayı dinleyen kişi, Ustinov' un göz göre göre soruyu yanlış anladığına karar verir ve kendisinin o yanlışı yapamayacağından emin olduğu için Ustinov' un aptallığına güler.

Uyuşmazlık Kuramı'na göre, öğretmen hanımın o sorusu, o koşullar içinde yalnız bir tek ve kesin yanıt gerekli kılar. Oysa beklenmeyen bir yanıt gelmiştir. Fıkrayı dinleyen ya da okuyanlar bu yüzden güler.

Psikoanalitik Kuram'a göre, öğretmen hanımın sorusunda, gizli kalmış bir saldırı amacı, Ustinov'un şişmanlığıyla alay etme duygusu bulunabilir. Ustinov' un yanıtında da öğretmen hanıma bir saldırı isteği de bulunabilir. Bu çelişkiler de fıkrayı dinleyen ya da okuyanları güldürür.

Kavrama Kuramı' na göre, öğretmen hanımın sorusundaki değişik yer, durum ve zamanlara göre oluşabilen anlam farklarından dolayı, fıkrayı dinleyen ya da okuyan kimse, verilen yanıtın yanlış olduğuna karar verdiği için gülmektedir (Özünlü, 1999:22).

Özünlü' nün (1999) kitabında yer vermediği bir diğer kuram da **“rahatlama kuramı”** dır. B u kuramı da açıklayacak olursak;

Rahatlama Kuramı: Rahatlama kuramı denilince akla gelen isim Herbert Spencer'dır. Ancak, 1711 yılında Shaftesbury “The Freedom of Wit and Humor” adlı makalesinde rahatlama kuramına ilişkin görüşlere rastlarız. Shaftesbury şöyle der : “Açık yürekli insanların doğal halleri kısıtlandığında ya da denetim altına alındığında, içinde bulundukları sıkıntılı durumdan kurtulmak için başka hareket yolları arayacaktır; ister taşlamayla, öykünmeyle, ister soytarılıkla olsun, bu insanlar az ya da çok kendilerini gösterdikleri için bu durumdan hoşnut olup, üzerlerindeki baskılardan öç almış olacaklardır.”(Morreall, 1997:32). Daha önceki kuramlar gülmenin farklı boyutları üzerinde dururken, Bu kuram gülmenin biyolojik işlevi üzerinde durur. Bu kuramın merkezinde yer alan soru : “Gülme neden girdiği fiziksel biçimi alır ve bunun biyolojik işlevi nedir?” Spencer, gülmenin o sırada yapılan bedensel hareketlerin hiçbir dayanakları olmadığı için yalnızca sinirsel enerjinin boşaltılmasına hizmet ettiğini söyler. Spencer, sinir enerjisini daima kassal hareket ile ifade edilmeye yatkın olduğunu ve belli bir yoğunluğa ulaştığında, daima kassal hareket olarak ortaya çıktığını belirtir. Yani belli bir yoğunluğa ulaşan duygular genellikle kendilerini bedensel hareketlerle gösterirler (Morreall, 1997:37). Spencer'a göre gülme ile buhar borularındaki güvenlik tıpasını açma arasında benzerlikler vardır. Güvenlik tıpasının açılarak buharın boşaltılması sırasında en yüksek basınç tıpanın açıldığı anda boşalıyor ve sonra giderek azalıyorsa, gülmenin

de seyri benzer şekildedir. Önce güçlü bir kahkaha atılır, daha sonrasında yumuşak kıkırdamaların ardından başka kahkaha gelmez (Tok, 1998:76). Kimi zaman içimizdeki enerjiyi boşaltmamızda kıkırdama, kahkaha yetersiz kalır, tüm bedenimizle katıla katıla güleriz. Bu durumu Spencer şöyle açıklar : “Spencer’ a göre enerjinin boşaltılması, yoğunlaşan duyguların uygunsuzluğuyla ortaya çıkar. Bu duyguların sonunda ortaya çıkan gereksiz enerji öncelikle kaslar yoluyla boşaltılır, “özellikle de bu duygunun en çok etkilendiği kaslarla,” örneğin konuşmayı sağlayan kaslarla. Eğer tüm sinirsel enerjinin boşaltılmasına bu kanal yeterli olmazsa, bu enerji “daha az kullanılan” kanallara aktarılır, diyafram kası ya da nefes almayla ilgili kaslar bu içten gelen kahkahadan etkilenirler, eğer hâlâ boşaltılacak enerji kalmışsa, gülen kişi ellerini vurarak, arkaya öne eğilerek gülecek ve bu enerjisini boşaltacaktır (Morreall, 1997:38).”

Eğer ki gülme bir enerji boşalımsa, birçok yasak da gülmeye yol açar. “Örneğin, eğer bir öğrenci öğretmenden nefret ediyorsa, bu nefretini öğretmene saldırarak göstermesine izin verilmez. Öğrenci düşmanca duygularını bastırırken, sınıfta saygı ve uysallık içinde bile olabilir. Ama, eğer öğretmen bir başkası tarafından şiddete maruz kalacak olursa,- yani diyelim ki, öğrenci öğretmene saldırılmış olduğunu duyduğunda ya da onun sınıfta onun öğrencilerin önünde, hafifçe tökezleyip düştüğünü gördüğünde- öğrencinin hapsolmuş enerjisi gülme biçiminde kendini gösterecektir .” (Morreall, 1997:34).

Rahatlama kuramı kapsamında gülmeyi ele alan bir başka düşünür de John Dewey’dir. Dewey, gülmeyi “sinirlerin aniden boşalması” olarak tanımlamıştır. Ona göre gülme tüm nefes alma ve sele ilgili organlarda ortaya çıkar (Morreall, 1997:38).

Freud da gülmeyi rahatlama kuramı ile açıklamıştır. Freud, gülmeyi üç türde ele alır: “Şakalar, komik durumlar ve mizah”. Freud’un kuramının özü şudur: Tüm gülünecek durumlar için insanlar belli bir enerji ayırmışlardır, bu enerji belli bir ruhsal durumda harcanmak için ayrılmış ama gerekli olmamıştır, bu gereksiz enerji daha sonra gülme biçiminde kullanılır. Freud, şaka yaparken, bastırılmış ya da yasaklanmış duygu ve düşünceler için kullanılacak olan enerjiyi, komik durumlara

tepki verirken düşünmek için kullandığımız fazla enerjiyi, mizah için ise, duygularımızca kullanılmayan enerjiyi harcadığımızı söyler (Morreall, 1997:43).

Spencer ve Freud’ un rahatlama kuramı ilk bakıldığında aynı gibi görünse de temelde bazı farklılıklar barındırırlar. “Spencer’ in kuramında, enerji herhangi bir duygu için ortaya çıkmış ve aniden gereksiz hâle gelmiş bir enerji iken, Freud’ un kuramında bu enerji duyguları bastırmak için kullanılan enerjidir (Morreall, 1997: 46). Yani gülmek için birinde başka bir duygu için saklanmış bir enerji, diğesinde ise duyguları bastırmak için ayrılmış bir enerji kullanılıyor.

Yukarıda sıraladığımız kuramların temel sorusu “niçin güleriz?” olmasına karşın her biri gülmenin farklı yönü ile ilgilenmiştir. Eğlence üstünlük kuramında birinci derece etkiliyken; uyumsuzluk kuramı içinse umulmadık, mantıksız ya da şöyle ya da böyle uygunsuz bir şeye karşı gösterilen zihinsel tepki ön plandadır. Rahatlama kuramında ise “Gülme neden girdiği fiziksel biçimi alır ve bu olgunun biyolojik işlevi nedir?”(Tok,1998:76) sorusu etrafında kuram geliştirilir. Sonuç olarak şöyle diyebiliriz: Üstünlük kuramı gülmenin duygusal boyutunu; uyuşmazlık kuramı zihinsel boyutunu; rahatlama kuramı da biyolojik boyutunu ele alır.

Çağdaş Kuramlar:

Bergson:

Bergson kuramını açıklamadan önce, şunu belirtmekte fayda görüyorum; Bergson, “tümüyle insana özgü olanın dışında komik yoktur” diyerek, insan dışındaki hayvanlara ve nesnelere gülmemizi de “mutlaka onda bir insan davranışı ya da insana özgü bir yüz anlatımı” bulmamız ile açıklar.

Bergson gülmenin gerçek nedenini “yaşamın makineleşmeye yönelmesi” olarak açıklar (Bergson, 2006:25).

Bergson' un gülme kuramında karşımıza çıkan kavramlar “mekanik katılık”, “gerginlik-esneklik”tir. Çiğdem Usta (2005:76), Bergson' un kuramını şu şekilde özetler: “Ona göre, toplum bireyden, yeni durumları algılayabilecek bir dikkat yani gerginlik ve bunlara uyum sağlayacak bir esneklik beklemektedir. Bunu başaramayan kişi, mekanikleşir ve toplum yaşamına uyum sağlayamaz. Toplum da, onu uyumlu hale getirmek için gülererek cezalandırır. Yani gülme, mekanikleşen uyumsuz bireye, toplumun uyguladığı bir cezadır. Çünkü bu birey, önündeki engeli algılayacak kadar gergin değildir; yani dalgındır. O engelin yanından geçecek ya da üstünden atlayacak kadar esnek de değildir. Bir makine gibi aynı mekanik hareketlerini devam ettirmiş ve düşmüştür. O halde öz olarak, “canlının üzerine kaplanmış mekanik”, toplumu güldürür

Mekanikleşme kavramının üzerinde biraz daha duracak olursak, Bergson' un(Bergson, 2006:33-36) bunu üç şekilde aldığını görürüz:

1. Mekanikle canlıyı birbirinin içine girmiş olarak görme.
2. Canlının üstüne kaplanmış mekanik:

Burada, komiğin doğuşunu “canlı bedeninin makine gibi katılaşması” ile açıklar. Bir kişinin ruhsal yanı söz konusuysen, dikkatimizi bedensel yanı üstüne çeken her olay komiktir.

3. Canlı bir şeyin üstüne kaplanmış bir mekanik : “ Bir kişi bize ne zaman bir nesne izlenimi verse güleriz.”

Morreall:

Morreall, yukarıda saydığımız kuramların hiçbirinin gülmenin tüm durumlarını açıklamak için yeterli olmadığını belirtir. Ancak, şimdiye dek üzerinde durulan kuramların karşılaştırılması ile daha kapsamlı bir kuramın temelini oluşturacak olan gülme durumlarının genel özelliklerini göstereceğini söyler. İlk özellik olarak da “gülmenin biçim aldığı psikolojik durumlardaki değişimleri(Morreall, 1997:58)” ele alır.

“Gülme ile ortaya konan duygunun adı nedir?” Bu sorunun cevabı henüz ortaya konmamıştır. Gülme, “Fiziksel bir davranış mıdır?” yoksa “Eğlenti duygusu mu taşır?”. Morreall (1997: 60), bu cevaplar arasındaki farkı “gülmenin dile getirilişi” olarak adlandırır.

Morreall’ in kuramının temelinde gülmeyi ortaya çıkaran durumun “psikolojik bir değişim” yaratması ve bu değişimin ardından “zevk vermesi” ve “memnuniyet duygusu” ortaya çıkarması yer alır. Gülmeye yol açan psikolojik değişim, duygusal bir değişim olabileceği gibi kavramaya ya da anlama ilişkin de olabilir (Morreall, 1997:70). Morreall’in psikolojik değişim tanımlamasında üzerinde önemle durduğu iki unsur vardır : “*Psikolojik değişimin aniliği ve bunun içerdiği zevk.*” (Morreall, 1997:71).

Morreall, mizahi olmayan gülmelerin *duygusal değişimlerden* kaynaklandığını belirtir. Bir insanın bir bilmeceyi ya da bir problemi çözdükten sonra gülmesini ele alalım. “Eğer çözüm hemen bulunur ve fazla enerji gerektirmezse, bunun sonucunda gülmeyiz. Ama çözüme kolayca ulaşamayıp hayal kırıklığı ve gerginlik yaşarsak, çözümü bulduğumuz zaman, büyük bir olasılıkla duygusal değişim yaşarız. Çözüme henüz ulaşamadığımız an, tüm dikkatimiz ve çabamız bilmecenin üstünde toplanmıştır, büyük bir gerginlik içindeyizdir, ama sonuca ulaşıp bilmeceyi çözdüğümüz an, bu gerginlikten kurtuluruz. Bu değişim bize zevk verdiği için de güleriz.” (Morreall, 1997: 69)

Yine, mizahi olmayan gülme çeşitlerinden gıdıklanmada da aynı durum söz konusudur. Ani duygu değişikliğinden dolayı yaşanan memnuniyet gülmeye yol açar.

Mizahi olmayan gülmelerde “duygusal değişimler” söz konusuyken; mizahi gülmelerde “*kavrayışsal değişimler*” söz konusudur. Örneğin, “Üç ve dört yaşından itibaren çocuklar artık nesneleri tanımlamaya başlarlar ve nesnelerin onları algılamamızdan bağımsız olarak var olduklarını bilirler. Ama daha önemlisi, bebekler deneyimleri sayesinde şeyleri, varlıkları ve olayları anlamak için bir kavramlar dizisi geliştirirler. Örneğin insanlarla hayvanları birbirinden ayırırlar

(Morreall, 1997:64). Karşılaştığı yeni bir durumu, nesneyi kendi kavramlar dizisine oturtamayan birey güler. Morreall, bu durumu şöyle bir örnekle açıklar :

“ Çocuğun hayvanat bahçesini ilk ziyaret ettiği zamanlarda bu çeşitten basit bir mizahi durum sık sık ortaya çıkar. Yetişkinler, “hayvanlar”, “memeliler”, “kuşlar” olarak genel kategorilerle düşündükleri için, daha önce görmedikleri bir hayvan gördüklerinde, onu yukarıdaki gruptan birine yerleştirebilirler. Bunu yaparken de geçmişteki deneyimlerini kullanırlar. Yetişkinler bu genel kavramlara sahip oldukları için, hiçbir hayvan onlara yeni görünmez. Ama, bir çocuğun “hayvan” kavramı çok dardır, yalnızca köpek ve kediye kapsar. Sonra bir gün, ilk kez bir devekuşu gördüğünde, çocuk kavrayış dizgesinde bu tür bir kuşa yer bulamaz. Çocuk için devekuşu yeni bir şeydir, onu görmek çocuğu şaşırtır ve yeni bir bilgi düzeyine ulaşmasını sağlar. Eğer bu değişim çocuk için hoş ise ve tehdit edici değilse, çocuk buna güler.”(Morreall, 1997:65).

Gülmeyi psikolojik bir değişim olarak ele alan bu kuramda ister kavrayışsal, ister duygusal değişim olsun gülmeyi ortaya çıkaran asıl unsurlar “anilik” ve ona bağlı olarak ortaya çıkan “şaşıрма” ve anilik ve şaşırmamanın yarattığı durumun kişide uyandırdığı “memnuniyet duygusu” dur.

Morreall’ın bu kuramında üzerinde durduğu en önemli unsur “anilik” tir. Hem mizahi hem de mizahi olmayan gülme durumlarında psikolojik değişim için anilik gereklidir. Mizahi olmayan gıdıklamada eğer bireyi gıdıklayacağını önceden haber verirken büyük bir ihtimalle gülme gerçekleşmeyecektir. Ama, haber vermeden aniden gıdıklama yapılırsa sonuçta gülme gerçekleşecektir. Gülme için aniliğin gerekli olduğunun bir başka kanıtı da, bir esprinin insanlar üzerinde tek bir kez etki yapmasıdır (Morreall, 1997: 74).

Sonuç olarak Morreall, gülmeyi şöyle tanımlar : “ Gülme, yalnızca memnun olmanın doğal bir ifadesi değil istekli bir kontrolle, bilinçaltı başa çıkma mekanizmasının kontrolü altında, memnun edici bir şey olmadan da ortaya çıkabilen bir şeydir.(Morreall, 1997:86).

1.4. İnsan Neden Güler?

“Neden güleriz?” sorusunun yanıtını İnam, (2002) “*İnsan neyiyle güler?*”i cevaplayarak verir. Ahmet İnam, bu soruyu dört aşamada yanıtlar:

1. İnsan bedeniyle güler : “Bedeni güler insanın. Ağzı açılır, yüzünde gülmeye uygun çizgiler oluşur. Kasları harekete geçer. Gülmenin elektriği titretir bedeni. Her türlü gülmeye beden katılır. Bedenin katılmadığı gülme olmaz.” (İnam, 2002). Bu maddede bedenin *kendi kendine gülmesini* açıklanır. Kimi ruhsal bozukluklarda, histerik krizlerde ve gıdıklamalar sonucu oluşan gülmeler bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

2. İnsan duygularıyla güler : “Küçümseyici gülmelerin, kızgınlık, öfke sonucu “gergin” gülmelerin bir ucu duygularımıza uzanır. Bedenimiz gibi duygularımız da, bütünselliği olan, dört dörtlük gülmelerde hep bulunur.(İnam,2002)

3. İnsan aklıyla güler: İnam, aklın katkısı olan gülmeleri “gülmenin hası” olarak belirtir. “Gülmek, akılla ilgili noetik bir davranış olarak, aklın bir olanağıdır. Akı, gülmeyle görür düşünür. “düşündüm, düşündükçe anlamaya aşıladım, anladıkça gülmekten kendimi alamadım.”Gülmek, akla, aklın serüvenine duygu ve bedenin katılmasıyla gerçekleşir(İnam, 2002).

4. İnsan çevresiyle güler: Çevremiz doğal, tarihsel, toplumsal, siyasal, ekonomik... boyutlardan oluşur. Bundan dolayı, gülünç olan, çağdan çağa, toplumdan topluma değişir. Gülme, bir bakımdan içinde bulunulan ortam tarafından öğrenilir. Büyüklerime baka bakan öğrenirim neye nasıl gülüneceğini. Örneğin, küçümseyici güle, toplumsal etkileşimler sonucunda, bireyin duygusal bedensel bir tepkisi olarak öğrenilir (İnam, 2002). Bu nokta da İnam ile Bergson’ un görüşleri birbiriyle yakınlık gösterir. Bergson da daha önceden de belirttiğimiz gibi, gülmeyi toplumsal bir olgu olarak görür. Gülmek toplumsal yaşamda gelişen ve onunla birlikte oluşan bir psikolojik yaklaşımdır. Bütün toplum bireylerini güldüren şeylerin kendine özgü bir mantığı ve usa uygunluğu vardır (Bergson,1900). Tozar, Şu örneği

ile Bergson' u destekler : “Bir Temel fıkrası bir Çinliye, Bir İskoç fıkrası biz Türklere ne ifade eder? Fıkra ve esprilerin evrensel bir dili olsa da, etnik özellikler de taşırlar. Sosyologlar, ister bir espriyi, ister bir fıkrayı, ister herhangi bir mizahi durumu ele alsın, gülme olgusunun toplumlar arasındaki farkları, bu farkların da toplumlar o toplumlar için gülme olgusunu açıklamaya yardımcı olduğu görüşündedir (Tozar,2001:72). Wonil Jung, Atlas Dergisi' ne verdiği bir röportajda şunları söyler :” Gülme sosyal bir sinyal, sosyal ilişkileri tanıtıcıdır. Gülme dostlarımıza ve düşmanlarımıza mesaj gönderir. Örneğin, en büyük düşmanınız otobüs beklerken yıldırım çarparsa gülersiniz, ancak bu en yakın arkadaşınızın başına gelirse gülemezsiniz. Gülme aynı zamanda karşımızdakini anladığımızı da gösterir. Örneğin bir fıkrada yer alan karakterlerin niye öyle davrandığını anlamıyorsa gülemeyiz. Eğer fıkrayı duyduktan sonra ‘niçin böyle dedi’ sorusu aklınıza takılırsa gülemezsiniz. (Atlas, 2008)

Konuyla ilgili olarak burada değinmek istediğim bir başka husus da insanların birlikte, paylaşarak gülmeye olan eğilimleridir.

Tok (1998:77), bu durumu şu şekilde örnekler: “Gülmeyi başkalarıyla paylaşmak dostça ve toplumsal bir davranıştır... Toplumsallaşmanın en iyi yollarından biridir gülmek.” Gerçekten de bir insanın tek başına gülmesi nadir rastlanılacak bir durumdur. Bir fıkrayı, bir espriyi dostlarımızla, çevremizle paylaşarak güleriz, mutlu oluruz. Bir bakıma gülmek de sevgi gibi paylaşıldıkça çoğalır. Ve, güldüğün zaman tüm dünya da seninle birlikte güler. Davranış nörobiyologu ve gülme araştırmacısı Robert Provine’ın en önemli çıkarımlarından biri, gülmenin ben-merkezcil bir duygu ifadesi değil, bir toplumsal sinyal olduğudur. Televizyon, radyo veya kitap gibi uyarıcıların yokluğunda insanın gülme olasılığının, yalnız olduğu zamankinden yaklaşık 30 kat fazla olduğunu; üç asistanıyla birlikte kulak misafirliği yaparak 2000’ e yakın gülme olayı üzerine topladığı veriler sonucunda, konuşmalarla ortaya çıkan gülmenin, yapılan esprilerden çok, “emin misin?”, “seninle tanışmak çok güzeldi.” vb. olağan cümlecikler ardından ortaya çıktığını söyler (Tozar, 2001:71). Amerikan komedi dizilerinde başlayan ve ülkemizde de sitcom diziler olarak adlandırılan dizilerde kullanılan arka plan

kahkaha sesleri ya da efektleri de insanların toplu olarak gülme eğilimlerine bir örnektir.

İnam, insanı dört boyutuyla ele alır ve bu dört ögesiyle bir bütün olduğunu vurgular. Bu açıdan “Bizi biz yapan dört ögenin, bedeninin, duygularının, aklın ve çevrenin zenginliği, coşkusu, bütünlüğü ile gülebilmek, bir gönül işidir, insan gibi insan olmanın başarısıdır.” Der. Ve, dört dörtlük gülmenin hası olduğunu belirtir.(İnam,2002)

“Neden güleriz?” Sorusundan sonara “**Neye, kime güleriz?**” sorusu da insanların kafasını kurcalamıştır.

Bergson’a (2006:15) göre dalgınlar her zaman komedyalarlarının ilham kaynağı olmuştur. Bunu da bir örnekle açıklar; “Kuşkusuz düşmek her zaman düşmektir; ama insanın gelişigüzel bir yere bakarken bir kuyuya düşmesi başka, yıldızlara bakarken bir kuyuya düşürmesi başkadır (a.g.e. s:16). (Don Quijote’ un hayran hayran yıldızlara bakarken kuyuya düşmesi.)

Yine, Bergson (2006:17) “komik”in bilinçdışı olduğunu söyler. Bir kişi, gülünçlüğünden habersiz olduğu ölçüde komiktir.

İnam’a (2002) göre **gülünç** olana güleriz. Peki, nedir gülünç olan? Türkçe Sözlük (2001:904)’te gülünç kelimesi “Alayı üzerine çeken, eğlence konusu olan, güldürücü, tuhaf, komik” şeklinde tanımlanır.

Gülünç, bir ilişki sonucunda algılanır. Her gülme, bir gülme durumunda gerçekleşir. Gülme durumu, iki ayrı dünya arasındaki sürekli kıvılcımlarla yaşanır. Bu dünyaların birisi olağan dünya, diğeri olağan dışı dünyadır. Gülünç bu iki dünya arasındaki arktan oluşur(İnam,2002). Olağan dünyada gülme yoktur. Hayvan olağan dünyada yaşar. Çevresinin içinde kalır, onu dönüştüremez. Oysa, insan olağan dünyadan olağan ışı dünyaya sıçrayabilen, iki dünya arasında kıvılcım oluşturabilen, ark yapabilen varlıktır... Kürsüden olağan ciddiyetiyle vaaz veren rahibi çırlıçıplak düşünmem beni güldürür; bu dünyadan, olağandan olağan dışına (çıplak rahip!)

çıkmam, **gülünçlüğü** oluşturmuştur. İki dünya arasındaki kıvılcım akışı, ark, bende gülmeyi yaratmıştır(İnam, 2002).

Yukarıdaki ifadelerde de gördüğümüz gibi gülme eyleminin, gülücün altında karşıtlıklara gülme yatmaktadır.

Bergson' a göre, insandan başka gülünç hiçbir varlık, hiçbir yaratık yoktur; doğa güzel ya da çirkin olabilir; ama gülünç olamaz. Bir hayvana gülmemiz, o hayvanda insan durumu, insan davranışı, insana benzerlik görmemizdir. Bu yüzden çocukları sirklerde güldürmek ereğiyle hayvanları gülünçleştirmek için insan kılığına sokar, onlara insan giysisi giydirir, insanların yaptıkları şeyleri yaptırırlar.(Nesin, 2001:24)

İnam'daki olağan dünya, Bergson' da doğa olarak karşımıza çıkar. Her isinde de ortak görüş olağan dışı, doğa dışındaki durumlara güldüğümüzdür.

Öngören (2004:24) ise, mizah ile gülme arasındaki ilişkiyi şu şekilde ifade eder: “Sanal bir fıkranın, bizde somut bir gülme eylemi yaratması, işin anlaşılmayan noktasıdır. Buna göre gülme, mizahın sanal yapısı ile bağlantılıdır. Gülmenin sağlıklı olabilmesi için mizahla bir tür bağlantısı olması gerekir. Mizahi bir kurgu taşıyan sanal fıkralar bizde somut bir gülme etkisi yaratabiliyor bu kurgu; palyaçonun düşmesi, Karagöz' ün perdesi, karikatürün çizgisi olabiliyor. Hepsi sonuçta benzer bir gülmeyi ortaya çıkarabiliyor. Sanal bir olaya somut bir gülmeyi yaratıyor.”

Bergson'a (2006:25) göre gülmenin gerçek nedeni yaşamın makineleşmeye yönelmesidir. İnsan bedenini durumları, jestleri ve devinimleri, bu bize basit bir makineyi düşündürdüğü ölçüde gülünçtürler. “Bir yüz, içinde kişiliğin sonsuza kadar yok olduğu, yalın, mekanik bir eylem düşüncesini bize ne kadar iyi veriyorsa, o ölçüde komik olur” (Bergson, 2006:21).

Bergson(2006:33), bunlar dışında “ruhun önüne geçen beden” diye bir saptamada bulunmuştur. Ona göre, bir kişinin ruhsal yanı söz konusuken,

dikkatimizi bedensel yanı üstüne çeken her olay komiktir. Konuşmasının en etkili yanında hapşırın bir konuşmacıya neden güleriz? Bir Alman düşünürün sözünü ettiği mezar başı konuşmasındaki, “O hem erdemli hem tostoparlaktı” tümcesinin komikliği dikkatimizin ansızın ruhtan bedene çekilmesinden ileri geliyor.

“Bir kişi bize ne zaman bir nesne izlenimi verse, güleriz.” diyerek Bergson burada da canlı bir şeyin üstüne kaplanmış mekanik imgesini vurgulamaktadır.

Yalnız, insan güler ve insan yalnız insana güler; insandan başka bir şeye gülmüşse, onda insana benzerlik gördüğü için gülmüştür. Gülen de güldüren de hep insandır (Nesin, 2001:25).

1.5. Gülme Çeşitleri

Gülmenin tek bir tanımı olmadığı gibi tek bir şekli de yoktur. Hafif ve zarif bir gülümsemeyi de şen şakrak, gürültülü bir kahkahayı da gülme eyleminin dışavurumu olarak nitelendirebiliriz. Araştırmacılar gülmeyi aşağıdaki şekilde çeşitlendirmişlerdir:

Usta (2005:16-19), gülmeyi kendi içerisinde dört bölüme ayırır. Biz de bu dört madde etrafında gülme çeşitlerini inceleyeceğiz.

1-Aristokratik gülüş - Halk gülüşü: Burada toplumsal sınıf farklılığı göz önüne alınarak sınıflandırma yapılmıştır. Aristokrat sınıf yüceltilmiş, alt katman sınıf yerilmiştir. Onlara yani araştırmacılara göre havas, soylulara özgü incelikli gülümsemenin (Koestler,1997:8); avam, sıradan insanlara has kahkahaların sahibidir. 18. yüzyılda yaşamış olan 4. Chesterfield kontu, başkalarının duyabileceği kadar yüksek sesle ve gürültülü bir şekilde gülmenin budalalık ve görgüsüzlük olduğunu, bu tip bir gülüşün yalnızca avama ait olabileceğini söyler. ait olabileceğini (Sanders,2001:277). 21. yüzyıl filozoflarından Sanders (2001:233) da, halk gülüşünü kaba bulur. Halkın gülüşünün bedeninin içinin sürekli olarak –yellenme, geçirme,

kusma, dışkılama yoluyla- bütün kaba ve açık sergilenişiyle bedeninin dışında kendini gösterme eğiliminde olduğunu iddia eder. Soyluların gülüşünün daha çok nükte, ironi gibi ince mizahtan kaynaklanan zihninin gülüşü olduğunu belirtir. Ancak o, bütün bunlara karşın, bedeninin gülüşü olan alt katman gülüşünün (karnaval gülüşü-halk gülüşü), zihninin gülüşü olan aristokratik gülüşten üstün olduğuna inanır. “Çünkü halkın kahkahası, dünyayı ters yüz eden devrimci bir kahkahadır”(Sanders, 2001:269).

2-Alaycı(aşağılayıcı) gülüş - neşeli gülüş: Burada esas alınan nokta gülmenin “alay” içerip içermediğidir. Alaycı gülüş gerek Yahudilerde gerekse Antikçağ’da hoş karşılanmazken, “neşeli gülüş” ün bir tanrı armağanı olarak yeryüzüne indiğine inanılır.“Antikçağ’ da Yunanlılarda, neşeli gülme ılık ve havayla; buna karşılık, yazılı yapıtlarda biçim verildiği ve yayıldığı için gülmenin tarihinde üzerinde daha çok durulan *aşağılayıcı gülme* ateşle bağlantılı görülür. Hatta Homeros alaycı gülme için özel bir sıfat –asbestos-: “dindirilemez”- kullanır; çünkü bu gülme dört öğenin en yükseği olan ateşin özelliğini sergiler, öyle derinden yakar ki hiçbir şey onu söndüremez- çok güçlü bir silah! Neşeli gülme belli belirsiz kökeni ya da sesi anımsatan “yürekte” ve “gürültülü” gibi sıfatlarla betimlenirken, aşağılayıcı gülme tav, ısı ve sıcaklıkla bağlantılandırılır- cehennem sıcaklığıyla yakıp kavuran saldırılardır bunlar.” (Sanders, 2001:85). Buradan da anlaşıldığı gibi alaycı gülme “güçlü bir silah” olarak nitelendirilmiş ve gücün simgesi olan ateş ile özdeş tutulmuştur.

Sanders (2001:85), klasik mitolojide ateşle en güçlü bağlantıları olan ve tanrıların gözünden düşmüş olan Prometheus ile Hephaistos’ u gülme tarihinin çok önemli iki karakteri olarak nitelendirir. Her ikisinin de karmaşık doğaları vardır. İkisi de hırsız ve hilebazdır, bunun yanı sıra her ikisi de birer zanaatkârdır. Özellikle de Yunan felsefecilerinin gülmeyi çalıp kendi amaçları için kullandıkları andan başlayarak insanı güldürecek karakterlerdir. Batı edebiyatında yazıya geçirilen ilk gülme(alaycı gülme), İlyada’nın birinci bölümünde karşımıza çıkar(Sanders, 86). Buradaki öyküde karşımıza çıkan karakter, gülme tarihini önemli karakteri olan Hephaistos’tur. “Ateş ve zanaat tanrısı Hephaistos güzel bir takım tas yapıp her birini

ağızına kadar şarapla doldurur. Bunları, gene kendi eliyle madeni bir levhadan dövdüğü tepsiye özenle yerleştirir ve bu armağanı bir araya gelmiş tanrılara büyük bir gururla sunar. Ama Hephaistos aksayarak yürümektedir. Bu yüzden beceriksizce yürür ve attığı her zahmetli adımda şarabı üzerine döker. Bu gülünç yarattığı görünce tanrılar “*dindirilemez bir kahkaha*” ya boğulur, Hephaistos’ u öyle gülünç bir duruma sokarlar ki, topal tanrı ortalıktan yok olup gizlenir, yüzünü gizleyemeyecek kadar utanmıştır.” (Sanders, 2001:86). İşte bu gülüşler ilk alaycı gülüşlerdir. İlyada’ da bu olay şu şekilde anlatılmıştır:

*‘Ak kollu Here gülümsedi
Oğlunun elinden aldı tası,
Hephaistos boşalttı tanrı balını bir sağraktan
Sundu tanrılarının hepsine.
Koşturdu ordan oraya, soluya soluya,
Tanrılarda güriül güriül bir kahkaha koptu.
Şölen böylece sürdü gün batıncaya dek.
Ne eşit paylı şölenden yakındı tek bir kişi,
Ne Apollon’ un elindeki güzel çalgıdan,
Musa’ların karşılıklı söyledikleri şarkılardan ne de.’*

Sözlükte **alay** “ses tonu, söz, davranış gibi yollarla biriyle, bir şeyle eğlenme, onu küçümseme; **alay etmek** bir kimsenin, bir şeyin, bir durumun, gülünç, kusurlu, eksik vb. yönlerini küçümseyerek eğlence konusu yapmak; **alaycı**, alay eden, küçümseyen, küçümseyerek eğlenen” olarak tanımlanmıştır (TDK,2001:74). Bu tanımlamalardan anlaşılacağı gibi alaycı gülmenin kırıncı bir yönü vardır. Alaycı gülme yani –**asbestos gülme**- yok edici gücü nedeniyle Yunanlılar tarafından (gücü) sınırlandırılmaya çalışılmıştır.(Sanders, 2001:95).

Asbestos gülüşün yanı sıra “**homerik**” gülüş de bir çeşit alaycı gülmedir. Homerik gülüşte bedensel çirkinliği ya da özrü olanlar hedef seçilir.(Sanders, 2001:125). Morreall (1997:95) de insanlara gülmemize yol açan bozukluklar içinde “fiziksel bozuklukları” ele alır. Fiziksel bozukluklara gülmemizin çok eskilere dayandığını, İlyada’nın ikinci cildinde de fiziksel bozuklukların komik tanımlamalarına rastlayacağımızı belirtir. “Eserde, Thersites’ ten Lium’a gelen en

çirkin insan olarak söz edilir. Topal bir ayağı ve çarpık bacakları vardır. Omuzları öylesine içine büküktür ki, neredeyse göğsünün önünde birleşirler, omuzlarının üzerinde yumurta biçiminde bir kafa üzerinde birkaç tüyle durur. Yunan tanrılarının çoğu vücut bozukluklarını çok eğlenceli bulurlar. Kambur Hephaistos tüm Olympos’ un alay konusudur.”

Bir diğer alaycı gülüş de “**demokritosgil gülüş**”tür. Bu gülüş adını Abdera şehri yöneticisi Bilge Demokritos’ tan alır. Demokritos olur olmaz her şeye güler. Yönettiği halk da Demokritos’ un çıldıracağından, Abdera şehrinin de sahipsiz kalacağından korkar. Bu nedenle Hippokrates’ i Demokritos’ u tedavi etmesi için Abdera şehrine çağırırlar. Hippokrates’ e yazdıkları mektupta Demokritos hakkında şu bilgileri veririler:

“En başta kendini olmak üzere her şeyi unutan Demokritos, küçük-büyük her şeyde gülünecek bir şeyler bularak ve hayatın tümünün bir hiçten ibaret olduğunu düşünerek, gece gündüz uyanık kalıyor... Demokritos, bazılarının hüznü ve üzüntülü olmalarına karşılık, diğerlerinin sevinçli olduklarını görerek her şeye gülüyor.”(Hippokrates, 1997:2).

Ayrıca, Abdera halkı Demokritos’ un bilgelikten dolayı aklını kaybettiğini ve duruma düştüğüne inanır. Hippokrates’ e yazılan mektuptaki şu ifadede de “demokritosgil gülüş” derken neyi kast ettiğimiz çok iyi anlaşılır:

“Heyhat! İyi şeyler ölçüyü aştıklarında nasıl da hastalığa dönüşüyorlar!”(Hippokrates, 1997:5).

Hippokrates de Demokritos’un bu davranışlarını “yolunu şaşıрма” olarak ifade eder. Tüm bunlardan hareketle şunu söyleyebiliriz ki “demokritosgil gülüş” ün temelinde yer alan ölçsüzlüktür. Demokritos’ un olur olmaz her şeye gülmesi ve ölçüyü aşması da buna örnektir. Sağlıklı sağlıksız; üzüntülü sevinçli her şeye gülmek de aşağılayıcı gülüş olarak nitelendirilir. Ancak buradaki aşağılama homerik gülüşteki gibi insanların kusurlarına gülmekten ziyade bir hastalığa, bir cinayete, bir ölüme, bir kentin kuşatılmasına, ortaya çıkan her türlü kötülüğe gülmektir.

Günümüzde dahi hoş karşılanmayan alay ve alaycı gülüş, ne Yahudilikte, ne Antikçağ’ da da çok hoş karşılanmıştır.

3. Mizahi gülme - mizahi olmayan gülme: Morreall (1997:3-4), gülmeyi mizahî olan ve mizahî olmayan diye iki grupta sınıflandırmıştır. Bu grupta aşağıdaki tabloda olduğu gibidir.

Mizahî Olmayan Gülme Durumları	Mizahî Gülme Durumları
1. Gıdıklama 2. Cee yapma (bebeklerde) 3. Havaya atılıp tutulma (bebeklerde). 4. Sihirbazlık numarası izlemek 5. Tehlikeyle karşılaşmanın ardında kendini yeniden güvence içinde duyumsama 6. Bir bulmaca ya da sorunu çözme 7. Bir spor etkinliğini ya da oyunu kazanma 8. Yolda eski bir dostla karşılaşma 9. Piyangodan para çıktığını öğrenme 10. Zevkli bir işe girişme 11. Utanç duyma 12. Histeri 13. Azot oksit soluma.	1. Fıkra dinleme 2. Birisinin bir fıkrayı mahvettiğini duyma 3. Bir fıkrayı anlamayan birisine gülme 4. Birisini garip giysiler içinde görme 5. Bir örnek giyinmiş erişkin ikizlere rastlama 6. Birisinin bir başkasının taklidini yaptığını görme 7. Saçma sapan böbürlenmelere ya da “abartılı öykülere” kulak misafiri olma 8. Usturuplu hakaretlere kulak misafiri olma 9. Üçlü uyaklar ya da aynı cümle içerisinde çok fazla ses benzeşmesi duyma 10. Ses ya da hece karışması ve cinaslara kulak misafiri olma 11. Bir çocuğun büyüklere özgü bir ifadeyi yerli yerinde kullandığını duyma 12. Yalnızca aptalca bir hava içinde olma ve yerli yersiz her şeye gülme.

4. Doğal gülme - yapay gülme: Burada gülmenin kendiliğinden gerçekleşip gerçekleşmediği üzerine düşünülmüştür. Aziz Nesin, doğal gülmeyi “sağlıklı”, yapay gülmeyi de “sağlıksız” gülme şeklinde ele alır.

Nesin (2001:20), gülmeceyi “Seslendiği insanı hangi oranda olursa olsun, sağlıklı güldürebilen her şey” olarak tanımlar. Bu bağlamda sağlıklı olmayan yani yapay gülmeler ; “gıdıklamalar, isterikler, ağlama ve gülme nöbetleri, aptal gülüşler, yalancıkta gülüşler, yaranma gülmeleri, güldüren haplar, mutluluk hapları, güldürücü gaz bombaları (kimyasal maddeleri etkisiyle insanları güldürdüklerinden)dir. Sağlıklı olmayan bu gülme çeşitlerinin Morreall’ in “mizahî olmayan gülme durumlarıyla” örtüştüğünü de görmekteyiz.

1.6. İnsan Yaşamında Genel Olarak Mizah

Artık moda deyiş haline gelen “depresyondayım” ı en az bir kere de olsa hepimiz söylemişizdir. Günlük koşuşturmalar, bir günün yirmi dört saatine sığdırmaya çalıştığımız işler, kendimize zaman ayırmak için fırsat kolladığımız dakikaları düşünürsek aslında nasıl da stresli bir hayat sürdüğümüzü görürüz. Asrın hastalıkları olarak da görebileceğimiz memnuniyetsizlik, mutsuzluk, yorgunluk ve strese alternatif olarak uzmanlar ve düşünürler “mizahı”ı göstermektedirler. Gülmenin, eğlenmenin, mizahın strese karşı etkilerini kanıtlayan birçok sağlık araştırması vardır. Mizah, sadece stresi önlemekle sınırlı kalmaz, ,insan sağlığına birçok katkı sağlar. Tıp dünyasındaki bilim adamları bu katkıları ya da faydaları şöyle sıralarlar:

İnsanın gülerken;

- Kalbinin kasları daha iyi çalışır,
- Dolaşım hızı artar,
- Akciğerleri bol oksijenle dolar,
- Dikkat hormonları etkilenecek çeşitli dokuları harekete geçer,

- Beyni de harekete geçerek kardiyο-nörolojik sistemdeki baskıyı ve stresi azaltır,
- Korkunun, öfkenin ve depresyonun geçtiğı ve fiziksel hastalıklarla ilgili bütün ağırları azaltır,
- Ağrı ve acılara karşı dayanma gücünün artabilir

(Haines, Wesley N.,1987:135)

New Orleans Amerikan Kalp Birliğı'nde araştırmalar yapan Dr. Michael Miller başkanlığındaki bir ekip, gülmenin vücuttaki kan damarlarını rahatlatan kimyasallar salgıladığını saptamıştır. Yine uzamanlar gülmenin ya da daha ileri boyutuyla kahkahanın insan sağığı üzerindeki yararlarını şu şekilde sıralarlar:

- İmmunoloji (doğal bağışıklık ve savunma sistemi) sistemini güçlendiriyor,
- Kan dolaşımını geliştiriyor,
- Tansiyonu düşürüyor,
- Kalp adalesini güçlendiriyor,
- Stresi azaltıyor,
- Kronik ağırlardan kurtarıyor,
- Kahkaha sırasında akciğerlere dolan oksijen zindelik artırıyor,
- İltihaplanmaların ve eklem iltihaplanmalarının yol açtığı ağrıyı azaltıyor,
- Beyin ve vücut sakinleştirici, ağrı kesici özelliğı olan beta-endorfin maddesi salgılıyor,
- Gözyaşı bezlerinin harekete geçmesiyle, vücudu bakteri ve virüslere karşı koruyacak olan immunoglobulin (bağışıklık/koruyucu) maddesi salgılar. (Coşgun, 2007)

Süvarioğlu (2007), mizahın kişilere sağladığı en önemli becerilerden birinin de zihinsel esneklik olduğunu belirterek bu zihinsel esnekliğı insanlara,

- Uyarılara farklı pencerelerden bakabilme,

- Belirsizliklere tahammül edebilme,
- Daha kolay risk alabilme,
- Hatalarımızdan öğrenebilme,
- Problem çözerken yeni yollar deneyebilme imkânı verdiğini belirtir.

Özünlü (1999,46-47), gülmecenin insan sağlığı üzerindeki olumlu etkilerinin fark edilmesiyle birlikte Amerika ve Avrupa'daki bazı üniversitelerde “Gülmece Eğitimi ve Geliştirme Programları” verildiğini belirtir. Bu kurslarda öğretilen gülmeceyi geliştirme yöntemlerinin bazıları şunlardır:

- Gülmece bazı küçük olayları hafife almak olduğuna göre, abarma ve alaya alma yeteneği üzerinde sıkı çalışınız,
- Gülmece yeteneğinizi geliştirmeniz için gülmeceyle ilgili çok sayıda kitap okuyunuz, komik filmler ve oyunlar seyrediniz,
- Olabildiği kadar karikatür çizmeye çalışınız,
- Önceden çekilmiş fotoğrafların ve bulduğunuz resimlerin altına gülünç bir-iki yazı yazınız,
- Yorgun geçen günlük çalışma saatlerinizden sonra akşam eve geldiğiniz zaman, gün boyunca gerçekleşmiş en azından bir gülünç olayı defterinize yazınız,
- Sözcüklerle oynayarak, sözlükte bulunmayan yeni gülünç sözcükler yaratınız,
- Arkadaşlarınızdan, sevdikleri fıkraları anlatmalarını isteyiniz, siz de onlara kendi sevdiğiniz fıkraları anlatınız,
- Akşamın çok kısa bir süresini kendinize ayırarak, bu sürede, geçmiş bir zamanki herhangi bir olayı anımsayıp, bu olayın herhangi bir gülünç yanını bulmaya çalışınız,
- Sık sık karşılaştığınız, en azından beş günlük bir olayın gülünç yanlarını gösteren bir liste yapınız. Örneğin, a) Devlet dairelerindeki duvar saatlerinin çoğu neden çalışmaz ya da çalışsa da her biri neden ayrı bir zaman dilimini gösterir? b) Elektrikle çalışan araçlar neden çabuk bozulur ve tamirciden geldikten sonra neden

daha hafif olurlar? c) Daire ve postanelerdeki kalemler neden hiç yazmaz ve hemen kırılır?

- Yolda giderken önünüzden geçen arabaların arka camlarına yapıştırılmış gülünç tümceler kâğıda yazınız,
- Bir süredir sizi rahatsız eden bir olayı düşününüz ve bu olayı bu kez gülünç bir biçimde anlatınız,
- Bazı gülünç çağrışımlarınızı, düşüncelerinizi, hayallerinizi ve rüyalarınızı arkadaşlarınıza anlatınız,
- Arkadaşlarınızla birlikte bir Gülmece ve Gülmeyi Destekleme Grubu kurunuz ve onlarla günlük olayları gülmece yöntemleri kullanarak, kimseyi incitmemek koşuluyla komik biçimlerde anlatmaya çalışınız,
- Güne, özellikle işe, neşeli olarak başlayınız. Kalkar kalkmaz, ya da işe gider gitmez, ailenizdekilerle, ya da işinizde bir arkadaşınızla birbirinize gülmeceyle ilgili gülünç olayları anlatınız,
- İçinizden atamadığınızı bazı olayları, sevmediğiniz kişileri ve şeyleri, davranışları, korkuları, endişeleri gülünç bir biçimde abartarak bir liste hazırlayınız. Yalnız bunları yaparken kendinizi ve başkalarını incitmeyiniz.

Özünlü'nün (1999) de söylediği gibi ***“Gülme ve gülmecenin, yaşamak için en güçlü ilaç ve silah olduğunu hiçbir zaman unutmamak gerekir.”***

III. BÖLÜM

1. Çocuk Gelişiminde Mizahın Yeri ve Önemi

Edebiyat, çağlar boyunca insanoğlunun duyduğu, düşündüğü ve yaptığı her şeyi en zengin ve en etkili biçimde ortaya koyan sanattır (Kavcar, 1999:4). Bağımsız olarak çocuk edebiyatının olup olmadığı uzun zamanlardan beri tartışılan bir konudur.

İki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusuna çocuk denir (Yalçın, Aytaş, 2003:13). Çocukluk ise, Erikson'a göre insanı insanlığa başlatan ilk sahnedir (Şahin ve diğerleri, 2007:3).

Muhatabı çocuk olan çocuk edebiyatı çeşitli şekillerde tanımlanır:

Çocuk edebiyatı, çocuğun ilişkilerini düzenleyen yaş grubuna göre, duygu ve düşüncelerini eksiksiz olarak anlatmasını amaç edinen bir edebî türdür (Yalçın, Aytaş, 2003:17).

Oğuzkan (2000:2), çocuk edebiyatının 2-14 yaşları arasındaki çocukların ihtiyaçlarını karşılayan bir edebiyat alanı olduğunu belirtir.

Çocuk edebiyatının tarihsel gelişimine bakıldığında 16. yy. kadar çocuklara yönelik bir edebiyatın mevcut olmadığı görülür. “Ortaçağ’da yetişkinlerle aynı düzeyde tutulan çocukların ayrı bir çocuk edebiyatı yoktu. Avrupa’da kilise çocukların dinsel yayınlar dışında kitap okumalarına karşı çıkıyordu. Çocuklar da dinsel içerikli kitapları okumayı sıkıcı buluyor, okumak istemiyorlardı. Kilisenin etkisinde olan öğretici nitelikli bu kitaplar, çocuğu eğlendiren ve eğlendirirken de bilgilendiren kitaplar değildi.”(Oğuzkan, 1987:14-36).

Avrupa’da matbaa teknolojisi önce Almanya ve Hollanda’da yaygınlaşmıştır(Yalçın-Aytaş, 2003:19).Batıda matbaanın yaygınlaşması ile okur-yazarlık da artmıştı. Böylece, yetişkinlere ait kitapları okumak zorunda kalan çocuklara yönelik kitaplar da yazılmaya başlanır.

18. yüzyılda artık çocuk ve çocukluk kavramı tartışılmaya başlanır ve çocuğa ait bir edebiyatın önemi vurgulanır. Ortaçağın didaktik, dogmatik ve eski düşüncelerinden sıyrılmanın gerekliliği üzerinde durulur. Artık, çocuğa ve çocuğun dünyasına ve tercihlerine göre bir edebiyatın oluşturulmasına dikkat çekilir. (Şahin ve diğerleri, 2007:230).

19. yüzyılda çocuk kitaplarında önemli gelişmeler olmuştur. Çocuk kitapları özenli bir şekilde resimlenmiştir. 19. yüzyılın ortalarından sonra da çocuk kitapları resimlemenin ayrı bir bilim ve sanat alanı olduğu anlaşılmaya başlandı. Böylece çocuk kitaplarında ve çocuklar için hazırlanan diğer yardımcı eğitim materyallerinde resim, renk, desen gibi estetik unsurlar daha yaygın olarak yer almaya başlandı. (Yalçın, Aytaş, 2003:21).

Dünyada çocuk edebiyatının gelişimi farklı zamanlarda olsa da görüldüğü gibi öğreticilikten sıyrılarak giderek çocukları eğlendiren, düşündüren bir oluşum gösterir. Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişim süreci dünya çocuk edebiyatı gelişimi ile paralel gider. Sözlü edebiyat ürünleri olan ninniler, tekerlemeler, masallar ve bilmeceler ilk çocuk edebiyatı ürünleri sayılabilir.

Bizde çocuk edebiyatı malzemelerinin genellikle sözlü gelenekte çok gelişmiş olduğunu görüyoruz. Bunlar masal, bilmece,tekerleme,atasözleri, N. Hoca fıkraları olarak evlerde; Karagöz oyunları şeklinde kahvehane ya da toplantı yerlerinde çocuklara sunuluyordu.(Yalçın-Aytaş, 2003:24)

Cumhuriyetin ilanına kadar olan süreçte çocukların okuma ve dinleme ihtiyaçları daha çok sözlü edebiyat ürünleri olan bilmece, masal, tekerleme, ninni,

latife, efsane, destan ve halk hikâyeleri gibi türlerden karşılanırdı. Çok gelişmiş olan çocuklara yönelik bu sözlü ürünler, temsilcileri olmayan verimlerdi ve geleneğin çocuklara aktarılmasını amaçlamaktaydı. (Şahin ve diğerleri, 2003:237).

Çocukların okuma becerileri ve özel ilgileri göz önünde tutularak onlar için bir takım kitaplar hazırlanması konusu, ancak Tanzimat’tan sonra ele alınmıştır. (Güleç-Geçgel, 2005:10). Tanzimat’ın hemen sonrasında, edebiyatçılarımızın gitgide artan bir hızla çocuk edebiyatına yöneldiklerini, daha önce yapılan acemiliklerden de ders alınarak tamamen çocukların hedef alındığı eserleri kaleme aldıklarını görüyoruz.(Yalçın-Aytaş,2003:25).

Cumhuriyetin kuruluşundan hemen sonra ulusal egemenlik kavramının çocukların bilincine yerleşmesi, yeni toplum anlayışının gelişmesi için 23 Nisan 1920 Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılış günü, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak planlanmıştır. Çocuk ve çocuk eğitiminin ulusal bir politika olarak düşünülmesi sebebiyle çocuk edebiyatının da çeşitlenerek geliştiğini görürüz (Yalçın-Aytaş, 2003:25). Eğitime bu kadar önem verilmesine karşın çocuk edebiyatı istenilen düzeyde gelişme gösterememiştir. Çocuk edebiyatının ayrı bir uzmanlık alanı olduğu ve bu alanın gereklerine uygun sanatçılar yetişmesi gerektiği bilinci henüz oturmamıştı(Güleç-Geçgel, 2005:11).

Cumhuriyet’ in ilânından sonra yapılan harf devrimi ile yeni bir dönem başlar. Kitaplar kabul edilen yeni harflerle basılır. Cumhuriyet dönemi, bizde çocuk edebiyatının gelişmesinde diğer dönemlerden daha farklı bir çizgi takip eder. Özellikle bu dönemde çocuk daha çok önemsenir, çocuklara yönelik birçok etkinlik düzenlenerek, onların toplum içinde çok özel ve önemli bir yere sahip olduğu vurgulanır (Yalçın-Aytaş, 2003:25). Artık bu dönemde çocuk için yazılan eserlerin ana temasını “çocuk” oluşturur.

Çocuk, belirtildiği gibi kendine has dünyası ve beklentileri olan bireydir. “Bebeklikten ergenliğe kadar olan olgunlaşma sürecini kapsayan çocukluk evresinde

çocuk çevresini tanır, insanlarla ilişki kurar. Bununla birlikte çocuğa ait birçok ihtiyaç da bu süreç içinde ortaya çıkmaya başlar. Çocuğa ait olan bu ihtiyaçları genel olarak iki başlık altında ele almak mümkündür. Bunlardan birincisi çocuğun fizyolojik (beslenme, barınma, temizlik, sağlık vb.) ihtiyaçları; ikincisi ise, sosyal ve psikolojik (başarı, sevmeye-sevilme, güven, bir gruba dahil olma, inanma, öğrenme ve estetik-güzellik) ihtiyaçlarıdır. Çocuk edebiyatı, çocuğun estetik-güzellik ihtiyacını karşılamayı sağlayan en önemli araçlardan biridir. Çocuk edebiyatı, çocuğu yarına, geleceğe hazırlayan, hayatın sürprizleri ve zorlukları karşısında yapması gerekenleri anlatan ve bu zorluklar karşısında azmi ve çabalamayı, sonuçta da başarmayı öğreten bir edebiyat ürünüdür” (Şahin ve diğerleri, 2007:227) Çocuk edebiyatı diye başlı başına bir edebiyatın oluşmasına temel hazırlayan en önemli etken, yetişkinler için yazılan eserlerin çocukların hayal, duygu ve düşüncelerine her zaman uygun düşmemesidir. Bu nedenle çocuğa göre eserlerin ortaya konması bir ihtiyaç haline gelir.

Peki, çocuklar ne zaman edebî eserlerden yararlanma ihtiyacı duyarlar? Bu soruya Dr. Ayşegül Celepoğlu şu şekilde cevap verir : “Çocuklar okul öncesi dönemden itibaren edebî metinlerle tanışır. Çünkü küçük yaşlardan beri büyüklerinden ninniler, masallar ve hikâyeler dinlemeye alışmışlardır. Dinledikleri bu edebî metinler ve kendisine okunan kitaplar, çocukları edebiyatın büyüğü dünyasıyla tanıştırır. Okunan edebî metinler, anlatılan masallar ve hikâyeler; ses ve ritimleriyle çocuğun dikkatini çekerler. Çocuk anlatılan masalları büyük bir hayranlıkla takip eder, anlatan kişilerin sunuş biçiminden etkilenerek taklit edilen sesleri defalarca dinlemek ister ve bu sesleri kendisi de taklit etmeye çalışır. Masal tekerlemeleri ve ritmik sesler onlara ilginç gelir. Giderek çocuğun içindeki estetik duygular gelişir ve duygusal dünyasına hitap eden yazınsal metinler çocuklar için doğal ihtiyaç hâline gelir (Şahin ve diğerleri, 2007:30).

Çocuklar okumaya başladıktan ve bu konuda ilerlemeler gösterdikten sonra sürekli olarak edebiyat eserlerinden yararlanma ihtiyacı duyarlar. Çocukların niçin edebiyat eserlerine muhtaç olduklarını, bu alandaki çalışmalarıyla tanınmış bir eğitimci, altı nedene bağlayarak şöyle açıklamaktadır:

1. Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir.
2. Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır.
3. Edebiyat hayatı keşfe yardım eder.
4. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.
5. Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.
6. Edebiyat güzel bir dil demektir. (Oğuzkan, 2006:6-7)

Yalçın ve Aytaş(2003:16), çocuk edebiyatını “çocukları eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı eserlerin tamamı şeklinde tanımlarlar.” Çocuklar daha çok kendilerini eğlendiren eserleri okumayı tercih ettiklerinden çocuk edebiyatı eserlerinde de eğlenceli unsurların bulunması çocukları okumaya yönlendirir. Burada devreye, insanları eğlendirirken düşündüren mizah girer. Çocuk kitaplarında mizahi unsurların kullanılması çocuklara olumlu anlamada katkılar sağlar. Süvarioğlu (2007), mizahın kişilere sağladığı becerilerden biri olarak zihinsel esnekliği gösterir ve mizahın, uyaranlara farklı perspektiflerden bakabilme, belirsizliklere tahammül edebilme, daha kolay risk alabilme, hatalarımızdan öğrenebilme, problem çözerken yeni yollar deneyebilme imkânı verdiğini belirtir. Ayrıca, yaratıcılığı geliştiren ve olumlu bir bakış açısı sağlayan mizahın başarı üzerinde de olumlu bir etki yarattığını şu örnek ile açıklar: “Yapılan bir araştırmada bir grup öğrenciye `komik` bir film, diğer bir gruba da `ciddi` bir film seyrettiriliyor. Gösterinin hemen ardından yapılan testte komedi filmi seyrettirilenlerin yaratıcılık seviyelerinin diğerlerine oranla daha fazla olduğu sonucu çıkıyor. Hatta bir başka gruba da komedinin içinde yer alma (karikatür çizme, rol yapma) fırsatı veriliyor ve bu grubun daha başarılı olduğu görülüyor. Yaratıcı insanlara bakıldığında, oyuncu, deneyerek öğrenmeye açık, risk almaya istekli oldukları görülüyor. Psikolojik açıdan bakıldığında bu özelliklerin altında kendine güven yatıyor. Kendiyle barışık, kendini iyi hisseden kişiler ancak geniş bakış açısına, zihinsel esnekliğe sahip olabiliyorlar.”

Cummings’e (Cummings, 1987:207) göre gülmece (mizah) estetik, moral, etik, mantık ve düşgücü gibi insancıl değerleri içerir.

Mizahi unsurlardan biri olan karikatürün Türkçe Derslerinde kullanılmasının olumlu sonuçlar doğuracağını belirten Sever (2007:21) görüşlerini şu şekilde belirtir: “Karikatürler de oluşturduğu özgün duygu ve düşünce değerleriyle, çocukların bakma, görme, imgeleme yetilerinin gelişmesini sağlar, soyut kavramları algılamalarını kolaylaştırır. Düş, düşlem ve düşünce gücünü uyaran çizgilerin kılavuzluğunda, çocuklar da duygu ve düşünce üretme isteği duyar.” Yine Sever (2007:23), Türkçe derslerinde düzeye uygun olarak seçilmiş sanatsal nitelikli karikatürlerin, çocukların duygu ve düşünce dünyalarını; insan sevgisi, yurt sevgisi, doğa ve hayvan sevgisi gibi iletilerle besleyerek, onlarda barışa ilişkin duyarlılıklar geliştirdiğini belirtir.

Bu kadar olumlu etkisi bulunan mizahî duygu oluşumu, çocuklarda orta çocukluk döneminde başlar. Gander ve Gardiner (2007) “Çocuk ve Ergen Gelişimi” adlı kitaplarında bu dönemi “Mizahın Değerini Anlama” çağı olarak belirtirler. Çoğu zaman okul yılları olarak adlandırılan orta çocukluk genellikle altı ile on iki yaşları arasındaki dönemin adıdır. Bu dönemde çocuklarda gelişim şu şekilde devam eder:

- Özellikle oyunlarda ve sporlarda kullanılanlar olmak üzere hareket becerileri gelişimini sürdürür.
- Orta çocukluktaki çocuklar daha büyük bir kendiliğinden iletişim kurarlar, gelişmiş bir telaffuz ve daha geniş bir sözcük dağarcığı gösterirler.
- Bilişsel yetenekleri, özellikle ahlâk standartları konusundaki kavramları ve düşünceyi anlamalarında gelişmeyi sürdürür.
- Toplumsal etkileşimde büyük bir ilerleme gösterirler. Ana babalarından daha fazla bağımsızlık istemeyi ve yaşlılarıyla daha fazla birlikte olmayı sürdürürler.
- Zamanlarının büyük bir bölümünü okulda geçirirler, orada okuma, yazma ve matematik gibi yeteneklerini geliştirirler.

Okul çağı çocukları, ilk çocukluktan orta çocukluğa doğru ilerlerken, gitgide daha meraklı, daha ciddi, daha işbirlikçi ve daha güvenli olurlar. (Gander-Gardiner, 2007:341)

Havighursta’ a (1972) göre, okul çocukları üç özgül alanda büyürler:

1. Karmaşık kavramları, sembolizm ve mantıksal düşünce üzerindeki vurgusu ile bilişsel olarak yetişkinin iletişim çevresine girerler.
2. Toplumsal olarak ev ve aile ortamının dışına çıkar ve yaşıtlı grubuna girerler.
3. Gelişmiş sinir-kas becerileri ve yetenekleri gerektiren oyunlar oynayarak ve spor yaparak fiziksel olarak gelişirler.

Bilişsel, duyuşsal, davranışsal, psikolojik, sosyal yönlerle ilgili karmaşık bir olgu (Martin, 2000) olan mizahın çocuklardaki gelişimini kavramak için öncelikle çocuklarda düşüncenin gelişiminin nasıl olduğuna bakmamız gerekir. Piaget’nin “*Düşüncenin Gelişimine İlişkin Dönemleri*” içeren tablosu aşağıdaki gibidir. (Gander-Gardner, 2007:343)

DÖNEM	YAKLAŞIK YAŞ	BETİMLEME
DUYU-HAREKET	Doğum-2 yaş	Bebek zekâsı çevresiyle gitgide daha uyumlu hâle gelen duyma-hareket etkileşimlerinde kendini gösterir. Bebek zihinsel düşünme ya da anlama anlamında “bilmez” ya da “düşünmez” ; daha çok duyu-hareket eylemleriyle tutarlı ve akla yatkın yollarla çevresinin değişik yönleri üzerinde yaptığı işlemlerle “bilir” ve “düşünür”.
İŞLEM ÖNCESİ	2-6 ya da 7 yaşlar	Bu düzeyde düşünce mantık dışıdır ve anlık, görünür koşullara son derece bağımlıdır. Zihinsel tasarımlama şimdi olanaklı olsa da, bilgi sistemli bir biçimde işlemez. Küçük çocuklar belirli bir zamanda bir durumun yalnızca bir yönünü ele alma yeteneğine sahiptirler.
SOMUT İŞLEMLER	7-11 ya da 12 yaşlar	Çocuklar şimdi bilgiyi sistemli ve mantıklı bir biçimde işleyebilirler, ama bunu yalnız bilgi somut bir biçimde verildiği zaman yapabilirler. Soyut bilgiler verildiğinde yetersiz görünürler. İlkokul çağındaki çocuklar somut bir dönüşümü zihinsel olarak tersine çevirebilir ve belirli bir zamanda bu durumun birçok yönünü ele alabilirler.
SOYUT İŞLEMLER	12 yaş ve üzeri	Soyut işlemlere ulaşan ergenler varsayımlar kurabilir, mantıksal sonuçlar çıkarabilir ve ister somut ister soyut biçimde sunulsun, karmaşık sorunları sistemli bir biçimde çözebilirler.

Orta çocukluk döneminde çocukların mizah yeteneklerinde de farklılaşmalar görülür. Bu yaşta çocuklar mizahın değerini anlarlar (Gander-Gardiner, 2007:343). Paul McGhee çocukların mizah gelişimi üzerine derin araştırmalar yapmıştır. McGhee oldukça kapsamlı bir mizah kavramı önermiştir. Bu kavramda, mizah bilişsel gelişimle ilgili değişmez bir evreler sırsı içinde gelişir.

1.Evre : Nesneler karşı tutarsız davranışlar : Bir-iki yaşlar arasındaki bir zamanda yürümeye yeni başlayan çocuklar, bir nesneye sanki başka bir nesneymiş gibi davranmaya başlarlar. 1 numaralı nesne 2 numaralı nesneye ait şemaları uyarır ve 1 numaranın 2 numara olmadığını bilmelerine karşın, 1 numaraya 2 numaranın şemasıyla davranırlar.

2.Evre : Nesnelerin, olayların, insanların tutarsız olarak adlandırılması : Bu evre genellikle iki yaş dolaylarında ya da çocuklar biraz sözcük dağarcığı geliştikten sonra başlar. Bu evrede en yaygın mizah türü tanınmış nesnelere, olaylara, insanlara ve beden bölümlerine yanlış adlar takmaktan oluşmaktadır.

3.Evre : Kavramsal tutarsızlık : Bu evre üç-dört yaşlar arasındaki bir zamanda başlayabilir ve dilin ve kavramların gelişmesinden büyük ölçüde etkilenir. Çocukların kavramsal açıdan bir çarpıtma olarak algıladıkları bir gerçekliğin çarpıtılması bu yaşlarda komiktir; buna uygun olarak çocuklar özürü ve biçimsel bozukluğu olan kişilere işaret edebilir ve gülebirlirler, çünkü güçlü benmerkezcilikleri onların başkalarının duygularını dikkate almalarını önler. Uyaklı sözcükler bulmak ve anlamsız sözcükler türetmek bu evrede büyük bir eğlence sayılır. Konuşan kurbağa ve pastaları öğüten canavar kuklalar da öyledir. Çocuklar tuvaletlere ve kızlarla oğlanlar arasındaki fiziksel farklılıklara ilişkin tabu konularda da mizah bulmaya başlarlar. Böylesi konular bir şaka bağlamı içinde gerilimi azaltabilir ve okul öncesi çocuklarda olduğu gibi daha büyüklerde de şiddetli gülmelere yol açabilir.

4.Evre : Çoklu anlamlar ve yetişkin türü mizahın başlaması : Bu evre genellikle somut işlemlerin ve diğer bilişsel becerilerin daha ince şakalardan zevk almaya izin verdiği yedi-sekiz yaşlar dolaylarında gelir. Somut işlem dönemindeki çocuklar belleklerinde iki düşünceyi aynı anda tutabilirler ve böylece –kullanılan kavramları tanıdıkları sürece- çift ya da çoklu anlamlarla bir sorunu yoktur.

İnsan kişiliğinin biçimlendiği bu dönemde, öykünme, en etkili ve hızlı öğrenme yoludur. Çocuklar, okudukları-dinledikleri kitapların ya da izledikleri film ya da oyunların kahramanlarıyla özdeşim kurarlar. Kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerinden, onların davranış ve eylemlerinden etkilenirler. Çocukların

önemsedikleri kişilerin duygu, düşünce ve davranışlarını benimseyip kendilerine özgü davranışlara dönüştürdüğü bir dönemde, kitaplar, yarattığı kahramanlarla, öykünebilecek yeni modeller yaratır. Bu modellerin, çocuk gelişimine uygun ve onların girişimciliğini destekleyecek eylemleri, çocukları da benzer davranışları yinelemeye isteklendirir. Bu süreç çocuklara kendilerini tanımaları, önemli olduklarına inanmaları, başkalarına saygı duymaları gibi kişilik gelişimi için önemli olan yaşantıları edinme olanağı yaratır (Sever, 2007:48). Bu açıdan çocuk eserlerindeki kahramanların da mizahın nimetlerinden nasibini alan hoşgörülü, olumlu bakış açısına sahip kişiler olması çocukların gelişimi açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır.

IV. BÖLÜM

MUZAFFER İZGÜ'NÜN ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ MİZAH UNSURLARININ ÇOCUKLARA KAZANDIRILMAK İSTENEN İSTENDİK DAVRANIŞLAR YÖNÜYLE İNCELENMESİ

1.1. Muzaffer İzgü'nün Hayatı ve Edebî Kişiliği

Hayatı

İzgü, 29 Ekim 1923 tarihinde Adana'da dünyaya gelmiştir. Annesi cumhuriyetin onuncu yılında yapılan töreni izlemek için gittiği alanda sancılanmış, eve zar zor yetişerek doğumunu yapmıştır. İzgü'nün annesi daha önceden iki evlilik daha yapmıştır. İzgü, annesinin üçüncü evliliğinden olan ikinci çocuğudur. Kendisinden önce doğan ikiz kardeşlerinden Cefa ölmüştür. Annesinin adı Havva, babasının adı da Ahmet'tir. Babası Adana Kız Lisesinde hademe olarak çalışmaya başlamıştır. Ekonomik olarak sıkıntılar çeken ailesinin geçimini sağlamak için babası garsonluk, ocakçılık, gezgin satıcılık, bekçilik gibi işlerde de çalışmıştır.

Tepebağ' da bir sokakta doğan İzgü ve ailesi derme çatma bir gecekondu da yaşamışlardır. İzgü, babasının Adana'da ilk gecekonduyu yapan kişi olduğunu söylemektedir (Uyguner, 2005:9). Çocukluğu yoksulluk içinde geçen İzgü'yü çalışma hayatına atan ilk sebep evlerinin yıkılması olmuştur. Bu durum üzerine eline tutuşturulan akide şekerlerini satmaya başlamıştır. Babasının hastalığı ve beraberinde gelen sıkıntılardan dolayı İzgü, mısır satmış, fırın işçiliği yapmış, akrep avcılığı yapmış ve eczanelere eşek arısı satmıştır. Hatta açlıktan dolayı manavdan kavun çalınca karakolluk olup dayak yemiştir.

İlkokulu üç farklı okulda okumak zorunda kalan İzgü, ilk olarak İnönü İlkokulunda öğrenim hayatına başlamıştır. Bu okul üçüncü sınıfa kadar eğitim verdiğinden dolayı, dördüncü sınıfı Gazipaşa İlkokulunda okumuştur. Bu okulunun da depremde yıkılması sebebiyle yine okul değiştirmek zorunda kalan İzgü, beşinci sınıfı da İstiklal İlkokulunda okumuştur. Ekonomik sıkıntılardan dolayı İzgü, okurken de çalışmak zorunda kalmıştır. Bu sırada karpuz hamallığı, Yüreğir ovasında pamuk toplayıcılığı, trenlerde çay, ekmek ve peynir, turşu satıcılığı yaptığı gibi arife günlerinde Adana Asri Mezarlığında Kuran'ı elinde tutarak yasinler okumuştur (Uyguner, 2005:11).

İlkokulu bitirdikten sonra Tebebağ Ortaokulunda öğrenimini sürdüren İzgü, üç yılın sonunda Diyarbakır Öğretmen okulunda öğrenciliğe başlamıştır. Yine aynı okulda tanıştığı Günseli Hanım ile evlenmiştir. Çiftin, evliliklerinden Bülent Şahin adında bir oğulları, Nevin ve Sevin adlarında ikizleri dünyaya gelmiştir. Önce sınıf öğretmenliği yapan daha sonra sınavlara girerek Türkçe Öğretmenliği yapmayı hak kazanan İzgü sırasıyla, Silvan, Aydın Akçaova köyü, Cincin köyü, Aydın merkezde görev yapmıştır. 1978 yılında yirmi altı yıllık öğretmenlik mesleğinden emekli olan İzgü, eşinin de emekliliğinden sonra İzmir' e yerleşmiştir. Hâlâ, ailesi ile birlikte İzmir'de yaşamaktadır.

Muzaffer İzgü, yazın hayatına Aydın'daki görevi sırasında başlar. İlk yazıları Aydın'da yayınlanan Hüraydın gazetesinde yayımlanmıştır. 8 Mayıs 1964 yılında “Kanunda Yeri Vardır” adlı yazısı Demokrat İzmir gazetesinde yayımlanır. Bu tarihten sonra da bu gazetede çalışmaya başlar. Bunun dışında İstanbul'da yayımlanan Milliyet ve Akşam gazetelerinde röportajları da çıkmaya başlamıştır. Milliyet'in Pazar ekinde öyküleri yayımlanmıştır. Bu arada Akbaba isimli gülmece dergisine her hafta bir öykü göndermeye başlamış; ama gönderdiği 42 öykü yayımlanmayınca Yusuf Ziya Ortaç'a; “*Biliniz ki o derginin yazı kadrosuna geçinceye dek posta, İzgü' den Ortaç adına çalışacaktır*” diye bir telgraf çekmiş. Bunun üzerine Akbaba'nın 26 Ağustos 1964 tarihli sayısında ilk öyküsü “Resmi Hizmete Mahsustur” yayımlanmış. Yusuf Ziya Ortaç da bir mektup göndermiş ve

“Çok iyi yazıyorsunuz, çok daha iyi şeyler yazacaksınız” diye yazmış. Gönderdiği 42 öykü de sırayla Akbaba’da yayımlanmıştır (Uyguner, 2005:14).

İzgü’nün ilk kitabı Özyürek yayınevi tarafından basılan “Şehit Osman” adlı çocuk kitabı olmuştur. İlk romanı 1970 yılında Remzi Kitabevi tarafından basılan Gecekondu’dur. Bunu takiben 1971 yılında aynı yayınevinden “İlyas Efendi”; 1972 yılında da “Halo Dayı” adlı romanı basılmıştır. 1977 yılında Bilgi Yayınevi’nden “Donumdaki Para” yayımlanmıştır.

Kitaplardan ve gazete yazılardan başka tiyatro oyunları da yazan İzgü’nün “Gecekondu” adlı eseri Şahin Tek tarafından oyun olarak yazılmıştır. İzgü’nün ilk oyunu Nejat Uygur’ a yazdığı “İnsaniyetin”dir (Uyguner, 2005:15). Bunların dışında çeşitli oyunları sahnelenmiştir. Ayrıca “Halo Dayı” ve “İki Öküz” adlı eserleri televizyonda yayımlanmıştır (Necatigil, 1999:202).

Öykü ve romanın türünde birçok eser ortaya koyan İzgü, bu eserleri ile çeşitli ödüller almıştır. Bu ödüller şunlardır:

- “Hıdır Baba” öyküsüyle Akşehir Nasrettin Hoca ve Turizm Derneği’nin açtığı Ulusal Gülmece Öyküsü Yarışması’nda üçüncülük ödülü – 1977
- “Donumdaki Para” öyküsü ile Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü - 1978
- “Dayak Birincisi” adlı çocuk romanı ile Bulgaristan Altın Kirpi Ödülü – 1978
- “Anayasa Hangi Yasa” öyküsü ile Milliyet Sanat Dergisi’nin açtığı Gülmece Öyküsü Yarışması’nda ikincilik ödülü - 1977
- “Uçtu Uçtu Ali Uçtu” adlı eseri İstanbul Çocuk Kitapları Fuarı Masal Birincilik Ödülü -1979 ve TÖMER’in düzenlediği En Başarılı Çocuk Kitapları Yarışması’nda İkincilik Ödülü -1997
- Bütün Yapıtları ile İzmir Ödülü - 1997

Bu ödüllerin dışında, “Zıkkımın Kökü” adlı eserinden Memduh Şevket Ün ve Macit Koper’in senaryolaştırdığı, İzgü’nün yaşam öyküsünden oluşturulan film de yurtiçi ve yurtdışında çeşitli ödüller almıştır (Necatigil, 1999:202-203).

Eserleri

Öyküleri

- Gecekondü (1970)
- Bando Takımı (1975)
- Donumdaki Para (1977)
- Dayak Birincisi (1979)
- Deliye Her Gün Bayram (1980)
- Sen Kim Hovardalık Kim (1980)
- Her Eve Bir Karakol (1980)
- Devlet Babanın Tonton Çocuğu (1981)
- Lüp Lüp Makinesi (1982)
- Çanak Çömlek Patladı (1983)
- İşte Mühür İşte Sen (1984)
- Orta Diređi Yıkan Ayı (1984)
- Devletin Malı Deniz (1986)
- Azrail Nasıl Rüşvet Yedi (1986)
- Siz Bilirsiniz Paşam (1987)
- Demokrasimiz Kaç Para Eder (1988)
- Yıl Sıfır Darbe Hazır (1989)
- Bir Namussuz Aranıyor (1990)
- Bizim Ayılar Amerikalıları Çok Sever (1991)
- Bir Mayıs Polis Bayramı (1992)
- Nasıl Baba Oldum (1993)
- Dandini Vatandaş Dandini (1994)

- Ayvayı Yedik (1995)
- Hırsız Köpek (1997)
- Oturaklı Başkan (1998)
- Herkese Bir Yastık (1999)
- Tom Baba'nın Tombalası (2000)
- Anadolar (2001)
- Soyma Beni Utanırım (2002)
- Hükümet Çiftetellisi (2003)

Romanları

- İlyas Efendi (1971)
- Halo Dayı ve İki Öküz (1973)
- Kasabanın Yarıısı (1982)
- Üç Halka Yirmibeş (1984)
- Zıkkımın Kökü (1988)
- İt Adası (1992)
- Sıpa (1993)
- Dilber (1995)
- Milli Kahraman Matador Mahmut (1996)

Gençlik Romanları

- Kaçak kız (1997)
- İçimdeki Çiçekler Açınca (2000)
- Bütün Sabahlarım Senin Olsun (2003)

Çocuk Kitapları

- Ökkeş Balık Avında, 1968
- Ökkeş Kurt Avında, 1968

- Ökkeş Bahçıvan, 1969
- Ökkeş Kapıcı, 1969
- Ökkeş Lunaparkta, 1970
- Ökkeş Otoparkta, 1970
- Ökkeş Maçta, 1970
- Ökkeş Dolmuşçu, 1971
- Ökkeş Denizde, 1971
- Murat'ın Tatili, 1972
- Korkak Kahraman, 1973
- Anneannem Askere Gidiyor, 1973
- Yaşasın Kanal Anneanne, 1973
- Anneannemin Gramofonu, 1973
- Ormandaki Kulübe, 1973
- Anneannemin Apartman Kuzusu, 1974
- Anneannemin Erikli Bahçesi, 1974
- Makasçının Oğlu, 1976
- Kahraman Panter, 1976
- Ali'nin Bisikleti, 1978
- Kara Pamuk, 1978
- Uçtu Uçtu Ali Uçtu, 1979
- Ekmek Parası, 1979
- Bayram Yeri, 1979 (Kardelen Adıyla 2000)
- Arıcık, 1979
- Pazar Kuşları, 1979
- Bülbül Düdük, 1980
- Çizmeli Osman, 1980
- Yumurtadan Çıkan Öğretmen, 1981
- Karlı Yollarda, 1982
- Güldüren Uçurtma, 1983
- Kuşadalı Metin Kaptan, 1985

- Küçük Arı Büyük Arı, 1989
- Al Yanaklı Hasan, 1989
- Kabakçı Amca, 1989
- Çıngıraklı Çoban, 1989
- Can Dayım, 1990
- Duyduk Duymadık Demeyin, 1990
- Süpermen İstanbul'a Düştü, 1990
- Nasıl Şarlo Oldum, 1990
- Ufağım Ama En Büyük Benim, 1990
- Konuşan Kedi, 1990
- Dedemin Bisikleti, 1990
- Bulutlara Simit Satan Çocuk, 1990
- Kurt Korkusu, 1990
- Altı Sepet Tek Bıyık, 1990
- Uzay Karpuzu, 1991
- Kiraz Kız, 1991
- Yedi Renkli Saat, 1991
- Hokus Pokus, 1992
- Uzay Dolmuşu Kalkıyor, 1994
- Okula Giden Robot, 1994
- Bisikletim Vız Vız, 1995
- Kızılderili Çocuklar, 1995
- Sarı Şapkalı Kardan Adam, 1995
- Eşeğin Türküsü, 1995
- Kuklacı Çocuklar, 1995
- Konuşan Balon, 1995
- Armutçu Ayı, 1995
- Kahraman Kuçu, 1995
- Yusuf'un Treni, 1995
- Uçan Eşek, 1995

- Anneannem Gelin Oldu, 1997
- Anneannem Cankurtaran, 1997
- Anneannem Dans Kraliçesi, 1997
- Yaşasın Anneanne Spor, 1997
- Anneannemin Bebeği, 1997
- Gözlüklü köpek, 1998
- Küçük Futbolcu, 1998
- Şarkıcı Kuşlar, 1998
- Kahkahacı Sınıf, 1998
- Süslü Kızlar, 1998
- Akrobat Pisicik, 1998
- Anneannem Süsleniyor, 2001
- Anneannemin Kuyruklu Yıldızı, 2001
- Anneannemin Konuk Kedisi, 2002
- Anneannem Hayvanlar Arasında, 2002
- Anneannem Sihirbaz, 2003
- Anne Dersim Bitmedi, 2004
- Mum Bebek, 2005
- Ben Cumhuriyet Bayramında Doğdum, 2005
- Anneannem Bulutları Boyuyor, 2006
- Anneannemin Cep Telefonu, 2006
- Gelin Bebek, 2007
- Anneannemin Güllü Yorganı, 2007

1.2. Çocuk Kitaplarının İncelenmesi

1.2.1. Anneannem Süsleniyor

1.2.1.1. Anneannem Süsleniyor

Öyküde hasta olan Metin ile anneannesinin o gün evde yaşadıkları macera anlatılır. Sabah ateşler içinde uyanan Metin çok hastadır. Ailesi Metin’ in evde kalıp dinlenmesine karar verir. Annesi ve babası işe, ablası da okula gider. Metin anneanesi ve kedileri Tekir ile evde yalnız kalır. Anneanesi Metin’ in iyileşmesi için dinlenmesini önerir, ona kekik kaynatır, çorba yapar, bol bol meyve yedirir. Sıkılan Metin’i eğlendirmek isteyen anneanne ona kendisinin küçükken oynadığı piyesi sergiler. Anneannenin küçükken oynadığı bu piyesin adı “Küçük Pisi”dir. Piyes için anneanne süslenir. Oyuna dalan Metin ve anneanesi zamanın nasıl geçtiğini fark etmez. Metin’ in annesi, babası ve ablası eve döner. Anneanne telaşlanır ve hemen yüzünü yıkamak için mutfığa kaçar. Aceleden yüzünü doğru dürüst yıkayamaz. Gözünde ve dudaklarında boyalar kalır. Anneanneyi bu halde gören aile üyeleri onu hasta sanır ve yatağa yatırır. İşin aslı ortaya çıkmasın diye anneanne ve Metin sesini çıkarmaz, gerçeği evdekilere söylemezler.

Hastalanan Metin, okula gidemeyeceği için çok üzülür. Öyküde ders çalışmanın önemi ve sorumluluk bilincine sahip olunması gerektiği vurgulanır. Ödevlerin zamanında yapılması gerektiği Metin aracılığıyla okuyucuya anımsatılır.

“Derslerimi geceden yapmışım. Üzerimde bir kırıklık vardı ama ateşim yoktu. Oysaki bugün Mavi Grup olarak tarih dersini biz anlatacaktık. Bir de küçük piyesimiz vardı arkadaşlarımıza, dersimizle ilgili. İlgin yazmıştı, ben, İlgin, Seçil oynayacaktık. Eh ne yapayım, ben de bugün anneannemle Tekir’e oynarım rolümü.” (s.13)

Öyküde önemle üzerinde durulan konulardan biri de okuma sevgisidir. Bu öyküde de kitap okumanın önemi üzerinde durulur ve okuyucu kitap okumaya özendirilir. Okula gidemeyen Metin, hasta yatağında da kitap okur.

Anneanne:

“Uyuyacak mısın?”

Metin:

“Yooo, biraz kitap okuyacağım, belki sonra uyurum.” (s.30)

İzgü, öykülerinde mizahi anlatımı sağlamak için çeşitli yöntemler kullanır. Bunlardan biri de abartılı ifadelerdir. Öykünün girişinde anneanne Metin’ in ateşi olduğunu *abartarak* ifade eder.

“Ay, bu çocuğun ateşi var, **cayır cayır yanıyor.**” diye bağırır.

Metin’ in annesi de telaşlanarak:

“Karşı sokak mı anne ?” diye sorar.

Daha sonra anne devam eder:

“ ...ama öyle bağıırıyorsun ki anne, mahallede yangın çıkmış sandım.” der.
(s.7)

Tekir anneannenin evdeki en yakın arkadaşıdır. Anneanne, çoğu kez Metin’e söylemek istediklerini Tekir ile konuşarak Metin’e iletmeye çalışır. Bu öyküde de Tekir’i kişileştir ve onunla didişir. Ayrıca, burada mizahi anlatımı desteklemek için benzetmeler de kullanılır.

“Bak Tekir, Metin’ in yorganının üzerinde zıplarsan, ben de senin üzerine zıplarım, altımda pestil gibi ezilirsin. Hem sana ne oluyor, Metin benim torunum, onu ben uyandırırım; senin “Miyav miyav, uyan Metin uyan” demene gerek yok.” (s.8)

“Sus körolası, benim türküme karışma, şuna bak şuna, miyav miyav benimle yarışıyor, sen ne türküsü bilirsin ki, süt türküsü, et türküsü, ühüü benim bildiğim türküler...” (s.10)

Mizahi türler içerisinde önemli bir yere sahip olan tekerlemelere de öyküde yer verilir. Öyküde yer alan bu tekerlemede dikkati çeken bir unsur da “kalk yavrum kalk” dizesinin ninnilerdeki “uyu yavrum uyu” dizesi ile tezat oluşturmasıdır Bu tezatlık da mizahi bir özellik taşır.

“Metin derslerini yaptı geceden, kahvaltısı süt ve reçelden, Metin şimdi onları yiyecek, yarına biraz daha büyüyecek...Kalk benim torunum kalk!..” (s.10)

Öyküde, beslenmenin önemi üzerinde de durulur. Neden ve nasıl sağlıklı beslenilir bunlar hakkında anneanne Metin’e bilgi verir.

“...ama benim torunum böö demez, naz yapmaz. Çünkü insanın hasta olunca güçlü gıdalar, sulu gıdalar alması gerektiğini iyi bilir...”(s.14)

“İştahım yerindeydi. Sütümü içtim, yumurtamı yedim, iki dilim de reçelli ekmek yedim, bol limonlu limonatamı içtim.” (s.15)

Öyküde gereksiz yere ilaç kullanılmaması gerektiği vurgulanır.

“ Biz ilaç içmeyi sevmeyiz. Hayır, gerektiğinde içeriz ama her zaman, ufacık bir rahatsızlıkta ilaç içmeyiz. Bir kez doktor bizi muayene edecek, sonra ilaç önerecek, işte o ilacı içeriz...” (s.24)

Öyküde, aynı zamanda birtakım temizlik alışkanlıklarına yer verilir. Anneanne bu alışkanlıkları güzel bir şekilde Metin’e edindirmeye çalışır.

“ ...yüzünü bir güzel silsin, ellerini bir güzel silsin, ondan sonra da bir güzel sütünü...” (s.13)

Öyküde büyüklere saygı ve sevgi duyulması gerektiği vurgulanır. Metin, anneannesine olan sevgisini şöyle dile getirir:

“Gözlerimi açarım, anneannemin yüzü, sıcacık, güneş gibi, elleri yüzümde pamuk yumuşaklığında, gözlerinde sevgi pırıltıları, sarılışı güven dolu, öpüşü dünya tatlısı.” (s.12)

Yazar, aynı zamanda toplumumuzda unutulmaya yüz tutmuş bazı alışkanlıklar üzerinde de durur. Öyküde, selamlaşmanın önemi vurgulanır ve okuyucu bu davranışa sergilemeye özendirilir.

*“-Günaydın anneanne!
-Günaydın Metin!..” (s.12)*

Anneanne öykünün kimi yerinde Tekir gibi miyavlar, Metin'i gıdıklar, dırter. Tüm bunları da Tekir yapmış gibi gösterir ve Tekir'i azarlar. Bu durum Metin'i çok güldürür.

Anneannenin yaptığı benzetmeleri yanlış anlayan Metin anneannenin bu benzetmelerinden espriler üretir.

“Akşama turp gibi olacaksın Metin.”

Metin de turp ile sağlık arasında ilişki kuramaz. Anneanne:

“A çocuk, hiç ilgisi olmaz olur mu, yanakların turp gibi kıpkırmızı olacak, sonra sert olacaksın turp gibi...” der.

Metin:

“Sonra beni salata mı yapacaksın anneanne?” der. (s.16)

Çocuklarla çok iyi iletişim kurabilen anneanne, hasta olan Metin'le de oyunlar oynar. Metin okulda oynadığı oyunu anneannesine sergilemek ister. Oyun için anneanne Tekir'i ata benzetir, Tekir'in boynuna ip bağlar ve şöyle der:

“Bak Tekir, şimdi sen anladın mı, kedi değilsin atsin. Kışne bakalım.” Sonra da anneannenin kendisi at gibi kışner. (s.18)

Öyküde, insanların sevdiklerinin hatırı için bazı şeyleri yapmayı göze almaları gerektiği vurgulanır.

Mesela, anneannenin Metin üzülmessin diye süslenip, piyesi sergilemesi; Metin' in de anneanesi mahcup olmasın diye bu olayı aile fertlerine anlatmaması.

Ateşlenen Metin düşünde sıcaklık hatta kaynar sulu bir denizde olduklarını görür. Anneanne yine Tekir'e sataşır:

“Sıcak diyorum sana sıcak, deniz kaynıyor girilmez. Bir girersen tüylerini de dökersin, derini de haşlarsın körolası.” (s.21)

Piyes için anneannesinin süslenmesini istemesi anneanneyi çok güldürür ve Metin' e şöyle der:

*“Ay bu çocuğun ateşi sonunda kendini delirtti, vay torunum
vay sen deli mi oldun?” (s.27)*

Anneannenin süslenmesi ve süslendikten sonra yürüyüşünün hatta sesinin de değişmesi Metin’ olduğu gibi okuyucuyu da güldürür.

Aile fertlerinin eve gelmesiyle anneanne telaşa kapılır ve yüzünü yarım yamalak yıkar. Bu durumu Metin’ in anneanneye benzetmelere başvurarak anlatması ancak anneannenin hala anlamaması da okuyucuyu güldürür. Daha sonra anneanne hasta numarası ile yatağa yatar, bu durum Metin ve anneanneyi bir hayli eğlendirir. Öyküde kahramanları eğlendiren, güldüren unsurlar aynı zamanda okuyucuyu da eğlendirir. Hasta olan Metin ve anneannesinin bir günlük zaman diliminde yaşadıklarını eğlenceli bir şekilde anlatılır. Bu arada, edinilmesi gereken alışkanlıklara ve yazara göre doğru olan davranışlara da okuyucuya öğüt vermeden değinilir.

1.2.1.2. Balkonda Hırsız Var

Öyküde, anneannenin pratik zekâsını nasıl kullandığı, güçlükler karşısında nasıl çözümler bulduğu eğlenceli bir şekilde anlatılır. Anneannenin elinde kumaşları gören Metin, onun kumaşlardan çiçek yapacağını zanneder. Ancak, anneanne bu kumaşlardan ne yapacağını bir türlü söylemez. Metin ve ablası anneannenin ne yapacağı üzerinde tahmin yürütürler. Metin’in ısrarlarına dayanamayan anneanne, Metin’e gerçeği söyler. Mahallede artan hırsızlık olaylarına karşı kendince tedbir almaya çalışan anneanne büyükçe bir kukla yapmaya karar vermiştir. Yapacağı bu kuklanın adı da palabıyıktır. Anneanne, palabıyığı balkonda sandalyenin üzerine oturtacak, böylece hırsızlar da balkonda insan var zannedip eve giremeyeceklerdir. Ayrıca, anneanne kalan kumaşlardan bir de köpek yapıp palabıyıklı adamın yanına koymaya karar verir. Anneanne, palabıyıklıyı ve köpeği tamamlayıp balkona koyar. Komşuların bir kısmı balkonda duranı Metin’in amcası zannederler. Bir gece

anneanne, hırsız var diyerek evdekileri uyandırır. Balkona çıktıklarında palabıyıklının balkon demirlerinde sallandığını görürler. Kısa bir süre sonra işin aslı anlaşılır, yağın yağmurun etkisiyle ıslanan palabıyıklı sandalyeden düşüp ıslanmıştır. Bu olay tüm aileyi eğlendirir. Bu olaydan sonra anneanne, ıslanmasın diye bir şemsiyeyi palabıyığın başına oturtur.

Öyküde her zaman güvenlik tedbirlerimizi almamız gerektiği vurgulanır. Anneannenin hırsız tehlikesine karşı “palabıyık”ı yapması da buna bir örnektir. Muzaffer İzgü öyküde, tabanca kullanmanın yanlış bir davranış olduğunu vurgular. Anneanne, hırsızlardan korunmak için bir kukla yapmaya karar verir.

“–Aman aman bana kovboy deme, ne o öyle bellerinde çiftler çiftler tabancalar. Hıh, çoban olacaklar güya... Bir de bizim çobanlarımıza bak, bellerinde tabanca değil kaval olur...”(s.49)

Anneanne, torunları ile çok iyi anlaşır. Onlarla şakalaşır, eğlenir. Metin’in ablası anneanneyi kızdırmaya bayılır, onunla sürekli şakalaşır. Anneannenin diktiği şeye bir türlü anlam veremeyen ablanın sorusu ve anneannenin bu soruya verdiği yanıtlar oldukça eğlendiricidir.

*“–Evin içine çadır mı kuracaksın anneanne?
Anneannem başını salladı. Ama onun baş sallamasını bilirim.
Ablamla alay ediyordu.
–Evet küçük hanımefendi, evin içine çadır kuracağım, içine de seni koyacağım, sonra balkona çıkıp bağıracağım, “Gelin gelin, yarısı insan yarısı balık, deniz kızı geldi, haydi koşun gelin!..” diyeceğim.
–Sen kendi zamanındaki bayram yerleriyle bu evi karıştırdın galiba anneanne. Benim nerem denizkızı?
– Denizde balık gibi yüzüyorsun ya.”(s.46)*

Öyküdeki kahramanların konuşmaları da mizahi unsurlar taşır.

*“Abla:
–A gerçekten bu fil olacak, dedi. Metin’ i üzerine bindireceksin, oh artık Metin, o odadan bu odaya, balkondan mutfığa, filler ormanında gibi... Arada bir de Tarzan gibi bağırır Metin...”(s.48-49)*

“Metin:

–Bu evde artık hiç hırsız korkusu olmayacak!..

Abla:

–Ay anneannem alarm mı yapıyor, böyle kocaman?”(s.60)

Anneanne ile Tekir arasında farklı bir ilişki vardır. Anneanne Tekir ile konuşur, didişir; Tekir de sanki onu anlıyormuş gibi tepki verir. İkisinin bu davranışları da Metin ile ablasını çok eğlendirir. Aile bireylerinin hepsi Tekir’i çok severler. Böylece, yazar hayvan sevgisine de değinir.

“ Tekir sanki iyi geceler sözcüğünü anlıyordu. Anneannem böyle der demez, hemen kalkar, gerinir, arka ayaklarını geriye doğru uzatır, ağzını kovan gibi açardı. Anneannemin önüne düşer, sanki anneannemim yatacağı yeri biliyormuş gibi miyavlardı.

– Körolası, “Gel burası, gel burası,” diyor, sanki ben yatacağım yeri bilmiyorum.(s.51-52)

...

–Hıh, sanki benim dinleyenim yok. Bayılacak Tekir bu düşe. Çünkü düşümde balık da gördüm.”(s.52)

Yazar, bu öyküsünde de mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için benzetmelerden faydalanır. Metin, anneannesinin yaptığı nesneyi uçağa benzetir.

“ –Anneanne şimdiye dek bezden hiç uçak yapılmamıştır, şayet bu torbanın içine ikimiz girip uçacaksak buna tahtadan bir gövde gerekli, işte o zaman planör olur bu. İyi de hangi uçağın arkasına takıp uçuracağız.”(s.55)

Anneanne ve Metin’ in palabıyık hakkındaki yorumları ve yaptıkları benzetmeler de mizahi anlatıma katkı sağlar.

“– Anneanne, hırsız bu palabıyıklıyı balkonda görünce kahkahayı basacak.

– Hayır korkacak, “Şu adamdaki gözlere bak, ııldak gibi dört bir yanı tarıyor,” diyecek. Hişş, köpeğin de gözlerini böyle yapacağım...

– Uf, dört ııldak, hırsız hemen uçacak.”(s.62)

Metin'in ablası, palabıyığı ve köpeği gördüğü zaman şaşırır. Sonra işin aslını anlayınca da espri yapmaya başlar.

“– ...Ay dedemi özlüyor, biz uyuyunca bunu karşısına koyuyor, onunla konuşmaya başlıyor. Niye bunun gözleri böyle bakıyor?

– Ühüüü ııldak ablacığım ııldak. Palabıyık bu gözlerle hırsıza bir bakıyor, üf...

– A bir de köpek, hem de ayaksız köpek...

– Uf uf, onun gözleri de ııldak...

...

–Hiş ister misin Metin, karşı daireler görsünler, onlar da böyle balkonlarında palabıyıklılar yapıp koysunlar. O zaman site palabıyıklılar dolar.”(s.64-65)

Yazar, öyküde yansıma sözcükler kullanarak mizahi anlatımı kuvvetlendirir.

“–Anneanneciğim, yaptığın mankenin, pardon, palabıyıklının ayakları yok.

–Gerek yok ki Metin, nasıl olsan sandalyede oturacak, böyle lök diye oturturum sandalyeye.”(s.57)

Palabıyığı gören komşuların düşünceleri de ilginçtir. Bu durum aileyi oldukça eğlendirir.

“...Bizim balkonda palabıyığı gören komşularımızdan, amcamıza hoş geldin demeye geleceklerini söyleyenler oldu. Hatta anneanneme yeni palabıyık amcalar ısmarlayanlar bile oldu. Gülüştük.”(s.68)

Yağmurda ıslanan palabıyığa, anneanne şemsiye ayarlar.

“...Babamın eski ceketini palabıyığa giydiren anneannem, şimdi de gecenin bir yarısında babamın, telleri eski eski şemsiyesini palabıyığın üzerine bağlamaya çalışıyordu.”(s.69)

Öyküde, öğretmene karşı sevgi ve saygı duyma, ona değer verme duyguları sezdirilir. Anneanne de Metin'i bu konuda teşvik eder.

“Bir keresinde anneannem çiçekli badem dalı yapmıştı. Çiçekler sanki birkaç gün içinde meyveye duracakmış gibi canlıydı. “Bunu öğretmenine hediye ediyorum Metin, al götür,” demişti.”(s.43)

Öyküde paylaşmanın önemi ve güzelliği vurgulanır.

*“ Öğretmenimiz;
– Çocuklar, şimdi ben bunu (çiçeği) alıp evime götürürsem salt ben ve bizim evdekiler mutlu olacaklar. Ama bunu sınıfımızda alıkoyarsam hepimiz mutlu olacağız. Onun için bunu benim dolabımın üzerine koyuyorum. Bu güzel çiçek sınıfımızın olsun, dedi.”(s.43)*

Öyküde üzerinde durulan bir konu da okuma alışkanlığıdır. Metin’in anne ve babası, hatta anneannesi de kitap okur, böylece Metin’e ve ablasına, dolayısıyla da okuyucuya örnek olurlar.

Yazar, öyküde temizlik alışkanlıklarından da bahseder. Anneanne Metin’ yemeklerden önce ellerini yıkaması gerektiğini güzel bir dille anlatır.

“– Aman aman, öyle bir mercimek çorbası yaptım ki torunuma. Ben de yemedim, onu bekledim, şimdi anneanne torun, bir güzel çorbamızı içeceğiz. Önce Metin bir güzel ellerini yıkası bakalım...”(s.53)

Öyküde sorumlulukların bilincinde olmak gerektiği vurgulanır. Önce ders çalışmak, sonra kalan vakitte oyun oynamak gibi...

“ Her gün belirli bir saat apartmanın bahçesine iner, orada arkadaşlarımla oynarım. Ama önce o günkü derslerimi yineler, ödevlerimi yaparım. Bazen ödevlerim o denli çok olur ki, hiç aşıya inmem.”(s.54)

Öyküde herhangi bir güvenlik problemi yaşandığında kaba kuvvete başvurmak yerine polisi aramak gerektiği belirtilir. Eve hırsız girdiğini zanneden anneanne hemen polisi aramayı düşünür.

İzgü, bu öyküsünde de mizahî bir üslûpla olayları anlatır. Vermek istediği iletileri de didaktik bir tutumdan ziyade eğlendirici bir şekilde iletir.

1.2.1.3. Anneannem Başrolde

Öyküde anneannenın sokak çocuklarına yardım etmek için yaptığı fedakârlıklar anlatılır. Bir akşam Metinler ailece televizyonda dizi izlerler. Dizi bittikten sonra anneanne televizyonun yanına bıraktığı kartı görmedikleri için evdekilere sitem eder. Bu kart anneannenın Sokak Çocuklarını Koruma Derneği üye kartıdır. Tüm aile anneanneyi bu duyarlı davranışından ötürü takdir eder. Anneanne ilerleyen günlerde dernekte çalışmaya başlar. Bir gün eve elinde kabarık bir dosya ile gelir. Dosyada bir piyesin yazılı metni vardır. Sokak çocukları yararına yapılacak olan bu piyeste yeteneğinden dolayı anneanneye de rol verilmiştir. Bu günden itibaren anneanne yoğun bir şekilde oyuna hazırlanır. Ancak yapıp yapamayacağı konusunda endişeleri vardır. Metin anneannesine destek olur ve birlikte çalışırlar. Metin dışında diğer aile bireyleri de anneanneye destek olurlar. Ayrıca anneanne mahalleliye ve komşulara da oyundan bahseder ve oyun biletlerini mahallede de satar. Anneanne oyun günü çok heyecanlıdır. Metin de anneannesinin oyun metnini unutmasından korkar. Anneanneye yardımcı olmak için ön sırada oturup ona yardım edeceğine dair söz verir. Oyun günü salon dolmuştur. Mahalleden de birçok kişi oyunu izlemeye gelir. Anneanne oyununu başarılı bir şekilde tamamlar ve izleyiciler anneanneyi ayakta alkışlarlar.

Öyküde toplumsal gerçekliklere karşı kayıtsız kalınmaması gerektiği üzerinde durulur. Nitekim anneanne de sokakta yaşayan çocukların durumuna kayıtsız kalmaz ve onlara yardım etmeye karar verir. Böylece okuyucuya da yardıma muhtaç insanlara destek olmak için gönüllü toplum hizmeti yapılması gerektiği mesajı verilir. Sokak Çocuklarını koruma derneğine üye olan anneanne kendisini yönetim kurulu toplantısına beklediklerini söyleyince aile üyeleri anneanne ile eğlenmeye başlarlar.

“Anneanne:

– Başkan beni çok sevdi. “Siz çok çalışkan bir hanıma benziyorsunuz, yakında seçimde, sizi yönetim kuruluna alırsınız,” dedi. Ama ben anlamadım, beni neye alacak bizim başkan?

Ablam bağırtıverdi:

– Başkan oluyorsun anneanne başkan!

Anneannemin gözleri parladı:

– Başkan mı? dedi. Ayol ben başkan mı oluyorum?” (s.72)

Ayrıca Metin’ in annesi de bu konuda duyarlı davranır.

“–Bazen üyeler evlerine hafta sonlarında konuk olarak çocuk getiriyorlar, öyle bir öneri olursa hiç çekinme anne, al gel çocuğu. Metin’ e hafta sonu arkadaş olur, o çocuk da bir sıcak yuvada yaşamış olur.” (s.73)

Öyküde kitap okuma alışkanlığı üzerinde de durulur. Anneanne de kitap okuyarak okuyuculara örnek olur.

“–Siz işe ve okula gidiyorsunuz. Bazen kitap okuyorum ama bilmem ki gözlükten mi, gözlerim yaşarıveriyor. Kendi kendime dedim ki, haydi Hikmet, kalk git şu derneğe üye ol, sokak çocuklarına yararlı ol.” (s.73)

Anneanne kendisini oyuna seçen Salim Bey’in onu neden seçtiğini anlatırken torunları sorular sorar ve anneanne de bazı şeyleri yanlış anlar. Bu yanlış anlamalar da okuyucuyu eğlendirir.

“– ...Sonunda o Salim Bey ne dese beğenirsin?

– Oyuna bir yılanlı sahne ekleyelim, bu teyze çok güzel yilandan kaçıyor mu dedi?

– Hayır canım, “Hikmet Hanım’ı hemen seçtim,” dedi. Bu oyunda rol alacak.

– Oh oh ohhh anneannem yıldız da oluyor. İster misin anneanne yılın en iyi kadın oyuncusu seçsinler seni.

...

– Ühüüü anneanne sen en yaşlı şovmen olabilirsi.?

– O ne o?

– Hani bir başlarına konuşup komiklik yapıyorlar ya sahnede, ondan.

– Hadi oradan onların çoğu soytarı.

– *Benim anneannem ciddi...(s.76)*

Öyküde mizahi unsur olarak benzetmelerden faydalanılmıştır. Metin eve dosyalarla gelen anneannesine takılmaktan geri kalmaz.

“–Uf, dosyalı anneanne!... Artık işlerin başından aşkın, dosyaları taşımak için sana çanta alalım.”(s.74)

Metin anneannesinin oyun oynayacağını öğrendiğinde onu oyuncuyu sahneye davet ediyormuş gibi anons eder.

“–Sahnelerimizin en yetenekli oyuncusuuu, Hikmet Anneanne, bu oyunda da bütün yeteneğini ortaya koyarak oyun tarihinde bir destan yazdıu!” (s.75)

Metin’in babası anneannenin oyun oynayacağını duyunca şaşırır. Anneannenin ne oynayacağını anlamaz ve ilginç yorumlar yapar.

“–Söyle anneannene, bu yaştan sonara harmandalı falan oynamasın, bir yerini kırar.

–Hayır babacığım, sahne oyunu, dernekteki rol için anneannemi seçmişler.

Babacığım çok güldü. Kalktı anneannemin odasına gitti.

– Kutlarım anne, Hamlet’ i mi oynuyorsunuz?

– Yok Ahmet’ i oynamıyoruz, Mehmet’ i oynuyoruz. Bu Mehmet evden kaçıyor...(s.79)

Öyküde çevremizdeki insanlar bir sorumluluk aldıkları zaman onarla manevî olarak destek olunması gerektiği vurgulanır. Metin ve ailesi anneanneye bu oyun aşamasında her açıdan yardımcı olurlar.

“Ailenin anneanneye bu davranışından dolayı destek olması, Metin’ in anneanneyi çalıştırması, mahallelinin oyunu izlemeye giderek anneanneye destek olması gibi...”

Oyuna çalışırken heyecanlı olan anneanne heyecandan yemekleri de yakar. Bu durum evdekiler için eğlence konusu olur.

“– *Oh oh, pilav yanmış anneanne.*
 – *Hadi oradan şom ağızlı, ne yanması, azıcık dibini tuttu.*
Akşam annen baban gelince söyleme, akşama dek bu koku çıkar.
 (s.83)

Anneanne, Tekir’den konuşuyormuş gibi bahseder.

“– *Tekir, bayılıyor fazla pişmiş yemeğe. Önüne koydum, ay ay, o nasıl mırıldanmalar, eline sağlıklar, güveç dediğin işte böyle olur, demeler, yaladı yuttu...*(s.83)

Çok çalışkan olan anneanne oyununa balkonda bile hazırlanır. Bunu gören komşular anneannenin oyuna balkondan çalışmasını yanlış anlarlar ve anneannenin kendi kendine konuştuğunu sanırlar.

“*Balkona çıktım. Melek Teyze balkonundan işaretle anneannemi gösteriyordu. Sonunda dayanamadı:*
 – *Metin annene veya babana telefon et, anneannen yarım saattir balkonda kendi kendine konuşuyor, dedi.*” (s.86)

Yazar anlatımda benzetmelerden ve deyimlerden yararlanır. Bu da öyküye mizahi hava katar.

“*O yol boyunca durmadan konuşan anneannem şimdi dut yemiş bülbül gibiydi.. Hiç konuşmuyordu. Arada ben, bir neden bulup;*
 – *Anneanne, deyince;*
 – *Ne var çocuk, ay senin de çenen hiç durmuyor, diyordu.*”
 (s.88-89)

Yazar, toplumun kanayan yarası olan sokak çocuklarına karşı duyarlı davranılması gerektiğini anneanne nezdinde anlatır. Ancak, bunu anlatırken de acıklı bir anlatım yerine, eğlenceli bir anlatımı tercih eder.

1.2.1.4. Anneannem İtir'ı Yıkıyor

Öyküde, annesi doğum yapan İtir'ı anneannenin eve konuk etmesi ve İtir'in banyo macerası anlatılır. Her zaman yardımsever olan anneanne bu sefer de yeni doğum yapan komşusunun imdadına koşar. Komşunun kızı olan İtir'ı kendi evlerine getirir. Zaten Metin ile İtir aynı okulda olduklarından evde de birbirlerine arkadaş olurlar. Anneanne İtir'ı banyo yaptıracığını söyler. Bu sırada Metin İtir'in başına gelecekleri düşünüp üzülür. Çünkü önceden bir gün anneanne Metin' i yıkarken epeyce hırpalamıştır. Keselemesi, sabunlaması Metin' e işkence gibi gelmiştir. Bu durumu bilen Metin'in anne ve babası da anneannenin İtir' ı yıkamasını istemezler. Herkes, banyodan İtir'in çılgınlıklarını duymayı beklerken aksine içerden kahkahalar ve şarkı söyleme sesleri gelmektedir. İtir ve anneanne banyodan çıkarlar. Metin dayanamayarak İtir'a nasıl olur da anneanne yıkamasına rağmen hala gülebildiğini sorar. İtir da kendi annesinin yıkamasından sonra anneannenin yıkamasının pamuk gibi geldiğini söyler. Bu söz üzerine anneanne isterse onu da yıkayabileceğini söyler. Ancak, daha önceden süttten ağzı yanan Metin, bu teklifi reddeder. Bu durum üzerine evdekiler de gülüşmeye başlarlar.

Öyküde yardımseverlik ve komşuluk ilişkileri hakkında öğretici bilgiler yer alır. Yardımsever olan anneanne komşu kızı, İtir'ı eve getirir. Annesi yeni doğum yapan İtir'a sevgi ve şefkat gösterir. Öykünün girişinde anneannenin monolog halinde konuşması mizahi özellik taşır.

“–Ay ben yıkamaz mıyım bu güzel kızı?.. Bir güzel taramaz mıyım uzun saçlarını? Mis gibi kokular sürmez miyim saçlarına iki belik? Ay bende iki tane toka var ki, amanın amanın, gökkuşağı gelip İtir'in saçlarının ucunda olacak... Amanın amanın...” (s.93)

Yazar, öyküde mizahi anlatımı sağlamak için benzetmeler kullanır. Anneannenin İtir'in yeni doğan kardeşine yaptığı benzetmeler de bunlardan birkaçıdır.

“İlk ziyaretinden sonra bize yeni doğan bebeği uzun uzun anlatmıştı. Anneannem sanki doğum yapılan yerden gelmiyor da manav dükkânından geliyordu.

– *Dudaklar kiraz, yanaklar elma...*
 – *Anne, hiç on günlük çocuğun yanağı dudağı, kiraza elmaya benzer mi? Dur bakalım şöyle bir aylık olsun...*
 – *Gözler kara üzüm, saçlar ayva, burun şeftali...*
Babam dayanamadı, okuduğu gazeteden başını kaldırdı:
 – *Kulaklar çilek... dedi.*
 – *Hıh, dedi anneannem. Hay sağ olasın Fazlı, ben de bu çocuğun kulakları neye benziyor diyordum, böyle çilli çilli, çilek, tamam çilek...*” (s.95-96)

Anneanne zamanında Metin’i de yıkamıştır. Bu banyo macerası hakkında Metin’ in ve anneannenin söyledikleri ve Metin’in yaptığı benzetmeler de mizahî unsurlar taşır.

(Anneanne yine kendi kendine konuşur.)
 “ *Ay ben bu Metin’i yıkamaz mıyım, ay bunu misler gibi yapmaz mıyım, amanın ben bu oğlanı keselemez miyim? Ay ay ay...*” (s.97).

“ *Gül yaprağı gibiymiş, anneannem elindeki sabun bezini öyle bastırıyordu ki karnıma sırtıma zor soluk alıyordum.*”

“Anneannem sırtıma kese denen şeyi sürdüğünde, bağırıvermişim:

– *Anneanneeeeeeeeeeeee!*
O da bağırdı:
 – *Hamamböceği mi gördün Metin?*
 – *Sırtımı kazıdın anneanneeeeeeeeeeeee!*...
 – *Sus bakalım, ben de böcek gördün sandım...*” (s.98)

“Anneannem keseyi bir yana koydu ama, bu kez kirim çıksın diye kesenin gücünü parmaklarına verdi. Beni yıkıyor mu, yoksa masaj mı yapıyor, yoksa kolumu bacağımı mı çıkarıyor, belli değildi...” (s.98)

Öyküde anneanne ve Metin’ in konuşmalarında kullanılan benzetmeler de mizahi nitelik taşır.

“– *Dizleri de ayna gibi parladı ay ay...*” (s.98)

“Metin:
 — *İyi de İtır’ın sırtına inen kese ne oluyor? Böyle zımpara gibi kese.*” (s.101)

Metin'in babası da bir konuşmasında benzetmeye başvurur.

"...Vah vah, ufacık çocuğu şimdi çamaşır gibi sıkar." (s.103)

Yazar, öyküde karşılaştırmaları da kullanır.

"Hiç gücüm kalmamıştı ki, futbol takımlarının golcü futbolcularından daha yorgundum..." (s.100)

Metin'in İtir'in banyo yaparkenki ve banyodan sonraki haliyle ilgili düşünceleri de mizahi nitelik taşır.

"...Mutlaka İtir' ı da beni yıkadığı gibi yıkayacak, belki de çocuk yarın sabah kalkıp okula gidemeyecek..." (s.101)

"İtir, banyoya girerken, neredeyse ona, "Sağlıklar olsun", diyeceğime, "Geçmiş olsun kardeşim," diyeceğim geliyordu." (s.101)

"Eh, anneannem İtir' ı yıkamıyordu galiba, sabun köpüğünden balon yapıp uçuruyorlardı, kimin ki daha çok uçarsa, o kahkahayı patlatıyordu. Hiç anneannem İtir' ı yıkıyor olsa, kızın kahkahası duyulur muydu? Belki de;

— Kurtarın beni, diye bağıırdı." (s.103)

Yazar, öyküde deyimlere de yer verir.

"(Baba İtir'in kahkahalarını duyunca)

— Dur dur, Karaman' ın koyunu sonra çıkar oyunu, dedi. Şimdilik İtir' ı tatlı tatlı sabunluyor, bir keseye başlasın." (s.104)

"Ben de şaştım, dedi annem. Ah ah çocukluğumu anımsıyorum da, banyodan çıkınca kendimi eşekten düşmüş sanırdım..." (s.104)

Metin dayanamayıp İtir' a anneannesine nasıl dayandığını sorar. İtir' ın verdiği cevap ve aralarındaki diyalog da mizahi nitelik taşır. Burada yazar karşılaştırma ve benzetmelere de yer verir.

“ *Metin:*

– *Benin anneannem insanın sırtına öyle bir kese sürer ki, yandım tutuştum diye tavana zıplarsın.*

– *Hayır dedi Itir. Siz benim annemi görmeniz...*

– *Nee? Diye üçümüz birden bağırarak.*

– *Benim annem kafamı bir kıştırır kolunun altına...*

– *Aaaaa, diye bağırılmışım.*

Anneannem de;

– *Duy çocuk duy, diye bana çağırıyordu.*

Itir konuşmasını sürdürüyordu:

– *Sonra annem bir kıvrır kolumu, bir kıvrır boynumu, sıcak suyu da tepemden boca edince, ben imdat diye bağırırım ama sesimi kimse duymaz.” (s.108)*

Kimi zaman da yazar söylemek istediğinin tersini söyler.

“ *Teşekkür ederim anneanne, ben kendim yıkanabiliyorum. Hem biliyor musun, beni o yıkayışını hiç unutmuyorum. Gül yaprağını yıkar gibi yıkamıştın, hani sen “Haydi Metin, çıkalım banyodan yeter artık,” dedikçe, ben, “Yoo, ne olur anneanne, biraz daha beni yıka, sabunla, kesele,” diyordum, yaaa...” (s.109)*

Hâlbuki Metin bu banyo sefasından hiç hoşlanmamıştır.

Yazar, bu öyküsünde de temizliğin önemi vurgular. Anneanne Metin’e okul bahçesinin tozunun, yolun tozunun üzerine yapışacağını, bu nedenle de yıkanması gerektiğini belirtir. (s.98) Anneanne Metin’e isterse onu yine yıkayabileceğini söyler. Ancak, Metin istemez. Bunun üzerine anneanne Tekir’ i yıkamak ister. Burada Tekir’ in tepkisi de oldukça komiktir.

“– *Ay ben de seni yıkamak için bayılmadım ya, dedi. Zaten Tekir’ in banyo zamanına az kaldı, ben de onu yıkarım.*

Tekir anladı galiba. Anneannemim kucağından atlayıp babamın koltuğunun arkasına saklandı.” (s.109-110)

Öyküde bir takım görgü kurallarından da bahsedilir. Metin’in annesi, anneanneye Itirlarda fazla oturmamasını söyler. Böylece de hasta ziyaretlerinin kısa tutulması gerektiğini vurgular.

Anneanneninin İtirlara ikinci gidişinden sonra Metin’ in annesi anneanneye “Fazla rahatsız etme anne.” der. (s.95)

Öyküde, teşekkür etmenin ve iyi dileklerde bulunmanın gerekliliği hakkında da bilgi verilir.

– Anneanne Metin’ onu yıkadığı için kendisine teşekkür etmesi, gerektiğini söyler. (s.100)

*İtir banyodan çıkınca herkes ona:
– Sağlıklar olsun, der. (s.106)*

İtir uyumadan önce evdekilere “iyi geceler” der. (s.109)

Yazar, okuyucuyu büyüklere karşı saygılı davranışlarda bulunmaya özendirir. Öyküdeki, kahramanların hepsi kendisinden büyüklere karşı saygılıdır.

“İtir koşarak geldi, önce annemin, sonra da babamın ellerini öptü.” (s.106)

İzgü, bu öyküsünde yardımseverliğin ve komşuluk ilişkilerinin önemini eğlenceli bir şekilde anlatır.

1.2.2. Anneannemin Cep Telefonu

1.2.2.1. Anneannemin Cep Telefonu

Metin’ in babasının cep telefonu eski modeldir. Kocaman, pili hemen tükenen, çağrı sesi çirkin bir telefondur. Anneanne damadına telefonun sesini onarmasını söyler, ancak damadı bunu hep unuttur.

Bir gün Metin’ in babası yeni bir cep telefonu almaya karar verir. Bu karara bütün aile çok sevinir. Eski cep telefonunu ne yapacaklarını düşünmeye başlarlar. Satmak isteseler bile onu almak isteyen kimse olmayacaktır. Telefonu anneanneye vermeyi düşünürler ama anneanne bunu kabul etmez. Daha sonra telefonun ziline

sesini yaptıracaklarına söz vererek anneanneyi ikna ederler. Böylece anneanne yalnız kalınca Tekir’le konuşmak zorunda kalmayacak, oğluyla, torunlarıyla ve telefonu olanlarla konuşabilecektir. Metin’ in babası telefonun sesini yaptırır ve telefonu anneanneye verir. Telefon çalınca bir kadın kahkahası salonun içinde çınlamaya başlar. Anneanne bu sesi çok sever. Tekir de bu sestten rahatsız olmaz. Telefonunu çok seven anneanne onu yanından hiç ayırmaz. Telefonda eski arkadaşları ile konuşur. Bir gün anneanne cep telefonunu yanına alıp pazara gider. Eve döndüğünde cep telefonunun yanında olmadığını fark eder. Metin ve anneanne cep telefonunu evden ararlar ve telefonun patatesçide olduğunu öğrenirler. Hemen patatesçinin yanına telefonu almaya giderler. Patatesçi telefonun çalarken kahkaha atmasının çok hoşuna gittiğini ve kendi annesine de öyle bir telefon alacağını söyler.

Metin’in babası bozulan telefonunu tamir ettirip anneanneye verir. Böylece, anneannenin evde canı da sıkılmayacaktır. Artık bir cep telefonu olan anneannenin başına yine aileyi ve okuyucuyu eğlendiren olaylar gelir.

Muzaffer İzgü, eğlendirirken öyküde birtakım görgü kurallarına da yer verir. Telefonla uzun uzadıya konuşmanın gereksiz bir davranış olduğunu belirtir.

“-Kızınla, Oya’ yla istediğin denli konuşacaksın.

– Ay konuşacak ne var ki oğlum, ben öyle geveze bir kadın mıyım? “Nasılsın kızım, iyiyim, ben de iyiyim.” “Nasılsın Oya, iyiyim anneanneciğim, ben de iyiyim kızım”...Oldu da bitti.” (s.19)

Öyküde zamanı iyi kullanmanın önemi vurgulanır. Bununla birlikte, teknolojik aletleri amacına uygun kullanmanın ve kitap okumanın da önemi üzerinde durulur.

“..."

– O zaman taş oynarsın anneanneciğim.

– Taş da neymiş! Ay ne gördüm ne de duydum. Onları yapacağıma, kitap okurum, kazak örерim, torunlarıma yemek pişiririm. Şuna bak şuna, telefonum var diye kâğıt oynayacakmışım, taş oynayacakmışım.

Ablam anneannemin yanaklarından öptü.

– Hepsi şaka anneanneciğim, dedi, senin zamana ne denli önem verdiğini hepimiz biliriz, dedi.” (s.13)

Yazar, diğer öykülerinde olduğu gibi, bu öyküde de mizahi anlatımı sağlamak için benzetmeler kullanır. Metin'in babasının cep telefonu da bu benzetmelerden nasibini alır.

“Çağrı sesi de öyle çirkindi ki, zil sesi mi, çan sesi mi, tencere tava sesi mi belli değildi.” (s.7)

Anneannenin yeni telefonunun sesi kahkaha atma şeklinde olduğu için artık telefon sesinin adı kahkaha olarak kalır.

“ Anneannemin telefonu kahkahasını atmaya başladı.” (s.20)

Anneanne kendi telefonunu “elbise fırçası”na benzetir.

“– Kızları ona bu benim elbise fırçası gibi olan telefonda bir tane alıversinler...” (s.22)

*“– Cebine bak anneanne.
– Oğlum o elbise fırçası hiç cebe sığar mı?” (s.25)*

Patatesçinin anneannenin telefonunu eski olmasından dolayı antikaya benzetir.

“– Hoş geldin hanım teyze. Buyur al antikanı.” (s.29)

Ailenin bir bireyi olan Tekir de ailevî sorunlara dahil edilir.

– Oğlum Fazlı, şunun sesinin bir umarına baktır. Bak görüyorsun Tekir' in ödünü koparıyor. Hayvancık bir gün kalpten gidecek.” (s.8)

“– Vay benim talihsiz kuzum, yakında akıl hastanesinin yolunu tutuyorsun. Çünkü o telefon benim odamda olacak... mış mış mış.”(s.10)

Anneanne Metin’ in söylediği bazı şeyleri yanlış anlar. Yanlış anlaşılma da gülmeye sebep olur.

“– Yavrum Metin, onlar kimbilir nerede... Ben bilmem ki onların nerede olduklarını. Hem bakalım yaşıyorlar mı?
– Sanal konuşursun anneanneciğim.
– Sanal adında bir arkadaşım yok ki.
– Anneanneciğim, dedim, sanal demek yani o arkadaşın yok ama sen o arkadaşın varmış gibi konuşacaksın.” (s.15)

Öyküde aile bireyleri arasında içten bir ilişki vardır. Abla anneanneyi kızdırmaktan zevk alır.

“...Hem bakmışsın ilerde, bir üç aylığını aldığında beni yanına almışsın, gitmişiz telefon satılan yere, seçmiş beğenmişsin ki, artık zil mi ötmüyor, telefon sazlar eşliğinde “Kına mı yaktın eline Emineeeee” diye bağırıyor, işte o telefon anneannemim telefonu oluyor.” (s.16)

Öyküde kullanılan yansıma sözcükler de mizahi anlatıma katkı sağlar.

“– Öyle çangur çungur zil çalmayacak değil mi Fazlı?” (s.17)

Anneanne bazı sözcükleri yanlış telaffuz eder. Bu da Metin’i oldukça eğlendirir.

“ Anneannemin telefonu kahkahasını atmaya başladı. Kahkaha anneannemin çok hoşuna gitmiş olmalıydı ki, üç kez dinledikten sonra açtı ;
– Aluuuuuuu, dedi.
–Evet, evet, anneannem “Alo” demiyordu, “Aluuu” diyordu, çünkü kendi cep telefonundan konuşuyordu.” (s.20)

Öyküde çocukların kendilerinden büyüklere ve yaşlılara yardım etmesi gerektiği vurgulanır. Metin her zaman elinden geldiğince anneannesine yardım eder.

“ ...Bir baktım ki anneannem bana sesleniyor:
Metin, gel yardım et, pazardan geldim.

Koştum, merdiven basamaklarını indim. Pazar arabasından çıkardığım torbaları dairemize taşımaya başladım.” (s.25)

Anneannenin telefonunu kaybolduğunu öğrenen Metin, numarayı arar ve telefonun kimde olduğunu öğrenir. Anneanesi ile pazara giderek telefonu alır. Bu yardımsever davranışı ile okuyucuya örnek olur.

Anneannenin eski olan telefonu kaybolunca anneannenin katında değer kazanır. Bu durumda Metin’ güldürür.

“...Ay keşke götürmeseydim aay. Dünya güzeli telefonum gitti. Neredeyse gülecektim Belki de “Son model telefonum gitti” diyecekti, kahkaha atmamdan çekindi.”(s.27-28)

Patateslerin arasından telefonu bulan satıcı olayı abartarak, eğlenceli bir şekilde anlatır.

“– Yaşamımda ilk kez bir telefonun kahkaha attığını duyuyorum. Patateslerin arasından bir kahkaha sesi gelince, “Amanın” dedim, “patatesler gülmeye başladı ama gülen patates hangisi?” Birkaç patatesi alıp bu yana koydum.” (s.29)

Anneanne ve patates satıcısı arasındaki diyalog da mizahi nitelik taşır.

*“– A oğlum sen patates satıcısı mısın;?
Adamın ne konuştuğunu bana aktarıyordu.
– Şimdiye dek patates satıcısıymış ama bundan sonra gülen patates satıcısı olmuş.” (s.29)*

Öyküde ele alınan ve yanlış olduğu vurgulanan bir konu da “dedikodu”dur. Dedikodu yapmanın gereksiz ve yanlış bir davranış olduğu vurgulanır.

“...Hepimiz de biliyorduk ki anneannem yalnız kaldığı için kendi kendisiyle konuşuyordu. Komşulara gitmezdi, dedikodu yapmayı hiç sevmezdi. Bazen Müzeyyen Teyzelere gider, orada da çok durmazdı.” (s.14)

Pazarcı adamın bulduğu telefonu kendine almayıp sahibine vermesi de erdemli bir davranış örneği olarak karşımıza çıkar.

İzgü, bu öyküde teknolojik aletlerden biri olan cep telefonunun hayatımızda nasıl bir yer işgal ettiğini mizahi bir dille anlatır.

1.2.2.2. Anneannem Sürpriz Yapmayı Çok Sever

Öyküde hazır gıdalar yerine ev yapımı yiyeceklerin yenilmesinin daha doğru olduğu anlatılır. Anneanne, Metin’e ertesi günkü beslenme saati için öğretmenine ve arkadaşlarına bir sürpriz yapacağını söyler. Metin ilk önce bu sürpriz işini kabul etmek istemez, ancak anneanne Metin’i ikna eder. Ama sürprizin ne olduğunu söylemez. Metin öğrenmek için çok uğraşır ama sadece sürprizin “KA” ile başladığını öğrenebilir.

Ertesi gün Metin, öğretmenine ve arkadaşlarına anneannesinin beslenme saati için bir sürpriz yapacağını söyler. Herkes buna çok sevinir. Sürprizin ne olduğunu merak ederler. Metin, sürprizin ne olduğunu bilmediğini, sadece “KA” ile başladığını söyler. Herkes KA’nın ne olabileceğini tahmin etmeye çalışır; kadayıf, kek, kurabiye, krokan... Hepsi anneannenin gelmesini sabırsızlıkla beklerler. Bir süre sonra, anneanne iki kocaman torbayla sınıfa girer. Bütün sınıf onu alkışlamaya başlar. Anneanne tüm sınıfa kısır ve ayran getirmiştir. Demek ki KA, kısır ve ayranın baş harfleridir. Anneanne tüm sınıfa kısır ve ayran dağıtır. Bir tane de müdüre götürmesi için Metin’e verir. Müdür anneannenin bu davranışını takdir eder ve çocukların hazır yiyecekler yerine ev yapımı gıdaları tüketmelerini daha doğru bulduğunu belirtir.

Muzaffer İzgü öyküde tatlı dil ile konuşmanın önemi üzerinde durur. Anneanne, tatlı dili ile karşısındakileri ikna etmeyi başarır. Metin, önce anneannesinin sınıfa yiyecek getirmesini istemez, ama sonra ikna olur.

“Anneannem kafasına bir şey koydu muydu, mutlaka gerçekleştirir. Alttan girer, üstten çıkar, tatlı diliyle, inandırıcı sözleriyle, komik mimiklerle ne yapar eder, karşısındakine kabul ettirir.” (s.34)

Yazar, öyküde mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için yansıma sözcüklere ve benzetmelere yer verir.

“– Muh muh muh, olsa bir kutu daha yerdim.” (s.54)

“...Arkadaşlarım, hüp hüp ayranlarını içiyorlar, çıtır çıtır marullarını çiğniyorlardı.” (s.54)

“Çağatay, yanaklarını sallaya sallaya öğretmenimizin masasına dek geldi. Anneanneme teşekkür etti, kısır kutusunun birini aldı, yine yanaklarını sallaya sallaya dönüp sırasına oturdu, hapur hupur kısırı yemeye başladı.” (s.56)

“– Hıh, o kantinin köftesi, kantinin böreği, ayol hiç yenir mi o? Köftesi yavan, böreği deve hamuru.” (s.32)

Anneannenin getireceği yiyecek hakkında sınıftakiler yorumlar yapar.

“Biraz sonra K harfi, birden, kadayıf oluverdi.

– Ballı kaymaklı kadayıf. Uf aman nasıl yenir, iki lokmada yalanır, yutulur. Ne de çok canım istiyordu...” (s.42)

“– Kekmiş arkadaşlar, kakaolu. Çocuk başına, böyle kalem kutusu denli, oh ye ye bitmez. K dediyse kektir.” (s.44)

“– Hele içine üzüm fındık koymuşsa sizin ellerinizi bağlasınlar, benim de ayaklarımı, koca kek dilimini iki elimle tutayım, böyle ağzımı açıup...” (s.44)

“– Oh ne güzel, hiç sınıfımızda pilav yememiştik. Üstelik bu nohutlu. Eh Hikmet Teyze biraz da karabiber getirirse, serp karabiberi pilavın üzerine, kaşıkla babam kaşıkla.” (s.46)

Metin ve arkadaşları o denli acıkmışlar ki dersi dinleyemeyecek duruma gelirler. Hepsi de anneannenin getireceği şeyi düşünür.

“Üçüncü derste benim de karnım açlıktan gurulduyordu. O denli çok yemek, börek, pasta türleri saymıştık ki, karınlarımız

acıkıvermişti. Derste çevremizle ilgili bir ünite işliyorduk. Ama çevremiz çevre değil börekti, kekti, sarmaydı, ırmık helvasıydı. Yakınıımızdaki çaydan börekler akıyordu, koruluktaki ağaçlar meyve yerine sarma veriyordu, gökyüzünde kuş yerine kekler uçuyordu.” (s.50)

“Gökyüzündeki bütün bulutlar kadayıftandı. Biraz sonra bir kadayıf yağmuru başlayacaktı ki... İki avucunu aç şöyle gökyüzüne, avuçlarına lapa lapa kadayıf yağsın, ondan sonra at ağzına yut.” (s.50)

Öyküde biraz topluca olan Çağatay’ın kalan bir tabak kısırı yemek için uydurduğu bahaneler sınıfı güldürür. Çağatay kinci tabak kısırı da yemek ister. Onu bu davranışı sınıf arkadaşlarını eğlendirir.

“– Ama Hikmet Teyze’ ye onları geri götürmek yük olacaksa, ne yapayım, yiyiveririm. Ben yaşlı insanlara yardım etmesini çok severim öğretmenim. Şimdi o iki kutuyu ta buradan geri eve dek götürmek yoracak Metin’ in anneannesini, yiyivereyim de yükten kurtulsun teyzeciğim.” (s.56)

Öyküde görgü kurallarına da yer verilir. Bizim için hazırlık yapan, yardımda bulunan insanlara teşekkür etmemiz gerektiği vurgulanır. Okul müdürü anneanneye bu ince ve duyarlı davranışından dolayı teşekkür eder.

*“ Müdür:
– Oh ne güzel, dedi, saçımı okşadı, anneanneme teşekkür etmemi söyledi.” (s.57)*

“ Çağatay, yanaklarını sallaya salya öğretmenimizin masasına dek geldi. Anneanneme teşekkür etti, kısır kutusunun birini aldı...” (s.56)

Öyküde bir yere giderken kendimize çekin düzen vermemiz ve özenli giyinmemiz gerektiği vurgulanır.

(Önceden sınıfa masal anlatmaya gelen anneanne , akşamdan ne giyeceğini inceden inceye düşünmüş, sabah da güzelce hazırlanıp öyle okula gelmiştir.)

“ Anneannem sabah sabah gidip saçını da yaptırmıştı, kollarına boncuk bilezikler takmıştı.” (s.38)

Öyküdeki bir başka eğitici unsur da masal türünün özelliklerinin okuyucuya sezdirilmesidir. Yazar, bir masal anlatırken nelere dikkat edilmesi gerektiğini sezdirir.

“Ben bile kıskanmışım, anneannem masalı o denli güzel anlatmıştı ki.

Bana evde böyle anlatmıyordu. Anneannem sanki bir tiyatro sanatçısıydı. Seslere öykünüyor, karga sesi çıkarıyor, kuzu gibi anasını n arkasından koşuyordu.”

Öyküde doğru beslenme hakkında da okuyucu bilgilendirilir. Çocuklar hazır yiyecekleri yemek yerine ev yapımı yiyecekleri yemeleri konusunda bilgilendirilir.

“ Müdür:

– Ah ah, çocuklarımız o hazır şeyleri yiyeceklerine şu bizim kısırlarımızı, böreklerimizi, tulumba tatlılarımızı, peltelerimizi, sütlaçlarımızı yeseler ya...” (s.57)

Eserlerinde, didaktik bir tutumdan kaçınan İzgü, bu öyküsünde de çocukları ev yapımı gıdaları tüketmeye yönlendirir. Okuyucu eğlenirken aynı zamanda da bilgi sahibi olur.

1.2.2.3. Anneannem Uçağa Bindi

Öyküde anneanne ile Metin’in uçak yolculukları ve öncesi anlatılır. Selim Amca, Metin’ in babasının çocukluk arkadaşıdır. Selim Amca ve eşi Sevgi Teyze yazlıklarına giderken Metinlere uğrarlar ve üç gün onlarda kalırlar. Bu konukluk süresince her iki aile de birbirini çok sever. Öyle ki, Sevgi Teyze ve Selim Amca Metinleri yazlıklarına davet eder. Ancak, Metin’in babası içinde bulundukları maddi sıkıntıdan dolayı gidemeyeceklerini belirtir. Konukları gittikten sonra anneanneyi bir

uçak merakı sarar. Bu duygusunu Metin’e açar. Eğer yazlığa giderlerse uçakla gideceklerini böylece uçağa binme hayallerini gerçekleştirebileceklerini söyler. Bunun için de Metin’in anne ve babasını ikna etmeleri gerekir. Sonunda ailece Metin ile anneannesinin uçakla Selim Amcaların yazlığına gitmelerini kararlaştırırlar. Anneanne ve Metin çok heyecanlıdırlar. Bu yolculuğa günler öncesinden hazırlanırlar. Ayrıca, tüm mahalle, pazar da dahil herkes uçak yolculuğundan haberdardır. Yolculuk sabahı erkenden havaalanına giderler. Uçağa bindiklerinde ikisi de çok heyecanlanır ve kendilerini bir düşte sanırlar. Coşkudan ve heyecandan gözlerini pencereden ayırmazlar. Yolculuk sorunsuz bir şekilde tamamlanır. Uçaktan indiklerinde Selim Amca’nın onları havaalanında beklediğini görürler.

Anneanne uçak ile yolculuk yapmayı çok ister. Yolculuğunda da kendisine arkadaş olarak Metin’i seçer.

Öykünün en eğlenceli bölümlerinden biri de anneannenin Tekir ile yaptığı konuşmaların geçtiği bölümdür. Burada anneanne Tekir’ i insan gibi görüp onunla tatil pazarlığı yapar.

“– Bak Tekir, ben yokken öyle sokağa çıkmak yok. Sokaktan arkadaş getirmek yok. Geceleri odadan odaya dolaşmak yok. Miyavlayıp komşuları rahatsız etmek yok.

– Yok Müzeyyen Hanımlara gitmem, ben evceğizimde otururum” diyorsan, ona da olur derim. Müzeyyen Hanım her gün yiyeceğini getirir, suyunu tasına koyar. Oh o zaman koca ev sana kalır. Artı salına salına gezer, “Bu evin sahibi benim” dersin. Ben de sana gelirken mis gibi ciğerler getiririm.” (s.61-60)

Aile, tatil için henüz karar vermemiştir. Ama anneanne çoktan Tekir ile tatil pazarlığına başlamıştır.

“Ortada daha fol yok, yumurta yok, anneannem Tekir’ le tatil pazarlığı yapıyordu.” (s.62)

İzgi’nün öykülerinde sıkça rastladığımız yanlış anlamalar ve anlaşılmalara bu öyküde de karşımıza çıkar.

“Anneanne:
 – *Metin ben uçmak istiyorum, dedi.*
 – *Anlamadım anneanneciğim, nasıl uçacaksın, Hazerfen Çelebi gibi?*
Bu kez o güldü.
 – *Yok hayır, uçağa binmek istiyorum Metin.” (s.63)*

Metin’ in arkadaşının, başından geçen uçak yolculuğunu abartarak anlatması arkadaşlar arasında eğlence konusu olur.

“...Müge uçakta yediği sandviçi unutmamış, aman o ne lezzetmiş. Bir anlattı ki, arkadaşlarımdan İnci;
 – *Aman sen de Müge, yediğin sandviç, unutma, içinde peynir var, hepsi o, dedi.*
Müge bağırdı:
 – *Salatalık turşusu da vardı salatalık turşusu.*
 – *Ooo, ne önemli ya, sanki salatalık turşusu hiçbir yerde bulunmaz, salt uçağın içinde bulunur!” (s.69)*

Bu diyalogda ünlem ifadeleri ve tezatlar (haziran-kar) da mizahi anlatıma katkı sağlamıştır.

Öyküde kullanılan deyimler de hitap ettiği yaş grubu için mizahi nitelik taşır.

“...saçları diken diken oluyordu.” (s.72)

Anneanne yapacakları uçak yolculuğunu gördüğü herkese söyler. Anneannenin pazarcı ve dolmuş sürücüsü ile arasında geçen diyalog da mizahi nitelik taşır.

“Anneannem pazardaki satıcılara bile söylüyordu.
 – *Biz Metin’le uçakla geriye çıkacağız.*
 – *Topan patlıcanları yanınızda mı götüreceksin hanım teyze, hem de uçakla? diye satıcı soruyordu.*
 – *Ayol uçağın içinde topan patlıcanın işi ne?*
 – *İki buçuk kilo aldın da hanım teyze.” (s.71)*

“Dolmuş sürücüsüne de;

- Ay çocuğum ne yavaş gidiyor bu minibüs, biz şimdi uçakla gitseydik ühü nereye varmıştık, deyince, sürücü;*
- Uçakla gitseydin hanım teyze, dedi.*
- Gideceğiz ayol, ne sandın.*
- Zaten yakında minibüs uçaklar çıkacakmış teyze. Böyle duraklara vız diye inecek, vız diye kalkacakmış, pazaryerinin üzerinde bir tur attıktan sonra okul durağına pike yapacakmış.”* (s.71)

Apartmanda kedi sevmez bir teyze vardır. Anneanne yolculuk öncesi onu da şakayla karışık kızdırır.

“Giriş katındaki kedi sevmez teyze de;

- Kedinin nasıl bırakıp gideceksin Hikmet Hanım? Diye soruyordu.*
- Anneannem, soruyu gülerek yanıtlıyordu:*
- Sana bırakacağım hanımefendi, sana.*
- Kedi sevmez teyzenin saçları diken diken oluyordu.”* (s.72)

Metin yaz günü havanın bulutlu olmasından ve uçak yolculuklarının tadının kaçmasından korkar. Anneanneninin yaptığı açıklama da oldukça komiktir.

“– Anneanne, ya bizim gideceğimiz gün hava bulutlu olursa?

- Şuna bak, şu çocuğa bak, neredeyse hazıranda kar yağıdıracak... Tipi tipi! Böyle biz uçağa biniyoruz, bir tipi, bir kar, bir kıyamet!.. Hay çocuk hay, ağzında yel alsın. 20 Haziranda kar yağıdıracak...”* (s.69)

Uçağı kaçıracağından korkan anneanneninin senaryoları da okuyucuyu güldürür.

“– Metin, ya babanın arabası yolda bozulursa? O zaman biz de uçağı kaçıırız. Yani yandı paralar.

- Arabanın bakımını yaptırıyor anneanne.*
- Tuh, keşke seninle geceden mi gitsek havaalanına? Şu benim küçük battaniyeyi de alırsın, sen uyursun, ben seni beklerim.”* (s.72)

Anneanneninin uçakla ilgili terimleri bilmemesinden kaynaklanan yanlış anlamaları da okuyucuyu eğlendirir.

“Baba:

– Bak anne, iç hatlara girince, uçağınızın gişesine gidecekseniz, orada size yer numarası verecekler, yani çekin yapacaksınız.

– Ay oğlum ben çekin mekin bilmem, bileti veririm, ver bizim koltuk numarasını derim, pencere kenarı olsun derim, Metin’le yan yana olsun derim.” (s.75)

– Yürü Metin, iç hatlar şurada. Yürü Metin bizim uçağın gişesi şurada. Baban çekin pekin dedi, bak işte kuyruğa dizilmişler numara alıyorlar.” (s.76)

– Koltuk numaramızı aldık. Şimdi ne olacak kızım?

– Oturup bekleyeceksiniz teyze. Bakın, sizin tekanız 333.

– Neyimiz neyimiz?

– Tekanız hanım teyze, yani uçuşunuzun uçuş sayısı.” (s.76)

Öyküde mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için benzetmeler de sıkça kullanılır. Anneanne uçaktan gördüğü coğrafi şekilleri küçümser.

–Anneanne bak!...

– Ay ay, sanki mavi bir tepsi. Ayol o koskoca körfez bu mu, üstüne üç kahve fincanı sığmaz.

– Anneanne dağlara bak.

– Ay yavrum şu bizim karşıdan gördüğümüz görkemli dağ bu mu, hani körfezi çevreleyen? Ay sanki bahçeyi çevreleyen üç metrelik duvar.” (s.78)

Öyküde yurdumuzun güzellikleri de anlatılır. Uçak yolculuğunda bu güzellikleri gören Metin duygularını şu şekilde dile getirir:

“Uçak alçalmaya başlamıştı. Yine kemerlerimizi bağlamıştık. Ama biz anneannemle hâlâ düş görüyorduk. Her an altımızda değişen bir tablo, bambaşka bir güzellik...

– Anneanneciğim, yurdumuz çok güzel değil mi?

– Evet Metin, çok çok güzel.” (s.80)

Anneanne ve Metin uçaktan indiklerinde havaalanındaki yaşadıkları olay da kendi başına bir fıkra niteliği taşır.

“İnen yolcuların arkasına takıldık. Hiç konuşmuyoruz anneannemle. Aaa orada bir adam dikiliyor, önünde bir tabela var, üzerinde “Hikmet hoş geldi” yazıyor.

– Metin gördün mü, beni karşılıyorlar.

– Ama o Selim Amca değil.

– Olsun yavrum, demek benim bu uçakla geleceğimi öğrenmişler, “Karşılalım Hikmet Hanım’ ı” demişler.

– Kimler anneanne?

– Ay şu adama bir teşekkür edeyim.

Hiçbir şey anlamadım. Anneannem adama yaklaştı:

– Ay yavrum çok teşekkür ederim, dedi, niye zahmet ettiniz!

Adam şaşkındı:

– Ama bana erkek demişlerdi. Sizin soyadınız hoş geldi mi?

– Yoo, dedi anneannem, soyadını söyledi.

Adam;

– Ama ben Hikmet Hoşgeldi Beyefendi’ yi bekliyorum. Görevliyim. Beyefendiyi tanımadığım için böyle bir yazı tutuyorum, dedi.” (s.81-82)

Öyküde arkadaşlığın önemi baba ile ilkokul arkadaşının devam eden arkadaşlık ilişkileri ile anlatılır.

“Selim Amca babamın arkadaşıydı. Aynı sokakta büyümüşler, aynı ilkokula gitmişler, sonra aynı ilkokul ve lisede okumuşlar. Sonra fakülteleri ayrılmış ama hiç ilişkilerini koparmamışlar, birbirlerine mektuplar yazmışlar, telefon etmişler...” (s.58)

Öyküde ele alınan bir konu da misafirperverliktir. Metin ve ailesi, babasının arkadaşını ve eşini çok güzel bir şekilde ağırlarlar.

“Hiç rahatsız olmamıştık. Anneannem de çok mutluydu. Hatta odasını onlara vermeye razı olmuştu. Ne güzel yemekler pişirdi bize. Her sabah Selim Amca ‘ ya ve Sevgi Teyze’ ye sordu:

— İsteddiğiniz bir yemek var mı oğlum, kızım?” (s.59)

Türk örf ve adetleri de öyküde yer alır. Misafirliğe gelen Selim Amca ve eşi hediye olarak ev sahiplerine bir yolluk getirirler.

“ Hediye olarak bize yolluk getirmişlerdi. Anneannem çok sevinmişti, koridordaki eski yolluğu kaldırmış, anneannemle birlikte hediye gelen yolluğu sermişlerdi.” (s.59)

“ Anneanne:

– *Ay Sevgi Hanımlara ne hediye alsak Metin? Eli boş gidilmez ki. Onlar bize yolluk getirdiler. Biz de yolluk alsak olmaz. Başka bir şey almamız gerekli ama ne?” (s.72-73)*

Herkesin ayağını yorganına göre uzatması ve maddi imkânları dâhilinde hareket etmesi gerektiği vurgulanır. Anneanne ailece tatile gitmek istediğini belirtir. Ancak, Metin’in babası bunun mümkün olmadığı nedenleriyle birlikte ailesine açıklar.

“Baba:

– *Durumumuzu biliyorsun anne, dedi. Sen de aylığının bir bölümünü bizlere veriyorsun, çok teşekkür ederiz. Ama aldığımız para ortada, masrafımız ortada. Onun için okullar kapanınca siz ikiniz gidiniz. Bakalım, belki bir yıl da biz gideriz. Sizin gibi uçakla olmaz da, otobüsle gideriz.” (s.68)*

Öykü de okul sevgisi de vurgulanır. Metin, öğretmenini ve arkadaşlarını çok sever.

“(Metin) Ben okulumu, öğretmenimi çok seviyorum. Ama bu yıl tatili dört gözle bekliyorum...” (s.69)

İzgü, bu öyküde anneanne ve Metin’in uçak yolculuğunu, öncesini ve sonrasını eğlenceli bir üslûpla anlatır.

1.2.2.4. Kırmızı Kar

Öyküde, anneannenin yağmur ve doğa sevgisi anlatılır. Anneanne yağmuru çok sever. Hava bulutlanınca yağmurun yağmasını dört gözle bekler. Yağmur yağdığı zaman izlemek için Metin’i ve ablasını da çağırır. Toprağın, anneannenin deyimiyle yağmurun kokusunu içlerine çekerler.

Bir gün piknik dönüşü arabalarındayken yağmur başlar. Anneanne arabayı durdurtur ve arabanın içinde ailece yağmurun sesini dinlerler. Anneanne ve Metin

dışında, baba, abla ve anne beklemekten sıkılırlar. Daha sonra arabayı evin önüne park ederler. Anneanne ve Metin arabada kalarak yağmurun tadını çıkarırlar. Anneanne arabada Metin’e çocukluk anılarını anlatır. Onun çocukluğunun geçtiği yerde kar çok yağdığından anılarında hep kar vardır. Metin ve anneanne anılara dalmışken Metin’ in ablası gelir ve artık eve dönmelerini söyler. Ancak, anneanne ve Metin biraz daha yağmur altında dolaşmak isterler. Metin evden şemsiyeyi alır. İkisi de bir dostluk şarkısı söyleyerek yağmur altında dolaşırlar.

Öyküde doğa sevgisi hâkimdir. Anneannenin yağmuru, karı sevmesi ve bu duygularını torunlarına da aşılması önem taşır.

*“Anneanne yağmuru çok sever. Hava bulutlanmaya başladı mı çocuklar gibi sevinir. Balkona çıkar, havaya, bulutlara bakar. Onun bulutları ve yönleri vardır. O kara kara bulutlar doğuda görününce, heler hava azıcık da rüzgârlıysa, kendi kendine müjdeyi verir:
– Yağmur geliyor.” (s.83)*

Arabanın içinde oturan anneanne ile ablanın diyalogu mizahi nitelik taşır. Burada abla kinayeli konuşur, anneanne de verdiği cevap ile onunla eğlenir.

*“Ablam geldi:
– Ay anneanne, bari birer battaniye getireyim, burada yatın, dedi.
– Niye olmasın, dedi anneannem. Bana göz etti.” (s.94)*

Anneanne, Metin’e çocukluk anılarını anlatır. Anneanne küçükken kendi annesine karların neden renkli yağmadığını sorarmış. Annesi de yarı alaylı bir şekilde anneannenin sorularını geçiştirirmiş.

*“Kar niye beyaz yağıyor, mor yağıyor?
– Hu anneciğim, niçin mor renkte değil?” (s.90)*

*“– Ben yeşil kar istiyorum anneciğim.
– Yeşil kar istiyorsun ha? Akşam baban eve gelince söylerim yeşil kar alsın sana.” (s.91)*

“– Anneciğim vazgeçtim yeşilden, kırmızı olsun. Kar kırmızı renkte yağısın.

– *Olur şekerim.*” (s.91)

“-Anneciğim mavi renkte karar kıldım. Kar tanelerinin rengi mavi olsun.

– *Olur şekerim.*” (s.92)

“– Ah şimdiye dek nasıl düşünemedim? Dağlara sarı kar yağsın, ovaya portakal rengi kar yağsın, ilçemize de nasıl yağsın? Nasıl yağsın, nasıl yağsın? İlçemize yağan kar hangi renkte olsun? Leylak rengi olsun. Evet, evet leylak rengi olsun.

Anneciğim üç renk yağsın, dağlara sarı yağsın, ovaya portakal, ilçemize de leylak.

—Demek üç renk Hikmet!.. Olsun şekerim olsun.” (s.93-94)

Metin ile anneannesi yağmur altında yürürlerken bir şarkı söylerler. İnsan sevgisi ve dostluk ile ilgili olan bu dörtlükle öykü sonlandırılır.

“Ve anneannemle okulda öğrendiğim bir marşı söylüyorduk...

Sev insanı, onun ellerini tut.

Kini, kavgaları, savaşları unut.

Çoğalsın sevgi, kardeşlik yeryüzünde.

Yeşersin yüreklerde barış ve umut.” (s.95)

İzgü, bu öyküsünde hayal kurmanın güzelliğinden bahseder. Ayrıca, doğa sevgisi, insan sevgisi ve dostluk gibi duygulara da yer verir. Tabii, bunu yaparken de okuyucuyu güldürmeye devam eder.

1.2.3. Anneannem Bulutları Boyuyor

1.2.3.1. Anneannem Bulutları Boyuyor

Öyküde anneanne ile Metin’in bulutları çeşitli nesnelere benzetip resmetmeleri anlatılır. Metin ile anneannesi evde otururlarken beraberce bulutları izlemeye başlarlar. Sonra da bulutları çeşitli nesnelere benzetirler. Bu sırada anneanne Metin’e çocukluk anılarını anlatmaya başlar. Anneanne kendi çocukluğunda bu oyunu çok oynadığını hatta bulutları boyadığını söyler. Metin’den resim kâğıdı ve sulu boya getirmesini ister. Anneanne ve Metin gökyüzünden

beğendikleri bulutları seçip, kâğıda aynısını çizerler. Sonra da çizdikleri bulutları istedikleri renge boyarlar. Ertesi gün Metin yaptığı resimleri sınıfa götürür. Arkadaşlarına gösterir. İlk önce arkadaşları da şaşırır. Ama sonra Metin olayı anlatır. Öğretmen Metin'in yaptığı resimleri ve anneannenin “bulutları boyama” oyununu çok beğenir. Ve tüm sınıfı hafta sonu bulutları boyadıkları bir resim yapmaları için ödevlendirir.

Hemen hemen her insan hayatında bir kere de olsa, bulutları izlemiş ve onları çeşitli nesnelere ve canlılara benzetmiştir. Bu öyküde de anneanne ve Metin bulutları izler, hatta onları resmederler. Muzaffer İzgü, bu öyküsünde de mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için benzetmeleri kullanır. Anneannenin bulutun birini enginara benzetir.

– *-Anneanneciğim şuradaki buluta bak.*
 – *Hangisi Metin?*
 – *Hani şu senin yıldız bulutun var ya, ondan sağa doğru kaysın gözlerin, bak görüyor musun, böyle lekeli, aynı zamanda uçuyor gibi görünüyor.*
 – *Evet, evet, gördüm. İki saplı enginara benziyor.” (s.8)*

Öyküde insanın hayata olumlu yanından bakması gerektiği anneanne örnek gösterilerek vurgulanır. Anneanne gökyüzündeki bulutlarda dahi bir güzellik bulup mutlu olur.

– *“Ah canım anneanneciğim, her şeyde bir güzellik bulurdu...” (s.7)*

Anneanne ve Metin arasındaki diyalog da mizahî nitelik taşır.

– *“Anneannem bir elini omzuma attı.*
 – *Biliyor musun Metin, bir de ne yapardım?*
 – *Ne yapardın anneanne?*
 – *Bulutları boyardım.*
 – *Anneannemin yüzüne baktım, güldüm.*
 – *Uçarak mı anneanne? diye sordum.*
 – *Yoo, dedi. Uçarak değil, oturarak.” (s.11)*

Metin ile anneanneninin bulutları boyayacaklarını duyan ablanın tepkisi de komiktir.

“Ablam iki elini beline koydu, bir süre havaya, sonra bize umutsuz baktı.

– Az önce sizin kafanıza kocaman bir taş mı düştü? diye sordu..

– Yooo, dedi anneannem.

– Peki, diye tekrar sordu ablam. Yoksa şu köşe başında çalışmakta olan helikopteri siz mi kiraladınız anneanneciğim?

– Ne helikopteri?

– Bulutları boyamak için kiraladığınız helikopter. Bineceksiniz içine, bulutun yanına varınca, “Haydi Metin, sen sarıdan başla, ben kırmızıdan, bunu boyayıp sonra şu yandaki buluta geçelim...” (s.14-15)

Metin anneanesi ile birlikte yaptıkları bulut resimlerini okula getirerek öğretmenine verir. Öğretmeni de bu resimleri sınıfa gösterir ve Metin’in bulutları boyadığını söyler.

“ Öğretmenim arkadaşlarıma döndü:

– Çocuklar Metin bulutları boyamış, dedi.

Arkadaşlarım güldüler.

– Neyle boyamış?

– Kuş mu olmuş, bulutların yanına mı gitmiş?” (s.23)

Öyküde yerilen bir davranış da kıskançlıktır. Yazar, okuyuculara Arkadaşların birbirlerinin başarıları ile mutlu olmalarının gerektiğini sezdirir. Arkadaşları Metin’in yaptığı resmi çok beğenirler ve bu beğenilerini de samimi bir şekilde dile getirirler.

“Öğretmenim yaptığım resmi kaldırdı, arkadaşlarıma gösterdi. Bütün sınıf;

– Aaaa! diye bağırıldı.

– Çok mu hoşunuza gitti çocuklar? diye öğretmenim, arkadaşlarıma sordu.

Hep birden;

– Eeeeeet, dediler.” (s.24)

Öykülerinde, okumanın önemine sık sık yer veren İzgü, bu öyküsünde de kitap okuma kurallarına değinir. Kitap okurken dikkat edilmesi gereken kurallardan

biri olan kitap sayfalarını katlamamak gerektiğini vurgular. Metin, kitabını katlamaz, kitap ayracı kullanır.

“Anneannem beni çağırđı. Kitabımın arasına ayraç koydum, yanına gittim...” (s.7)

1.2.3.2. Anneannemin Cibinliği

Anneanne gençliğinden beri uykuyu çok seven bir kadındır. Ancak geceleri sivrisinekler yüzünden rahat uyuyamaz. Torunu Metin’ in babası anneanneyi bu durumdan kurtarmak için elinden geleni yapar. Sineklik alır, sinek ilâçları alır. Ancak sineklerin kendisini rahtsız etmelerine engel olamaz. Onun sineklerle olan bu savaşı evde eğlence konusu olur. Sonunda anneannene bu soruna kendisine göre bir çözüm bulur. Çocukken kullandıkları cibinlikten dikmeye karar verir. Eski dikiş makinesini çıkarır, manifaturacıdan cibinlik için tülbent alır. Bu arada torunlarına da cibinliğin ne olduğunu ve anılarını anlatır. Diktiği cibinliği yatağına geçirir ve o gece erkenden uyur.

Ancak, öyküde anlatılan sivrisinek sıkıntısı hemen hemen her evde yaşanır. Okuyucuya yabancı olmayan bu konu İzgü tarafından mizahi bir dille anlatılmaya çalışılır.

Rahat uyku uyuyamayan anneanne, eski günlerine özlem duyar. Sivrisinekler dışında insanların düşüncesizliklerinden kaynaklanan sebeplerle de insanlar rahat uyuyamazlar. Bu konuyla bağlantılı olarak öyküde görgü kurallarına da yer verilir. Vatandaşların özellikle geceleri daha düşünceli ve saygılı olmaları ve gürültü kirliliği yapmamaları gerektiği belirtilir.

“– Biz öyle uyurduk işte kızım. Buradaki de uyku mu? Pencereyi açmasan sıcaktan boğulacaksın. Pencereyi açtın mıydı araba sesleri, gece yarısı bile korna sesleri. Şuada uyuyan bebeler mi var, yarın sabah işine koşacak insanlar mı var, hasta olanlar mı var, bunu hiç düşünen yok. Adam mı, kadın mı, “Hoşça kalın. İyi geceler.” Demiyor, bir uzun

daaat “Hoşça kalın”, bir uzun diiit “İyi geceler” . Ya gece yarıları televizyonun sesini sonuna dek açanlar, onlara ne demeli?” (s.37)

Öyküde tüketmekten ziyade üretici olmanın, el emeği ürünler ortaya koymanın önemi de vurgulanır. Anneanne sivrisineklerden korunmak için bir cibinlik dikmeye karar verir.

“Canım anneanneciğim üretmeyi ne de çok seviyordu. Öyle mutluydu ki üretirken.

Manifatura dükkânının sahibi;

– Şimdi süpermarketlerde cibinlik satılıyor hanımefendi. Yaparken yorulacaksınız, demiş.

Anneannem gülmüş.

– Ben hiç görmedim, demiş. Mutlak benim yapacağım ondan güzel olur. Benimki el emeği beyefendi. Emeğiyle ortaya çıkardığı şeyin içinde insan öyle güzel uyur ki...” (s.42)

İzgü, öyküde mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için abartılı ifadeler ve benzetmeler kullanır:

Abla, anneannenin tamamladığı cibinliği kamp çadırına benzetir. Yine burada abartılı ifadelere yer verilir.

“– Oh, anneannemin kamp çadırı. Kur bu çadırı ormanın ortasına, oh içinde huzur içinde yat, ne aslan parçalayabilir, ne kaplan, ne de pars... Anneannem bir de onlara el sallar : “Ne haber aslan bey, ne haber kaplan hanım, ne haber pars kardeş?”(s.44)

Anneanne evde kim hastalansa onun şikâyetlerini dedelerinin geçmişteki rahatsızlıkları ile karşılaştırır. Abartılı ifadelere ve benzetmelere burada da rastlanır.

“Birimizin midesi mi bulanıyor:

– Ühüüü dedenizin midesi bazen bulanırdı, o yüzü nasıl olurdu, tastamam kireç. Ama,yarım saat sonra yüzü asma yaprağı gibi yemyeşil olurdu.” (s.26) (Benzetme)

“Diş ağrısından yanağımız mı şişti:

– Ühüüü dedenizin yanağı bir şişerdi, bir şişerdi, kocaman balon gibi olurdu, öyle ki başı bile o yana doğru eğilirdi.” (s.26) (Benzetme)

“Birimizin ayağı mı burkuldu:

– Ühüüü, dedenizin ayağı öyle burkulurdu k, böyle tabanı tamamen ters döner, dedenizin gözlerinden yaş gelirdi.” (s.28) (Abartma)

“Kulağımız mı ağrıyor, Ühüüü dedemizin kulağı bir ağrırdı ki, anneannem onun kulağının ağrıdığını yürüyüşünden anlardı. Çünkü hangi kulağı ağrıyorsa, dedem o yana seker gibi giderdi.” (s.28) (Abartma)

“Nezle mi olduk, dedemin burnunun iki deliği iki çeşme, fışır fışır... O zaman kâğıt mendil de yok, işte dedeme çarşaf büyüklüğünde mendiller dayanmazdı.” (s.28) (Benzetme- abartma)

“Birimiz hıçkırık mı tuttu, Ühüüü dedemizi öyle bir hıçkırık tutardı ki, her hıçkırışında zıplar, neredeyse başı tavana değerdı. Öyle böyle değil, bazen tastamam bir gün akşama dek hıçkırır, zıplamasın diye anneannem başında bekler, her hıçkırıkta başından elleriyle bastırırdı.” (s.28) (Abartma)

Anneanne evdekilerin zor günlerinde, hasta olduklarında hep yanlarındadır. Böylece, öyküde yardımseverlik duygusu da ön plana çıkarılır.

“Ateşi çıkan için elinde ıslak havlularla dolaşır. Midesi ağrıyan için elinde kekik suyu fincanları, bir yeri ağrıyan için mehlemler. Anneannem bizim evimizin hem doktorudur, hem de hemşiresi.” (s.26)

“Ama evimizde biri hastalanmışsa, hele ben hastalanmışsam anneannem hiç uyumaz. Kim hastalansa onun başında bekler. Arada bir gözlerini kapar; ama buna da “Tilki uykusu” der.” (s.25)

Öyküde birtakım insanî duygu ve davranışlardan da bahsedilir. Anneanne hasta olan birine telkinler verir, iyileşmesi için çabalar.

“– Ühüü dedenizin ateşi kırklara, kırk birlere çıkardı da, yine de bir şey olmazdı, iki gün içerisinde ateşi düşerdi.” (s.26)

Sivrisinekleri düşman gibi gören anneanne ile torunları alay eder. Sivrisinekleri sanki anneanneye komplo kuruyorlarmış gibi konuşturmaları da öyküye mizahi hava katar. Ancak, alay ederken de karşısındakileri küçük düşürücü ifadeler kullanmazlar.

“– Pis sinekler, Hikmet’ in kanının kokusunu ta köşenin başından alıyorlar, haydi bakalım, şu daire, şu pencere mi, yoo orda Neşe Hanım yatıyor, şu daire, şu pencereeee, hücum sivrisinek arkadaşlar hücuuum.” (s.29)

Metin’in babası anneannenin rahat uyuması için prize takılan sinekkovardan bir tane alır. Bununla ilgili anneannenin yaptığı yorumlar ve ablanın yaptığı espriler hepsini eğlendirir.

“Babam aygıtın fişini prize taktı. Aygıtın ortasında upuzun mor bir lamba yandı.

— İşte sivrisinekler bu ışığa gelecekler.

— Hikmet’ in kanı şuracıkta dururken, niçin sivrisinekler bu ışığa gitsinler?

Ablam hemen atıldı:

—Çünkü anneanneciğim, sivrisinekler mor rengi çok severler. Kimbilir belki senin kanın da mordur da, bu evde sinekler hepimizi bir bir yokladıktan sonra “Hıh mor kanlı Hikmet Hanım’ ı bulduk” diye başına üşüşüyorlardır.” (s.32)

“- Ee, peki mor ıfık ne yapıyor sineklere?

Ablam durur mu:

— Anneanneciğim, sinekler kendilerinin bir gazinoya geldiklerini sanıyor, masanın birinin başına geçiyor, sandalyelerine oturuyor, garsonun getirdiği kanı içiyorlar.

Babam açıkladı:

– Lambanın yöresinde elektrikle ısınmış tel var. İşte bu tele çarpıyorlar.

Ablam tamamladı:

– Kebap oluyorlar.” (s.32)

Sivrisinek yüzünden uyuyamayan anneannenin gece kalkıp sivrisineklerle boğuşması da güldürücüdür. Yazar mizahi bir anlatım için yansıma sözcüklerden de faydalanır.

“Bazen gece yarıları anneannemin o değerli uykusundan kalkıp, duvara şap şap diye vurduğunu duyardık. Bazen de tokatı yüzüne indirir. Sivrisinek kaçır, anneannem yediği tokatla kalırdı.” (s.33)

Sivrisinek sorunu karşısında da aile duyarsız kalmaz, yetkili makamlara başvurur.

“Babam, karşıdaki akasya ağacının ve sıra çam ağacının sivrisineklerle dolu olduğunu, karanlık basınca uçmaya başladıklarını söylüyordu. Apartman olarak belediyeye bile başvurmuştuk, acaba yakınımızda bir su birikintisi var mı diye.” (s.33)

Cibinliğin ne olduğunu anlamaya çalışan abla ve Metin anneanneyi kızdırlar. Anneanne de verdiği cevaplarla onları güldürür.

*“– Anneee, anneannem evin içine çadır kuracakmış.
– Çadır değil Oya, cibinlik.
– Haa haaa haaaa!
– Gidin başımdan.*

...

Ablam sordu:

*– Çadır bu salon büyüklüğünde mi olacak anneanne?
– Yoo, sokağın büyüklüğünde, sirk çadırı gibi, bütün konu komşuyu çadırın içine alacağız. Yazık, onları sivrisinek ısırmasın.” (s.35-36)*

Anneanne cibinlik hakkında bilgi almaya çalışan ablayla alay eder. Ancak alay ederken de onu küçük düşürücü sözler söylemez, sadece eğlenir.

*“-Hangi kumaştan olacak anneanne?
– Cibinlik kumaşı tülbenttir kızım, tülbent.
Onu da bilmiyorduk ki. Ablam;
– Yıldızlı mı? diye sordu.
Anneannemin ablamla alay ettiği belliydi:
– Evet yıldızlı, böyle altın simler, altın varaklar, dört bir yanı altın renkli su taşları, her yüzünde köşegen altın renkli kurdeleler, tepesinde de bir altın taç, içinde de kraliçe Hikmet!” (s.38)*

Anneanne yaptığı cibinliğe o denli güveniyordur ki sineklerle konuşmaya, hatta onları tehdit etmeye başlar. Bu paragrafta kullanılan deyim ve ünlemler de mizahi anlatıma katkı sağlar.

“-Bu gece, evet bu gece de Hikmet Hanım’ın kanını içeceksiniz ama yarın avucunuzu yalayacaksınız. Hikmet Hanım’ın üzerine diye uçarken, hop cibinliğe toslayacaksınız, “Aa bu da nesi?” diyeceksiniz. Kale, sivrisinekler kale, anlıyor musunuz, o kaleyi Hikmet Hanım yaptı, haydi bakalım başka kaptıya!” (s.42)

Cibinliğini bir kalkan gibi gören anneanne ile Metin’ in ablası eğlenir. Burada anneannenin cibinliğini bir kaleye, sivrisinekler de askerlere benzetilir.

“Abla:

– Adı üzerinde anneanne, sivrisinek, şöyle sivrilip de onu yirmisi birden “Hücum arkadaşlar Hikmet Hanım’ ın kalesine” derlerse, kalenin burcunu devirip, içeri girerlerse...

Anneannem güldü:

– Kızım yüzü-beş yüzü bir araya gelse bu kumaşı delemesler.

– Hayır, senin kanını çok seviyorlar ya anneanne, belki cibinliğin dibinde bomba da patlatabilirler!” (s.43)

Öyküde üzerinde önemle durulan bir konu da okuma alışkanlığıdır. Anneanne kitap okuyarak torunlarına dolayısıyla da okuyucuya örnek olur.

“...Her zaman kalktığımda onu ya mutfakta görürüm ya da odasında bir şeyle uğraşıyordur, bir şey okuyordur.” (s.25)

Öyküde, gündelik yaşamı düzenleyen bir takım kurallara da değinilir. Anneanne yatağa girerken yatak geceliğini giyer. Böylece okuyucuya da yatağa gündelik kıyafetle girilmesinin yanlış bir davranış olduğu sezdirilir.

“...dedem öğleyin yemeğe geldiğinde yemeğini yer, pijamasını giyerdi. Tabii anneannem de geceliğini. Mutlaka yatak odalarının penceresinde bir kara perde olurdu.” (s.29)

“Anneannem, şimdi de öğle uykuları uyuyor; ama salt yazın uzun günlerinde uyuyor. Aynı eski alışkanlık, yirmi dakika uyuyacaksa bile öyle bulunduğu yerde gözlerini kapayıp kıvrılmıyor, geceliğini giyip yatağına yatıyor.” (s.29)

Yazar, okuyucuyu hobi edinmesi konusunda da aydınlatır. Ders dışında sanatsal etkinliklerle de uğraşmak gerektiğini vurgular.

Metin’ in müzik kursuna gitmesi bu duruma güzel bir örnektir. (s.38)

Metin ve ailesi uyumadan önce birbirlerine “İyi geceler” derler. Bu da okuyucuya örnek bir davranış olarak gösterilir.

“...Bize sağ eliyle selam verdi. Yatağına girdi.
—İyi geceler çocuklar, dedi.” (s.46)

1.2.3.3. Anneannem Tekir’e Palto Dikti

Öyküde eve alınan klimadan rahatsız olan anneanne ve onu ikna etmeye çalışan ailenin yaşadıkları anlatılır. Yaz ayında sıcaktan bunalan aile eve bir klima almaya karar verir. Ancak, anneanne klima almaya bir türlü razı olmaz. Klimanın insanı hasta edeceğini düşünür. Sonunda, sıcaklara dayanamayan, geceleri uykusuz kalan aile salona klima taktırmaya karar verir. Ancak, anneanne klima çalışırken salonda oturmayacağını söyler. Anneanne daha klima gelmeden kedileri Tekir’e palto diker; kaşkol ve bere örür. Bu yaptıklarını da Tekir’e zoraki giydirir. Klima salona takılır. Anneanne dışında herkes klimadan memnundur. Ama geceleri klima çalışırken anneanne odasına çekilip onların yanına gelmediği için de huzursuzdurlar. Bir gün Metin, annesi, babası ve ablası dışarı çıkarlar. Eve döndüklerinde anneanneyi salonda yorganı ile kanepeye uzanmış halde bulurlar. Üstelik anneanne klimayı da açmıştır. Çok şaşırırlar. Tüm aile bireyleri anneannenin klimayı kabullenip salona dönmesine çok sevinir.

Yaz sıcaklarından bunalan Metin’in ailesi eve klima almak ister. Ama anneanne buna karşı çıkar. Oysa anneanne de sıcaklardan bir hayli bunalmıştır. Yaz sıcaklığında kışı özleyen anneanne hayaller kurar.

“ Anneanne:
— Oh, elimde sıcacık ıhlamurum, dizimde battaniyem...
Öyle bunalmışsınız ki öğle sıcaklığında, ablam hemen patlayıverir:
— Oh, bu sıcakta yanıyoruz çatır çatır... Anneanne, serin dereler düşünsene, yanları boydan boya ağaçlı, püfür püfür rüzgâr esiyor. Deniz kıyıları düşün, ben, sen, Metin suyun içinde.
...
— Ay şimdi bir sıcacık adaçayı olsaydı da içseydik, der.

Ablam patlar artık:

— *Uf anneanneciğim uf, niçin limonata değil, buz gibi ayran değil, vişneli dondurma değil de adaçayı?” (s.47-48)*

Anneanne yazlık ev hayallerine geçer:

“...işte dalga kıyıya faş faş diye vurunca, bir dakika sonra uykuya dalar gider insan.

Ablam durur mu:

— *Ay gerçekten öyle, der; düşünün akşam yemeğine oturmuşuz, önümüzde çorbamız, taze fasulyemiz, pencereler açık, deniz kıyıyı dövüyor, faş faş, dördüncü lokmada dördümüz de yemek masasında sandalyelerimizde uyuyup kalmışız.” (s.49)*

Öyküde komşular arasında yardımlaşmanın önemi üzerinde durulur. Anneanne hayali yazlığında bile elindeki meyveleri komşusu ile paylaşır.

“...Anneannem vişne ağacını bir yanında ben bir yanında, onun elinde küçük bir sepet, benim elimde küçük bir sepet...

— *Anneanne, niye iki sepet?*

— *Birini komşu Hüsnüye Hanımlara vereceğiz ya...” (s.51)*

Anneanne çocukken kedisinin mangalın altında yattığını söyler. Abla da:

“—Anneanneciğim, sizin kedi mangalı kendi gecekondusu sanıyormuş. Keşke mangalın dört yanını kapatıp, ev gibi iki pencere bir de kapı açsaydınız, dedi.” (s.59)

Anneanne Tekir’ in televizyon izlediğini iddia eder. Abla da anneanne ile şakalaşır.

“— Eh artık anneanne, bari “Oyuncuları da tanıyor” de de, tam olsun, demişti.” (s.62)

“—Anneanneciğim bu kedi galiba televizyonu açmasını, kapamasını, kanal değiştirmesini de biliyor.” (s.62)

Yazar, mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için kişileştirmeleri de kullanır. Anneannenin ev ve bahçe hayallerinde yer alan bitkiler kişileştirilir.

“ ...Yok, yok bizimki tek katlı olsun ama mutlaka bahçesi olsun. Ben o bahçeye güller dikerim, aslanağızları, ortancalar, ıtırlar, akşamsefaları, sardunyalar dikerim. Sabahleyin bir açarsın pencereni, sarı güller selam verirler, aslanağızları hatırını sorarlar, ortancalar göz kırparlar, ıtırlar gülümserler, akşamsefaları el sallarlar...

Ablacığım karışmadan duramaz ki, yine karşılık verir:

– Sardunyalar da uzanır insanın boğazını sıkarlar.” (s.50)

Anneanne Tekir’i insanmış gibi görür. Ona göre Tekir evdekilerin yanında televizyon izlemekten utanır.

“Anneanneme göre Tekir bizim yanımızda televizyon izlemeye utanıyor ve korkuyormuş.

– Niye anneanneciğim?

– Korkuyor oğlum, Tekir’ in adını silip, telemanyak diyeceğimizden korkuyor...” (s.62)

Klima fikrine bir türlü sıcak bakmayan anneannenin klima ile ilgili yaptığı yorumlar da komiktir.

“Annem anneanneme;

– Bak anne, diyordu, böyle basacaksın tuşuna, oooh odanın içi ister yirmi derece, ister on sekiz derece, püfür püfür...

– Üzerimde yorgan, onun üzerinde battaniye, ben kollu fanilalar içinde... Oh oh oh, yaz günü yaz günü evin içine kışı getireceğiz öyle mi kızım? (s.53)

Evlerinin yakınındaki bir markette klima vardır. Anneanne bu markete her gidişinde yanında hırkasını da götürür.

“Gerçekten yazın yakınımdaki markete giderken anneannem hırkasını yanına alıyor, içeriye girer girmez sırtına geçiriyordu.

Neyi alıp arabanın içine koysa:

– Of dondum Metin, sanki zemheri diyordu.

Hiç unutmam bir gün de kasadaki kıza;

– Kızım bu markete iki tane ayı alın, dedi.

Kız şaşkınlıkla anneannemin yüzüne baktı:

– Ne ayısı teyzeciğim? Dedi.

– Kutup ayısı kızım, kutup ayısı, oh ne güzel, burada keyiflerine göre bir yukarı, bir aşağı dolaşırlar.” (s.54)

“Metin:

– Anneanne gel bak, salon buz gibi oldu...
 – O zaman kayak takımlarını giy, kapıdan pencereye kaymaya başla.” (s.68)

Öyküde her evde aile bireylerinin kaynaştığı, sohbet ettiği bir ortak yaşama alanının olması gerektiği vurgulanır. Mesela, Metinlerin salonu bu ortama örnektir.

“Biz hep bir arada otururuz, yazın, kışın, bu salon bizim kaynaştığımız yer. Annem babam günün yorgunluğunu atarken işyerinde olup bitenleri burada konuşurlar, ablam burada anneannemle şakalaşır. Anneannem en güzel anılarını bu salonda anlatır. Ben okul arkadaşlarımı, şu koltuğa oturur anlatırım.” (s.70)

Öyküde kitap okumanın önemi üzerinde de durulur. Sürekli televizyon izlemek yerine kitap okumak gerektiği belirtilir.

“...Televizyonu az izlediğimiz için derslerimizi de bu salonda yaparız. Öykülerimizi, romanlarımızı, şiirlerimizi bu salonda okuruz. Anneannem gözlüğünü takar, şu koltukta gazetesini okur.” (s.70)

Öyküde yapılan benzetmeler de mizahi anlatıma katkıda bulunur.

“Ablam:
 – Anneanne, senin o antika vantilatörün kedi üfürüğü gibi, diyordu.
 Anneannem kızıyor, ayağa kalkıyor;
 –Kedi üfürüğü ha, kedi üfürüğü ha, diye söylene söylene vantilatörü alıyor, prize takıyor, ablamın yüzüne tutarak:
 – Kedi üfürüğü mü, yoksa fırtına mı? diyordu.
 Ablam;
 – Tsunami tsunami, diye gülüyordu.” (s.55)

Anneanne vantilatörü ile serinleyen odası için:
 “– Geceleri sanki yayla benim odanın içi.” (s.57)

“Tekir uyuduğu yerden istemeyerek kalktı, gerindi, aynı bakkala gitmek istemeyen çocuklar gibi, geri uzandı, gözlerini kapadı.” (s.59)

Anneanne klimayı takmaya gelen ustalar için de şu benzetmeyi yapar:

“–Kış ustaları geldi, dedi. Salon şimdi yaz, öğleden sonra kış...”
(s.65)

Öyküde üzerinde durulan bir konu da “misafirperverlik”tir. Misafire ikramda bulunmak gerektiği belirtilir. Anneanne eve gelen klima ustalarına çay ve kurabiye ikram eder.

“Anneannem onlara çay yaptı. Bir gün önce yapmış olduğu kurabiyelerden sundu. Adamlar iştahla yediler, bardak bardak çay içtiler. Anneanneme de kaç kez teşekkür ettiler.” (s.65)

Öyküde çocukların da ailenin bir bireyi olarak ev işlerine katkıda bulunması gerektiği belirtilir. Metin işten gelen annesine, babasına ve dershaneden gelen ablasına çay hazırlar.

*“Koştum mutfağa, ustalar gittikten sonra demliği boşaltmış, tekrar çay koymuştum. Az önce de demlemiştim. Bir bardak doldurdum, ablama sundum. Ablam ayağa kalktı, sarıldı, yanaklarımdan öptü:
– Ay Metin, dünyanın en tatlı çocuğusun, dedi.
Anneme ve babama da birer bardak çay sundum. Çok mutlu oldular.”* (s.68)

Eve klima gelince Tekir’ in hastalanacağını düşünen anneanne ona palto diker. Ama Tekir bir türlü giyinmek istemez. Anneannenin Tekir ile didişmeye başlar.

“– Biz o üşümesin diye çalışıyoruz ama kedi bey yerinden kalkmak istemiyor

Anneannem şerit metreyi Tekir’ in karnına doluyor, çevresini ölçüyor, Tekir bunu bir oyun sanıyor, patileriyle şerit metreyi tutmaya çalışıyor, anneannem bağırıyor, şerit metrenin boş ucu parlayınca Tekir zıplıyor, onu yakalamaya çalışıyor, anneannem bağırıyordu:

– Hıh işte, ciğerlerin üşüsün, bademciklerin şişsin, sesin kısılsın, böyle miyav diyeceğine moooovvvaav de, ben sana sorarım o zaman. Gel otur şuraya, gel de doğru dürüst ölçünü alayım, paltonu dikeyim...”
(s.60)

*“Anneannem gelmedi ama Tekir paltolu, kaşkollu, şapkalı geldi. Bir dakika içinde önce şapkayı attı başından, sonra da kaşkolunu. Ve ardından yakasını dişlemeye, tırnaklamaya başladı.
– Anneanneciğim, Tekir kaşkolunu ve şapkasını çıkardı.
– Ben gösteririm ona...” (s.67*

İzgü, bu öyküsünde de görgü kurallarına yer verir. Anneanne uyumadan önce evdekilere iyi geceler diyip öyle uyur.

“...Klima çalışır çalışmaz anneannem odasına gidiyor, bir daha hiç çıkmıyor, yatacağı zaman kapının yanına gelip bize iyi geceler diliyordu.” (s.71)

İlk başta klimaya şiddetle karşı çıkan anneanne, akıl almaz işler yapar. Ancak, bu eğlenceli günlerin ardından o da klimanın doğru kullanıldığında yaşamı kolaylaştıran bir âlet olduğunu kabullenir. Ayrıca öyküde vurgulanan bir konu da teknolojik aletlerin amacına uygun olarak doğru bir şekilde kullanılmasıdır.

1.2.3.4. Tekir Miyavladı

Evin sevilen kedisi Tekir hastalanır. Anneanne Tekir’i klimanın hasta ettiğini düşünür. Tekir hiçbir şey yemez ve yerinden kımıldamaz. Bu durum özellikle anneanneyi çok telaşlandırır. Tekir’e aynen bir çocuğa bakar gibi bakar. Akşam Metin’ in babası eve gelir. Anneanne telaşlı telaşlı Tekir’in hastalığını anlatır. Metin’ in babası da veteriner bir arkadaşı olduğunu, yarın Tekir’i ona gösterebileceklerini söyler. Ancak, anneannene yarını bekleyemez, hemen veterineri ararlar. Veteriner birçok hastalık ismi sayar ve yarın mutlaka yanına uğramalarını ister. Anneanne bütün gece uyumaz, Tekir’in başında bekler. Sabah erkenden Metin ile birlikte veterinerine giderler. Tekir’i muayene eden veteriner yediği bir şeyden zehirlendiği ve kısa sürede iyileşeceğini söyler. Tekir’ in iyi olmasına sevinen anneanne ve Metin içleri rahat bir şekilde eve döner.

Ailenin bir bireyi olarak görülen Tekir'in hastalanması aileyi özellikle de anneanneyi telaşlandırır. Anneanne telaştan Tekir'in hayvan olduğunu unuttur. Tekir' i insan gibi gören anneannenin söyledikleri de mizahi bir hava oluşturur.

“...Anneannem sokağa çıkmasına izin verirdi.

—Sıkıldı, çıksın dışarı, kedi kediye söyleşsinler, şarkı söylesinler.” (s.75)

“Ay Metin, kedicik kendisini korumasını bilsin. Bak hiç yanına yaklaşabiliyorlar mı? Ancak tüylerini kabartıp, sırtlarını kamburlaştırıyorlar. Yani Tekir' e gözdağı vermek istiyorlar. Tekir, aldırıyor, tüylerini bile kabartmıyor, kuyruğunu bile dikleştirmiyor.” (s.77)

“—Ah, dedi ah, klima dokundu. Çok söyledim, çok dedim, kalk Tekir, bu koltukta yatma, öteki koltukta yat. Geldi geldi klimanın dibindeki koltukta uyudu. Ay keşke onun üzerine yorganlar örtseydim.” (s.78)

Öyküde hayvan sevgisi de önemle vurgulanır. Ailece Tekir' i evin bir çocuğu gibi severler.

“Anneannem birden, sanki ablam hastalanmış, ben hastalanmışım gibi üzölmeye başladı.” (s78)

“Biz yokken evde, sokakta anneanneme can yoldaşı, yol arkadaşı olurdu.(Tekir)” (s.88)

Anneanne hasta olan Tekir' e kendi eliyle yemekler hazırlar.

“—Oh salatalıksız cacığı da geldi benim Tekirimin... Ay canım Tekir, bol sarımsak koydum, bol nane koydum, hadi yavrucuğum cacığını da iç.” (s.81)

“—Bak Tekir, sütünü bol koydum... Hıh kokusunu seviyorsun diye biraz da ada sakızı koydum. Haydi, benim güzel kedim, şapur şapur ye de biz de rahatlayalım. Bak üçümüz de sana bakıyoruz. Seni çok seviyoruz.” (s.86)

Anneanne Tekir için böyle konuştuğınca abla da onunla şakalaşmaktan geri kalmaz.

“Anneanne:

– Hayır hayır, klima dokundu. Gece böyle iki kez öhhe öhhe diye öksürdü.

Ablam;

– Ben de duydum, dedi, bir saat önce de öksürdü. Ama öhhe öhhe diye değil, tinsee tinsee, diye öksürdü, ne bileyim, belki de hapşırdı.

– Ay üşüttü bu çocuklar, üşüttü.

– Oh şimdi anneannem ona bir güzel ıhlamurlar kaynatır, adaçayları pişirir, dedi ablam.” (s.80)

“Ay benim güzel Tekir’ im, ay benim cici Tekir’ im, şimdi kalkar...

Gerisini ablam tamamladı:

– Göbek bile atar.” (s.78)

– Gör bak Metin, Tekir sabaha iyi olacak, demişti. Telaşlıydı anneannem. Yanına havlu-ular, bezler alıyordu. Ablam bu durumda bile şakalaştı, bizi güldürmek için...

– Anneanne, Tekir’ in pijamasını da al, belki hastaneye yatırırılar, sen de geceliğini al, dedi.” (s.96)

Dışarıda oynayan Tekir miyavladıkça diğer kediler de miyavlamaya başlarlar. Kedisevmez Ayşe Teyze de kızar.

“Hikmet Hanım, ne olur çağırın şu sizin Tekir’i, koroyu o yönetiyor.”(s.77)

“Anneannem Tekir’ in yanına oturdu. Elini kedinin alnına koydu.

– Ay bunun ateşi var, dedi.

Ablam;

– Anneanne hiç kedilerin ateşi öyle belli olur mu? dedi.

–Ay kız ben kaç yıllık kedimin ateşini bilmez miyim? Yavrum cayır cayır yanıyor.” (s82)

–Çocuklar, şöyle bir güzel terletsem mi buncağızı, hani babanızın terleyince soğuk algınlığı geçiyor ya.

Ablam;

– Anneanneciğim kediler terlemez ki, dedi.” (s.83)

Muzaffer İzgü, öyküde mizahi anlatımı kuvvetlendirmek benzetmelere ve abartılı ifadelerle yer verir.

Öyküde Tekir için yapılan benzetmeler de mizahi özellik taşır.

“Anneannem adını ünleyince, Tekir yukarıya şöyle bir bakıverir, “Oynamaya daha yeni çıktım anneciğim” diyen çocuklar gibi miyavlardı.” (s.75)

“Giriş katında, kedileri hiç sevmeyen Ayşe Teyze penceresini açar; – Oh oh, kediler korosu yine başladı, diye bağırttı.” (s.75)

Kimi zaman benzetmeleri anneanne kendi için de yapar.

“–Ay nereye gitti bu kedicik? Diye anneannem doksan metrekairelik evin içinde onu arardı. Bulduğunda da Tekir’ e küser; –Git git yanımdan, beni deli danalar gibi bağırttın, ben seninle konuşmuyorum, derdi.” (s.81)

Anneanne telefonda teşhis koyan veterinere kızar ve onun için de benzetme yapar.

“–Hıh, senin o arkadaşın da ne şom ağızlıymış, dedi. Bir dakikanın içinde benim kuzucuğumu kanser etti, ülser etti, sarılık etti, o son söylediği neydi? Her neyse.” (s.94)

Anneanne eve yeni gelen anne ve babaya Tekir’ in hasta olduğunu abartarak haber verir.

“Anneannem kapıda karşıladı annemi. Annem yorgunluktan “Uf” dedi. Anneannem;

–Asıl uf bizde, dedi. Tekir Tekir... Tekir çok hasta, acile mi kaldırırsak acaba?

Ablam;

–Eh yani anneanne, cankurtaran çağırırsak bari, dedi.” (s.87)

“Tam o sırada babam içeriye girdi. Anneannem dizlerine vuruyordu. Babam şaşkınlıkla;

–N’oldu anne yemek mi yandı, tüp mü alev aldı, yoksa eve hırsız mı girdi?

Anneannem koltukta yatan Tekir’ i gösteriyordu. Babam koltukta uyuyan Tekir’ e baktıktan sonra;

–Bir sokak kedisiyle arkadaş olmuş, “Onu eve almazsanız, ben de hep böyle uyurum” mu diyor?
 Anneanneme ilk kez ağlamaya başladı.
 –Tekir hasta Fazlı oğlum, hasta, dedi.” (s.91)

Metin’ in babası telefonda veteriner ile konuşur Veteriner çeşitli hastalıkların ismini sayar. Anneannenin verdiği tepkiler ve söyledikleri okuyucuyu güldürür.

“Babam durakladı, anneanneme baktı, öksürdü;
 –Kanser olabilirmiş, dedi.
 –Aaaaaaa! diye Tarzan gibi bağırdı anneannem. Ablamla annem mutfaktan koşarak salona geldiler. Anneannem dizlerine vuruyordu.
 – Ay kansermiş benim Tekirim. Vah vah vah!
 Babam devam ediyordu:
 –Sarılık olabilir diyor, pankreasta bir şeyler olabilir diyor...
 –O neymiş o, ühüü demek benim Tekirim dertlere bulaşmış da hiç haberim yok. Tekir Tekir, onca derdin vardı da niçin söylemedin bana?” (s.93-94)

Veterinerden dönerken dolmuş sürücüsü ile anneanne arasında geçen konuşma da başlı başına bir fıkra özelliği taşır.

“Dolmuşa bindik. Sürücü sordu:
 —Kuş mu var o kutunun içinde?
 - Yooo, dedi, anneannem. Kedi var. Ne o, yoksa ondan da mı para alacaksın?
 — Kızma hanım teyze. Benim de kedim var. Ben de kedileri çok severim.
 İşte tam o anda Tekir miyavladı. Anneannem, canhıraş bağırdı:
 –MetiİN, duydun mu miyavladııı! Miyavladı diyorum sana Metin, Tekir miyavladııı...
 Sürücü şaşkın şaşkın anneanneme bakıyordu.
 –Hanım teyze havlayacak mıydı yoksa kedi?
 –Ay sürücü kardeş miyavladı, miyavladı kedimiz!..
 Sürücü, kafasını iki yana sinirli sinirli çevirdi.
 –Hanım teyze, kediler miyavlarlar zaten, bak böyle miyaaaav miyaaaav miyaaaav...” (s.99-100)

İzgü, bu öyküde hayvan sevgisini eğlenceli bir şekilde işler.

1.2.4. Yaşasın Kanal Anneanne

1.2.4.1. Yaşasın Kanal Anneanne

Öyküde televizyonun bozulmasıyla birlikte evdekilerin birbirleriyle iletişimlerinin arttığı anlatılır.

Anneanne ailece zaman geçirmeyi, sohbet etmeyi çok sever. Bu nedenle her akşam yemeğinden sonra çayı demler, salona getirir. Ailece çaylarını içip sohbet etmek yerine herkes televizyon seyrederek. Anneanne ise televizyon izlemeyi hiç sevmez. Onun yerine sohbet etmeyi tercih eder. Bir gece dizi izlerken aniden televizyon bozulur. Evde anneanne dışında herkes üzülür. Televizyonun bozulduğu gece anneanne salonda Tekir’ e bir masal anlatmaktadır. Sessizlikte herkes anneannenin anlattığı masala kulak kesilir. Masal herkesin ilgisini çekmiştir. Dinlendiğini anlayan anneanne masalın en heyecanlı yerinde susar. Neden sustuğu sorulunca da “Ben artık Kanal Anneanneyim, arkası yarın” der. Kanal Anneanne, televizyon tamir edilinceye kadar her gece masallar ve anılarını anlatır. Televizyonun tamir edilip eve getirilmesi neredeyse bir ayı bulur. Bir gün baba, tamir edilmiş televizyon ile eve gelir. Fişini prize takarlar ve hepsi birden televizyonun başına üşüşürler. Anneanne bu duruma çok üzülür ve Tekir’e masal anlatmaya başlar. Masalının konusu ailenin şu anki durumudur. Baba televizyonu kapatır, herkes anneanneyi dinler. Ev halkı artık hem televizyon izler, hem de anneanneyi dinler.

Anneanne evdeki televizyonun bozulmasına sevinir. Çünkü, artık ailece sohbet edebileceklerdir. Televizyon bozulunca anneanne kendini televizyon yerine koyar, evdekilere masallar ve anılarını anlatır. Artık evde televizyonun yerini anneanne almıştır. Ayrıca kendine bir isim de bulmuştur: “Kanal Anneanne”.

“...Ama tavşan durmadan gidiyormuş. Evet masalımız burada bitti.
Babam da bağırdı, annem de;
–Olmaz olmaz, masal böyle bitmez! Diye.
Ya ben;
–Hiç olur mu anneanneciğim? Dedim. Neredeyse kucığına
oturacağım, ağzının içine gireceğim.
Anneannem güldü:

–Elbette olur, dedi. Televizyonda dizi bittiğinde hiç sesiniz çıkmıyor ya, ta öteki haftayı kuzu kuzu bekliyorsunuz ya.

Ablam bağırdı:

–Ay anneanneciğim seninki de dizi mi?

–Ne sandınız ya?

Annem gülererek sordu:

–Peki dizinin adı ne?

–Dedik ya baştan, ölümsüzlüğü arayan tavşan.

Babam sordu:

–Peki, kaç bölüm anne?

–Keyfim bilir, dedi anneannem. İstersem üç bölüm yaparım, istersem on bölüm yaparım. Benim adım Kanal Anneanne.” (s.19)

Anneanne artık kendini televizyon gibi görür. Metin de ona televizyon muamelesi yapar. Burada anneannenin kendisini cansız nesne olan televizyon yerine koyması okuyucuyu güldürür.

“–...Yarın sabah sizler okula gideceksiniz, anneniz babanız işe gidecekler. Onun için gel bakalım Metin, kapat beni.

Çok güldüm, “Beni kapat” demesine.

–Nasıl kapanırsın anneanneciğim?

–Bir öpücükle.” (s.20)

“Anneanneme öpücüğünü kondurdum. Ardından;

–Çıt, dedim.

–Ne çıtı bu?

–Televizyonu açtım ya anneanneciğim.” (s.23)

Öyküde Metin ve ablası sorumluluklarını bilirler. Derslerini bitirdikten sonra anneannelerinin kendilerine masal anlatmasını isterler.

“Hepimiz onu dinliyorduk. Dersimiz bitince;

–Haydi, anneanneciğim, bakalım bugün bize ne anlatacaksın diyorduk.” (s.26)

Anneanne kendi düşüncelerine Tekir’i de dâhil eder. Tekir’in televizyon izlediğini iddia eder. Bu nedenle televizyonun bozulduğuna kendisinin de üzülmesine evdekileri inandırmaya çalışır.

Yazar, öyküde mizahi anlatımı ağlamak için abartılı ifadelere, ünlemlere, benzetmelere ve deyimlere yer verir.

Çay içmeyi çok seven anneanne bu işi de abartarak yapar. Burada mizahi anlatım sağlamak için ünlemler kullanılır.

“Anneannem çayı da oflaya ahlaya içer. Bir yudum alır:

–Ahhh!

Bir yudum alır:

–Offf!

Hele o gün Müzeyyen Teyzelere gitmişse ya da gündüz evde hiç çay içmemişse, artık gece çayını içerken dersiniz çay içmiyor, hastalanmış, “Amanın, yamanın” diye bağılıyor.” (s.8-9)

Öyküde anneanneninin yaptığı benzetmeler ve kullanılan deyimler de mizahi anlatıma katkı sağlar.

“–Hiç olur mu anneanneciğim? Dedim. Neredeyse kucığına oturacağım, ağzının içine gireceğim.” (s.19)

“–Elbette olur, dedi. Televizyonda dizi bittiğinde hiç sesiniz çıkmıyor ya, ta öteki haftayı kuzu kuzu bekliyorsunuz ya. (s.19)

Öykülerinde okuyucuyu doğaya karşı duyarlı olması konusunda yönlendiren yazar, bu öyküde de doğal kaynakların korunması ve israf edilmemesi gerektiği vurgular.

“Anneannem çay hazırlıyordu. Öyle dakikalarca çayı ocağın üzerinde tutmaz.

–Çay kaynaya kaynaya demlenmez, durduğu yerde demlenir, der.

Çayı demledikten sonra alır odaya getirir, demlik üstte, çaydanlık altında. Kendi ördüğü kocaman şapka gibi bir şey vardır, onu da üzerine geçirir. Çok kızar uzun uzun ocağı yakarak demleyenlere:

–Dünyanın gazı gidiyor, yazık değil mi? der.” (s.7)

Anneanneninin anlattığı masal ile okuyucuya ““Onurlu Yaşama” mesajı verilir.

“Tavşancık: “...böyle onursuz yaşamaktansa ölmeye razıyım, alsın ölmezlik otu kendinin olsun.” (s.24)

Öyküde bir takım görgü kurallarına da yer verilir. Uyumadan önce anneanne evdekilere mutlaka iyi geceler der, öyle uyur.

*“–İyi geceler, dedim çocuklar, iyi geceler.
–Ha, iyi geceler anneanneciğim.” (s.20)*

Yazar, bu öyküde insanların gereğinden fazla bir şekilde televizyon izlemelerinin yanlış olduğunu anlatır. Televizyona esir olan ailelerin birbirleri ile iletişiminin koptuğunu belirtir. Yine bunları anlatırken de eğlenceli, mizahî bir anlatım kullanır.

1.2.4.2. Anneannem Pazara Gidiyor

Öyküde anneanne ile Metin’in pazar alışverişinde yaşadıkları anlatılır. Pazar alışverişini çok seven anneanne Metin’ in kendisiyle pazara gelmesini ister. Ancak, Metin anneanne ile pazara çıkmak istemez. Aslında evde kimse anneanne ile pazara çıkmak istemez. Çünkü anneanne pazarda hem çok dolaşır hem de satıcılarla tartışır. Ama Metin anneannesine yardımcı olmak için onunla pazara gider. Anneanne pazarı baştanbaşa birçok kez turlar. Her tezgâha bakar, sebzeleri, meyveleri eller sonra alacağına karar verir. Anneanne her sebzenin en iyisini aynı zamanda da en ucuzunu bulmaya çalışır. Bu nedenle pazar alışverişi saatlerce sürer. Alışverişleri biten Metin ve anneanesi yorgun argın eve dönerler. Eve geldiklerinde aldıklarını hep beraber buzdolabına yerleştirirler. Metin’ in bütün hafta boyunca çalışıp yorulan annesi işten gelir. Metin annesini karşılar ve mutfağa getirir. Buzdolabını açarak aldıklarını gösterir. Annesi çok mutlu olur.

Her pazar alışverişi ayrı bir olay anneanne ile kimse pazara çıkmak istemez. Çünkü anneanne pazara gittiğinde âdeta kendisini kaybeder. Yine bir gün pazara gitmek isteyen anneanne evdekilere söylemek istediklerini Tekir ile konuşarak onlara duyurmaya çalışır.

“–Ah ah Tekir, n’olur ha insan olsaydın. Yok canım insan olmasan da olurdu, şöyle kedi gibi değil de köpek gibi, yok yok eşek gibi olsaydın, sırtına verseydim torbaları, haydi pazara... Sonra doldursaydım

meyveleri, sebzeleri haydi eve. Ama böyle insan gibi konuşsaydın, bana deseydin ki: “Bak bak anneanne, burada daha tazesı var.” (s.33)

*“Biz romatizmasına aldırılmazsak, tutar Tekir’ e anlatır, gösterirdi:
–Hah hah, bak bak bak tam orası işte Tekir, ay ay orada, sanki böyle, sana nasıl anlatayım Tekirciğim böyle bir ağrı işte.” (s.47)*

Öyküde çocukların ve gençlerin yaşlı insanlara günlük hayatta yardım etmesi gerektiği vurgulanır. Metin anneanesi ile pazara giderek yükleri taşımasına yardım eder, böylece annesi de hafta sonu alışverişe çıkmak zorunda kalmaz. Hem annesine hem de anneannesine yardım etmiş olur.

Anneanne pazar alışverişlerinde pazarcılarla tartışır. Bu durum Metin’ rahatsız eder.

“Bir kez anneannemle pazara gittiğimizde taze fasulye alıp çantamıza koymuştuk; ama anneannem az sonra bir başka satıcıda daha tazesini görmüştü. Hop, benim kolumdan yakaladı, fasulyeyi aldığımız adamın yanına gittik. Anneannem daha adamla bir şey konuşmadan çantadaki fasulyeyi öteki fasulyenin üzerine boşaltıverdi, adamdan da parasını istedi. Adam parayı vermemekte direnince, üh siz anneannemi görseydiniz, amanın da amanın, valiye çıkacağını bile söylüyordu. Oysa anneannem valini nerede oturduğunu bile bilmez. Satıcı parasını verdi ama, ben de bir daha kendisiyle bir daha pazara çıkmayacağımı söyledim.” (s.33)

Yine bir gün anneanne pazarda arkadaşı ile karşılaşır. Pazarın ortasında dikilip uzun uzun konuşurlar. Metin’ in annesinin uyarmasına rağmen konuşmalarına devam ederler. En sonunda da birbirlerine sarılıp karşılıklı ağlarlar. İşte bu sırada olaylar başlar:

*“ Şimdiki yaşlı kadın ağlarken biri bağırıvermesin mi;
–Tutun hırsız var, hırsız var, yaşlı kadınların parasını çaldı kaçıyor, diye.*

O ses öyle çınlayınca ağlamakta olan kadınlar, “Hırsız vaaaar” diye bağırmaya başlamışlar. Anneannemin para çantası elinde ama bağırıyormuş. Bir yığın insan bir anda birikmişler anneannemin ve arkadaşının başına. Annem;

–Anne ne hırsız, işte çantan elinde, deyince anneannem;

–Ne bileyim, o adam öyle bağırunca, ben de sandım ki hırsız elimdeki çantayı alıp kaçtı, demiş.

Bağıran adam da demesin mi:

– Ne bileyim ben, iki yaşlı kadını birbirlerine sarılmış ağlar görünce, hırsız paralarını aldı kaçtı da ondan ağlıyorlar sandım.” (s.38)

“Turpların içi dolu mu boş mu diye sıkı sıkı bir oldu. Neredeyse yumruk atacaktı.” (s.59)

Anneannenin pazarın ortasında arkadaşıyla uzun uzun konuşmasına Metin’in annesi çok kızar. Bu örnek ile, görgü kurallarından bahsedilir. Pazaryeri gibi kalabalık yerlerde yolu kapatıp çok fazla konuşulmaması gerektiği belirtilir.

“...Annem hiç kızmayacakmış, iki insanın konuşması en doğal şeymiş, gerçi öyle kalabalık yerlerde az konuşulur, selam verilir geçilirmiş; ama az sonra onca insanın içinde birbirlerinin kollarını tuta tuta ağlamaları yok mu, işte annem o zaman kızmış.” (s.35)

Anneanne pazara gideceğini yolda gördüğü herkese söyler. Metin de anneannenin bu davranışına hem kızar hem de onunla şakalaşır.

“Kahvenin aynından geçerken anneanneme;

–Kahveye girelim mi? diye sordum.

–Nedenmiş? Diye sordu.

–Oradakilere de söyleyelim, biz pazara gidiyoruz diye.

– Ay çocuk söylemeye ne gerek var, elimizdeki çantadan pazara gittiğimiz belli değil mi?”(s.44)

Öyküde mizahi anlatımı güçlendirmek için abartılı ifadeler de yer verilir. Anneanne Tekir ile ilgili abartılı sözler söyler.

“Ben gittiğim zaman kasap, “Kedi payı yok” diyordu. Ama anneannem gitti mi, mutlaka bir yerlerden bir şeyler buluyor, eline tutuşturuyordu. Anneannem de bilmem şaka bilmem gerçek, “Hele bir vermesin, bir saldım mı Tekir’ i dükkânın içine, buduyla danayı alır da gelir” diyordu.

–Aman anneanne, Tekir bu denli güçlü mü?

–Üh kedi bir kızmayagörsün, budun tamamını götüremez ama, yarısını götürür.

–Anneanne götüremez.

–Peki canım, dörtte birin budu da götüremez değil ya.

–Götüremez.

–Peki canım, bir kiloyu da mı götüremez aaaa!” (s.44)

Ayrıca, anneanne küçükken sahip olduğu kediye anlatırken de abartıkça abartır.

“Küçükken bir kedisi varmış da, bir gün bir yılanı boğmuş, sonra koskoca bir köpeğin üzerine atlamış. Köpeğe dört tokat atmış, köpek bayılmış, sonra köpeği sürüyerek eve getirmiş, onunla oynayacakmış ki, köpek fırlamış önünden. Haydi, kedisi de fırlamış, köpek bir korkmuş, dağlara kaçmış. Anneannem bir gün ağzından kaçırды, o kocaman dediği köpek minnacık bir fino köpeğiymiş, üstelik kediden daha ufakmış.” (s.45)

Anneanne kendi hastalıklarını da abartır.

“Anneannem pazaryerinde o denli canlı oluyordu ki. Bazı geceler oturduğu koltuktan kalkarken, “ay aman”larla ortalığı çınlatıp, arada bir “çatır çutur” diye bağırarak, “kırıldı kırıldı” diye orasını burasını gösterirdi.” (s.47)

Pazarcının sesinden rahatsız olan anneanne yine abartılı ifadeler kullanır.

“–Sağır mı var sanıyorsun, kendin sağırsan bütün insanları da mı sağır sanıyorsun!.. Ödümü aldın, kalbimi durdurdun, top patladı sandım, apartman çöktü sandım.

Satıcı;

–Teyze malımı satıyorum, dedikçe, anneannem kıztıyordu:

–Şurda davul çaldır bari, bando çaldır bari.” (s.48)

Anneanne bu defa da kabak ve biber seçerken abartır.

“–Neresi tazeymiş ayol, taze kabak hiç böyle olur mu?

–Nasıl olurmuş ya?

–Titrer titrer. Böyle eline aldın mı taze kabak titrer.

Satıcı adamın gözleri iri iri açılmıştı, belli ki yaşamında taze kabağın titrediğini ilk kez duyuyordu. Sordu:

–Böyle nasıl titrer teyze, üşür gübi mi titrer, suçlu gibi mi titrer, aslan teyzeciğim ilk kez sizden duyuyorum taze kabağın titrediğini. Yoooo oynayanını duymuştum amma, böyle titreyenini!..” (s.51)

“...Satıcının biberim acı” dediğine inanmaz, ille ki dilini damağını yakmadan biberi almaz. Şayet biber çok acıysa bu kez yine satıcıya kızar:

–A oğlum neden söylemedin bu denli acı olduğunu, bu kalabalığa şimdi itfaiye de girmez ki beni söndürsün.” (s.56)

Yazar öyküde uyaklı sözcükler kullanır. Bu da mizahi anlatıma katkı sağlar.

“...Satıcı gerçekten çok bağıırıyordu. Tam anneannemin kulağının dibinde top gibi, “Ayvaaaaaa!” diye bağırmuş. Anneannem de “Ay patlaaaa!” diye bağırmişti.” (s.48)

Öyküde yapılan benzetmeler de mizahi anlatıma katkı sağlar.

–Ayvaları başında paralanasica, diyordu. Yaşamımda öyle boru gibi ses duymadım, ses değil, borazan ayol!” (s.50)

“Anneannem kabağın birini aldı eline, başladı tırnaklamaya; orasına tırnak, burasına tırnak, dersiniz kabağın üzerine resim çiziyor, salt yeşil renk.” (s.50)

Yazarın kullandığı ünlem ifadeleri de mizahi anlatıma katkı sağlar.

“Anneannem gazozdan bir yudum alıyor;
–Ohh! diye bağıırıyordu. Bir yudum daha alıyor;
–Oh aman oh! diyordu.
Bir yudum daha:
–Abooov!” (s.59)

Öyküde işbirliğinden bahsedilir. Çocukların annelerine ev işlerinde yardımcı olmaları gerektiği vurgulanır. Metin’ in ablası hafta sonları annesine ev işlerinde yardım eder.

“Babam hiç pazara gitmez, annem de ara sıra gider. Çünkü haftanın iki boş gününün birinde çamaşır yıkar, ortalığı temizler, Pazar günü de ütü yapar. Ablam da ona yardım eder.” (s.31)

Öyküde benzetmeleri, abartılı ifadeleri, ünlemleri sıkça kullanan yazar, anneanneninin Pazar alışverişini de eğlenceli bir şekilde anlatır.

1.24.3. Anneannem Arkadaşına Gidiyor

Anneannenin Beşiktaş’ ta oturan Rukiye adlı bir arkadaşı vardır. Anneanne Rukiye Hanım’ı ziyaret etmek ister. Bu isteğini kızına söyler, kızı da bir ara onu Rukiye Teyze’nin yanına götüreceğine söz verir. Aslında Metin’ in annesi, anneannenin oraya gitmesini hiç istemez. Çünkü Rukiye Teyze ile anneanne birbirlerini gördüklerinde hemen ağlamaya başlarlar. Döndükten sonra da anneannenin morali bozulur. Metin’ in annesi bir süre anneanneyi oyalar. Sonunda Metin ile birlikte gitmelerine karar verilir. Anneanne ve Metin hazırlıklarını yapıp yola çıkarlar. Rukiye Teyze Beşiktaş’ ta bahçeli bir evde oturuyordur. Ancak, adrese geldiklerinde bahçeli ev göremezler. Rukiye Teyze’nin bahçeli evi yıkılıp yerine apartman yapmışlardır. Anneanne bu duruma üzülür. Eve girdiklerinde Rukiye Teyze’nin torunu onları karşılar. Anneanne ile arkadaşı birbirlerini görünce ağlaşmaya başlarlar. Rukiye Teyze çocuklarından ve torunlarından hiç memnun değildir, ona iyi davranmadıklarını söyler. Bu duruma çok üzülen anneanne yatıya kalmaktan vazgeçer. Metin ile birlikte eve dönerler. Anneanne eve gelince kızını, damadını ve torununu öper. Böyle bir ailesi olduğu için de çok şanslı olduğunu anlar.

Anneanne, arkadaşı Rukiye’ye gitmek ister. Ancak, Metin ile oraya giden anneanne hayal kırıklığına uğrar. Çünkü çocukları ve torunları ona değer vermezler. Anneanneyi ve Metin’i de iyi karşılamazlar. Yazar, bu olayları anlatırken de mizahi unsurlara yer verir. Bunun için abartılı ifadeleri, benzetmeleri ve yanlış anlaşılmalrı kullanır.

Öyküde mizahi anlatımı güçlendirmek için abartılı ifadelere yer verilir.

“Annem hiç anımsamıyordu. Ama anneannem çok iyi anımsıyordu. Arkadaşı Rukiye’ ye demiş ki: “Sen de bize gel.” Anneannemin arkadaşı Rukiye Teyze öyle bir ah ah çekmiş ki, sokaktan geçen yoğurtçu bile duymuş.” (s.69)

Öyküde yapılan benzetmeler de mizahi anlatıma katkı sağlar.

Anneanne ve arkadaşının ağlaşmaları ağıt yakmaya benzetilir.

“Annem;

–Sen bilmiyorsun, dedi babama. Bunlar şimdi başlarlar şırıl şırıl ağlamaya, hem de ayrılacakları zamana dek. Metin onların ağıtlarına dayanabilir mi?” (s.77)

Anneanne apartman dairesinde yaşamak zorunda bırakılan arkadaşı için apartmanı bir sefer tasına benzetir.

“–Vah vah, dedi, Rukiye Hanım’ ı tıkmışlar sefertasının içine. Oysa ki Rukiye kardeşim ne severdi sardunyalı, kasımpatıları, fesleğenleri, gülhatmileri.” (s.81)

Anneanne arkadaşı ve kendi için de benzetmeler de bulunur.

“–Topu topu üç kez geldim amma, her şey aklımda, hiç unutmadım. Vah Rukiyecik vah, o da benim gibi pencere kuşu oldu ha, benim gibi, kumrular gibi, durmadan sokağa bakıyor ha.” (s.82)

Öyküde kahramanların birbirlerini yanlış anlaması da okuyucuyu güldürür. Kulakları ağır işiten Rukiye Teyze, anneannenin söylediklerini yanlış anlar.

“ Anneannem bağırdı:

–Yok yok, benim kulağım iyi duyuyor, gözüm de iyi görüyor.

Rukiye Teyze anlamadı:

–Ayağın mı çıktı? diye sordu.

Anneannem bağırdı:

–Gözüm gözüm.

– Gözün niye çıktı, Allah korusun, kör mü oldun?

Anneannemin boğazının damarları bir karış oldu bağırtırken:

–Benim gözüm de iyi, kulaklarım da iyi!” (s.83)

“Anneannem;

–Gelin hamamı, diyordu.

Rukiye Teyze;

–Ya ya yoğurt çorbası, diyordu.

Anneannem bağırtıyordu:

–Hamam hamam!..

Rukiye Teyze;

–Tamam tamam anladım bol nane koyardın yoğurt çorbasının içine, diyordu.

*Hemen sözü oradan kapıp;
 –Hani Hikmet kardeşliğim, diyordu, seninle bir gün boncuk
 almıştık.
 –Ha çerçi Abbas’ tan.
 –Hui?
 –Abbas Abbas, çerçi Abbas.
 –Ya ya at basmıştı ayağına.
 –Kimin ayağına at basmıştı?” (s.88)*

Uzun yolculuklara çıkılırken yolluk yapıldığından anneanne de Beşiktaş’ a giderken yolluk yapmayı düşünür. Bir-iki saatlik yol için yolluk yapılması Metin’in annesine komik gelir.

*“Anneanne:
 –Yolluk ne yapayım?
 Annem pofluyor:
 –O eskidendi anne, şimdi belediye otobüsü bizi bir saatin içinde
 alır götürür, yoksa otobüsün içinde haşlanmış yumurta, şunu bunu mu
 yiyeceksin? İstersen dolma yap şöyle, zeytinyağlı hı, iki dolma da
 sürücüye verirsin. Adam böyle bir eliyle dolma yerken öteki eliyle de
 otobüsü sürer.” (s.72)*

Öyküde, yolculuğa çıkmadan önce tüm hazırlıkları önceden tamamlamak gerektiği de vurgulanır.

*“–Yo, sen bu gece eski pijamalarla yat, yolcunun çantası
 geceden hazır olmalı.” (s.77)*

Öyküde birtakım görgü kurallarından bahsedilir. Bir yere misafirliğe giderken eli boş gidilmemesi gerektiği vurgulanır. Anneanne, Rukiye Teyze’ye giderken hediye olarak lokum götürür.

*“Anneannem boyuna ayakkabısını parlatıyordu. Rukiye Teyze’ ye
 götüreceği lokumu her gün buzdolabından çıkarıp bakıyordu; bakalım
 biz ablamla paketi açmış mıyız, yoksa açmamış mıyız?” (s.74)*

Öyküde yaşlı insanlara karşı saygılı olunması gerektiği vurgulanır. Otobüslerde yaşlılara yer vermenin doğru bir davranış olduğu belirtilir. Otobüse binen anneanneye yolcular yer verilir.

“Otobüste anneanneme yer verdiler.” (s.78)

İzgü, bu öyküsünde yaşlı insanlara hoşgörü ve sevgiyle yaklaşılması gerektiğini vurgular. Rukiye Teyze’nin çocukları ve torunları ona değer vermez, söylediklerini dikkate almaz. Bu yapılanların yanlış davranış olduğunu özellikle belirtir. Ancak, yazar bu mesajları verirken de okuyucuyu hem eğlendirir hem de düşünmeye sevk eder.

1.2.4.4. Anneannem Pikniğe Gidiyor

Anneanne pikniğe gitmeyi çok sever. Normalde çok az yiyen ve az yemenin iyi bir alışkanlık olduğunu düşünen anneanne, pikniğe gideceği zaman abartılı bir şekilde hazırlık yapar. Dolmalar, tatlılar, türlü türlü yemekler hazırlar. Piknik yerine iki vasıta ile gidildiği için hiçbiri onca yük ile pikniğe gitmeyi istemez.. Bir gün yine anneannenin ısrarları ile pikniğe gitmeye karar verirler. Binbir zorlukla piknik alına ulaşırlar. Bolca hazırlık yapan anneanne, aile bireylerine yedirdikçe yedirir. Gidiş dönüş derken eve vardıklarında herkes yorulmuştur. Bir tek anneanne yorulmadığını iddia eder. Ama akşam olunca bacakları ve midesi ağırmaya başlar ve o da yorulduğunu itiraf eder.

Doğa özlemi içerisinde olan anneanne bu özlemini şehir yaşamı içerisinde ancak piknik ile giderir. Ancak, piknik alanları uzak olduğu için aile bu fikre pek sıcak bakmaz. Sonunda anneanne ailesini de pikniğe gitmeye ikna eder. Yazar öyküde, anneannenin bu özlemi ile doğa sevgisine de yer verir.

“Anneanne:

–Oh, dedi, şimdi gidip yatayım, nane kokuları, kekik kokuları arasında düşümde piknik yaparım belki. Amma gerçekten nanenin, kekiğin olduğu bir dağda. Keklikler ötsün, üveyikler türkü söylesin, dere çağılsın, pınar cam gibi aksın. Ama nerde öyle yer!..” (s.109)

Öykülerinde mizahi anlatımı güçlendirmek için abartılı ifadelerle yer veren İzgü, bu öyküsünde de abartılı ifadeleri sıkça kullanır. Anneanne olayları o kadar abartır ki damadı da onunla şakalaşır.

“Babam sever diye annem bazen yemeğin biber salçasını biraz kaçırır, anneannem de bu yemekten bir kaşık alsın, aman yandı, hoplar kaşıkla, zıplar oturur:

–Yandım.

–Yandı çocuklar anneannenizin ağzı, koşun itfaiyeye haber verin.

Babam şaka yapmadan edemez:

–Aman ha, iki su arabası gelsin, belki birinin suyu yetmez.

–Ay dilim koptu galiba! Ay dişlerim döküldü galiba!

...

Anneanne pişireceği yumurtayı anlatırken de abartır. Baba da anneannenin yumurta pişirmesini kavgaya benzetir.

“Bazen canı yumurta ister. Bir yumurtayı cezvenin içine koyar, bir tutam da tuz atar, kaynatır da kaynatır. Efendim haşlanmış yumurta öyle olmalıymış ki, böyle birinin başına attığında kafa yarmalı, göz çıkarmalıymış, anneannem ona haşlanmış yumurta dermiş.

İşte anneannem yumurtasını haşlamaya başladığı anda, babam;

–Tamam, çocuklar, anneanneniz az sonra kavgaya gidiyor, der.”

(s.94)

Yazar, bu öyküde didaktik bir tutum sergilemeden kavga etmenin yanlış bir davranış olduğu vurgular.

“İşte anneannem yumurtasını haşlamaya başladığı anda, babam;

–Tamam çocuklar, anneanneniz az sonra kavgaya gidiyor, der.

Yo hayır, anneannem hiç kavgacı değildir. Şimdiye dek kimseyle kavga etmemiştir, kavga edenleri ayırmaya da bayılır.” (s.96)

Abartının yanı sıra kullanılan ikilemeler de mizahi anlatımı güçlendirir.

Acının ardından oflar puflar, zaten suçun kendisinde olduğunu söyler, kafasına eliyle tak tak vurur:

–Ah deli kafa, Nebahat’ in pişirdiği yemeği önce şöyle dil ucuyla tadacaksın, bakacaksın zehirli mi değil mi, zehirli değilse ondan sonra

yiyeceksin. Ama ben ne yaptım, sanki on gün on gece aç kalmışım gibi kaşığı doldurdum, hap. Oh olsun bana!”

Annem başını kıvrır, babam güler. Anneannem o yemekten yemez, biz yediğimiz süre oflar, puflar; yazsa acıyı alsın diye bir-iki domates, kışsa lahana yaprakları yer.

–Ay itfaiye nerde kaldı ay.

Babam güler:

–Öteki mahallede bir Haticanım varmış, o da tutuşmuş acı biberden, onu söndürüp geleceklermiş.” (s.93-94)

Anneanne yumurtayı yerken de abartır. Yazar burada, mizahi anlatımı güçlendirmek için yansıma sözcükler de kullanılmıştır.

“–Umh umh ne güzel olmuş. Umh umh misler gibi. Umh umh çok lezzetli.

–Anneanne baklava mı?

–Baksana yumurta işte.” (s.96)

Öyküde abla, anneanne ile şakalaşırken onunla kinayeli konuşur. Bu da okuyucuyu güldürür. Kinayeli ifadeler okuyucuyu güldürdüğü gibi düşünmeye de yönlendirir.

“–...Durun durun en iyisi ben üç aylığımyı aldığımda size yüz gram pastırma alayım.

Ablam takılır:

–Aman anneanne, sen de amma tutumsuz insansın ha, ne yapacaksın yüz gram pastırmayı, yatılı okul mu doyuracaksın, on gram yeter de artar.

Anneanne cevap verirken olayı yine abartır.

–Kaç lira kilosu biliyor musun sen! Geçen gün baban söylemişti de uçuk çıkmıştı şuramda, aha bak geçti ama yeri duruyor, yalancı uçuk değil gerçek uçuk.” (s.96-97)

Anneanne ayağının ağrıma sebebini söylerken de abartır.

“–...İyi de ayağımın şurası niye sızlamaya başladı?

Annem;

–Açık hava dokundu, mutlaka romatizmadır, deyince, anneannem;

–Yo, dedi, otobüste bir adam bastı, belki yüz yirmi kilo vardı.”
(s.108)

İzgü’nün eserlerinde benzetmelere sıkça rastlarız. Bu benzetmeleri öyle kurar ki okuyucuyu güldürmeyi başarır. Bu öyküde de mizahi anlatımı desteklemek için benzetmeler kullanılmıştır.

Anneanne piknikte torunlarına zorla yemek yedirir.

“–Metin, hıh al şu dolmayı yutuver!..
–Anneanne o mısır tanesi, ben de kuş muyum?” (s.102)

“–Uzat tabağını!
–Anneanne ben doydum.
–Hiç burada doyulur mu? Oh açık hava, ben bile beş dolma yedim, köfte yedim. Yut yut!
–Anneanne kaz mıyım ben?” (s.103)

Öyküde okuyucuya, yemek yeme alışkanlığı ile ilgili doğru bilgiler verilir. Anneannenin yemeklerini öğün atlamadan ve az az yediği belirtilir. Bu davranışıyla da okuyucuya örnek olur.

“(Anneanne)Öğle yemeklerinde de az yer. Ben tabağımı iyice doldururum, ama anneannem şöyle üç kaşık ya da dört kaşık koyar, yer, kalkar. Bizim evde her öğünde yalnız bir tür yemek olduğu için, anneannem midesinden yana rahattır. Hiç şikâyeti olmaz.” (s.92-93)

“İşte anneannem böyle, tok gözlü, az yiyen, midesinin sağlığını düşünen bir insan.” (s.97)

Şehir yaşamına dalıp giden insanların neredeyse doğa ile iletişimi kopmuş gibidir. Şehirli insanların doğa ile buluşmaları ancak piknik alanlarında olur. Öyküde anneanne de müthiş bir doğa özlemi içerisinde ve ailece pikniğe giderler. Yazar, ailenin piknik macerasını eğlenceli bir şekilde anlatır.

1.2.5. Anneannem Gelin Oldu

1.2.5.1. Anneannem Gelin Oldu

Sabah okula giden Metin, rahatsızlandığı için eve gelir. Zili çalan Metin’e anneannesi kapıyı geç açar. Anneanneyi gelinlikle gören Metin çok şaşırır. Metin içeri girince işin aslı anlaşılır. Canı sıkılan anneanne, gelinliğini sandıktan çıkarıp giymiştir. Metin, anneannenin bu haline çok güler. Sonra ikisi birlikte düğüncülük oynamaya başlarlar. Metin, babasının fotoğraf makinesini eline alır ve anneannenin fotoğraflarını çekmeye başlar. Anneanne de Metin de makinenin içinde poz olmadığını zannederler. Metin, anneannesine evdekilere bugün yaşananlar hakkında bir şey söylemeyeceğine dair söz verir. Aradan iki ay geçer. Bir akşam Metin’ in babası gülerek eve gelir. Elinde bir zarf vardır. Elindeki zarfın içinde anneannenin gelinlikli fotoğrafları vardır. Metin, o fotoğrafları kendisinin çektiğini söyler. Bir ay sonra anneannenin doğum günü zamanı gelir. Ailece onan bir sürpriz yapmaya karar verilir. Metin’in babası anneannenin gelinlikli fotoğraflarından birini büyültüp çerçeveletir ve anneannenin odasına asar. Bunu gören anneanne hem çok şaşırır hem de çok güler. Eski günlerini hatırlayan anneannenin gözleri dolar.

Metin, sabah sabah birçok şeyi karıştırarak yediği için karnı ağrır. Bu konu hakkında Metin ile öğretmeni arasında geçen diyalog okuyucuyu güldürür.

“Metin:

–Karnum ağrıyor öğretmenim, dedi.

–Ne yedin? diye sordu.

–Şey öğretmenim, armut yedim, soğuk su içtim, okula gelince de gazoz içtim. Selçuk bana pestil verdi, onu yedim.

–Oh oh oh, dedi öğretmenim, elbette karnın ağrır. Eğer dayanamıyorsan sana izin vereyim, evine git.” (s. 8)

Öyküde, annesinin sözünü dinlemeyip sabah aç karnına armut yiyen Metin hastalanır. Bu örnek ile çocukların, kendi iyilikleri için büyüklerin sözünü dinlemeleri gerektiği vurgulanır. Ayrıca, okuyucuya beslenme hakkında da bilgi verilir.

“Bilmem ki sabahleyin aç karnına yediğim armut mu dokundu?
Annem armudu elimde görünce;
–Onu kahvaltıdan sonra ye Metin, dedi.
Ama ben annemin sözünü dinlemedim.” (s. 7)

“Anneme salt karnımın ağrıdığı için okuldan geldiğimi söyledim.
Anneannem de;
–Ben ona nane kaynattım, dedi.
Annem;
–Şimdi nasılsın? diye sordu.
–İyiyim, dedim.
–Ama ben sana sabahleyin armudu yerken, soğuk suyu içerken
söylemiştim.
Anneme utanarak;
–Okulda da gazoz içtim, arkadaşımın verdiği pestili yedim, dedim.
–Sakin ha, bir daha sabahları aç karnına soğuk su içme.” (s. 18)

Anneanneyi gelinlikle gören Metin’ in tepkileri de okuyucuyu güldürür.

“Anneannem kapıyı açtı. Bir anda karnımdaki ağrıyı unuttum. Ve
katıla katıla gülmeye başladım.
...
Ah ben söz dinleyecek durumda mıydım, kahkahalarla gülüyordum.
Gülmekten gözlerimden yaş geliyordu. Anneannem;
–Ay çocuğum ay, karnının ağrısından gözünden yaş geliyor ay...
dedi.” (s. 10)

Aralarındaki kuşak farkına rağmen anneanne ile Metin çok iyi anlaşır ve
birlikte çok eğlenirler. Metin ile anneanne yine bir oyun oynarlar.

“Ben başladım hemen sesli sesli ‘Nay nay naaay’ diye düğün
marşını söylemeye. Ve yavaş yavaş anneanneme yaklaştım. Elini tuttum,
öteki elimi omzuna koydum... ‘Nay nay naaaay’ diyerek bağırdım:
–Gelin ilk dansını yapıyor.
Anneannem gelinlik giymiş, başına taç bile takmıştı.
–Çocuk dur şunu çıkarayım, şimdi biri miri gelir, diyordu boyuna.
–Kim gelecek ki anneanne? Seni hiç böyle görmemişim.
Anneannemi uçuruyordum.
–Ay çocuk başım döndü, ay yapma çocuk, şimdi pat diye düşer
bayılırım.
–Ben de gelin bayıldım, diye balkona çıkar bağırırım.” (s. 12)

“Karnumun ağrısı geçmişti. Bağırmaya başladım:

–Şimdi bütün gözler gelinin üzerinde... Gelinin boynundaki çok değerli mücevherler pırıl pırıl parlıyor... Ama gelin daha çok parlıyor...” (s. 13)

“Bağırdım:

–Gelin şimdi tangoo yapıyor. Biraz sonra da çifteli oynayacak...

–Ayol Metin duyacaklar, yavaş ol biraz. Hem hani senin karnın ağrıyordu.

–Anneannesini gelinlikle gören bir çocuğun karnında ağrı mı kalır, geçti gitti... Şimdi de, çağrılulaaaarla birlikte gelin harmandalı oynayacaaaak...” (s. 14)

Akşam Metin, sürekli düğün marşı söyler. Bu duruma evdekiler şaşırır, anneanne de Metin her şeyi söyleyecek diye telaşlanır. Yazar, abartılı ifadeler ve benzetmeler kullanarak mizahi bir anlatım oluşturur.

“Ben anneme, babama, ablama hiçbir şey söylemedim ama o gece ders çalışırken arada bir düğün marşını mırıldanıyor, anneanneme bakıyordum. Anneannem ters ters bana bakıyor, kaşıyla gözüyle işaret ediyordu. Ben birkaç kez düğün marşını mırıldanınca, ablam;

–Galiba bugün bir düğün salonuna gittin Metin? dedi.

–Hu abla, dedim, gelin öyle güzeldi ki...

Anneannem;

–Ööhhhöö! diye öksürdü, Tekir havaya sıçradı.

–Ay çocuk sen de, düğün salonlarında ne işin var? dedi.

–Hüüüç, düğün marşı dinlemeye gittim de, ben o marşı çok seviyorum. Ay abla, gelinin tacını görecektin.

–Çok mu güzeldi?

–Antikaydı antika...

Anneannem yine;

–Ööööhhhööö! diye öksürdü.

Bu kez Tekir kendini korumaya aldı, anneannemin yanından uzaklaştı. Çünkü anneannem öksürmüyor, top gibi patlıyordu.

–Gelin bir tango döktürdü ki abla?

–Ööööhhhööö...

–Sonra gelin harmandalı da oynadı, dizini yere hızlı vurdu, diz kapağı kaydı.

–Ööööhhhööö...

Annem, anneanneme su getirmemi söyledi, sonra;

–Boğazına bir şey mi kaçtı anne? Dedi.

–Yooo, dedi anneannem. Yalnız galiba bu çocuğun düğün salonunda boğazına bir şey kaçmış.” (s. 19-20)

Metin’ in babası fotoğraf makinesindeki fotoğrafları teslim almak için gittiği fotoğrafçı da anneannenin gelinlikli fotoğraflarını görünce şaşırır. Fotoğrafçı ile Metin’ in babası arasında geçen diyalog da okuyucuyu güldürür.

“...Fotoğrafçı fotoğrafları teslim ederken;

–Çok affedersiniz, lütfen sorumu yanlış anlamayın, ama çok merak ettim, bu fotoğraflardaki yaşlı gelin neyiniz oluyor? diye sormuş.

Babam şaşmış. Ne gelini, ne fotoğrafı. Fotoğrafçı zaten anneannemin gelin fotoğraflarını en başa koymuş, babama uzatmış. Babamı gözleri iri iri açılmış:

–Aaaa bu benim karımın annesi, demiş, Hikmet Hanım.

–Kutlarım, demiş fotoğrafçı, damadı da kutlarım.

Babam başlamış orada da kahkahalarla gülmeye.” (s. 22)

Öykünün kahramanı olan Metin ve ailesi anneanneye doğum günü için bir sürpriz hazırlarlar. Ailenin bu ince davranışı okuyucuya örnek olur.

Metin, annesinin sözünü dinlemediği için okulda aniden hastalanır ve eve gelmek zorunda kalır. Ancak, yazar bu hastalık durumunu dahi o kadar eğlenceli bir şekilde anlatır ki okuyucu ilerleyen sayfalar da Metin’in hasta olduğunu unutmaz. Yine verilmek istenen mesajlar okuyucuyu eğlendirerek ve aynı zamanda da düşündürerek verilir.

1.2.5.2. Anneannemin Tarhana Ağacı

Anneanne bir gün pazardan aldığı kocaman bir dal parçasıyla eve gelir. Metin ve ablası, anneanneye o dal parçasını nereden ve niçin aldığını sorarlar, ama anneanne onlara hiçbir şey söylemez. Sonradan anneannenin bu dalı tarhana yapmak için kullanacağı anlaşılır. Anneannenin yorulacağını bilen kızı ve damadı onun tarhana yapmasını istemez. Ama anneanne onları dinlemez ve tarhana yapmaya koyulur. Bu aşamada Metin ve ablası da anneannesine yardım eder. Tarhanaları hazırlayan anneanne kurutmak için onları balkona serer. Ancak yağmur yağınca tarhanaları içeri almak zorunda kalır. Evin içini tarhana kokusu sarar. Metin dışında evdeki herkes kokudan rahatsız olur. Artık, Metin’in babası bu kokuya fazla dayanamaz. Anneanneyi tarhanaları fırında kurutmak için ikna eder. Tarhanaları

fırında kuruturlar. Hemen o gün anneanne tarhana çorbası yapar. Herkes çorbayı çok beğenir ve anneanneden seneye de tarhana yapmasını isterler. Anneanne de buna çok sevinir.

Öykülerinde toplumumuzun geleneklerine sık sık yer veren Muzaffer İzgü, bu öyküsünde de anneannenin yaklaşan kış için yaptığı hazırlıklardan bahseder. Anneanne hem ekonomik hem de sağlıklı olması açısından kış için tarhana yapar. Böylece, yazar okuyucuyu ev yapımı ürünleri tüketmeye yönlendirir.

Anneanne eve elinde bir ağaç dalı ile gelir. Metin ve ablası anneannenin bu ağaç dalı ile neler yapabileceği hakkında tahminde bulunurlar ve kendi kafalarında senaryolar oluştururlar.

“–Anneanne savaşa gidiyorsun galiba, bunu miğferine geçireceksin, karşıdaki seni ağaç sanacak...

Ben hemen anneannemin pazardan alıp getirdiği o kocaman dal parçasını başının yanına getiriyordum, ardından da;

–Ühüü, anneannem bunu kafasına taktı mıydı karşıdakilerin cephaneliğine bile yaklaşıp havaya uçurabilir, diyordum.” (s. 27)

Çocuklar bu tahminlerde bulunurken anneanne de onlarla alay eder. Ancak, alay ederken de karşıdaki küçük düşürmeye çalışmaz, alaydan ziyade komik bir şekilde düşüncelerini ifade eder. Ayrıca, anneannenin hazırcevaplılığı da okuyucuyu eğlendirir.

“–Anneanne bu ne ağacı?

Eh anneannem de bazen bizimle alay ediyordu. Çok rahat;

–Çınar ağacı, dedi.

–Neee?

–Evet çınar ağacı, saksıya dikeceğim, sonra da büyüyecek boyu apartmanın iki katı olacak, iyi mi?

–İyi, dedi ablam. Dallarında sincaplar da gezecek mi?

–Yoo, senle Metin gezeceksiniz.” (s. 28)

“... Ablam;

–Aaaa, dedi, anneanneciğim, yoksa bize odun köftesi mi yapacaksın?

–Hu, dedi anneannem alay ederek, bu dalı makinede kıyacağım, sonra içine biraz karabiber, biraz kimyon, köfte yapacağım sana yedireceğim.

–Ne o kız, dedi, yoksa hoşuna gitmedi mi, odunun içine biraz da kekik koyarsak, oh misler gibi, sen yersin, biz de bakarız.” (s. 32)

“ (Metin) Şaştım, yerdeki dala baktım, bağırdım:

–Anneee, anneannem tarhana ağacı almış gelmiş.

–Huu, dedi, anneannem, dikeceğim bahçeye, böyle büyüdüğü zaman uçlarında çorba kâseleri, içinde çorbalar, yanlarında kaşıklar, böyle ağacın her yanı tarhana çorbasıyla dolu, eh artık her gün dört kâse koparır içeriz.” (s. 34)

“Ablam kızarak geldi:

–Odam tarhana kokuyor, dedi, giysime bile sinmiş.

–Güzel ya, dedi anneannem, giysini bir güzel tarhana çorbası yapar içeriz.” (s. 49)

Yine, anneannenin elindeki dal ile neler yapacağını tahmin etmeye çalışan Metin ve ablası ile anneanne arasında geçen diyalogdaki yanlış anlamalar da okuyucuyu güldürür. Ayrıca, yazar burada da mizahi anlatımı sağlamak için benzetmeler kullanır.

“Koştuk ablamla anneannemin yanına, ikimiz birden;

–Noel için aldın değil mi anneanne? dedik.

–Kimmiş o Noel?

–Canım hani Noel Baba var ya, yıl başı işte. Herkes çam dalı alıyor, biz de bu süpürge dalıyla...

Anneannem kızdı:

–Bana bak Metin, sen buna süpürge dalı diyemezsin anladın mı?” (s. 30)

“–Anneanne, simit tarhanası mı bu?

–Tarhana Metin işte, aman sen de, simit de nereden çıktı?

–Simate benziyor da, sokakta satılan simitin küçüğü sanki.

–Eh koyayım tepsiye, sat da gel bari.” (s. 48)

İzgü, bu öyküsünde de mizahi anlatımı sağlamak için Tekir ile anneanne arasındaki ilişkiden faydalanır. Anneanne, Tekir ile durmadan didişir, ona kızar, laf anlatmaya çalışır.

“Asma yapraklarını görünce anneannemin sevincini görmeliydiniz. Çok mutlu oldu, o arada Tekir’in ayağına bastı, Tekir bağırdı, anneannem bağırdı:

–Sana kaç kez ayak altında dolaşma demiyor muyum? Sanki kendi yemeyecek yaptığım tarhanadan? Sus bakayım ağlayıp durma öyle miyav miyav...

Tekir sustu ama anneannem hâlâ söyleniyordu. Sanki Tekir bir çocuktı, onu eğitiyordu.

–Buraya gelip laf dinliyorsun, sonra da ayağına basılınca... Hiç kedi laf dinler mi, git minderine uyu... Yooo illa öğrenecek, ne yapıyoruz, ne ediyoruz, meraklı kedi. Tarhan yapıyoruz işte oh, böyle Pazar günleri, soğukta, sıcak sıcak üzerinden buharlar tütüyor, bol sarımsaklı, bol kurutulmuş biberli...” (s. 42)

“... Tekir tarhanaların şöyle uzağından bile geçse, anneannem bağıırıyordu:

–Koklama demedim mi sana ha, koklama demedim mi burnu tıkanasınca!..

...

–Tekir yine yan baktın tarhanalara...

Tekir, gerçekten yan yan bakıyordu, ama tarhanalara değil, anneanneme. Konuşabilseydi kedicik, anneanneme;

–Tarhana senin olsun, diyecekti.” (s. 55-56)

İzgü, diğer öykülerinde olduğu bu öyküsünde de halk kültürünün bir unsuru olan tekerlemeleri kullanır.

“Anneannem gülücükler yağdırarak, çok mutlu, çok neşeli;
–Tarhana, tarhana kaldır beni arkana, diye bağıırıyordu.”

(s. 50)

Yağmur yağınca anneanne de balkondaki tarhanaları içeri almak zorunda kalır. Ancak, ev o denli tarhana kokar ki anneanne dışınada her kes rahatsız olur. Evdekilerin bu durumdan yakınmaları ve anneannenin bu konu hakkındaki yorumları da okuyucuyu güldürür.

“... Durmadan anneannemi kokluyor;

–Oh misler gibi tarhana, diyordum.

–Anneannem gülüyor;

–Amanın bu çocuk tarhana yerine beni yiyecek, diyordu.”

(s. 52)

“... Bardaktan boşanırcasına yağmur yağdığını gürültüyle uyandığında duydum. Anneannemin sesini de duydum, tarhanayla konuşuyordu:

–Gördün mü başımıza geleni, şimdi ne olacak diyordu tarhanaya?

Ah uykum gözlerimden akmasa bağırarak;

–Şimdi her tarhana simidine asma yaprağından birer şemsiye yaparız anneanne, olur biter, diyecektim, uyumuş kalmışım.” (s. 53)

“Ablam söyledi:

–Baksana yağmur yağıyor, dedi. Bu demektir ki anneannemizin tarhanası kurumayacak, biz de artık kaç gün bu kokuyu çekeceğiz, sınıfta adımı tarhana kız koyacaklar neredeyse...

Anneannem kızgındı, daha çok kızdı, ablama;

–Hadi oradan, dedi, sürülen kokular daha mı güzel?

Ah keşke tarhana kokusu olsa da alıp alıp saçıma başıma sürsem...” (s. 53)

“Ablam, annem, babam kızıyorlardı. Hele Ablam;

–Uf uf, diyordu, arkadaşlarım tarhana şampuanı mı kullanıyorsun diyorlar bana...

–Hu diyeydin hu, diye anneannem bağıırıyordu.” (s. 56)

Yazar, mizahi anlatımı sağlamak için benzetmelerden de faydalanmıştır. Tarhanaları fırında kurutan anneanne korku içerisindedir:

“... Anneannem sanki tarhana yanacakmış gibi gözlerini dikmiş fırına bakıyordu. Bir parça fazla fırında bekletilecek olsa kendi yanıyormuş gibi bağıırıyordu;

–Fazlu, çıkar yanıyor, çıkar yanıooooor!..” (s. 57)

Öykünün sonunda Metin’in kedi gibi miyavlaması da güldürücü bir unsurdur. Ayrıca yazar, mizahi anlatımı sağlamak için ünlem bildiren ifadeleri de kullanır.

“O sırada Tekir’in sesini duyduk:

–Miyav miyav miyav...

Ay ay, yoksa tarhananın tadından, tarhanayı kaşıklamaktan Tekir’e vermeyi unuttuk mu?

–Yoo, dedi, anneannem, ben onun hakkını önüne koydum, yemiş yemiş de çok hoşuna gitmiş, yine istiyor şımarık.

Ben de Tekir gibi;

–Miyav miyav miyav miyav, demeye başladım.” (s. 58)

Öyküde, yazar okuyucuyu toplu yaşama kuralları konusunda da bilgilendirir. Tarhana için havanda buğday döven anneanneyi damadı uyarır.

“O gece yemekten sonra anneannem havanda buğday kırmaya başladı.

–Ooo, dedi babam, komşular rahatsız olacaklar anne.

–Olmazlar, dedi anneannem, baksana oğlum Fazlı havanı neyin üzerine koymuşum.

Anneannem iki minderin üzerine koymuştu havanı.” (s. 43)

Eserlerinde yaşlılara saygı ve sevgiyi sık sık vurgulayan yazar, bu öyküsünde de buna yer verir. Metin ve ailesi anneannenin görüşlerine değer verirler ve ona saygı gösterirler. Metin de anneannesine işlerinde yardımcı olur.

“(Anneanne, Metin’den asma yaprakları bulmasını ister. Metin de anneannesini kırmaz ve çarşıya çıkıp asma yaprağı arar.)

Bakkal Mustafa Amca’nın oraya gittim. Adam onca işinin arasında dışarıya çıktı, asmasından bir yığın yaprak topladı. Ben de topladım. Onları bir torbaya koydum. ,köşedeki asmaya gittim, boyumun yettiği yerlerden yaprakları kopardım. Bir teyze bana yardım etti...” (s. 40)

İzgü, diğer öykülerinde olduğu gibi bu öyküsünde de mizahi bir anlatımı tercih eder. Büyüklere saygıya, geleneklere, yardımlaşmaya, sabra yer verir. Tüm bunları eğlenceli bir şekilde anlatır.

1.2.5.3. Uçtu Uçtu Anneannem Uçtu

Öyküde Metin ile anneannesinin lunaparkta geçirdikleri bir gün anlatılır. Anneanne lunaparka gitmek ister, ama bunu açıkça söyleyemez. Metin’e sürekli çocukluğundaki lunapark maceralarını anlatır. Sonunda, ikisi lunaparka gitmeye karar veririler. Anneanne lunapark için hazırlıklar yapmaya başlar. Oraya gitmeden ne yiyeceklerine, nelere bineceklerine karar veririler. Lunaparktaki araçlara binmek oldukça pahalıdır. Gitmeden önce hesaplarını yapar öyle giderler. Çok heyecanlı olan anneanne Metin ile birlikte lunaparka gideceklerini mahallede herkese duyurur.

Anneanne ile Metin lunaparkta sadece çarpışan arabalara bineceklerdir. Ancak, gittiklerinde yeni bir âletin getirildiğini görürler. Bu uçan vagonları izlemeye koyulurlar. İkisi de bu vagonlara binmeyi çok ister. Sonunda çarpışan arabalardan vazgeçip, uçan vagonlara binmeye karar verirler. Uçan vagonlar için bilet alırlar. İndiklerinde ikisi de çok mutludur, çünkü çok eğlenmişlerdir. Eve döndükten sonra da hep bunu konuşurlar. Akşam, Metin'in annesi ve babası geldiğinde onlara da o gün yaşadıklarını anlatırlar.

Öykülerinde sık sık benzetmeleri kullana İzgü, bu öyküsünde de benzetmelere yer verir. Anneanne, lunaparkta kahkaha aynalarındaki insanların görüntülerini meyve ve sebzelere benzetir. Yazar, mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için öyküde ünlemlere de yer verir.

“Anneannem en çok kahkaha aynalarını sever. Geçer aynanın birinin önüne kendisine bakıp güler de güler. Bana da çok güler. Başkalarına da çok güler.

–Ay ay ay şu kadının hâline bak... Süpürgeye benzedi.

–Ay ay ay şu adam da, ekmek tahtasına benzedi.

–Ay ay bu kız balkabağına benzedi.

–Ay ay bu delikanlı karpuzla benzedi.

–Ay ay bu çocuk fasulyeye benzedi.

Anneannem nedense orada çoğunu bir sebzeye, meyveye benzetir. Sanki orası kahkaha aynaları salonu değil de manav dükkânıdır.

Kendisi de, aynadan aynaya geçer, hemen başka bir şey oluverir.

–Ay çocuk soğana benzedim.

–Ay çocuk taze sarmısağa benzedim.

Bazen aynanın karşısında ikimiz yan yana dururuz, kahkahayı atar:

–Aman, aman şunlara bak, biri büyük, biri küçük yapışık iki armut.” (s. 60)

“Bizi vagona oturtacak adam, anneannemi görünce;

–Siz de mi bineceksiniz hanım teyze? dedi.

–Ne varmış? dedi anneannem, binemez miyim yani?

–Yo binersiniz de, kalbiniz sağlam mı diye soracaktım?

–Sağlam ya, hem de demir gibi.

–Ama ters döneceksiniz, uçacaksınız.

–Ayol uçacaksam vagonla birlikte uçacağım, havada kendi kendime uçacak değilim ya.” (s. 85)

Türkçede anlamı güçlendirmek için kullanılan ikilemeler, İzgü'nün öykülerinde mizahi anlatımı kuvvetlendirecek şekilde karşımıza çıkar. İzgü'nün bu öyküsünde yer alan ikilemeler şunlardır:

“... Adam ekmeğin arasını yarar, bu içi bol soğanlı, bol biberli kebaptan iki kaşık koydu muydu, artık biz çocuklar gözlerimizi yuma yuma yerdik. Hem de yiye yiye hokkabaza girerdik...” (s. 63)

Diğer öykülerde olduğu gibi, bu öyküde de anneannenın hazırcevaplılığını görürüz. İnce zekânın ürünü olan hazırcevaplılık da mizahın yöntemlerinden biridir. Anneanne çocukken lunaparka gider. Orada sihirbaz, gösterisi için anneannenın çantasını alır ve numaralarını yapmaya başlar.

*“En sonunda çantamdan öyle güzel bir bayan ayakkabısı çıkardı ki, masmavi, yüksek topuklu, ben bile bayıldım.
‘Bu ayakkabıyı hangi baloda giyiyorsunuz küçük hanım?’ dedi.
‘Annemin düğününde’ dedim.” (s. 69)*

Öykülerinde okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı üzerinde önemle duran İzgü, bu eserinde de okuma sevgisine değinir. Anneanne, küçükken lunaparka gider, sihirbaz anneannenın çantası alır ve çanta ile numaralar yapar.

*“...Sihirbaz bağıırıyordu:
‘Bravo çalışkan Hikmet, aferin çalışkan Hikmet... İşte Hikmet’in kitabı...’
Çantamın içinden bir öykü kitabı çıkardı. Ne zamandır almak istiyordum. Sihirbaz bağıırıyordu:
‘Hikmet durmadan kitap okuyor. Çünkü o okumasını çok seviyor!’
Okumasını seviyorum ya. Başımı salladım.
‘Bravoooo Hikmet... Hikmet yazı yazmasını da seviyor. İşte onun defteri!!!..’” (s.70)*

Çocukları en çok eğlendiren ve ilgilerini çeken kelime türlerinden biri de yansıma sözcüklerdir. İzgü, bu öyküde yansıma sözcüklere de yer verir.

“Hiç evde lunapark hazırlığı yapılmadan gidilir mi? Anneannem mutlak bu hazırlığı yapacak. Oradaki sandviçler kimbilir nasılmış, ama anneanneminkiler lüpmüş... Oradaki gazoz şerbet kimbilir kaç liraymış, ama anneanneminkiler hüphüpmüş... Lüplüp yiyecekmişim, hüphüp içecekmişim, oh temiz temiz, sonra da bir güzel eğlenip eve dönecekmişiz.” (s. 77)

İzgü, öyküde mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için abartılı ifadeler de kullanır. Anneanne, Metin ile birlikte uçan vagona binişlerini öyle bir anlatır ki sanki kanatlanıp uçmuşlardır.

“–Ay kızım Nebahat, ay oğlum Fazlı biz bugün Metin’le uçtuk uçtuk... Bir kanadımız eksikti, aman nasıl uçma o öyle, vızır vızır havada... Güvercinlerle yarıştık güvercinlerle... Bir ara uça uça bizim mahalleye geldik, bu sokağa girdik, bizim apartmanın tepesinde iki tur attık... Metin’e çok dedim, gel, bizim dama konalım, yok, lunaparka gidelim, dedi...” (s. 88)

Anneanne, lunaparka gideceklerini herkese söyler. Metin de anneannenin bu hali ile alay eder.

“Bir de duyurması vardır ya anneannemin, sanki lunaparka gitmiyoruz da, birkaç günlüğüne bu mahalleden, bu kentten ayrılıp başka bir kente gidiyoruz. Karşı komşulara söyler, alt kata söyler, üst kata söyler, bakkal Mustafa Amcaya bile söyler.

–E hadi hoşça kalın, sağlıcakla kalın, biz Metin’le lunaparka gidiyoruz...

Neredeyse mendil sallayacak, gözyaşı dökcek.” (s. 77-78)

Anneanne, lunaparka gideceklerini dolmuş sürücüsüne de söyler. Anneanne ile dolmuş sürücüsü arasında geçen diyalog da eğlencelidir.

“–Uf aman teyze, dedi ince bıyıklı sürücü, mutlaka o korku tüneline girin, aman bir korkuyorsunuz, bir korkuyorsunuz.

Aman aman, dedi anneannem, sen önüne bak, dolmuşunun ne farkı var korku tüneline, az daha önümüzden gelen arabayla çarpışacaktın.” (s. 78)

Anneanne, dolmuş sürücüsünün korku tüneline girdiği hortlaklara, cadılara inanmaz. Hâlâ, iddia eden sürücüyle alay eder. Ama bu alay, karşısındakini küçük düşürücü şekilde değildir.

“...
 –Ne uyduruğu hanım teyze, bir süpürgeli cadı var. Ühhüüü
 uça uça insanın üzerine geliyor.
 Anneannem kızmıştı.
 –Peki bu cadının motoru neredeymiş ha?
 Sürücü şaşırdı, geriye döndü. Anneannem;
 –Önüne bak ölüne, dedi.
 –Ne motoru hanım teyze?
 –Sen cadı uçuyor dedin ya, cadının motoru nerede?
 –Hiç cadının motoru olur mu hanım teyze, süpürgesi var ya,
 süpürgesine binip uçuyor.
 –Haydi oradan, hiç süpürge uçurur mu? Sen bu gece açıkta
 kalıp üşütmüşsün galiba, kafan da üşümüş. Ben öyle cadıya madıya
 inanmam.” (s.79)

İzgü, öykülerinde çocukları gerçeklerle yüzleştirir. Olağan üstü yaratıklara, korkunç canavarlara, hurafelere onun eserlerinde rastlanmaz. Bu öyküsünde de boş inançlara sahip olan dolmuş sürücüsünü anneannenin ağzından eleştirir ve bunların yanlış inançlar olduğunu vurgular.

“... Şimdi o korku tüneline girince hanım teyze, ilkin bir hortlak
 çıkıyor...
 –Sen koskoca adam hortlaktan korkuyor musun?
 –Öyle korkunç ki hanım teyze, böyle hortlak üzerine atlıyor.
 –Sen diri hortlaklardan kork. Hem neymiş öyle hortlak mortlak,
 öyle şey olmaz, hepsi uyduruk...” (s. 78)

“(Sürücü)
 –Hıh bir gir de korku tüneline godzilla üzerine atlasın.
 –Godzilla da ne?
 –Ayı hanım teyze, nah böyle kocaman ayı. Böyle yüzünü yaladı
 yalayacak, yüreğin ağzına geliyor.
 –Onlar seni korkutmuş a dolmuşçu yavrum, ben de Metin de
 onlardan korkmayız, onların hepsi uydurma şeyler. Biz Metin’le
 carpişan arabalara bineceğiz.” (s. 79)

Anneanne dolmuştan indikten sonra da sürücüye söylenmeye devam eder.

“Dolmuştan indik. Anneannem dolmuş sürücüsü için epey söylendi.

–Tıraş olmamış, sakallar bir karış, o gömleğin kiri ne öyle üzerinde, ağzında sigara, gözündeki kara gözlük, asıl korku tüneline kendisi çıkmış gelmiş haberi yok.” (s. 80)

Öyküde temizliğin önemi de vurgulanır. Anneanne üstü başı kirli olan dolmuş sürücüsünü eleştirir. Ayrıca yazar, sigara içmenin kötü bir alışkanlık olduğunu da sezdirir.

“Dolmuştan indik. Anneannem dolmuş sürücüsü için epey söylendi.

–Tıraş olmamış, sakallar bir karış, o gömleğin kiri ne öyle üzerinde, ağzında sigara, gözündeki kara gözlük, asıl korku tüneline kendisi çıkmış gelmiş haberi yok.” (s. 80)

Yazar, okuyucuya kendi aile bütçesine uygun olarak hareket etmesi gerektiğini sezdirir. Aile bütçesinden haberdar olan Metin, lunaparkta her önüne gelen araca binmek için anneannesini zor durumda bırakmaz.

“Lunaparkın müziğini duymuştuk. Çok çeşitli şeyler birbirine karışıyordu. Gerçekten lunaparkı ben de çok seviyordum. Ama burada her şey paralıydı. Çok da pahalıydı, bizim bütçemizle her zaman bunlara binmek olanaksızdı. Beni anneannem buraya getirmese belki babam annem hiç getiremeyeceklerdi.

...

... Çünkü önceden konuşmuştuk, salt çarpışan arabalara binecektik, başkasına bütçemiz uygun değildi.” (s. 80-81)

Metin anneanesi ile zaman geçirir, onunla lunaparka bile gider. Yazar, burada yaşlılara değer vermemiz ve onlar zaman geçirmemiz gerektiğini vurgular.

Öyküde yazar, her çocuğun gitmek istediği lunapark macerası çerçevesinde yanlış ve boş inanışları yerer. Temizlik kurallarından, kötü alışkanlıklardan bahseder. Ancak, tüm bunları didaktik bir şekilde değil de bir lunapark neşesi, heyecanı içerisinde anlatır.

1.2.5.4. Anneannem Bisiklet Yarışçısı

Üç aylık emekli maaşını alacak olan anneanne Metin’e bir sürpriz yapmaya karar verir. Metin’in anne ve babası kooperatif borcu ödedikleri için ekonomik sıkıntı içerisindeyler, dolayısıyla çocuklarının her istediklerini de alamazlar. Metin’in uzun süredir bisiklet istediğini bilen anneanne ona bir bisiklet almaya karar verir. Bu kararı almasına, televizyonda yaşlı bir kadının kedisiyle kırlarda bisiklet sürdüğünü görmesi de etkili olur. Metin okuldan çıkınca bisikletçiye gidip Metin’in o çok istediği sarı bisikleti alırlar. Metin çok sevinir ve anneannesine çok teşekkür eder. Yalnız, anneanne Metin’den kendisine de bisiklete binmesini öğretmesini ister. Kısa bir süre içerisinde anneanne bisiklete binmeyi öğrenir. Tüm mahalleli onun bu davranışını takdir eder. Bir cumartesi sabahı evdekilerin karşı çıkmasına rağmen, Tekir’i de alıp bisikletiyle kırlara doğru gider. Metin ve mahalledeki çocuklar anneannenin gelmesini dört gözle beklerler. Biraz gecikerek de olsa akşama doğru anneanne eve döner. Çok mutlu olan anneanne kendisine de bir bisiklet almaya karar verir.

Diğer öykülerde olduğu gibi bu öyküde de anneanne Tekir ile didişmeye devam eder. Anneanne ile birlikte aynı odada yatan Tekir’in mırıltılarından rahatsız olan anneanne ona insanmış gibi laf anlatmaya çalışır. Bu durum, öykünün kahramanı olan Metin’i güldürdüğü gibi okuyucuyu da güldürür.

“–Ay bunun horultusu, dedi anneannem, şunu uyandır oğlum.
Oysa ki Tekir hırlyıyordu, hır hır uyuyordu. Dürttüm Tekir’i,
uyandı, miyavladı. Bağırdı anneannem:
–Sana demiyor muyum hep sağına yat diye, horluyorsun yine.
Tekir başını kaldırdı, şöyle bir anneanneme baktıktan sonra
yine başını koltuğa koydu ve uyudu.
–Bir daha horla da gör hunzır, seni balkondan atmazsam,
dedi anneannem.” (s. 94)

Yazar, anneanne ile Tekir’in bu didişmelerinde abartılı ifadelere de yer verir.

“–Ay aman Metin sen de... Yine başladı horlamaya, şunu dürt, uyandır, bak bak bak yine soluna yatmış, horluyor, horul horul horluyor... Oh horlar ya, ev kirası yok, kooperatif borcu yok, ne pişti

derdi yok, elektrik parası, su parası yok, işe geç kaldım korkusu yok. Ay n'olurdu bir gün Fazlı, bir gün annen Tekir olsaydı da rahat etselerdi... Dürt şunu...

Tekir'i uyandırdım. Miyavladı yine. O miyavlayınca anneannem kızdı:

–Şuna bak şuna, beni tatlı uykumdan niçin uyandırdınız diye kızıyor, kör olasıca, apartmanı ayağa kaldırdın, hor hor...” (s.96)

Tekir ile birlikte bisiklete binen anneanne yine Tekir'e sanki çocukmuş gibi kızar.

“–Ne vardı ha kucağımdan atlayacak, az daha beni düşürecektin. Pedal çevirmiyorsun, yorulmuyorsun, oh kucağımda... Yere atlamanın anlamı var mı? Bak yarın seni arka seleye oturtacağım, birlikte parka gideceğiz, eğer tutup yolda aşağıya atlarsan bir daha seni bisiklete hiç bindirmem.” (s. 121)

Öyküde, Metin de ablası da sorumluluklarını bilen, çalışkan öğrencilerdir. Bu nedenle genellikle ders çalışan kardeşler her zaman anneanne ile sohbet edemezler. Böyle zamanlarda Tekir anneannenin en iyi arkadaşıdır. Anneanne de torunlarına serzenişte bulunurken Tekir'in arkadaşlığını onlara örnek gösterir. Bu durumda okuyucuyu eğlendirir.

“... Zaten Tekir anneannemin baş dinleyicisi. Biz evde olmadığımız zaman her şeyi ona anlatıyormuş. Benim dinlemediğim zamanlar da oluyor, dersim çok oluyor, sokaktan bazen arkadaşlarım çağırıyorlar, o zaman anneannem çok kızıyor, Tekirini alıp odasına gidiyor:

–Hıh sanki, Tekir bayılıyor benim anlattıklarım. Ağzımın içine bakıyor, sustuğum zaman `Haydi anlat, haydi anlat` diyor.

–Anneanne hiç Tekir `Haydi anlat haydi anlat` der mi?

–Der, ben onun mırırından anlıyorum. Hem bundan sonra zaten sana hiçbir şey anlatmayacağım.

–Ama dersim var anneanne.

–Tekir'in de var.

–Anneanne hiç Tekir'in dersi olur mu?

–Var işte. Onun da öğretmeni benim, ühüü dünyanın dersini verdim ona yarına hazırlayıp gelmesi için, ama beni kırmıyor, dinliyor.” (s. 90)

Yazar, mizahî anlatımı kuvvetlendirmek için benzetmeleri de kullanır.

“Anneannem benim dersinden başımı kaldırmadığımı göriünce, kızdı:

–Çocuk çocuk, dedi, şimdi Tekir’e bu ay bir sürpriz yapacağım deseydim, şu Tekir var ya şu Tekir, düüük olur öterdi miyav miyav miyav, diye.” (s. 92)

Haksızlıklara karşısında susamayan ve tepkisini dile getiren anneanne, dolmuş sürücüsü ile tartışır. Yazar, burada mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için yine benzetmeleri ve abartılı ifadeleri kullanır.

“Uf bu yol çabuk bitse ya...

Ben böyle diyordum ama anneannem yine sürücüyle tartışıyordu:

–Padişaha kelle mi götürüyorsun ha, yoksa yangına su mu götürüyorsun, bu ne hız?

–Hızlı gitmiyorum hanım teyze.

–Ay nasıl gitmiyorsun, başım döndü başım.

–Yaşlısın hanım teyze senin başın ondan dönüyor.

–Hıh yaşlıymışım, şuna bak şuna. Ayol ben bisiklet binmesini öğreniyorum, nerem yaşlı benim ha?

Ay anneanneciğim, demek ki bana bisiklet alacak. Bağırıvermişim sevinçten;

–Ay anneanneciğim... diye.

Ben böyle bağırınca sürücü birden frene bastı:

–Hanım teyzeye bir şey mi oldu, beyin kanaması mı oldu? dedi.

–Aaa, dedi anneannem, bu adam beni ille hasta edecek, sür sür, ne beyin kanamasıymış.” (s.102-103)

Metin, anneannesine verdiği sözü tutar ve ona bisiklete binmesini öğretir. Yazar, bu öğretme aşamasını da oldukça eğlenceli bir şekilde anlatır.

“Anneannem bisikletin üzerine çıkınca, gidonu sıkı sıkı yakalıyor, hemen zilini öttürüyordu.

–Anneanne bisikleti sürmesini öğrendin de zili mi kaldı çingır çingır?

–Ay Metin çok hoşuma gidiyor, üzerine oturdum muydu zilini çalasım geliyor.” (s.114)

Anneannenin bu yaştan sonra bisiklete binmesini garip karşılayan insanlar, sürekli onu uyarırlar, ama anneanne hazırcevaplılığı ve kendine güveniyle onlara öyle şeyler söyler ki onları hem ikna eder hem de güldürür.

“Öğleden sonra parkta anneanneme bisiklete binmesini öğretiyordum. Parkta bekçiden başka kimse yoktu. Bekçi;

–Hanım hanım, kırkından sonra kırıklar kolay kolay iyi olmaz, vazgeç şu bisiklete binmekten, diyordu.

Anneannem onu tersliyordu:

–Haydi oradan, diyordu, nereden çıkardın düşeceği mi? Hiç düşmeden öğreneceğim.” (s.117)

Bisiklet ile kır gezisinden dönen anneanneyi mahalleli, çocuklar ve ev halkı büyük bir coşkuyla karşılarlar.

“–Geliyor geliyor, bisiklet krosçusu geliyor, geliyor geliyor bisiklet krosçusu Hikmet Hanım geliyooor!..

...

Alkış, bağırma, bütün bunların arasında kahkaha... çünkü anneannem Tekir’in sepetinin üstünü açar açmaz Tekir belki bir metre havaya fırladıktan sonra apartmanın kapısına atladı, kaşla göz arasında merdivenlerden uçup yukarıya çıktı.” (s.124)

İzgü, bu öyküde her ne yaşta olunursa olunsun insanların yaşama sevinci ile dolu olması gerektiğini belirtir.

1.2.6. Süpermen İstanbul’a Düştü

1.2.6.1. Süpermen İstanbul’a Düştü

Öykünün kahramanı olan Süpermen, havada uçarken birdenbire denize düşer. Havadan birinin düştüğünü gören insanlar denize doğru koşuşurlar. Süpermen’in düştüğü deniz o kadar pistir ki Süpermen nerede olduğunu bir türlü anlayamaz. O sırada denizde olan bir balıkçı kayığıyla yanaşıp Süpermen’i kurtarır, kıyıya çıkarır. Denizde debelenirken bin bir çeşit çöp yüzüne gözüne bulaşan Süpermen tanınamaz hale gelmiştir. Kıyıdaki insanlar yüzünü gözünü temizleyince Süpermen olduğu anlaşılır. İnsanlar ellerinden geldiğince Süpermen’ e yardım ederler. Onun neden baygınlık geçirip denize düştüğünü anlamaya çalışırlar, ona sorular sorarlar. Bu sırada etraftaki kötü kokular yüzünden Süpermen bir kez daha baygınlık geçirir. Gazetecilerin geldiğini duyan Süpermen apar topar ayağa kalkar ve

havalanır. Arkasından insanlar endişeli bir şekilde bağırırlar, çünkü Süpermen bu kez de gübre fabrikasına doğru uçmaktadır.

İzgü, çocukları çok sevdiği bir kahraman olan Süpermen'in başına gelenleri trajik komik bir şekilde anlatır. Öykünün genelinde çevre kirliliğinden bahsedilir. Denize düşen Süpermen' in yüzüne, gözüne, ağzına bir sürü çöp, sebze, meyve artığı bulaşır. Yazar, mizahî bir dille bunu eleştirir. Mizahi anlatımı sağlamak için yansıma sözcükler, ikilemeler, yanlış anlamalar ve benzetmeler kullanır.

“Süpermen hızını kesmek istedi ama olmadı, kolu oynamadı, `Sırtını rüzgâra engel yapayım` dedi, freni tutturamadı. Cumburlop denize düşüverdi, onca şişelerin, sebze artıklarının, lahana kabuklarının, kâğıt parçalarının yüzdüğü denize. `Dugul dugul dugul` etti, kocaman bir lahana yaprağını cankurtaran simidi sanarak, ona yapıştı ama lahana yaprağı kayıverdi gitti elinin altından. Tam bu sırada bir dalgayla eski bir postal, Süpermen' in yüzüne `şak` diye bir tokat attı. Dalganın ortasında kayık gibi bir şey gördü, onu yakalamak istedi Süpermen, ama o da kayık değil, denizde yüzen kocaman bir naylon torbaydı.” (s. 7-8)

“Süpermen son gücünü harcıyordu, giysisi sıırıslılam olmuş, saçları sudan, zamk gibi birbirine yapışmış, nasılsa giysisinin içine bir patlıcan kaçmış, boş konserve kutusunun biri ayağına takılmıştı...” (s. 8)

“Süpermen `gurk, gurk` ediyor, her `gurk` edişte, ağzından naylonlu, kâğıtlı, sebzeli sular çıkıyordu...” (s. 10)

Süpermen' i kurtaran balıkçı ile Süpermen arasındaki diyalog da okuyucuyu güldürür.

*“–Ben Süpermen' im, dedi.
Balıkçı güldü, ama çok güldü:
–Sen Süpermen' sen ben de buranın valisiyim, dedi. Şu haline bak, sen de hiç Süpermen olacak yan var mı?” (s. 10)*

Denize düşen Süpermen' e birçok insan yardım eder. Böylece, yardımseverlik duygusunu ve vatandaşlık görevlerini okuyucuya hatırlatır. Süpermen kıyıya çıktıktan sonra ona yardım etmek isteyen insanlar ile Süpermen arasındaki diyalog da okuyucuyu güldürür. Kıyıda insanları Süpermen' in neden bayıldığını anlamaya çalışırlar.

“Biri hemen bileğini yakaladı Süpermen' in, nabzına baktı:

–Yaşıyor yaşıyor, dedi. Nasılsın Süpermen?.. Hoş geldin İstanbul'

a. Nasıl buldun kentimizi?

Çok az çıkıyordu Süpermen' in sesi:

–Ben bulmadım, dedi. Ters bir rüzgâr esti, rotamı yitirdim.

Hop ağzından bir kara erik çıkıverdi. Süpermen eriğe baktı:

–Kim attı bunu ağzıma? diye sordu.

–Canım denize düştün ya, yutmuşsundur oradan dediler.” (s. 12)

“..."

–Yo, dedi Süpermen, güç soluk alarak, önce başım dönmedi havadayken, ilkin bir koku duydum, çok keskin bir koku, işte o kokuyu duyunca...

Biri sordu:

–Kokuyu duyduğun yerde böyle kargalar falan var mıydı?

–Bilmem, galiba vardı, bir şeyler uçuşuyordu, dedi.

–Aaa, tamam, dedi yaşlı bir kadın, Süpermen evladım, sen mutlaka İstanbul' un çöplüğünün üzerinden geçmişsin. A yavrum, elbette bayılıvermiştir kokudan.

Süpermen doğrulur gibi yaptı, ama doğrulamadı. Yan yatarak:

–Orada bayılmadım, dedi, ondan sonra bir yerden daha geçtim, bu koku ondan da fenaydı...

Fırça bıyıklı biri:

–Deri üretim yerlerinin üzerinden geçmiştir...

–Vah evladım, dedi, yaşlı kadın, ne vardı yani derilerin merilerin üzerinden geçecek? Güzelim giysini de pek fena kirletmişsin, şimdi annen sana kızmazsa çok iyi, tuh tuh, otomatik çamaşır makinesinde bile yıkansa artık bu giysi temizlenmez, onca para, annen ne denli kızsak haklıdır...” (s. 13)

“..."

–İyiymi efendim, biraz daha iyiymi, ama o koku yine az da olsa burnuma geliyor.

–Hangi koku?

–En sonuncusu, beni bayıltan koku.

Elli kişi mi, yoksa yüz kişi mi, `huuüş huuüş huuüş` havayı kokladılar. Eh biraz kıyı kokuyor lahanalı, soğanlı, biraz da kent kokuyor kükürtlü...” (s. 14)

Öyküdeki yanlış anlamalar da okuyucuyu güldürür.

“-Koku yok Süpermen.

-Var, çok var, burnuma çok geliyor...

İnce, zayıf bir adam, incecik sesiyle:

-Arkadaşlar sakın Süpermen2 in kokuyor dediği lahmacun olmasın, hava da lahmacun kokusuyla acılı kebab kokusu var, dedi.

Nereden duydu, nasıl kulaktan kulağa saniyesinde gitti, lahmacuncu hop, kapağını taklata taklata kalabalığı yardı geldi... Kim dedi ki ona, `Süpermen diyormuş ki, eğer bir lahmacun yersem kendime gelirim.`

-Geldi ağabeycim geldi, lahmacun geldi...

Lahmacunu dürüm yapıp, iki maydanoz parçasıyla Süpermen' e uzatmıştı ki, Süpermen lahmacunun kokusunu duyar duymaz tekrar bayıldı Süpermen' in başındakiler lahmacuncuyu yüz metre kovaladılar...” (s. 14-15)

“Süpermen:

-Kok kok kok, dedi üç kez...

Kalın bir ses bağırıverdi:

-Kokoreç istiyormuş canı Süpermen' in!...

Kaç kişi birden bağıran adamın ağzını kapatıverdiler:

-Sus bağırma be, şimdi bir kokoreççi koşacak gelecek, bu kez Süpermen ayılmamak üzere bayılacak, sus.” (s. 15)

İzgü, bu öyküsünde çocuklar tarafından çok sevilen Süpermen'i seçerek, çevre kirliliğini mizahî bir dille anlatır.

1.2.6.2. Alloş Lüp

Öykünün başkahramanı Çiğdem, doğru dürüst yemek yemez. Bu nedenle çok üzülen ve onun sağlığından endişe eden ailesi Çiğdem' i doktora götürür. Doktor iştah açıcı şurup ve hap verir, ama Çiğdem bunları içtikten sonra da yemek yiyemez. Bir gün babası eve kapıcılarının kızı Gülkız ile gelir. Amacı, Gülkız'ın Çiğdem'e sofrada arkadaş olması böylece de Çiğdem'in iştahının açılmasıdır. Gerçekten de Gülkız o kadar iştahla “Alloş lüp” diye diye yemek yer ki Çiğdem'in de iştahı açılır. O günden sonra Çiğdem yemekleri çok iştahlı bir şekilde yer.

Öyküde, sağlıklı bir yaşam için yemek seçmemek ve her çeşit gıdayı yemek gerektiği vurgulanır. Muzaffer İzgü, mizahi anlatımı sağlamak için ünlem ifadeleri, ikilemeler, abartılı ifadeler ve benzetmelerden faydalanır.

Çiğdem ile doktor arasında geçen diyalogdaki ünlem ifadeleri mizahi nitelik taşır.

“Babam beni doktora bile götürdü. Doktor amca aygıtıyla sırtımı dinledi, gözlerimin içine baktı, bana “Aaaa” dedirtti, ağzımın içine baktı “Böööö” dedirtti, burnumun içine baktı.” (s.18)

Öyküde yapılan benzetmeler de mizahi anlatıma katkı sağlar.

Çiğdem annesinin kendisine zorla yemek yedirişini şöyle anlatır:

*“Uuu aman, annem artık makine gibi, kaşığı bir makarnaya daldırır, bir benim ağzıma, çatal bir köfteye takılır, bir benim ağzıma...
–Yut kızım, çiğne kızım!..
–Babacığım suuu...
–Ay şimdi içtin ya kızım...
Tabaktaki makarna biter, köfte biter, babam annem poflarlar, saate bakarlar.
–Oh aman çok şükür yedi bitirdi, derler.” (s.19-20)*

Çiğdem yemek yesin diye annesi tabakları süsler, burada benzetmelerin yanı sıra, abartılı ifadeler ve ikilemeler de mizahi anlatımı zenginleştirir.

*“Annem köftenin üzerini bayraklar gibi domateslerle süslüyor, makarnanın üzerine yeşil çimenler gibi maydanozlar döküyor, tam maydanozların ortasına kocaman bir kara zeytin koyuyor...Sofraya getirirken çığlıklar atılıyor.
–Uf uf aman ne de güzel olmuş, ellerime sağlık, şimdi çiğdemciğim bunu nasıl hapur hupur yutacak. Yutacak da anneciğim daha gerisi var mı diyecek...” (s.21)*

Öyküde kullanılan abartılı ifadeler de mizahi anlatıma katkı sağlar.

“Babam bir lokma atıyor benim tabağımdan ağzına, bir çığlık...”

–Aman aman ne güzel olmuş, ben böyle köfte yemedim hiç...
 Makarnadan bir tane yutuyor, Tarzan gibi bağırtıyor:
 –Ağnaaaaaah, ben böyle makarna yemedim hiç...” (s.21-22)

“ ...oysa ki babam nohut yemeğine bayılmış, etli soğanlı yahnisine... Ben ekmeğimi bile batırmazmışım suyuna. Böyle çöp gibi kalacaktım, çok rüzgârlı havalarda sokağa çıkamayacaktım, hele hele lodosta, rüzgâr beni hemen alıp yere çalacaktı.” (s.22)

Gülçiçek’ in kullandığı “Allöş” ve “Lüp” ünlemleri de mizahi anlatımı zenginleştirir.

–Kuru fasulyeyi de sever misin? diye sordum.
 –Allööööş, hele yanında kuru soğan olursa, lüp, dedi, Gülkız.”
 (s. 24)

“Gülkız ilk lokmasını aldı, bağırdı:
 –Allöş, allöş...lüp...
 Hele babam yarım limon getirince, Gülkız’a çorbasına sıkması için uzatınca, üç “Allöş” çekti.” (s.25)

Öyküde, yemek yemeyi zorunlu bir iş olarak da değil de istekle yapılan eğlenceli bir iş haline getirmek gerektiği mesajı verilir.

“Ne oldu bilmiyorum, o günden sonra iştahım bir açıldı, bir açıldı ki, “Allöş allöş, lüp lüp” deyip, önüme konanı yiyordum.” (s.26)

1.2.6.3. Kızlar-Oğlanlar Maçı

Öyküde, mahalledeki kızlar ve oğlanlar arasında yapılan maç anlatılır. Mahalledeki çocuklardan Oya ile Belgin top oynarlarken Nuri ve Tolga oyunlarına karışır. Bu esnada top komşunun penceresinden içeri girer. Kızlar, onları bir daha oyunlarına karışmaması konusunda uyarırlar. Tolga ve Nuri de top oynamak salt erkeklere mahsus bir şeymiş gibi kızlarla dalga geçer. Kızların isteği üzerine mahalledeki kızlarla erkekler arasında maç yapılması kararlaştırılır. Herkes bu maçı dört gözle bekler. Oğlanlar kendilerine o kadar güvenirler ki hiç çalışmazlar. Kızlar ise ortada görünmezler. Herkes onların utançlarından sokağa çıkamadığını düşünür.

Mahallede bir tek bakkal amca, kızların tarafını tutar ve onların oğlanları yeneceğine inanır. Maç günü gelir. Kızlar çok iyi oynarlar ve oğlanları yenerler. Herkes bu duruma şaşırır. Ancak, bakkal amca, kızların günlerdir okul bahçesinde maça hazırlandığını söyler. Kızlar nazik bir şekilde tebrikleri kabul eder ve kendilerine verilen hediye gofretleri de oğlanlarla paylaşırlar.

Öyküde, insanları küçümsemenin ve onlarla alay etmenin yanlış bir davranış olduğunu vurgulayan Muzaffer İzgü, kullandığı ikilemeler ve benzetmeler ile mizahi bir anlatım oluşturur.

*“Nezahat Teyze’ nin sesi cın cın öttü:
–Ay ay gitti güzel vazom, şangur şungur kırıldı güzelim vazom!..”*
(s.27)

Öyküde yapılan benzetmeler de mizahi anlatımı güçlendirir.

*“Nuri’ nin boyu kısıydı ama, bu söz üzerine horoz gibi uzadı, küçük gözlerini iri iri açmaya çalışarak, kekeledi:
–Bizden maç günü, maç saati istiyorsunuz ha, oğlanlarla kızların ayaktopu maçı?...”* (s.30)

“...ya bu ilk dakikada yenen gol? Nuri pancar gibi oldu, kapitan Tolga limon sarısı. Saim Amca’nın düdüğüyle maç tekrar başladı. Bu kez oğlanlar çok hızlı koşuyorlardı, hem de çok hırslıydılar, bu hırs yüzünden Ali’yle Tuncay tos vurur gibi çarpıştılar...” (s.34)

Öyküde yer alan abartılı ifadeler de mizahi anlatıma katkı sağlar.

“...Bu Salih ki öyle koşar, bu Fuat ki bir topa vurdu muydu, top başını alır gider...” (s.32)

Oğlanlar kızları çok küçümserler. Ama maçta gol yedikçe de komik duruma düşerler.

“...Ayşe bir çekti, hop kalenin iki taşının arasından, Nuri’nin de bacaklarının arasından geçti gitti. Kızlar bir, oğlanlar sıfır... Dondu kaldı oğlanlar, daha maçın kaçınıcı dakikası ki...” (s.33)

“...Sema’nın yanında hiç kimse yoktu, sanki bir başına oynuyormuş gibi, topu iki vuruşta kalenin önüne getirdi, bir vurdu, Nuri yana uçtu, top öbür yandan kaleye girdi. Nuri hırsından iki bacağına dört yumruk çekti, iki yüzüne de birer tokat vurdu, biraz yerde yattı debelendi.” (s.35)

Başarıya ulaşanların kibir yapmayıp çalışanlar olduğu belirtilerek çalışmanın önemi vurgulanır.

“Bakkal Mustafa Amca:

–Yaa, ben size kızlar sizi yenecekler, diyordum da, bana gülüyordunuz, dedi. Ama bildiğim bir şey var, kızlar sizden gizli gizli öteki mahallenin ilkokulunun bahçesinde her gün çalışıyorlardı, ama siz, hiç çalışmıyor, kendinize güveniyordunuz. Haydi bakalım, şimdi yenin de kızları göreyim.” (s.36)

Maçı kazanan kızlar taşkın hareketlerde bulunmazlar, şıarmazlar. İzgü, kızların bu davranışları ile başarıyı şıarmadan, erdemli bir şekilde taşımak ve kutlamak gerektiğini vurgular.

“Maç bitti, erkekler hiç kimseyle konuşmadan evlerinin yolunu tuttular. Kızlar, ne bağırıyorlar, ne bayrak sallıyorlar, ne sokaklarda dolaşıyorlar, salt kendilerini kutlayanlara teşekkür ediyorlar.” (s.36)

Yardımlaşmanın ve alçakgönüllülüğün güzel bir davranış olduğu vurgulanır.

“Bir de bakkal Mustafa Amca’nın verdiği sekiz gofreti ödül olarak aldılar; bunun dördünü de Aysu’yla erkeklere gönderdiler, kendileri gofretleri yarımşar yarımşar bölüştüler.” (s.36)

Öyküde sağlık konusunda yapılması gerekenlere de değinilir.

“...Neden sonra Tolga’nın sesi duyuldu, ama terliken kuyudan buzlu su içmiş gibi kısık...” (s.29)

İzgü, bu öyküde cinsiyet ayrımını yerer. Kızların ve erkeklerin eşit olduğunu vurgular. Öyküde, kızlar çalışarak erkeklere has olarak görülen futbolda onları yenerler.

1.2.6.4. Mor Topaç

Bir gün mahallede çocuklar topaç oynarken bir ses duyarlar: “Benim gibi kimse topaç çeviremez!” Bu çocuğu daha önceden hiç görmemişlerdir. Yanına yaklaşıp adını öğrenirler. Adı, Burak’ tır. Burak, kendisinin mor bir topacı olduğunu, onların topaçlarına hiç benzemediğini söyler. Asıl maharetin de kendisinde olduğunu söyler. Çocuklar, ondan topacı getirmesini isterler, ama Burak annesinin şimdi izin vermeyeceğini yarına getireceğini söyler. Çocuklar bütün gün mor topacın hayalini kurarlar. Ama, Burak sürekli türlü bahaneler bulur ve topacı getirmez. Çocukların merakı da gitgide artar. Sonunda, bir gün oyun giysilerini giymiş vaziyette Burak topacı ile gelir. Ama topacı bir türlü atıp da döndüremez. Çocuklar sebebini sorunca da hep bir bahane bulur ve geçiştirir. Bu bahaneler sürekli devam eder ve Burak o topacı hiç çeviremez.

Öyküde mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için abartılı ifadeler kullanılır.

“İlhami topacının ipini sardı, kolunu başının üzerine kaldırdı, fırlattı attı, topaç vınnnn diye dönmeye başladı. Burak, güler gibi:

–Bu da ses mi? dedi. Benim topacımın sesi öyle çok çıkar ki, yöredeki camlar zangırdar.

–Uçak gibi mi? diye sordu Yusuf.

–Uçak gibi...

Yo, çok büyük değilmiş Burak’ ın mor topacı, bizimkilerden biraz büyükmüş ama, döndüğünde bir vınlarmış ki, vınlutunun yüksekliğinden ağaçtaki kuşlar, kapı önlerindeki kediler, köpekler korkudan kaçarlarmış, çünkü hiç duymadıkları bir ses çıkarırmış Burak’ ın topacı.” (s.40)

“ Burak: Benim gibi kimse topaç çeviremez... Benim topacım bir döndü müydü, ühüüüüüü uçak gibi ses çıkarır. Benim topacım, bine dek sayın, iki bine dek sayın, döner de döner...” (s.43)

“Haydi bakalım Burak, taşları temizledik, çöpleri aldık, sar mor ipini mor topaca, vur yerlere dallar inlesin, yapraklar ötsün...” (s. 45)

Öyküde mizahi anlatıma katkı sağlayan benzetmelere de yer verilir.

“Nuri’nin topacının adı deli topaç koymuştuk, fırlatır buraya atarsın, döne döne ta sokağın köşesine gider, orada pıt diye dururdu. Yasin’inkiyse, güneşe çıkmış yaşlılar gibi hemen bayılırdı, bayıldıktan sonra çivisi havaya gelirdi.” (s. 41-42)

“...İşte bu son, Burak ipi iyice sardı, kolunu kaldırıyor şimdi, kolu başının üzerinde, attı atacak. Atıyor... Attı...Topaç pat diye yere çarptı, sanki dut ağacı, armut ağacı olmuş, iyice erimiş bir armut pat diye yere düşmüş...” (s. 46)

“Burak hiç konuşmadı. Bir kez daha ipi doladı topaca, bir kez daha vurdu topacı yere, pat diye topaç düştü, düştüğü yerde kaldı... Bir daha, bir daha. Hele sonuncusunda tastamam patlıcan gibi fos diye bir ses çıkardı yere vurunca, uh yine dönmedi.” (s.47)

Topacı bir türlü döndüremeyen Burak’ın palavralarını aklamak için bulduğu bahaneler de okuyucuyu güldürür.

“–Şimdi dün gece ben çok öksürdüm de, dedi Burak, belki onun için iyi atamıyorum, ama yarın görürsünüz nasıl döndüğünü, sesinin nasıl çıktığını...” (s.47)

“–Dün yatacağım zaman kolumu incittim de... Ah sormayın, parmağım kapıda sıkıştı da, haberiniz yok, nah tam elimin şurasından kocaman bir arı dün soktu da...” (s.47)

Öyküde mahalleye yeni gelen Burak’ ı çocuklar hemen aralarına alırlar ve onunla arkadaş olurlar. Ayrıca, temizliğin önemi üzerinde de durulur. Burak oyun oynayacağı zaman oyun giysilerini giyer.

“–Yo, şimdi annem izin vermez. Çünkü ben oyun giysimi giymedim.” (s.39)

Çok iyi topaç döndürdüğünü söyleyen Burak bunu bir türlü arkadaşlarına kanıtlamayınca yalanı ortaya çıkar. İzgi, öyküde palavra atmanın ve yalan söylemenin kötü bir davranış olduğu ve gerçeğin er geç ortaya çıkacağını vurgular.

1.2.7. Uçan Eşek

Romanda, yaz tatilinde babasının arkadaşının köyüne giden Murat'ın macerası anlatılır. Murat, yaz tatilini geçirmek üzere babasının akrabası Veysel Amcaların köyüne gider. Murat için değişik olan vasıtalarla gece vakti köye varırlar. Murat, Veysel Amca'nın çocukları ile hemen kaynaşır. Özellikle Haydar ile güzel vakit geçirir. Haydar, eşiği Türkücü ile birlikte Murat'a köyü gezdirir. Murat köy yaşamına çok çabuk uyum sağlamıştır, Veysel Amcaların işlerine yardım eder. Bir gün köye eşek yarışı düzenleneceği haberi gelir. Bu yarışa Türkücü ile birlikte Haydar da katılacaktır. Murat ve Haydar Türkücü'yü yarışa hazırlarlar. Sonunda yarışa Türkücü kazanır. Aile ile birlikte Murat da bu duruma çok sevinir. Artık, Murat'ın eve dönme vakti gelmiştir. Köyde çok iyi arkadaşlar edinen Murat gideceği için üzülür. Başta Haydar olmak üzere Veysel Amca ve ailesi de Murat'ın gitmesine üzülürler. Yola çıkmadan önce Murat herkesle vedalaşır ve gelecek yaz için Veysel Amca ve ailesini şehre davet eder.

Muzaffer İzgü, şehirde yaşayan Murat'ın tatil için gittiği köyde yaşadıklarını mizahi bir dille anlatır. Mizahi anlatımı sağlamak için de ikilemelere, abartılı, ifadeler, benzetmelere, kişileştirmelere, deyimlere, yöresel söyleyişlere yer verir.

Romanda, Türk köylüsünün misafirperverliğine yer verilir. Evlerine misafir olarak gelen Murat'a tüm aile ilgi gösterir, onu memnun etmek için ellerinden geleni yaparlar.

“Fatma Teyze, fenerin ışığını biraz daha açtı. Murat’ ın yüzüne baktı.

–Hoş geldin oğlumuz, dedi.

Sonra kocasına sordu:

–Kim konuğumuz?

–Bizim Hasan’ ın oğlu.

Kadın koştu, Murat’ ın yanaklarından öptü.

–Kurban olsun teyzesi! Dedi.

İçeriye girdiler. Fatma Teyze;

–Karnınız aç mı? diye sordu.

–Aç ya, dedi Veysel Amca.
– Durun size yumurta pişireyim...” (s.15)

“Değirmenin kapısına geldiler. Veli Dede un çuvalını sırtına aldı ve eşeğin üzerine getirdi attı. Sonra çuvalın üzerinden ipi dolayarak bir güzel bağladı.

–Şu çuvalın arkasında kalan yere kim binecek?

Murat;

–Haydar binecek, dedi.

Haydar;

–Olmaz Murat Ağabey, sen bineceksin, dedi.

Veli Dede;

–Konuk dururken ev sahibi mi binermiş? diye konuştu.” (s.53-54)

Romanda, görgü kurallarına da yer verilir.

“Köyde onu (Murat) her gören;

–Hoş geldin, diyordu.

Kim kendisine `Hoş geldin` derse, `Hoş bulduk` diyordu.” (s.26)

Romanda, Veysel Amca’nın köpeği konuşuyormuş gibi gösterilir. Ayrıca, hayvan sevgisi belirgin bir şekilde işlenir. Hayvanların insanlara arkadaş olduğu vurgulanır ve onlara iyi davranılması gerektiği belirtilir.

“(Sarı, Veysel Amca’nın köpeğinin adıdır.)

Sarı, Murat’ın pantolonunu kokladıktan sonra, ona uysal gözlerle baktı, kuyruğunu salladı. Artık öteki köpekler Muratların yanına yaklaşamıyorlardı. Sarı, bir bu yana dönüyor, bir o yana koşuyor, sanki;

–Ne havlıyorsunuz be, bu benim sahibim Veysel Amca, bu da konuğumuz, diyordu.” (s.14)

“Murat;

–Aman, ne çok köpek var burada!

Veysel Amca;

–Her evin bir köpeği vardır, dedi. İstersen sen de bir köpek edinebilirsin. Alır yanına götürürsün. Seni her şeyden korur, bir arkadaş gibi.” (s.12)

“...Fakat bir kezinde eşek Haydar’ a hayli kızdı ve onları tangur tangur tozların içine yuvarlayıverdi.

Haydar, üstünü başını çırpıyor, boyuna;

–`Pis eşek` diyordu.

Murat;

–Ama suç senin Haydar, dedi. Hayvanlara iyi davranmak gerek. Sen boyuna onu kamçılıyorsun!” (s.61)

Romanda, Veysel Amca’nın oğlu Haydar çok uyuduğu için kardeşleri ona lakap takarlar. Ayrıca, Haydar’ın uyku sersemliği ile yaptıkları da okuyucuyu güldürür.

“Meğer içerde bir tane daha varmış ama bu uykucuymuş. Uyuduktan sonra top patlatsan duymazmış. Onun için kardeşleri onun adını Uykucu Haydar koymuşlar.” (s.16)

“Murat çantasını açarak, her birine üçer tane renkli cam bilyelerden verdi. Uykucu Haydar, uyku sersemliğiyle, bunları da yenecek bir şey sanarak ağzına attı.

–Renkli fındık mı bu? dedi.

Daha değil demeye kalmamıştı ki, Haydar çat diye bilyeleri ısırmıştı bile.

–Bu fındığın kabuğu çok sert, yarın taşla kırıp yiyeyim.

Hepsi birden gülüştüler. Veysel Amca;

–Haydar, onlar fındık değil bilye, dedi.” (s.18)

Çocukların, Türkücü hakkındaki yorumları da mizahi nitelik taşır. Ayrıca, kullanılan ikilemeler ve yansıma sözcükler de mizahi anlatıma katkı sağlamıştır.

“Ali, kızgın;

–Senin gibi uykucu mu o? diye bağırdı.

–Ben uykucu muyum ki?

–Uykucusun ya... Unuttun mu uyuyup da eşeğin üzerinden paldır küldür yere yuvarlandığını?

Çocuklar gülüştüler. Haydar:

–‘Suç eşekteydi’ dedi. Ben ona uyurken söyledim, ‘bak’ dedim, ‘ben uyuyorum, sakın beni düşürme’ dedim.

Ömer gülerek;

–Eşek ne anlar konuşmaktan? dedi.

–Niye anlamasın? Çüş deyince duruyor ya.

–İşte eşek o kadarını anlar.

Haydar, bilmiş bilmiş konuştu:

–Bilir, çok bilir, dedi. Türkü de çığırıyor ya?

– Ne türküsü?

– Aaii aaii aaii... demiyor mu?

–O türkü mü? Anırıyor.

–Anırmıyor. Karnı doyunca sevinçten türkü çıkırıyor.” (s. 24)

Deyimler dışında özellikler Haydar’ın eşeğe insani özellikler yüklemesi de okuyucuyu güldürür.

“Haydar:

–Sen bizim eşeğin adını biliyor musun?

–Hayır.

–Bunu ismi Türkücü.

–Neden böyle ad koydunuz?

–Çok türkü çıkarır da ondan.

–Yani anırır?

–Anırır ya. Bir anırmaya başladı mıydı, ortalığı yıkar. Bir de çirkin sesi vardır ki...

–Hani hiç anırmıyor ya.

–Şimdi anırmaz, sen onu geri dönerken gör!

–Neden eve gelirken anırıyor?

–Bu da benim gibi uykucu. Evde gidip karnını doyuracağını, uyuyacağını düşününce sevinçten türkü çıkırmaya başlıyor.

–Hiç duymamıştım böylesini.

–Hele üzerine ağır bir yük vur da gör, nasıl ortalığı yırtar.” (s.28)

“Haydi, Veli Dede, bizim uykucu kızmaya başladı, indirin artık yükü üzerimden, diyor. Şimdi biz indirmezssek, o indirecek, dedi.

Veli Dede, değirmen teknesinin başında başka bir buğday çuvalını tekneye boşaltıyordu.

–Azıcık beklesin, dedi.

–Aaii aaii aaii!..

–Uykum geldi diyor.

–Yok canım, onun karnı acıkmış. Yemini getirdiniz mi?

–Getirdik, torbada.

–Tak torbasını ağzına.

–Bizim eşek rahatını sever Veli Dede, bilmez misin? O öyle sırtında yük varken yem yer mi hiç? Şöyle bir kır sofrasına oturup yemezse dünyada içi rahat etmez.

Murat gülerek;

–Bari yanımıza çatal kaşık alsaydık, dedi.

Niye? Diye sordu Haydar.

–Ee, çok kibar eşek, olur ki çatal kaşık kullanmak ister...” (s.32)

“Eşeğin ipini çözdüler. Eşek, sanki üzerine yük vurulacağını anlamış gibi;

“Aaii aaii aaii” diye anırmaya başladı.

Haydar kızdı:

–Bu Türkücü de istiyor ki, üstüne hiç yük binmesin. Oh ne iyi!..

“Aaii aaii aaii...”

–Sus sus!
 “Aaii aaii aaii...”
 –Galiba türkü çığıırma saati başladı bizimkinin.” (s.53)

Haydar, Türkücü’den bir insanmışçasına küser.

“O sırada eşek anırmaya başladı:
 –Bak ne diyor Haydar, benimle barışsın diyor. Gelsin binsin diyor.
 –Binmeyeceğim.
 Murat;
 –Gelin sizi barıştırayım, dedi.
 –Barışmam.
 –Gel gel, bak eşek başını sallıyor.
 –Ama söz versin bir daha beni düşürmeyeceğine.
 –Sen de söz ver bakalım bir daha ona kamçıyla vurmayacağına.” (s.62)

Murat, bulunduğu köye has olan deyimleri bilmediğinden Haydar’ın söylediklerini yanlış anlar.

“Tee bak, görüyor musun şu sık ağaçlı yeri, işte değirmen onun altında. Değirmenin kocaman taşı var. Hem biz şimdi buğdayı değirmene koyduk mu, iner çayda cip cip yaparız, dedi.
 –Ne yaparız?
 –Yıkanırız...
 –Hı, anladım.” (s.27)

Haydar da şehre has kelimeleri bilmediği için Murat’ı yanlış anlar, bu yanlış anlaşılımlar da okuyucuyu güldürür.

(Amuda kalkmak yerine köyde `tombalak atmak` ifadesi kullanılır. Haydar da yemekten hemen sonra tombalak atayım diyerek başının üzerine dikilir.)

“Kafası çok kocaman, karnı çok dolu olduğu için Haydar, bir patates çuvalı gibi tepesinin üzerine dikildi ve kaldı.
 Veli Dede kasıklarını tuta tuta gülüyor, arada bir dizlerine vuruyordu. Murat da gülmeye başlamıştı. Ama, Haydar’ın o durumda daha fazla kalmasına gönlü razı olmayarak, gitti, bacaklarını öne doğru çekti.

–Güzel amuda kalkıyorsun Haydar, dedi.
 Haydar gözlerini iri iri açarak;
 –Nerde armut? diye sordu.
 –Ne armudu?
 –Sen armut demedin mi?
 –Yoo, güzel amuda kalkıyorsun dedim. Senin bu duruşuna amuda kalkmak derler.” (s.42)

Haydar, uykucu olduğu kadar iştahlıdır da. Aynı zamanda Haydar’ın kafası gövdesine göre büyüktür. Veli Dede de bu sebeplerle Haydar’ la şakalaşır. Yine burada da mizahi anlatımı sağlamak için deyimlerden ve benzetmelerden faydalanılır.

“Haydar:
 –Murat Ağabeylerin orada yemek satan dükkânlar varmış, diyordu.
 Murat düzeltti:
 –Dükkân değil, lokanta.
 –İşte bu lokanta denilen yerde birçok yemek olurmuş Veli Dede, insan istediğini yermiş. Ah beni oraya bir götürseler.
 Veli Dede gülererek;
 –O zaman kimseye bir lokma bırakmaz, koca lokantanın yemeklerini siler süpürürdün, dedi.
 Veli Dede yemekten kalkmıştı ama, Haydar hâlâ yiyordu.
 Veli Dede;
 –Haydar sonra patlarsın, dedi. Patladığın bir şey değil, bizim değirmeni de havaya uçurursun.
 Haydar saf saf sordu:
 –Neden?
 –Bomba oldun da ondan.” (s.38)

“Veli Dede;
 –Bu denli çok yediğine göre şöyle küp gibi olsan ya? dedi.
 Haydar gülererek;
 –Ben kafamdan şişmanlıyorum Veli Dede, dedi.
 –Doğru... Baksana şu kafana. Bizim tarla kabağından büyük.
 –Ama onun içi akıl dolu. Ben, yedikçe akıllanıyorum Veli Dede.
 –Doğru doğru... Baksana, akıldan kafanı taşıyamıyorsun.” (s.40)

Romanda, Haydar’ın oburluğu herkesi güldürür. Eşek yarışından sonra yapılan şenliklerde Haydar yine yemek yemeyi abartır.

“O gün köyde büyük şenlikler yapıldı. Topluca Yeşildağ’ın eteklerine gidildi. Kazan kazan bulgur pilavları pişti. Bu arada köylüler konuklar için bir koç kesmişlerdi. Haydar o gün üç sahan pilav yedi.” (s.68)

Romanda mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için abartılı ifadeler de yer verilir.

“Haydar;

–Bilirim ya. Daha neler bilirim ben neler... Öyle güzel tombalak atmasını bilirim ki.

–Aman sakın ha, dedi Veli Dede. Şimdi bu şiş karınla bir de tombalak atmaya kalkarsan o zaman değirmeni değil, belki bu koruyu da havaya uçurursun.” (s.42)

“Haydar;

–Bu iki kaya arası çok tehlikelidir ağabey, dedi. Orada öyle bir akıntı var ki, mandayı bile sürükler.” (s.43)

“Biraz daha yürüdüler. Öyle bağıırıyordu ki eşek, her tarafı yıkıyordu. Bir ara tarlalarda yayılan eşeklerin arasından geçtiler. Türkücü’ nüñ anırdığını gören öteki eşekler de anırmaya başladılar.

“Aaii aaii aaii...”

Eşek korusu var gücüyle çınlatıyordu ortalığı...” (s.56)

Mizahi anlatımı sağlamak için benzetmeler kullanılır.

“Kimi çocuğun elinde kalem, kiminde çöp parçası, kâğıtlara, yerlere yazı yazıyorlardı.

Dersini bilmeyen oldu muydu, Haydar çok kızıyor;

–Aman sen de ne toprak kafalısın, diyordu.” (s.58)

“Türkücü yanındaki eşeği de geçti. Artık Haydar en öndeydi. Zaten yarışın bittiği yere de gelmişlerdi.

Köylüler;

‘Yaşasın Türkücü, uçtu da geldi sanki` diyorlardı.” (s.66)

Okuma yazmayı doğru dürüst bilmeyen Haydar’ın yazı yazma çalışmaları da güldürücüdür.

“Ama kendi, daha doğru düriüst adını bile yazamıyordu. Haydar yazacağına bazen “Havyar” yazıyor, bazen de “Havlar” yazıyordu. Çocuklara;

–Bakın ben nasıl yazıyorum, diyordu.

Çocuklar gülüyorlar;

–Havlar yazmışsın, diyorlardı.” (s.60)

Daha önce hiç deniz görmeyen Haydar ile Murat arasında geçen diyalog da mizahi özellik taşıyor.

“Murat:

–Sen de gelecek yaz bize gel, ben de sana oraları gezdireyim.

İstersen denizde de yüzeriz. Hem denizin suyu bunun gibi tatlı olmaz.

–Nasıl olur?

–Tuzlu olur.

–Kim atmış tuzu içine?

–Hiç kimse, kendi kendinden tuzlu.

–Yok ağabey, vardır onu tuzlayan ama sen görmemişsin.” (s 44)

Romanda, halk edebiyatımızın ve dünya edebiyatında çocuklar için verilmiş önemli eserlerin de adı geçer.

“...Murat geleli Haydar’ a bir şey olmuştu. Murat’ la birlikte gidebilmek için erkenden kalkıyor, sığırın yanı sıra uykulu gözlerle otlağa gidiyordu. Murat’ın anlattığı kent öykülerine, bir de Dede Korkut’ a bayılıyordu.

Otlağa gittikleri zaman sığırları yayılmaya bırakıyorlar, kendileri yaşlı çınar ağacının yanına çekilerek;

–Anlat Murat Ağabey, diyorlardı.

Murat da onlara, Nasrettin Hoca fıkralarını, Küçük Prens’ i, Robenson’u anlatıyordu. En çok Nasrettin Hoca’nın düşündüren fıkralarını seviyorlardı.” (s.57)

İzgü, eserlerinde çocuklara güzel davranışları kahramanların davranışları ile gösterir. Böylece okuyucunun kahramana öykünerek güzel davranışlar kazanmasını hedefler. Romanda paylaşmanın güzelliği üzerinde de durur.

“Haydar’ a o günün armağanı olarak çilli bir horoz verildi.

Haydar, bu çilli horozu hemen oracıkta Murat’ a uzattı:

–Senin olsun, dedi.” (s.66)

Başkalarına gösteriş olsun diye tehlikeli hareketler yapmanın doğuracağı kötü sonuçlar üzerinde durulur. Ve bunun yanlış bir davranış olduğu belirtilir.

Haydar, Murat' a gösteriş olsun diye yüzerek uzaklaşır. Ama daha sonra boğulma tehlikesi geçirir. Murat yüzme bildiği için Haydar' ı kurtarır. Haydar bu yanlış davranışı ile hem kendinin hem de Murat' ın hayatını tehlikeye atar.

“Murat;

–Kurtulduk, dedi.

–Beni sen kurtardın ağabey, dedi fısıltıyla Haydar.

–Niçin o tarafa gittin?

–Sana gösteriş yapayım dedimdi.” (s.50)

Romanda çalışmanın insanı başarıya götüreceği vurgulanır. Haydar ve Murat eşek yarışına günler öncesinden iyi bir şekilde hazırlanırlar. Sonuçta da emeklerinin karşılığını yarışta birinci gelerek alırlar.

“Veysel Amca;

–Şaştım doğrusu bizim eşeğin birinci gelmesine, dedi.

Ömer;

–Ühü, Haydar' la Murat onu öyle hazırladılar ki... dedi.” (s.68)

İzgü, bu romanında mizahi unsurlar aracılığıyla okuyucuya birtakım örnek davranışları da kazandırmaya çalışır. Yardımlaşma, dostluk, misafirperverlik gibi unutulmaya yüz tutmuş değerleri hatırlatır. Ayrıca, Murat ve köydeki çocukların arkadaşlığı ve iletişimleriyle köylü ve şehirli ayrımını da ortadan kaldırır. Tüm bu eğitsel unsurları eğlenceli bir üslupla okuyucuya iletir.

1.2.8. Uzak Dolmuşu Kalkıyor

Romanda, Deniz ve arkadaşlarının uzak aracıda yaşadıkları macera anlatılır. Denizlerin yaşadığı mahallede Necati adında bir berber yaşar. Bu berberin tek hayali bir uzak aracı yapmaktır. Berber Necati'nin dedesi ve babası da geçmişte uçmak için birçok denemede bulunmuşlardır. Bu hayallerinden ötürü mahalleye alay konusu olmuşlardır. Başta, Deniz'in babaannesini olmak üzere kimse Berber

Necati'nin uzay aracı yapacağına inanmaz. Ancak, Berber Necati hayalini gerçekleştirmek için yılmadan çalışır. Berber Necati'ye inanan ve güvenen sadece mahalledeki çocuklardır. Bir gün Berber Necati, Deniz ve arkadaşları ile Deniz'in babaannesi Berber Necati'nin uzay aracı "Uçuşböceği" ile uzay yolculuğuna çıkarlar. Kısa bir süre sonra araçlarının başka bir gezegendekiler tarafından kaçırıldığı anlaşılır. Uçak yolculuğu babaanne sayesinde eğlenceli geçer. Sonunda, 999 adlı gezegene iniş yaparlar. Gezegende ilginç olaylar yaşayan çocuklar, burada yeni arkadaşlar edinirler. Deniz'in babaannesi sayesinde uzay yolculukları eğlenceli bir şekilde geçen çocuklar Dünya'ya geri dönmek üzere uzay aracına binerler. Gözlerini açan Deniz kendisini evde babaannesi ve annesinin yanında bulur. Aslında yaşananların hepsi Deniz'in ateşler içinde yatarken gördüğü bir rüyadır.

Muzaffer İzgü, bu eserinde ilginç özellikleri olan, çocukların dikkatini uyanık tutacak karakterlere ve bu karakterler etrafında gelişen olaylara yer verir. Eserin kahramanlarından Berber Necati, babası ve dedesi hepsi de toplumda benzerlerine zor rastlanacak, ilginç uğraşları olan "komik" kişilerdir. Yazarın anlatımı yine eğlenceli ve sürükleyicidir.

Mahallelinin Berber Necati hakkında düşündükleri ve yaptıkları yorumlar mizahî nitelik taşır.

"Hayır, büyükleri de tıraş ederdi. Ama büyükler onun dükkânında fazla oturmazlardı. Bir an önce tıraşlarının bitmesini, Necati' nin çenesinden kurtulmayı isterlerdi." (s. 7)

"Aman aman, bırakın şu Berber Necati' yi, ne yapacağı var, ne edeceği var, palavrasından başka." (s. 7)

İzgü, eserlerinin birçoğunda halk kültürü ürünlerine yer verir. İncelediğimiz bu romanda mizahî anlatımı sağlamak amacıyla tekerlemelere yer vermiştir.

(Muhittin Dede, Berber Necati'nin uçma sevdalı dedesidir.)

“Ah Muhittin Dede vah Muhittin Dede. Sen berber değil misin? Berber dediğin bir berber, bire birader, gel bir berber dükkânı açalım beraber... Aman aman o da nesi, tekerlemeye gitti dilim, oysa şekerlemeye gitti dilim...” (s. 8)

Muhittin Dede’nin başından geçen olaylar da mizahî bir üslupla anlatılır.

Mizahi anlatımı sağlamak için benzetmeler, deyimler, yansıma sözcükler ve pekiştirme sıfatları kullanılmıştır.

“...Eee, adam berberdir, uyuyacak gibi olur, önünde kelle görür, ense görür, makas görür, ustura görür değil mi? Yo bunların hiçbirini görmezmiş Muhittin Dede. Berberin düşü enseler olmalı, bıyıklar olmalı, kulağın ardındaki saçlar olmalı değil mi? Hayır. Muhittin Dede hep uçmayı düşünürmüş. Kuş gibi uçmayı.” (s. 8)

“Kaç kez evinde yattığı kerevetten düşmüş de karısı onu kaldırmış; “Ay gene mi uçuyordun herif?” diye.

“Hu”, demiş Muhittin Dede, “uçuyordum ayağım meşe ağacına takıldı.”

Muhittin Dede, böyle deyince karısı kızarmış:

–Sen meşe ağacına takılmadın, bana takıldın.

Mosmor olmuş gözünü, yanağını gösterirmiş. Kadıncağz kocasıyla birlikte yatmaz, onun yanında yatarmış, hemen kerevetin dibinde. Muhittin Dede gece düşünde uçarken yerde yatan kadıncağzın üzerine küp gibi düşermiş.” (s. 9)

“...Muhittin Dede de başlarmış koşmaya, ama gözü hep havada, kuşta. Onun için önünü görmez, ya bir çukura düşer kafayı gözü patlatırmış, ya da bir keseğe çarpar alın kabağını davul gibi şişirmiştir.” (s. 10)

“Nine, bedduanın biri bin kuruş, söylenir de söylenirmiş:

–İnşallah gerçekten buhar olur uçarsın, inşallah bu kez kolun kanadın kırılır da bir torba kemik olursun, inşallah bu kez burnuna dek yere çakılırsın da, çivi çeker gibi kafanı çeker koparırlar.” (s. 10)

“...Geçen kez, kartal kanadıyla uçmuş, ama kanat mı küçük gelmiş, yoksa kendisi mi ağır gelmiş, kanadın biri yapışmış karnına, ondan sonra cumburlop daha iki metre uçmadan düşüvermiş on metreden aşağıya.

Ama ah ah ah... Nine diyormuş ki:

“–Bu herifte bir şey var, yüz metreden de düşse bir şey olmaz. Kedi bu Muhittin. Nereden düşerse düşsün dört ayağının üzerine düşüyor.” Oysa ki Muhittin Dede son kez çok kötü düşmüş, kulağının biri yırtılmış, burnunun ucundan küçük bir parça kopmuş, ayakkabısı da

ağına girmiş. Nasıl mı girmiş? Çünkü ayakkabı Muhittin Dede' den önce düşmüş, Muhittin Dede de tam ayakkabının üzerine düşmüş. Koca postanın önü Muhittin Dede nin ağına girmiş. Ama ölmemiş.” (s. 11)

“Ama Muhittin Dede uçmuyormuş. Her deneyden sonra vücudundan küçük küçük parçaları yitiriyormuş. Daha önceki uçuş denemesinde de sol kulağının memesiyle küçük parmağının en küçük bükümünü kopmuş.

Muhittin Dede bu kez leylek gibi uçacaktı. Çünkü onun kanatlarını örnek almış. Örnek aldığı kuşlar mı? Ühüüü, serçe, kumru, sülün, ördek, kaz, tavuk. Evet, tavuk kanadını örnek almış. Karısı çok söylemiş;

–Yahu adam tavuk kanadıyla uçamazsın, diye, ama Muhittin Dede dinlememiş ki. Tavuk kanatlarına öykünerek yaptığı kanatlarla kendini kaldırıp damdan aşağı atmış, uçağına dosdoğru tavuk kümesinin üzerine düşmüş. Horoz bile bu insan kılığındaki kocaman tavuktan korkmuş kaçmış. Yok canım pek fazla bir şey olmamış, sağ ayağının küçük parmağı kümesin tahtasının içine girmiş, kopmuş, fırsat bu fırsattır diyen bir tavuk da o parçayı kapmış. N’olur n’olmaz yapıştırırız yerine diye nine tavuğun ardına düşmüş ama tavuk lüp diye yutmuş muhittin Dede’nin sağ ayağının ufak parmağını.” (s.13)

“ Haaa, berber Necati’ nin dedesi leylek kanadıyla uçabilmiş mi? Ah canım, kanatları gerçekten leylek kanadına benzetmek için karaya ve beyaza boyamış. Yine o kara çuhadan yapılmış giysisini giymiş. Kara çuha giyiyormuş ki, havada kuşlar kendisini gerçek kuş sansınlar, “Bu da ne?” diye galamasınlar diye.” (s. 14)

“Allah... Havadan kocaman bir kuş düşüyor. Muhittin Dede taklalar ata ata düşüyor.

Tulumbacılar yetişiyorlar ama, bez yırtılıyor. Olsun. Muhittin Dede bezin altına düşüyor.

Yüzükoyun...

Tulumbacılar bir kaldırıyorlar ki Muhittin Dede’nin ağı burnu dümdüz. Hımhum hımhum konuşuyor Muhittin Dede:

–Imma uçtum ha, imma uçtum ha!” (s. 19)

Mizahî anlatımı sağlamak amacıyla abartılı ifadeler de yer verilmiştir.

“...(Muhittin Dede) Tavuk kanatlarına öykünerek yaptığı kanatlarla kendini kaldırıp damdan aşağı atmış, uçağına dosdoğru tavuk kümesinin üzerine düşmüş. Horoz bile bu insan kılığındaki kocaman tavuktan korkmuş kaçmış” (s. 13)

Berber Necati'nin babası Bayram Usta da uçma sevdalıdır. Bunun için de bir uçak yapmaya karar verir. Romanda, mahalleli Bayram Usta' nın bu fikirleri ile alay eder.

“...Yoksa Bayram Ustamız tıraş etmekten, sakal kazımdan yoruldu da, bir makine mi icat ediyor. Yani efendim tıraş olacak insan bu makinenin içine girecek, oturacak. Bayram Ustamız makinenin kapısını kapatacak, dışındaki bir düğmeye basacak, hop içerdekinin sakal tıraşı olacak, bir düğmeye daha basacak hop içerdekinin saç tıraşı olacak, aman aman kapı açıldığında içerden cascavlak tıraş olmuş parıl parıl parlayan biri çıkacak.” (s. 23)

“...Bütün sokak yardım ediyordu, ilerdeki boş yere götürmek için kaktırıyorlardı. Ama herkes bir şeyler söylüyordu.

–Bu kez de uçmayacak...

–Nah uçarsa ben de ne olayım.

–Canım belki uçar.

–Hiç uçar mı canım, baksana on kişi kaktırıyoruz, yerinden kalkmıyor, Bayram Usta bunu bacak gücüyle mi uçuracak?” (s. 29)

Yazar, burada da mizahi anlatımı sağlamak için benzetmelerden faydalanır.

“Hiç yılmıyormuş Bayram Usta. Asıl önemlisi, yere çakılan uçakta sağlam bir şey kalmıyormuş. Tekerlekler yamyassı oluyormuş, kanatlar çıtır çıtır kırılıyormuş, aygıtın burnu, yetmişlik dedeler gibi kırış kırış oluyormuş. Bir denemeden sonra, onca emek onca parayla yaptığı aygıtı paramparça oluyor, hiçbir işe yaramıyormuş.” (s. 25)

“Aman aman bir uyumuşum bir uyumuşum, ayol niçin uyandırmadınız beni, uykudan tuluk gibi şişmişim.” (s. 100)

Romanın en eğlenceli kişiliği olan babaannenin Berber Necati, babası ve dedesi hakkındaki yorumları da mizahi nitelik taşır.

“-O kör olasıca Necati çocukların kafasını karıştırıyor, yıllardır ne dedesi uçabilmiş, ne de babası...

–Yooo babaanne, babası uçmuş...

–Elli metre, sen o tahta uçağı diyorsun değil mi? Tahta uçak çakıldı, gövdesi kanadı kazık oldu da battı o Bayram denen akılsızın her yerine. Günlerce evde yattı, sokağa çıkamadı...” (s. 31)

“–Onca masrafla yaptığı bundan önceki Eşekarısı n’ oldu ha? Hep böcek adı koyuyor yaptığı uydurukların adını, sanki uçacakmış gibi.
 –Babaanne o yaptığı Eşekarısı bir yanlışlık sonucu uçmamış.
 –Yerin dibine gitti o yerin dibine. Uçacağına yerin dibine gitti.”
 (s. 32)

Çocuklarla birlikte Necat Amca’nın uzay aracına babaanne de biner. Burada da Berber Necati ile alay etmeye devam eder. Yazar burada da mizahi anlatımı sağlamak için benzetmeleri, ikilemeleri, yansıma sözcükleri, deyimleri ve ünlemleri kullanır. Ayrıca, babaannenin Necati’ye ettiği beddualar da okuyucuyu güldürür.

“...Babaannem dizlerine vura vura gülüyor berber dükkânının arka kapısında.
 –Uçacak ha bu uçacak ha?..
 Babaannem Uçuşböceği’ ne yaklaştı.
 –Necati, berber Necati, diye bağırdı. Şunun kapısını aç da, ben de geleyim bari, göreyim içini, ne uyduruk şeyler koymuşsun içine bir bakayım.
 Necati Amca bir düğmeye bastı, kapı açıldı. Ben, içerden merdiven uzattım. Babaannem;
 ‘Ah uh aman dizlerim’ diyerek dört basamak merdiveni çıktı. Kapıda durdu, baktı baktı, sonra;
 –Ah Necati ah, doldurmuşsun içine ne bulmuşsan, teller, kapaklar, kollar, lambalar. Bununla uğraşacağına bir güzel saç sakal tıraşı yapsan, bunca çocuğu başına toplamasan olmuyor mu?” (s. 37)

“Ay n’ olur bir gün gel de şu bizim evin salon kapısına bir bakıver Necati, çatır çatır ediyor da bir türlü kapanmıyor... Şuna bak şuna.
 Babaannemin şuna bak dediği Necati Amca’ydı.
 –Baş şoför gibi geçmiş kurulmuş oraya.
 –Babaanne şoför olmaz uzay aracında, kaptan olur. Necati Amca kaptan.
 –Ne kaptan ya. Maşallah çocuk olmuş da o sizinle oynuyor. Necati Necati, yaşına başına bak, çocuk musun sen, bunca çocuğu başına toplamış uzaycılık oynuyorsun.” (s. 39)

“–Amanın n’ oluyor? dedi babaannem.
 Uçuşböceği sarsılıyordu.
 Yoksa uçuyor muyuz?
 –Amanın Necati, beni havalara mı uçuruyorsun gözü kör olasıca. Babaannem durmadan böyle bağıırıyordu, hem de ciyak ciyak:
 –Durdur ineceğim, çabuk durdur şunu ineceğim... Freni yok mu bunun, bassana frenine ayol akılsız Necatiii...” (s. 40)

“Ay çocuklar şuna yaşa diye bağırmayın, diyordu babaannem. Bu adam ne yaptığını bilmiyor, ay vallahi deli bu adam... Aman aman bindik alamete gidiyoruz kıyamete, bindik alamete gidiyoruz kıyamete. Bizi nereye götürdüğünü biliyor musun Necati?” (s. 41-42)

“İlgın:

–Kaptan izin vermeden yerinden kalkmamalısın Halime Teyze.

–Aa aa daha dünün berberi Necati ne zaman kaptan olmuş?.. Necati bak sana söylüyorum, şunun neydi o şeyini büküver, haa şeyini, vitesini, geri vitesine tak ve bizi yere indir, yoksa karışmam avazım çıktığı kadar bağırır mahalleyi başına toplarım.” (s. 42)

“Ayol ikide bir şuna kaptan demeyin adam şişiyor. Baksanıza koltuğa sığmıyor. O başına geçirdiği şey de ne?” (s. 44)

–A gözü kör olasıca Necati, şimdi bunca çocuk ne yiyecek ne içecek?

–Düşünülmüştür, dedi kaptan. Hem de çok önceden düşünülmüştür. Hepimize yetecek kadar haplarımız vardır.

–Ben ne diyorum, sen ne diyorsun kaptan delisi Necati, biz hasta mıyız, ne yapalım hapi?

‘Babaanne’ dedim, ‘onlar yiyecek hapi.’

–A çocuk sen onun sözüne inanıyor musun, hiç peynirin, ekmeğin, yumurtanın yerini tutar mı hap? Sor bakalım kaptanına, cacık hapi da var mıymış bari, bol sarımsaklı.” (s. 48)

–Biraz ılık ama, artık idare edin, dedi kaptan. Temiz bir sudur. Bir hap içildiğinde altı saat hiç susamazsınız.

Babaannem hapi ağzına attıktan sonra;

–Of of bu adam bize hapi yutturdu çocuklar, dedi. Ne yaptığını bilmiyor, bizi nereye götürdüğünü bilmiyor, durun en iyisi ben size bir masal anlatayım.

–Yoo, diye bağırdı arkadaşlarım. Halime Teyzeciğim hiç masal dinleyecek zaman değil.

–İyi ama ben sıkılmaya başladım, masal anlatmadan duramam ki. Necati kör olası, senin bu Uçuşböceği’nin televizyonu da mı yok? Ayol o dizinin en heyecanlı bölümü bu gece yayımlanacaktı, ben sana ne diyeyim Necati. İnşallah o berber usturan bir gün burnunu böyle cup diye koparır da burunsuz kalır hım hım olursun.” (s. 50)

“Alkışlar arasında babaannem Uçuşböceği’ nin mutfak görevlisi olarak seçildi. Seçilir seçilmez de;

–Kaptan kaptan, bir kasabın önünde dur da oradan bir kilo kıyma alıp bu çocuklara bir güzel kimyonlu köfte yapayım, dedi.

...

Kaptan görevlileri toplantıya çağırdı.

“Hıh” dedi babaannem, sanki ortada tencere tabak var, ocak, mutfak varmış gibi bizi toplantıya çağırıyor, şaşayım şu adamın aklına, bizi gökyüzünde kurda kuşa yem edecek.” (s. 52-53)

Romanda, çocuklara doğru beslenme konusunda bilgiler verilir. Ayrıca, önerilen ve adı geçen yemek isimlerinin hepsi de sağlığa faydalı olan yiyeceklerden yapılır. Çocuklar ev yemeği yemeye özendirilir.

“...Yok canım sebze çorbası sebze, hapı dağıtayım. Akşam yemeğinde sebze iyidir, hafif olur, mide çabuk öğütür.” (s. 56)

Romanda adı geçen yemekler ve yiyecekler:

“Kimyonlu köfte, cacık, cevizli tereyağlı tavuk kızartması, pırasa, sigara böreği, bezelyeli çorba, taskebabi, taze fasulye, peynir, ekmek, yumurta.”

Babaanne Necati ve mutfağı ile de alay eder. Ancak bu alay karşısındakini küçük düşürecek nitelikte değildir. Sadece eğlenceli bir hava yaratır.

“Amanın da amanın, mutfağa da amanın, ne kokular bin maşallah, bezelyeli çorba kokusu, oh mis gibi taskebabi kokusu, aman ya şu kokusu her yanı kaplamış naneli cacık?” (s. 57)

“Babaannem hap dağıtıyordu. Herkese bir sebze hapı, bir vitamin hapı, bir de su hapı veriyordu.

–Necati, bu hapları da nereden buldun? diye söyleniyordu. Bunların yerine şu dolaba elmalar, portakallar, muzlar koysan olmaz mıydı?” (s. 67)

Yazar, okuyucunun dikkatini çekecek bir kurgulama yapar. Uçuşböceği'nin ve içindekilerin başka bir gezegen tarafından kaçırıldığı anlaşılır. Burada babaannenin davranışları ve söyledikleri okuyucuyu güldürür.

“Biraz sonra Fatoş' un sesi duyuldu:

–Kaptan yardımcının konuşuyor arkadaşlar...

Fatoş' un sesi titriyordu.

–Uçuşböceği'nin zoraki konukları, üzülerek söyleyeyim ki, bir başka gezegen tarafından kaçırılmış bulunuyoruz...

Ufak uzay aracının içini çılgınlıklar kapladı.

En çok da babaannem bağırtıyordu:

–Polise haber verelim, polise haber verelim, diye.” (s. 58)

“Çocuklar burada yarın öbür gün yok, Kimbilir belki de dünyada hepimizin resmini gazeteler televizyonlar yayımladılar bile. En başta da şu kocakafa Necati’nin... Nereden bilecekler başka bir gezegen tarafından kaçırıldığımızı. Ayol ben bile inanamıyorum. Niye bizi kaçırsınlar ki? Kaçırıp da ne yapacaklar? Neyimizi alacaklar?.. Aaa yoksa fidye mi isteyecekler?” (s. 59)

Babaanne, onları kaçırdığına inandığı diğer gezegendekiler ile de konuşmaya çalışır.

“Eyyyy gözleri pırtlak, boyu cüceler, hangi gezegendensiniz bilmiyorum ama, haydi bakalım, biz öyle zoraki konukluk falan istemiyoruz, şu aygıtı çevirin geriye, hepimiz evimize yurdumuza gidelim. Burası benim romatizmalarıma da iyi gelmedi, bacağıma bir ağrı girdi, bir an önce bizi geri gönderin de sobamın başına geçeyim, bacaklarımı ovuşturayım, romatizma haplarımı içeyim.” (s. 60)

Uçuşböceği’nin içindekiler öleceklerini düşünürler. Babaannenin tepkisi yine çok komik olur.

“Ne yani? Ben artık öteki torunlarımı göremeyecek miyim? Sardunyama su veremeyecek miyim?

Koltuğunun kolunu çevirdi, kaptanın yanına yaklaştı, Necati Amca’ yı dürttü:

– “Haydi” dedi, konuş. İfade bir kaptanınız konuşuyor, kaptanınız konuşuyor diye konuşuyordun. Konuşsana haydi berber kaptan.

Babaannem bir süre bekledi, sordu:

–Dilini mi yuttun kaptan? Konuşsana haydi.” (s. 68)

Uçuşböceği’nin fren sistemi çalışmaya başlar. Necati ile babaannenin arasında geçen diyalog da okuyucuyu güldürür.

“Babaannemin sesini duydum:

–Berber Necatii, önünde yanıp sönen mor ışıklar da ne?

–Fren sistemi çalışıyor Halimanım.

–Ne dedin Necati, yani freni tutturacak mısın? Eh şimdi ben kalkıp oynarım.

Kaptanımız konusu:

–Halimanım Halimanım, uzay aracının içinde göbek atılmaz Halimanım.” (s. 74)

“Hepimiz seviniyorduk.

–Kaptanınız konuşuyor...

Babaannem;

–Hıh, dedi. Artık konuşur. Az önce sesi soluğu çıkmıyor, boyuna hamamın göbek taşıdaymış gibi terliyordu...Eee ne diyorsun bakalım kaptanımız, konuş konuş!..” (s. 74-75)

Kaçırıldıkları gezegene indiklerinde babaannenin yaptığı yorumlar da güldürücüdür.

“Kaptanımız o düğmeye bastı. Uçuşböceği iki yana birkaç kez sallandı, hacıyatmaz gibi, uzun sallanmalardan sonra durdu, oturdu.

Aaa a indik mi?

–Biz açın demeden kapınızı açmayınız, biz açın demeden kapınızı açmayınız...

–Aman, dedi babaannem. Sanki biz gerizekâlıymışız gibi her şeyi iki kez söylüyorlar. Anladık işte, bizi bando muzıkayla karşılayacaksınız, amma bandocular alana gelmekte geciktiler, onun için bizi bekletiyorsunuz... Hiiiş deyin ki çocuklar, bu yaşlı hanım var ya, bizim kraliçemiz deyin. Canım belki kraliçeye yüzükler müzükler hediye ederler de...

Necati Amca çok yorgundu. Gözünden uyku akıyordu. Bıraksalar hemen uyuyacaktı.

İyi de daha ne bekliyorduk? Niçin bekliyorduk?

Babaannem sıkıldı:

–Bunlar gümrük memuruyla pasaport polisini bekliyorlar galiba. Hepimiz buraya pasaportsuz geldik, şimdi n’olcak?

–Babaanneciğim burası Almanya mı?” (s. 79-80)

Bu gezegende, yorgunluklarını alsın diye hepsinin üzerine bir alet tutarlar. Tabii babaannenin de:

“Bunlar bu işi çok iyi biliyorlar, şuraya gelmişken, şu romatizmalarımı bir iyi etsinler de dünyaya romatizmasız döneyim...” (s. 82)

Babaannenin gezegende de istekleri bitmez. İstekleri o şartlarda temin edilmesi ise imkânsızdır.

“ `Ayrı ayrı` diyordu, `yahu şunlara söyleyin bir soğuk ayrı versinler bize, dilim damağım kurudu. Ne biçim konuk ağırlamak bu...” (s. 85)

Babaannenin söylenenleri yanlış anlaması da okuyucuyu güldürür.

“Hepimiz duyuyoruz... Bir madeni ses. Kadın sesi mi erkek sesi mi belli değil.

`Uçuçböceği'ndekiler, biraz sonra 999' a ineceksiniz.`
Nee?

Babaannem şaşkın, bağırdı:

–999 mu? Aman burada da mı 900'lü telefonlar var?” (s. 77)

Gezegene inen çocuklar ile gezegendekiler arasında bir kültür çatışması yaşanır. Nesnelere verdikleri isimler ve yükledikleri anlamlar farklıdır. Birbirlerini anlamaya çalışırken yaşadıkları ve babaannenin yorumları oldukça eğlencidir. Ayrıca, romanda misafirperverlik üzerinde de durulur. 999 adlı gezegendekiler dünyalıları çok iyi karşılarlar.

“`Hoş geldiniz` dedi. `Sizi burada bir süre konuk edeceğiz. Şimdi arkadaşlarınızla birlikte aracımıza bineceksiniz.`” (s. 85)

“İki yanımızdaki çocuklarla araçtan indik...

Güzel çiçek bahçeleri... Kokular. Bu yanda gül bahçesi, öteki yanda karanfil bahçesi, ötelere sardunyalılar... Görüyorum, menekşe var, lale var, papatya var, nergis var, ful var, sümbül var, olmayan çiçek yok orada.

`Harika` dedim...`Bizi çiçek bahçesine getirdiniz...`

`Çiçek` dedi esmer kız. `Bunlar ilaç.`

`Anlamadım?` dedim.

`İlaç` diye yineledi sarışın erkek, `biz bunlardan ilaç yaparız.`

`Koklamaz mısınız bunları, birbirinize sunmaz mısınız yaş gününde, önemli günlerde?`

İkisi de birbirlerinin yüzlerine baktılar. Esmer kız saçlarını savura savura koştı gitti, bir gül kopardı geldi, bana uzattı.

`İlaç bu` dedi.

Babaannem dizlerine vuruyordu:

`Vah vah, bunlar hiçbir şey bilmiyorlar. Çiçeğe ilaç diyorlar... Gül bu gül...`” (s. 87)

“Biz dünyalılar, bu çiçeklerin ne güzel çağla bademler, yeşil yeşil sulu erikler olacağını konuşuyorduk.

`Erik yiyor musunuz Gül` diye sordum.

`Yemek, erik?`

`Evet, bu ağacın meyvesi... Biz dünyada erik yeriz.`

`Yo ilaç` dedi Su.

`Amanın` dedi babaannem, `erik de ilaç oldu bunların dilinde. Görsen baksan bunlar şimdi o güzelim domatese de ilaç der yemezler.`

`Domates?` dedi babaannemin yanındaki çocuk, babaannemin kolundan çekti.

`Şimdi bizi domates tarlasına götürecek, ah yanımızda biraz tuz, biraz ekmek olsaydı da banar banar yerdik.`" (s. 93)

"`Ay aya çimene bakın çocuklar` dedi.

Gül, hayır anlamında başını kaldırdı:

`Buğday` dedi. `Dün eki fabrika, bir hafta sonra biçer fabrika, sonra yine fabrika ve ekmek haptı.`

Babaannemin `Amanın` sözcüğü çok ağlamaklı çıktı ağzından.

`Bunlar hapçuu` dedi. `Yemek falan bilmiyorlar, hep hap... Yoksa sen o hapları bunlardan mı öğrendin Necatii? Diye kaptanımıza seslendi.`" (s. 94)

"...Birinizin canı ayran istemiş...

Babaannem;

`Benim benim` diye bağırdı.

`Biz ayranı bilmeyiz` dedi görevli kadın, `ama kaptanınızın tarifi üzerine buyruk verdim, kimya laboratuvarımızda hazırlıyorlar, sanırım birkaç saniye içinde ayranımız basınçlı borulardan geçerek buraya gelir, sizler de afiyetle yutarsınız...`

`Uf` dedi babaannem, `yine yutturacak bunlar bize...`" (s. 96)

Eserin en eğlenceli kahramanı olan babaanne gezegendekilere ilginç sorular sorar.

"Ah benim güzel babaanneciğim, sormasın mı görevli kadına;

`Sizin şimdiki başbakanınız kim, cumhurbaşkanınız kim?` diye.

Görevli kadın bazı bazı gülüyor, yoksa bize mi öyle geliyor.

`Yok öyle bir şey` dedi.

`Peki, sizi kim yönetiyor?` diye kaptanımız sordu.

`Yönetmek` dedi görevli kadın. `Dev beyin yönetir bizi.`

`Amanın` Sami, `devler ülkesine mi geldik yoksa?`" (s. 101-102)

Romanda, Türk Tarihi'ndeki önemli kişilerden de bahsedilir. (Hezarfen Çelebi ve Nasreddin Hoca)

“Canım boş vermiş kanatları. Hiç kanatla olacak şey mi? Kuş uçuyor ama doğa onu ona göre yaratmış. Hayır insan uçmamış değil, Hezarfen Çelebi uçmuş, ama insanların kol kanat gücüyle uçuşması nereye dek? Nereye varır uçarak?..” (s. 20)

*“Nasreddin Hoca’ ya sormuşlar;
`Dünyanın ortası neresi? Diye. O da yanıt vermiş:
`Nah şu benim eşeğimin sağ ön ayağının bastığı yer` demiş.” (s. 26-27)*

Romanda “sevgi” duygusunu da yer verilir; rengi, ırkı ne olursa olsun herkesin hele de küçüklerin sevilmesi gerektiği vurgulanır.

*“Şaşkınlıkla;
`Bunlar da ne?` diye bağırılmışım.
Gül;
`Çocuk` dedi.
`Ne yapıyorlar?` diye sordum.
Su;
`Büyüyorlar` dedi.
`Bir ikisini seveyim, çok sevimliler...`
Gül ve Su, ikisi birden;
`Sevmek?` dediler.
`Evet sevmek, siz sevmez misiniz birbirinizi, hele hele küçükleri?..`
`Ay` diye bağırdı babaannem, `bunlar sevgiyi de bilmiyorlar. Şu zenciye yakalysin biraz seveyim, çok sevimli...`
Babaannem iki yaşındaki zenci çocuğu tutmuş seviyordu, okşuyordu. Su bana sordu:
`O kadın ne yapıyor?`
`Çocuğu seviyor` dedim. ” (s. 90)*

Romanda, üzerinde durulan bir başka duygu da “dostluk” tur. Hangi milletten olursa olsun herkesin dost olduğu vurgulanır.

*“Aslı, Kızılderili kız olan iki arkadaşına sevgi sözcükleriyle dolu bir şarkı söylüyordu. Ötekiler de şarkıyla ilgilendiler. Görevli kadın da. Kızılderili kızlar Aslı’ nun omzuna ellerini atmışlardı. Biraz sonra 999’ lu çocuklarla dünyalılar ellerimizi omuzlarımızda buluşturduk. Babaannem görevli kadının omzuna elini atmıştı.
Necati Amca:
`Aslı, bu dostluk şarkısını 999’ dakilere öğretsene...`*

Ne de çabuk öğrendiler. Birkaç kez söyledikten sonra görevli kadın da aralarında olmak üzere hepimiz bir ağızdan söyledik dostluk şarkısını.” (s. 97-98)

Romanda “barış” ve “demokrasi” kavramları üzerinde de durulur.

“Dev beyin aslında küçük bir portakal ağacı büyüklüğünde, ama çok görevli, çok yönlü. Bütün 999’u o yönetir. Şimdiye dek hiç hata yapmamıştır. Bir kezinde kendi içinde küçücük bir kısa devre olmuş, konuşma aygıtlarından ‘savaş’ sözcüğü çıkmış, ama dev beyin ânında kendi kendini onararak kısa devreyi yok etmiş, ardından konuşma aygıtı, bütün 999’dakilerin bu sözü unutmalarını istemiştir.”

‘Ama bakın unutmamışsınız’ dedi Serdar.

‘Evet’ dedi görevli kadın, ‘unutmadık. Dev beyin isteseydi, bu sözcüğü ânında silerdi beyin kayıtlarımızdan. Ama burada böyle bir şey yoktur, baskı yoktur. Gerçekten biz de çok merak ediyoruz savaş nedir, niçin dev beyin yalnızca bu sözcüğü yasakladı?.. Bakın şimdi sizin dilinizin disketini beynime yüklüyorum, s harfinde savaş var, ama karşılığı boş, dev beyin buna karşılık koymamış. Savaş nedir?’

Babaannem;

‘Şimdi savaş şeydir’ diye söze başlamıştı ki, biz on bir çocuk, hep bir ağızdan bağırarak:

‘Yooo yooo babaanne, yoo yoo Halime Teyze, sakın ha!’

İlgün;

‘Söylemek istemiyoruz’ dedi.

Görevli kadın;

‘Siz bilirsiniz’ dedi, ‘burada baskı yoktur.’” (s. 102-103)

Romanda gezegendeki çocuklar ile dünyalılar ayrılırken birbirlerine hediyeler verirler. Burada okuyucu paylaşmaya ve hediyeleşmeye özendirilir.

“999’lu arkadaşlarımız yanımızda duruyorlar. İpek Hanım Uçuşböceği’nin kapısında bekliyor.

Gül’ ün gözlerine baktım, onu öptüm, sonra Su’ yu öptüm.

‘Sizleri çok sevdim’ dedim.

Cebimde gümüş renkli iki paradan başka bir şey yoktu. Çıkardım, birini Su’ya, birini de Gül’ e verdim.

‘Benden anı olsun’ dedim.

İkisi de bir süre verdiğim anıya baktılar, sonra avuçlarını sımsıkı kapattılar. Beni öptüler...

Bütün arkadaşlarım ceplerini karıştırıyorlardı. Kimi bir silgili kalem uzatıyordu arkadaşına, kimi bir kalemıraş, kimi cikletin içinden çıkan plastik bir balık... Babaannem de çocuk arkadaşlarından ancak

birine anı verebildi. Parmağındaki gümüş yüzüğünü çıkardı, hangisine vereceğini kestiremedi, sonunda iki arkadaşın başına dokundu:

`Ya şundadır ya bunda` diyerek yüzüğü vereceği arkadaşını seçti.

Kıza verdi, ötekine;

`Kusura bakma, üzerimde anılık başka bir şey yok` dedi.” (s. 106)

“Gül, kısa pantolonunun ucundaki kan kırmızısı boncuğu bir anda koparmış avcuma bırakmıştı. Fındık büyüklüğünde bir boncuktu. Ben de onun gibi yaptım, boncuğu avcumda sıktım.” (s. 107)

Romanda üzerinde durulan bir konu da okul sevgisi ve sorumluluk duygusudur. Uzay aracındaki Sami okula gidemediği için üzülür. Deniz de hasta yatağında bile okulu düşünür.

“Sami;

`Tam Akdeniz bölgesini anlatacağım gün okula gitmedim diye öğretmenim bana kızmaz değil mi Halime Teyze?’ diye sordu tekrar.

Babaannem;

`Yoo, kızmaz` dedi.

`Öyle çok çalışmıştım ki Halime Teyze...’” (s. 71)

“Çok şükür ateşi düştü` diyordu.

`Evet düştü, yarın okuluma gideceğim` dedim.

Annem;

`Elbette gideceksin, istersen bir-iki gün daha gitme çocuğum` dedi.

`İyiym anneciğim, hem arkadaşlarımı da çok özledim.’” (s. 110)

Muzaffer İzgü, eserlerinde hayali unsurlara, olağan üstü olaylara yer verse de sonunda okuyucuyu gerçeklerle yüzleştirir. Bu eserinde de olağanüstü bir olay olan uzay yolculuğu ve uzaylılarla yaşananları Deniz’in bir rüyası olarak kurgular. Böylece okuyucunun hayal ile gerçeği ayırt etmesini sağlar.

1.2.9. Duyduk Duymadık Demeyin

Masalda adı geçen padişah aylardır uyuyamaz. Onun bu hali karısını ve çevresindekileri çok üzer. Bu nedenle ülkeye haber salınır, padişahı uyutacak kişilere ödüller vaat edilir. Ancak, kimse padişahı uyutmayı başaramaz. Sonra, bir gün küçük boylu bir adam padişahı uyutabileceğini söyler. Kimse bu adama inanmaz. Ama, adam bir şekilde padişahı uyutmayı başarır. Ancak, uyutmadan önce padişaha şart koşar. Şartına göre, padişah uyurken yerine padişahın kızı Gülçiçek bakacaktır. Padişah mecburen bu şartı kabul eder. Padişahın uyuduğu süre içerisinde, Gülçiçek ve arkadaşı Yağmur, vezir ve saray yönetimine rağmen ülkeyi çok güzel yönetirler. Halkın sesini dinlerler. Sonunda ülkeye demokrasi rejimini getirirler. Eski padişah üç ay sonra uykusundan uyanır, ama sarayda olmadığını fark eder. Ailesi ile birlikte küçük bir evde yaşarlar, karısı yemek pişirir, eski vezir işe gider, hatta padişaha iş bile bulunmuştur. Eski padişah, Gülçiçek ve diğer çocukların okula gittiğini görür. Bu gördüklerine bir türlü inanamaz, bunların bir düş olduğunu düşünür.

Muzaffer İzgü, bu eserin girişinde okuyucuya metnin türü hakkında bilgi verir. Masal türündeki metnin nasıl başladığı, özelliklerinin neler olduğunu eğlenceli bir şekilde açıklar. Sanki, okuyucu ile birlikte masalı yazıyormuş gibi bir anlatım sergiler.

Masal türündeki bu metinde mizahi anlatımı sağlamak için abartılı ifadeler, benzetmeler, ikilemeler, yansıma sözcükler kullanılır.

“Masalda olur, deve öyle bir bağırır ki, “Hey insanlar duyduk duymadık demeyin,” diye, yeri göğü inletir. İnletir de pencerelerdeki saksılar sarsıntıdan insanların kafalarına düşer, kabaklar patlar patır patır. Fare de öyle güzel bir tıraş yapar ki, kafamızın üstünde, saçlarımızın içinde tepine tepine, tıraş mı olduk yoksa kaz gibi mi yolunduk anlayamayız. Bir bakarsız ki fare bizi cascavlak bırakmış, kafa değil sanki pırıl pırıl beton...” (s. 6)

*“Vezir;
`Padişahım yine koyun sayalım,` demiş, `Şimdi yumun gözlerinizi ve saymaya başlayın... Bir, iki, üç, dört, beş...`*

Vezir sayıyormuş, Padişah sayıyormuş, Vezir sayıyormuş, padişah sayıyormuş.

Bin beş yüz... Uyku yok...

İki bin beş yüz... Uyku yok...

Altı bin... Uyku yok...

On bin... Uyku yok..." (s. 18)

"... Odada öyle bir homurtu olmuş ki, dört aslan, yedi aslan o homurtuyu çıkaramaz." (s. 32)

"(Vezir) 'Ah, bir ay sonra bu kızın bozduklarını nasıl düzelteceğiz,' diyor, gözüünün içini bile kaşıyormuş." (s. 5)

"Horultu ki duvarları titretiyor." (s. 74)

Padişahı uyutmak için gelen ufak boylu adamın uyutma tekniği de oldukça ilginçtir.

"Peki ne arıyormuş ufak boylu adam?

Oklava...

A a oklava mı?

Oklava ya, ama bildiğimiz oklavalardan değil, şöyle kısa, ama çok kalın oklava, kalın hamurları açmak için kullanılan, gürge ağacından yapılan... Orayı aramış burayı aramış, sonunda bulmuş ki yığınla... Eline bir ip alıp yoklamaya başlamış.

'Şununla vursam Padişahın kafasına bir hafta uyur.'

'Bununla vursam, on beş gün uyur.'

'Bununla vursam, bir ay uyur.'

'Bununla vursam, iki ay uyur.'

Böyle dedikten sonra:

'En iyisi hepsini de yanıma alayım, Padişah ne denli uyku isterse, ona göre tokmak seçerim,' demiş." (s. 29)

"Ufak boylu adam, un torbasını açmış, içindeki oklavaları, tokmakları takur tukur diye karıştırmış. Bir yandan da düşünüyormuş:

'Şununla vursam kafasına üç gün uyur, bununla vursam bir hafta uyur, eh şununla vursam on gün, bununla vursam üç hafta, en iyisi şu, bununla vursam tastamam bir ay uyur.'

Padişah önce bekliyormuş, ama huzursuzlanıyormuş.

'Ne o, torbadan takur tukur sesler geliyor, ne oluyor?'

Ufak boylu adam;

'Uyku seçiyorum Padişahım,' demiş, 'eeee bir haftalığı var, iki haftalığı var, üç haftalığı var, bir aylığı var...'

Taaaak!..

Padişahın tam ensesine indirmiş tokmağı. Padişahın kafası yana düşüvermiş, gözleri kapanmış, uyuma ki ne uyuma, belki de koma...”
(s. 46)

Öykülerinde olduğu bu masalda da İzgü, mizahi anlatımı sağlamak için benzetmeleri yer verir.

“...Tıraş mı olduk, yoksa kaz gibi mi yolunduk anlayamayız. Bir bakarız ki fare bizi cascavlak bırakmış, kafa değil sanki pırıl pırıl beton...” (s. 6)

“İşte bu padişahın biricik kızı Gülçiçek öyle bir güzelmış, öyle bir güzelmış ki, bir boy varmış, bir huy varmış, gözleri kara üzüm, dudakları al kiraz, yanakları elma, çenesi sarı ayva.” (s. 7)

“Ülkenin yöneticisi uyuyor. Maşallah göbek dağ gibi, ense katmerli kadayıf gibi... Uyusun da büyüün ninni, höpür höpür yesin ninni...” (s. 9)

“İşte bu Padişah giriyormuş yatağa, o yana dönüyormuş danalar gibi;

`Offff.`

Bu yana dönüyormuş, öküzler gibi;

`Püüüüff...`” (s. 10)

“Sırtüstünden yüzükoyuna dönerken, karnındaki şerbetler çağlayanlar gibi şarıl şarıl ses çıkarmışlar; midedeki köfteler, baklavalardan bir yandan bir yana koca kayalar gibi yuvarlanmışlar. Padişah göbeğinin üzerine yatmış. Koca göbek, şişmiş iri bir balon gibi yanlara yayılmış. Yayılmış amma, kuşüzümlü dolmalar, kaz ciğerli pilavlar, akbademli sarığıburmalar isyan etmişler. `Çok sıkıştık Padişah efendi, olmaz,` demişler.” (s. 15)

“Padişah soluk almaya başlamış. Öyle soluk ki, içerde sanki kocaman bir su aygırı varmış gibi, hoooh poooh hoooh pooohhh...” (s. 15-16)

“`Gel Vezirim gel, yine uyuyamadım,` diyormuş Padişah, `Onca yemekler yedim Vezir, onca şerbetler içtim Vezir, yan yattım, yüzükoyun yattım, tortop yumak oldum, yine uyuyamadım.” (s. 18)

“Sonra birbirlerinin yüzüne kavga edecek kediler gibi bakmışlar. Kadın;

`Ne hakla?’ demiş, ‘Kocamın yerine padişah olmak benim hakkımdı.’

‘Yoo,’ demiş Vezir, ‘her zaman kuraldır, padişah bir yere gidince, hastalanınca yerine vezir bakar.’ (s. 37)

Benzetme ile birlikte deyimler de kullanılır.

“Vezir de, Gülçiçek’ in annesi de öyle bir ‘aaaa’ çekmişler ki, sanki dünya yıkılmış da altında kalmışlar gibi...” (s. 49)

“Eski padişahın karısı, kendisini de alkışlasınlar diye balkondan öyle sırtıyormuş ki, pişmiş kelle gibi...”

Eski vezir mi, hemen öğrenmiş Gülçiçek’ in çığırtkanı halkın arasına salarak görevlendirdiğini ve halkın isteklerinin bir bir saptanacağını.

‘Yandık, batır bu ülke batır,’ diyor diyor kaşınıyormuş, hatır hatır, sanki uyuz olmuş, sanki pireler her yanını sarmış gibi...” (s. 56)

“Ama durun, Gülçiçek’ in annesini söylemedik. O da padişahın karısı. Bütün yönetici eşleri gibi, Gülçiçek’ in annesi de her işe burnunu sokarmış.” (s. 8)

Masalda mizahi anlatımı kuvvetlendirmek için diğer unsurlarla birlikte yansıma sözcükler ve ikilemeler de kullanılır.

“Evet masalımız başladı. Ve ilk görüntü, Padişah uyuyor. Horul horul uyuyor, mışıl mışıl uyuyor, bir mışıl, bir horul, bir mışıl, bir horul, bir mışıl... Hoorppuş... Hoorppppuşşş...” (s. 8)

“...Yoksa, siz, ben,o, gün boyu çalıştık çabaladık, okula gittik, ders çalıştık, sonra başımızı yastığımıza koyduğumuzda ne yaparız, cuppadanak uyuruz değil mi?” (s. 9)

İzgü, masalda halk edebiyatı ürünlerine de yer verir. Masalda, bir türlü uyku uyuyamayan koskoca padişaha ninniler söylenmesi de okuyucuyu güldürür.

*“(Karısı)‘Şimdi uyuyacaksınız efendim...
Dandini dandini dasdana
Danalar girdi bostana*

*Kov bostancı danayı
Yemesin lahanayı.`*

...

*`Dandini dandini danalı göbek
Midesi bağırsağı şerbet bebek...`” (s. 16)*

“Karısı başlamış yine, hem elini tutmuş Padişah’ ın , hem de ninni söylemiş:

`Şerbetlerini içti ninni, uykusuzluk geçti ninni...`

`Kocam hemen uyusun ninni, en güzel düşleri görsün ninni...`

Kocaman adam pırpışlanır mı diyeceksiniz, pırpışlanır ya, bir gün değil, iki gün değil, günler, haftalar, aylar, dile kolay, bir türlü uyuyamayan insana ne yapılır, pırpışlanmaz mı? İşte Padişahın karısı, bir yandan ninni söylüyor bir yandan da Padişahın göğsüne pış pış diye vuruyormuş.” (s. 13-14)

Artık uyumak için sabırsızlanan padişahın söyledikleri ve bedduaları da okuyucuyu güldürür.

“Padişah bağırtıyormuş:

`Zehir yesin, zıkkım yesin, son yiyeşi olsun... Elbette son yiyeşi olacak, çünkü beni uyutamazsa, buradan dosdoğru cellada...` diyormuş.” (s. 26)

İzgü, masalda çocukların hoşlandığı uyaklı ifadelerle de yer verir.

*“Çocuklar toplanmışlar çeşme başına,
Su atmışlar üstlerine başlarına,
Bir gülmüşler, bir ıslanmışlar,
Oyun içinde oyun oynamışlar...” (s. 63)*

*“`Hey insanlar duyduk duymadık demeyin,
Bugün evinizde bir şey yemeyin,
Koşun saray kapısına gelin,
Acele etmeyin, sıra olun bekleyin...
Dom dom dom...
Az sonra kazanlar kaynayacak,
Açlar, işsizler tıka basa doycak,
İsteyen avuç avuç cebine de koyacak,
Yetişemeyen bön bön bakacak...
Dom dom dom...
Padişahımız yönetimi bırakıyor bir aylığına,
Gülçiçek çıkıyor padişah tahtına,
Artık bilin ki padişahınız Gülçiçek,
Bundan böyle emirleri o verecek...”*

*Dom dom dom...
 Hey insanlar duyduk duymadık demeyin,
 Koşun koşun saraya gelin,
 Börek yiyin, çörek yiyin...
 Dom dom dom...`” (s. 44)*

Masalda, Gülçiçek, çocukların düşüncelerinin ve isteklerinin öncelikli olduğunu söyler. Böylece, çocukların düşüncelerinin önemsenmesi gerektiği ve her çocuğun başlı başına birey olarak görülmesi gerektiği vurgulanır.

*“...Bu sırada Yağmur’ la Gülçiçek, istekleri okuyorlarmış.
 Gülçiçek;
 `En iyisi biz bu istekleri ikiye ayıralım,` demiş, `Bir yana çocukların isteklerini yazalım, bir yana büyüklerin...`
 `Ama,` demiş Yağmur, `ne diyorsun Gülçiçek, önce çocukları isteklerini yerine getirelim.`
 `Çok güzel,` demiş Gülçiçek.” (s. 67)*

Masalda, padişahlık yönetiminin sona ermesi kendi çıkarlarını etkilediği için buna karşı olanların vezir ile olan pazarlıkları da okuyucuyu güldürür.

*“Sarayın en uç odasında önce askerbaşıyla görüşmüşler.
 Askerbaşı;
 `Aman efendim,` demiş, `ben diinden hazırım, ne demekmiş savaş yok. Savaş olmayınca askerlik olmaz. Kaç yanımız düşmanla çevrili, yani biz o düşmanlarımızla savaşmayacak mıyız? Ama Gülçiçek Sultan, hayır savaşmayacaksınız, diyor.`
 Eski vezir fısıltıyla;
 `Bu gece,` demiş, `geceyarısını biraz geç, ben kapınıza gelip üç kez `demokrasi demokrasi demokrasi` dedim miydi, bilin ki eylem başlamıştır...`
 `Tamam efendim,` demiş Askerbaşı... Sonra geri dönüp eklemiş:
 `O zaman aylıklarımıza biraz zam yaparsınız değil mi efendim?`
 `Hele işi bitirelim, elbette yaparız,` demiş eski vezir.” (s. 80)*

*“Eski vezir fısıltıyla;
 `Bu gece,` demiş, `geceyarısını biraz geç, ben kapınıza gelip üç kez `demokrasi demokrasi demokrasi` dedim miydi, bilin ki eylem başlamıştır...`
 `Tamam efendim,` demiş zaptiyebaşı, ellerini ovuşturmuş, `Oh be, bu gece yarısından sonra yine insanları dövmeye başlayacağım...`
 İki adım yürümüş, geri dönmüş;*

‘Herhalde bu eylemden sonra bizim aylıklarımıza biraz zam yaparsınız değil mi efendim?’ demiş.” (s. 81)

Padişahın karısı ile eski vezir, Gülçiçek ile Yağmur’ u tahtlarından indirdikten sonra yerine kimin geçeceği konusunda bir türlü anlaşamazlar. Tartışmaları onları komik duruma düşürür.

“Bir, eski vezir;

‘Eeee?’ diyormuş.

Bir, eski padişahın karısı;

‘Eeee?’ diyormuş.

Yani bu demekmiş ki, şimdi Gülçiçek’ le Yağmur’ u alıp götürdükten sonra içerdeki tahta kim oturacak, kim yönetici olacak, ülkeyi kim yönetecek, sen mi, yoksa ben mi?

‘Eeee?’

‘Eeee?’

‘Ben yöneteceğim...’

‘Hayır, ben yöneteceğim.’

‘Hayır, ben eski padişahın karısıyım, yönetmek benim hakkım.’

‘Hayır, kaç yıllık vezirim, yönetmek benim hakkım.’

‘Hayır, benim...’

‘Yoooo, benim...’

‘Hadi oradan, niçin senin oluyormuş bakalım?’

‘Bakayım, bakayım, senin nereden oluyormuş, hı?’” (s. 83)

Gülçiçek ve Yağmur’ un elinden yönetimin alındığını duyan halk, kaderine boyun eğip oturmamıştır. Halktan biri olan davulcunun çağrısıyla sarayın yolunu tutup Gülçiçek’i yine yönetimin başına geçirmişlerdir. Yazar, halkın bu tepkisini de mizahi bir şekilde anlatır.

“Öyle bir saldırmışlar ki saraya, kapılardan pencerelerden. Askerbaşı ve zaptiyebaşı kaçacak delik aramışlar. Birini en alttaki tuvaletin içinde yakalamışlar, ötekini de köpek kulübesinin içinde...” (s. 88-89)

Gülçiçek ve Yağmur yönetime geçtikten sonra ilkede olumlu anlamda değişimler yaşanır. Kendi yararlarına olan bu değişimlerden memnun olan halk Gülçiçek ve Yağmur’un yönetimden alınmasına karşı çıkarlar. Gülçiçek’in ülke yönetimini başına geçtikten sonra yaptığı yeniliklerin bazıları şunlardır:

Gülçiçek yönetimi eline alınca ilk iş olarak savaşların hemen durdurulmasına karar verir. Böylece, masalda okuyucuya savaşın kötü bir şey olduğu mesajı verilir.

“Gülçiçek;
 `Buyruğumdur,` demiş, `komşu ülkeyle yapılan savaş hemen duracak. Bizim askerimiz o ülkeden çıkacak.`
 `Aman,` demiş eski vezir dizine vurmuş.
 `Ay ay,` demiş eski padişahın karısı bayılır gibi olmuş.
 Eski vezir buyruğu dışarıya iletmemesi için oğlu yağmuru yakalamış:
 `Dur Yağmur, belki Padişahımızı inandırabilirim, bu savaşı yapmamız gerektiğine,` deyince, Gülçiçek sesli ve kesin konuşmuş:
 `Vezirim, buyruğumu hemen ilet dışarıya. Çığırkan, davuluyla duyursun halka, savaş bitmiştir artık.`” (s. 50)

“Gülçiçek;
 `...`Siz büyükler savaşı seviyorsunuz ama biz küçükler sevmiyoruz. Zaman zaman savaş oyunları oynuyorsak bile siz büyüklerimize öykündüğümüzden. Madem bu ülkenin yöneticisi benim, şu anda savaşa son verdim.`
 `Hazinemiz,` diye eklemiş eski vezir.
 `Hırsızlıkla, savaşla hazine doldurulmaz eski vezir,` demiş Gülçiçek.” (s. 51)

“Haberı duyunca gülün sevinin,
 Yeni Padişahımız ne diyor bilin...
 Dom dom dom...
 Diyor ki Padişahımız Gülçiçek:
 Bundan böyle savaş bitecek,
 Komşularımızla kardeş olacağız,
 Bir arada el ele yaşayacağız...
 Dom dom dom...” (s. 52)

Gülçiçek, ülke yönetimini başınca geçince okul yaptırır ve bütün çocukların okula gitmesini sağlar.

“Gülçiçek buyruğunu vermiş:
 `Haydi davulcu,` demiş, `çık balkona vur davulunu, bağır, de ki, bundan böyle ülkenin bütün çocukları okuyacak...`

Yağmur' a buyruk vermiş:

`Söyle Vezirim hazinecibaşına, okul olacak yapılar satın alsınlar, satın alınacak yapı yıksa, hemen okul yapmaya başlasınlar, tez günden istiyorum okulları, bir ay içerisinde, yüz insan çalışsın, bin insan çalışsın, on bin insan çalışsın, okullar bitsin...`” (s. 65)

“Neler neler olmamış ki o bir ay içinde. Gerçekten eski vezirin konağı da elinden alınmış, çocuklara okul olmuş. Hem de üç katlı kocaman bahçeli bir okul.” (s. 77)

Gülçiçek, ülkesinde dayak atmayı yasaklatır. Hiçbir insanın dayağı hak etmediği belirtilerek dayak atmanın kötü bir davranış olduğu vurgulanır.

“`Bu bildirimi halka iyi duyurun, davulunuzu patlatırcasına vurun... Bundan böyle ülkemde dayak yasak, her kim ki, kime vurursa, başka bir şey yaparak acı verirse, en büyük cezaya çarptırılacaktır.” (s. 70)

Gülçiçek, ülkesinde çocukların bir işte çalıştırılmasını da yasaklar. Masalda, çocukları çalıştırmanın yanlış olduğu vurgulanarak çocuk istismarı konusuna da değinilir.

“Çocukların biri Gülçiçek' e;

`Ben oyun oynayamıyorum Sultanım,` demiş.

`Niçin?` diye sormuş Gülçiçek.

`Çünkü çalışıyorum efendim.`

`Çalışıyor musun?`

`Elbette Sultanım, ekmek satıyorum çarşıda pazarda. Bir selenin içine ekmekleri dolduruyorum, sabahtan akşama dek ekmek satıyorum. Çünkü bizim eve ben bakıyorum.`

`Baban yok mu?`

`Hayır efendim yok.`

Gülçiçek saçlarını geriye doğru atmış, Yağmur' a bakmış.

`Buyruğumdur,` demiş, `bundan böyle çocuklar çalışmayacaklar, oyun oynayacaklar. Yardıma gereksinme duyan ailelere yardım edilecek. Okula gitmeyen, sanat öğrenmek isteyen çocuklar ağır işlerde kullanılmayacaklar.`” (s. 75-76)

Padişahın bulunduğu odaya girmekten çekinen çığırtkan ile Gülçiçek' in arasında geçen diyalog da okuyucuyu güldürür. Bu diyalogda geçen ikilemeler ve benzetmeler de mizahi anlatımı kuvvetlendirir.

“Çok geçmemiş aradan, çığırtkan istekleri saptamış, saraya dönmüş, görevliye;

‘İşte halkın istekleri, bir bir şunlar,’ demiş.

Görevli;

‘Bunları bana değil, içeri girip Padişahımıza sen anlatacaksın,’ demiş.

İşte böyle der demez görevli, çığırtkanının dili tutuluvermiş.

‘Be be,’ demiş, ‘ben’ diyememiş...

O boru gibi çığırtkan, dut yemiş bülbüle dönmüş.

‘N’ oldu sana be?’ diye görevli sormuş.

‘Be be be...’

‘Ne bebesi, ne ebesi, söylesene n’ oldu sana?’

Sonunda patlar gibi birden konuşuvermiş çığırtkan:

‘Ben nasıl girerim Padişahımızın yanına, bir davulcuyum ben, hiç olur mu? Padişahın huzuruna çıkmak bana yakışır mı?’” (s. 58-59)

...

“Girmiş içeri amma, beli iki kat eğik, bacaklar zangır zangır titriyor, kafası o denli eğik ki, neredeyse boynu kırılacak. Ağzından şu sözler dökülüvermiş hemen çığırtkanın:

‘Efendimiz beni bağışlayınız, benim hiç suçum yok... Beni zorla içeriye soktular. Huzurunuza davulla tokmakla girmenin büyük suç olduğunu biliyorum, ne olur beni bağışlayınız, dört çocuğum var, nah böyle böyle... Ay şu tokmak kafamda paralansaydı da huzurunuza böyle girmeseydim, davul derisi gibi patlasaydım da huzurunuzda davulumla bulunmasaydım.’

Gülçiçek gülüvermiş:

‘Siz neler söylüyorsunuz davulcu?’ demiş.

‘Zorla soktular sevgili Sultanım. Ah şu davulumun kaytanı boğazıma dolansaydı da, böyle guluk guluk boğulsaydım.’” (s. 60-61)

Masalda, bir yöneticinin nasıl olması gerektiği konusunda da bilgiler verilir.

“Gülçiçek, Yağmur’ a;

‘Sen niçin gülmüyorsun?’ diye sormuş.

Yağmur;

‘Hiç Padişahın önünde gülünür mü?’ deyince Gülçiçek;

‘Neden gülünmezmiş?’ demiş, ‘Haydi gül...’

‘Demek gülmek için izin verdiniz Padişahım.’

‘Sevgili Vezirim,’ diye konuşmuş Yağmur’ a, ‘gülmek için izin alınmaz. Hele böyle savaşa son vermenin mutluluğuna gülerken...’

Gülçiçek, sonra babasına ökünmüş, böyle asık yüz, hiç gülmez, hemen kızar bağırır, ağzından tükürükler saçılır.

‘Bir yöneticiye güler yüzlü olmak ne çok yakışıyor değil mi Yağmur?’

‘Elbette Padişahım.’

‘Bana, padişahım, deme.’

`Başüstüne Sultanım.`
 `Aman canım, sultanım da deme.`
 `Ya ne diyeyim efendimiz...`
 `Gülçiçek de. Arkadaşımsın sen benim.`” (s. 54)

“Davulcunun sesi titremiş:
 `Aman efendim, ben sizin karşınızda nasıl başımı kaldırıyorum, nasıl belimi doğrulturum, kırılır sonra belim.`
 Gülçiçek gülmüş:
 `Asıl böyle kırılacak,` demiş, `Babamın yanına gelenleri görüyorum. Hep böyle belleri kırık... Bel kırmak saygı değildir ki. Haydi doğrul. Başını kaldır, gözlerimin içine bak.`
 Çığırkan;
 `Aman Sultanım,` demiş, `hiç bir davulcu Padişahla göz göze gelebilir mi, yapmayın efendimiz, küt diye düşer bayılırım.`
 `Niçin?`
 `Olmaz efendimiz, önce saygısızlık, sonra padişahlar doğaüstü insanlardır.`
 Gülçiçek bu kez kahkahalarla gülmüş. Yağmur da gülmüş.
 Gülçiçek;
 `Hayır,` demiş, `padişahlar doğaüstü insanlar değildirler, onun bunun gibi insanlardır. Padişahlar da sizin gibi acırlar, susarlar, oynarlar ve hatta şarkı söylerler...`” (s. 61-62)

Masalda, el öpmenin bir saygı ifadesi olmadığı belirtilir.

“`Efendimiz,` demiş çığırkan, `oğlumu getirdim size, sizin yaşınızda, size teşekkür etmek için geldi.`
 Gülçiçek;
 `A aa, o ne biçim çocuk?` deyince çığırkan;
 `Önünüzde iki büklüm duruyor da ondan,` demiş, `Haydi oğlum, koş Padişahın elini öp.`
 `Asla,` demiş Gülçiçek, `ben kimseye el öptürmem. Bir kitapta okumuştum, el öptürmek dalkavuklukmuş. O bizim arkadaşımız. Haydi, kaldırsın başını, gelsin buraya.`” (s. 67-68)

Ülkenin elden gittiğini düşünen eski vezirin uyuyan padişahı uyandırma çabaları da mizahi özellik taşır.

“...Eski padişahın yattığı odaya girmiş, bir mum yakmış, karyolanın baş ucuna dikmiş. Sonra kolunu dürtmüş eski padişahın, alçak sesle;
 `Efendimiz,` demiş...
 Ses yok... Yo var... Horul horul...

*Bacağını diirtmiş.
 `Efendimiz,` demiş.
 Ses yok, horul horul var, amma biraz daha hızlanmış
 horultu.
 Hafif bir çimdik atmış eski padişahın koluna.
 `Efendimiz,` demiş eski vezir.
 Ses yok, horultu hor hor.
 Bu kez bir fiske vurmuş eski padişahın yanağına.
 `Efendimiz,` demiş.
 Ses yok, horultu ki ne horultu.
 Karnını gıdıklamış.
 `Efendimiz,` demiş.
 Ses yok. Gülmeye benzer bir horultu...
 Bir tokat atmış eski padişahın yüzüne.
 `Efendim kalk,` demiş.
 Ses yok...
 Uf horultuya bak sen.
 Bir yumruk çekmiş göğsüne eski padişahın.
 `Kalksana be...`
 Horultu ki duvarları titretiyor.
 Bir tekme vurmuş eski padişahın karnına, kafasına tos
 vurmuş:
 `Kalksana be kalksana, ülke elden gidiyor...`
 Sevinmiş eski vezir. Çünkü eski padişah kıpırdamış.
 `Oh uyanıyor galiba!..`
 Yo, uyanmamış eski padişah, salt yüzükoyun yatmış, ardını
 havaya dikmiş,
 horul horul uykusunu sürdürmüştü.” (s. 74-75)*

Masalda var olan padişahlık yönetimini yanlış bir yönetim şekli olduğu vurgulanır. Bunun yerine halkın sesine kulak veren demokrasi yönetiminin doğru olduğu belirtilir.

*“`Baban gibi yönetme ülkeyi Gülçiçek, halkın sesini dinle!`
 demiş... Tokmak dolu ak torbasını eline alarak çıkıp gitmiş.” (s. 48)*

Eserlerinde sevgiye, hoşgörüye sıkça yer veren İzgü, bu masalda, “sevgi” konusu üzerinde önemle durur.

*“(Gülçiçek)
 İnsanları çok severim, kuşları, böcekleri,
 Hele, dalında güzel kokan çiçekleri.
 Kavgayı sevmem, yalanı sevmem.*

*Severim,
Dostluđu, barış, bir de şarkı söylemeyi,
Ama birlikte söylemeyi...” (s. 62)*

Masalın sonunda ÷lkeye “demokrasi” gelir. Yazar, demokrasinin en güzel yönetim şekli olduğunu masalın başından sonuna dek vurgular.

“O ÷lkeye demokrasi gelmiş. Yönetimde çocuklar da olmuş. Hem öyle göstermelik falan değil, öyle bir-iki saatliğine değil... Her zaman yönetimde çocuklar da söz sahibi olmuşlar.” (s. 89)

V. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu araştırmada mizah ve çocuk edebiyatı hakkında literatür taraması yapılmıştır. Örneklem olarak Muzaffer İzgü'nün 9 çocuk kitabı seçilmiş, bu kitaplar mizahi unsurlar ve çocuk gelişimine etkileri yönüyle incelenmiştir.

VI. BÖLÜM

SONUÇ ve BULGULAR

İzgü, eserlerinde okuyucuyu güldürür. Ancak, güldürürken argo ifadeler, küfürler, karalamalara kesinlikle yer vermez. Mizahi anlatımı sağlamak için edebî sanatlardan, Türkçenin zengin kelime hazinesinden, edebî ürünlerden ve kelime oyunlarından faydalanır.

- Muzaffer İzgü, öykülerinde mizahi anlatımı sağlamak için benzetmeler kullanmaktadır.
- Muzaffer İzgü, öykülerinde abartılı ifadeler yer verir.
- Muzaffer İzgü, eserlerinde yansıma sözcükleri sık sık kullanır.
- Muzaffer İzgü, eserlerinde ikilemeleri sıkça kullanır.
- Muzaffer İzgü, eserlerinde kişileştirme sanatına başvurur.
- Muzaffer İzgü, eserlerinde halk edebiyatının mizahi ürünleri içerisinde yer alan tekerlemelere de sıkça yer verir.
- Muzaffer İzgü'nün eserlerinde “alay” içeren ifadeler de rastlanır. Ancak alay ederken kesinlikle karşısındakini küçük düşürücü, kırıcı bir tutum içerisinde değildir. Yazarın eserlerindeki alay sadece şakalaşmak amaçlı kullanılır.

- İzgü, eserlerinde mizahı kullanırken daima ölçülü bir tutum içerisinde. Sadece güldürmeyi amaç edinmez. Onun asıl amacı okuyucuyu güldürürken düşündürmektir. Vermek istediği mesajları mizahi bir dille okuyucuya anlatır, okuyucu da bunu mantık süzgecinden geçirerek alması gerektiği kadarıyla alır.

- İzgü'nün eserlerinde salt güldürmeyi amaç edinmediğini görürüz. Kendisi de bir eğitimci olan İzgü, çocukları güldürürken eğitmeyi amaç edinir. Ancak eğitirken didaktik bir tutum içerisinde değildir. Onun eserlerinde kazandırılmak istenenler, metnin kurgusu ile okuyucuya sezdirilir. Yani, İzgü'nün eğitim anlayışında zorlamaya yer yoktur.

- Bir mizah yazarı olan İzgü'nün eserlerinde en az mizah kadar eğitsel öğelere de yer verilir. İzgü, bu eğitsel öğeleri mizahî bir şifre ile sayfaların ardına gizlemiştir. Okuyucu ancak düşünerek bu şifreyi çözebilir. İzgü'nün mizahi eserlerinde yer alan eğitsel öğeler ise şunlardır:

- İzgü'nün eserlerindeki kahramanlar hayata olumlu bakar, asla karamsarlığa kapılmazlar.

- Yazarın eserlerinde önemle ortaya çıkardığı duyguların başında sevgi gelir. Bu sevgi kimi sayfalarda bir insana, kimi sayfalarda bir çiçeğe, kimi sayfalarda da bir kediye duyulan sevgidir.

- İzgü'nün eserlerinde hayvan sevgisi ön plandadır. Anneannem Serisindeki kedi Tekir ailenin bir ferdi gibidir.

- Yazarın öykülerindeki çocuk kahramanların hemen hemen hepsi birbiriyle iyi geçinen, paylaşmayı bilen dostlardır.

- İzgü'nün eserlerinde eğitimin bir parçası olan görgü kurallarına da rastlarız.

- İzgü, eserlerinde temiz bir çevre ve doğal yaşamı korumak için yapılması gerekenler hakkında da okuyucu bilgilendirir.

- Yazar, çocukları sağlıklı ve dengeli beslenmeleri konusunda da bilgilendirir. Okuyucuyu ev yapımı yiyecekleri yemeye yönlendirir.

– İzgü’nün eserlerinde ele alınan konulardan biri de okuma alışkanlığı ve sevgisidir. Eserlerindeki kahramanlar kitap okumayı bir alışkanlık haline getirmişlerdir. Özellikle Anneannem Serisindeki kitaplarda, anneanne de dâhil olmak üzere tüm aile bireyleri kitap okurlar.

– Yazar, çocukları karşılaştıkları sorunlara karşı çözüm üretmeye yönlendirir. Eserlerindeki çocuk kahramanlar, pratik zekâlarını kullanarak ve büyüklerinin deneyimlerinden de yararlanarak sorunlarına çözümler aralar.

– İzgü çocukları sanatsal etkinliklere katılmaya yönlendirir. Eserlerindeki çocuklar derslerinde başarılı sorumluluk sahibi öğrencilerdir. Ama aynı zamanda da tiyatro gibi sanatsal etkinliklere de katılırlar.

– İzgü, eserlerinde komşuluk ilişkileri ve komşular arası dayanışmaya da yer verir. Komşular zor günlerinde birbirlerine yardımcı olurlar.

– İzgü, eserlerinde büyüklere karşı saygı duyulması gerektiğini vurgular. Özellikle yaşlılara yardım etmek ve onlara değer vermek gerektiğini belirtir. Anneannem Serisindeki, Metin ve ablası anneannelerine saygılı oldukları gibi, ona her konuda ellerinden geldiğince yardımcı olurlar.

– İzgü, eserlerinde çocukları toplumsal gerçeklerle yüzleştirir. Onun eserlerinde kurgulanan dünya hayali, zenginliklerle dolu bir dünya değildir. İyisiyle kötüsüyle yaşamın her yönünü çocuklara mizahi bir şekilde gösterir.

– Toplumsal sorunlara karşı kayıtsız kalınmaması gerektiğini belirtir. Eğer bir sorun varsa onun çözüm yollarının da insanların elinde olduğunu sezdirir.

– Hayatımızı kolaylaştıran teknolojik gelişmelerin faydalarının olduğu kadar zararları olduğunu da belirtir. Teknolojik aletlerin(televizyon, bilgisayar...) kölesi olunduğu zaman bazı toplumsal değerlerimizin de kaybedileceğini hatırlatır.

– İzgü, Türk toplumuna ait olan bazı değerlere de eserlerinde yer verir. Hediyeleşmek, misafirperverlik gibi değerler bunlardan bazılarıdır.

– İzgü’nün eserlerinde barış ve dostluk kavramları üzerinde önemle durulur.

– İzgü, eserlerinde çocukları gerçeklerle yüzleştirir. Eserlerinde periler, sihirler gibi olağanüstü unsurlara yer vermez.

– İzgü eserlerinde çocuk oyunlarına da yer verir. Bu oyunlarda vurduya kırdıya, şiddete yer yoktur. Çocukların oyuncakları arasında tabanca, kılıç gibi

aletlere rastlanmaz. Eserlerdeki karakterler, sanal oyunlar yerine geleneksel çocuk oyunlarını oynarlar.

– İzgü, eserlerinin hepsinde yabancı kaynaklı sözcükler yerine Türkçe olanları kullanmayı yeğlemekte böylece çocukları da Türkçe konuşmaya ve düşünmeye yönlendirmektedir.

VII. BÖLÜM

ÖNERİLER

Uzun yıllar boyunca insanları ciddiyyetten uzaklaştıran bir faktör olarak görülen mizaha eğitim süreci içinde ciddi olarak yer verilmemiştir. Bireye düşüncede esneklik, hayata olumlu bakabilme, kendini ve çevresini eleştirebilme, yeri geldiğinde kendine gülebilme yetisi dolayısıyla hoşgörü kazandıran mizah, son zamanlarda eğitim alanında olduğu gibi çocuk edebiyatı alanında da önem kazanmıştır. 2005–2006 İlköğretim Okulları Türkçe Öğretim Programında da mizah unsurlarına yer verilmiştir.

- Orta çocukluk döneminde kitap okuma alışkanlığı kazanan, kişilikleri oluşan, ahlaki değerleri gelişen çocuklara yönelik yazılan eserlerde de mizah unsurlarının kullanılması faydalı olabilir.
- Kitap okuma alışkanlığı kazandırma evresinde çocuklara, sıkıcı ve didaktik iletiler veren kitaplar yerine, onların ilgisini çeken, onları güldüren ve güldürürken de düşündüren kitaplar okutulabilir.
- Sınıf öğretmenleri ve Türkçe öğretmenleri kuklalar ve karikatürler ile derslerini daha eğlenceli hale getirebilirler.
- Aileler ve öğretmenler çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırma aşmasında mizahî nitelik taşıyan metinleri kullanabilirler.
- Özellikle öğretmenler çocuklara kitap önerirken, onları gelişim dönemlerini dikkate almalı, kitapları kendileri okuduktan ve uygun gördükten sonra çocuklara önermelidirler.

Yapılacak çalışmalar ile ilgili öneriler;

1. Muzaffer İzgü'nün gençlik romanları eğitsel unsurlar açısından incelenebilir.
2. Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarındaki mizahi unsurları ne şekilde oluşturduğu daha kapsamlı biçimde incelenebilir ve oradan yola çıkılarak çocuklar için yazan yazarlara eserlerinde mizahı kullanmayla ilgili ıık tutulabilir.
3. Çocuk edebiyatı alanında eserlerinde mizahi unsurlara yer veren diğer yazarların eserleri de çocuk eğitimi yönüyle incelenebilir.
4. Ders kitaplarında Muzaffer İzgü'nün mizahî nitelik taşıyan eserlerine yer verilebilir.
5. Çocuk kitaplarında mizahi unsurlarının kullanılmasının çocukların eğitimini ne yönde etkilediği kapsamlı ve uygulamalı bir şekilde araştırılabilir.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL, M.Sani. **Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Yeryüzü Yayınevi, 2004.

ARTUR, Erman. “Muğla Mani Söyleme Geleneğinde Mizah, Taşlama-Takılma”, <http://turkoloji.cu.edu.tr/ALK%20EDEBIYATI/12.php>. 2008.

ATLAS. “Ne Gülüyorsun?”, <http://kesfetmekicinbak.com/atlasdan/dogamiz.2008>

BERGSON, Henri. **Gülme**. (Çev: Yaşar Avunç). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2006.

“CUMMINGS, Herb. **The World Humor Movement: Is it jusy a Cliche?**. USA: Arizona State Unicersity, 1987.” Aktaran Özünlü, Ünsal. **Gülmecenin Dilleri**. Ankara: Doruk Yayımcılık, 1999.

COŞGUN, Kürşat. “Mizahta Yabancılaşma”, <http://kursatcosgun.blogcu.com/3228512/>. 2007.

DEVELİOĞLU, Ferit. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**. Ankara: Aydın Kitabevi, 2000.

FREUD, Sigmund. **Espriler ve Biliçdışı ile İlişkileri**. (Çev: Emre Kapkın). İstanbul: Payel Yayınevi, 2003.

GANDER, MARY J. Ve Gardiner, Harry W. **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. (Çev: Ali Dönmez, Nermin Çelen ve Bekir Onur). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2007.

GÜLEÇ, Çakmak Havise ve Geçgel Hulisi. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Kök Yayıncılık, 2005.

HANÇERLİOĞLU, Orhan. **Felsefe Ansiklopedisi**. İstanbul: 1993.

HAVISGHURST, R.J. **Developmental Tasks and Educeatin**. New York, David McKay Co., 1972.

HİPPOKRATES. **Gülmeye ve Deliliğe Dair**. (Çev: Mehmet Ali Kılıçbay). İstanbul: İris Yayıncılık, 1997.

İZGÜ, Muzaffer. **Uzay Dolmuşu Kalkıyor**. Ankara: Bilgi Kitabevi, 2004.

İZGÜ, Muzaffer. **Anneannem Gelin Oldu**. Ankara: Bilgi Kitabevi, 2006.

İZGÜ, Muzaffer. **Uçan Eşek**. Ankara: Bilgi Kitabevi, 2007.

İZGÜ, Muzaffer. **Yaşasın Kanal Anneanne**. Ankara: Bilgi Kitabevi, 2007.

İZGÜ, Muzaffer. **Anneannemin Cep Telefonu**. Ankara: Bilgi Kitabevi, 2007.

İZGÜ, Muzaffer. **Süpermen İstanbul'a Düştü**. Ankara: Bilgi Kitabevi, 2007.

İZGÜ, Muzaffer. **Anneannem Bulutları Boyuyor**. Ankara: Bilgi Kitabevi, 2007.

İZGÜ, Muzaffer. **Duyduk Duymadık Demeyin**. Ankara: Bilgi Kitabevi, 2007.

İZGÜ, Muzaffer. **Anneannem Süsleniyor**. Ankara: Bilgi Kitabevi, 2008.

KAVCAR, Cahit. **Edebiyat ve Eğitim**. Ankara: Engin Yayınevi, 1999.

KIBRIS, İbrahim. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Tekağaç Eylül Yayınları, 2006.

KIERKEGAARD, Sören. **Kahkaha Benden Yana.** (Çev: Nedim Çatlı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2005.

KUTAY, Cemal. **Nelere Gülerlerdi.** İstanbul: Aksoy Yayıncılık, 1998.

MORREALL, John. **Gülmeyi Ciddiye Almak.** (Çev: Kubilay Aysevener, Şenay Soyer). İstanbul: İris Yayıncılık, 1997.

NAR, Ali. **İslamî Edebiyat Açısından Mizah Edebiyatı.** İstanbul: Gonca Yayınevi

NECATİGİL, Behçet. **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü.** İstanbul: VarlıkYayınları, 1999.

NESİN, Aziz. **Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı.** İstanbul: Adam Yayınları, 2001.

OĞUZKAN, A.Ferhan. **Çocuk Edebiyatı.** Ankara: Anı Yayıncılık, 2006.

ORAL, Tan. **Yaza Çize.** İstanbul: İris Yayıncılık, 1997.

ÖNGÖREN, Ferit. **Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi.** Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1983.

ÖZBAY, Murat. **Türkçe Öğretimi Bibliyografyası.** Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2003.

ÖZÜNLÜ, Ünsal. **Gülmecenin Dilleri.** Ankara: Doruk Yayıncılık, 1999.

PARLATIR, İsmail ve diğerleri. **Türkçe Sözlük.** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2001.

ROSENTHAL, Franz. **Erken İslâm'da Mizah**. (Çev: Ahmet Arslan). İstanbul: İris Yayıncılık, 1997.

SABAN, Ahmet. **Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar**. Nobel Yayın ve Dağıtım, 2004.

SANDERS, Barry. **Kahkahanın Zaferi**. (Çev: Kemal Atakay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2001.

SENEMOĞLU, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Gazi Kitabevi, 2004.

SEVER, Sedat. **Çocuk ve Edebiyat**. Ankara: Kök Yayıncılık, 2007.

SEVER, Sedat. "Türkçe Öğretiminde Karikatürün Kullanılması-1" **İlköğretmen Eğitimci Dergisi**, sayı:11, 2007, ss. 23.

SIMPSON, J.A. ve E.S.C. Weiner. **Oxford English Dictionary**. Oxford: Clerandon Pres, 1989.

SÜVARİOĞLU, Sema. "Yaratıcılık ve Mizah", <http://odevsel.com/genel-kultur/993/yaraticilik-ve-mizah.html>. 2007.

ŞAHİN, Abdullah ve diğerleri. **Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2007.

TOK, Gökhan. "Gülmek" **Bilim ve Teknik Dergisi**, sayı:367, 1998, ss.74-77.

TOZAR, Zeynep. "Niye Gülüyoruz?" **Bilim ve Teknik Dergisi**, sayı: 408, 2001, ss. 70-73.

TÜRKDOĞAN, Orhan. **Bilimsel Araştırma Metodolojisi**. İstanbul: Timaş Yayınları, 2003.

USTA, Çiğdem. **Mizah Dilinin Gizemi**. Ankara: Akçağ Yayınları, 2005.

UYGUNER, Muzaffer. **Muzaffer İzgü, Yaşamı Sanatı Yapıtlarından Seçmeler**. Ankara: Bilgi Yayınevi, 2005.

YALÇIN, Alemdar ve Aytaş Gıyaseddin. **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.

YARDIM, Mehmet Nuri. **Edebiyatımızın Güleryüzü**. İstanbul: Selis Kitaplar, 2005.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Evin EROĞLU

Sürekli Adresi : Osmanyılmaz mh. Bahariye cd. Çınar ap. B/27 Gebze-KOCAELİ

Doğum Yeri ve Yılı : Eleşkirt/Ağrı; 16.01.1984

İlkokul : Cengiz Topel İlkokulu, 1994

Orta Okul : Güzeltepe Fevzi Çakmak Lisesi, 1997

Ortaöğretim : Kocaeli. Gebze Neşet Yalçın Lisesi, 2001

Lisans : Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2005

Yüksek Lisans : Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, 2008

Çalışma Hayatı : 2005–2006 Eğitim-Öğretim Yıllarında Gebze İl Genel Meclisi İlköğretim Okulu Türkçe öğretmenliği

2006–2007 Eğitim-Öğretim Yıllarında Düzce Avni Akyol İlköğretim Okulu Türkçe öğretmenliği

2007- Tuzla Zübeyde Hanım İlköğretim Okulu Türkçe öğretmenliği